

Voorzitter: Groenman

Tegenwoordig zijn 116 leden, te weten:

Aarts, Achttienribbe-Buijs, Akkerman, Apostolou, Beijlen-Geerts, Beinema, J.H. van den Berg, J.T. van den Berg, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blaauw, Brinkman, Brouwer, V.A.M. van der Burg, Buurmeijer, Van de Camp, Castricum, De Cloe, Dees, Deetman, Dijkstal, Van Dis, Eisma, Van Erp, Esselink, Franssen, Frinking, Van Gelder, Van Gijzel, Groenman, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Van Heemst, Van der Heijden, Hermes, Hillen, Van Hoof, De Hoop Scheffer, Van Houwelingen, Huibers, Van Iersel, Janmaat, Janmaat-Abée, A. de Jong, G. de Jong, Jorritsma-Lebbink, Jurgens, Kalsbeek-Jasperse, Kamp, Kersten, Koetje, Kohnstamm, De Kok, De Korte, Krajenbrink, Laning-Boersema, Lankhorst, Lansink, Lauxtermann, Leerling, Leers, Van Leijenhorst, Leijnse, Lilipaly, Van der Linden, Lonink, Mateman, E. van Middelkoop, R.M. van Middelkoop, Van Mierlo, Mulder-van Dam, Netelenbos, Niessen, Van Nieuwenhoven, Nijland, Van Noord, Nuis, Van Otterloo, Paulis, Van der Ploeg-Posthumus, Quint-Maagdenberg, Reitsma, Rempt-Halmmans de Jongh, Van Rey, Van Rijn-Vellekoop, Roosen-van Pelt, Rosenmöller, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoots, Schutte, Sipkes, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, Spieker, Stemerding, Swildens-Rozendaal, Tegelaar-Boonacker, E.G. Terpstra, G.H. Terpstra, Van Traa, Tuinstra,

Van der Vaart, Vermeend, Versnel-Schmitz, Vliegthart, Van der Vlies, Van Vlijmen, Vos, Vreugdenhil, Vriens-Auerbach, Weisglas, Wiebenga, Witkamp-Ockels, Wolffensperger, Ybema en Zijlstra,

en de heren Van Amelsvoort, staatssecretaris van Financiën, Wallage, staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen en, Simons, staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Apostolou, wegens bezigheden elders, voor de middagvergadering;

Beijlen-Geerts, Buurmeijer, De Cloe, Castricum, Kalsbeek-Jasperse, Netelenbos, Niessen, Van Otterloo, Van Rijn-Vellekoop en Schoots, wegens bezigheden elders, voor de avondvergadering;

Feenstra, Witteveen-Hevinga, M.M. van der Burg en Ruigrok-Verreijt, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Intrekking van de Wet van 9 juli 1906, Stb. 180, tot wijziging der bepalingen betreffende het begraven van lijken van militairen beneden de rang van**

officier voor rekening van de Staat (22219);

- **Wijziging van de Wet vervoer over zee in verband met (EEG-)verordeningen op grond van Verordening (EEG) nr. 4057/86 (PbEG L 378) (22446);**

- **Enkele rechtspositionele voorzieningen voor rampbestrijders in buitengewone omstandigheden (Wet rechtspositionele voorzieningen rampbestrijders) (22225).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Regelingen inzake beroepen op het gebied van de individuele gezondheidszorg (Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg) (19522).**

(Zie vergadering van 28 januari 1992.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**: Mevrouw Terpstra heeft de helft van haar spreektijd in eerste termijn, maar ik neem aan dat zij daarmee rekening houdt.

□

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Voorzitter! Bij het begin van de tweede termijn van de Wet BIG past mij allereerst een woord van dank

voor de antwoorden van de bewindslieden in eerste termijn. Na de uitvoerige schriftelijke voorbereiding, de vele binnengekomen adviezen, de behandeling in eerste termijn en de repliek van de regering, het nader advies van de Gezondheidsraad over de voorbehouden handelingen en de buitengewoon gedegen artikelsgewijze behandeling in een urenlang mondeling overleg en ook nog eens de schriftelijke beantwoording van nog openstaande vragen, is mijns inziens praktisch alles wat gezegd moest worden, op zijn minst één keer gezegd.

Is daarmee de discussie over de Wet BIG als vervanging van de Wet inzake de uitoefening van de medische geneeskunst van Thorbecke uit 1865 ook afgerond? Ik ben geneigd, deze vraag ontkennend te beantwoorden. Het wetsvoorstel dat thans voor ons ligt, is het resultaat van vele jaren studies, adviezen en discussies. Tal van daaruit voortvloeiende nota's van wijzigingen en aanpassingen lieten het fundament van het oorspronkelijke wetsvoorstel weliswaar ongemoeid, maar veranderde wel fundamenteel het bouwsel er bovenop. Het is nu gereed om kracht van wet te krijgen. Toch zal pas in de praktijk blijken in hoeverre er nog nadere bijstellingen nodig zijn. Dit geldt zeker met betrekking tot de doelmatigheid en doeltreffendheid en niet in het minst voor de handhaafbaarheid van de Wet BIG.

In gemeen overleg is gepoogd, door de jaren heen een balans te vinden tussen enerzijds noodzakelijk geachte wetgeving en anderzijds ruimte te bieden aan gewenste zelfordening en zelfregulering. Dit resulteerde in een min of meer beperkte regelgeving inzake beroeps- en opleidingstitelbescherming en een overigens niet altijd even doorzichtige regeling van voorbehouden handelingen. Bij de ook door ons gewenste evaluatie van de Wet BIG over enkele jaren, over de opzet waarvan wij binnen enkele weken zullen worden geïnformeerd, zullen de volgende zaken centraal moeten staan.

Ten eerste de vraag of het systeem van functionele bevoegdheid tot het verrichten van voorbehouden handelingen in relatie tot de opleidingstitel voldoet. Ten tweede de vraag of de zelfstandige

bevoegdheid tot het verrichten van thans gedefinieerde voorbehouden handelingen door een daartoe bevoegde en tevens bekwame beroepsbeoefenaar in de praktijk afdoende werkt. Ten derde de vraag of de gemaakte keuze om bepaalde groepen beroepsbeoefenaren wel of andere juist geen opleidingstitelbescherming ex artikel 51 te verlenen, de juiste is geweest, of dat wellicht toch gekozen moet worden voor de andere optie, dus voor een globaler systeem. In dit verband verwijs ik nog maar eens naar de behartigenswaardige woorden van prof. mr. Roscam Abbing in het Tijdschrift voor gezondheidsrecht van april 1992. Daarin stelt zij dat nadere studie vereist is naar de alternatieve mogelijkheid voor een regeling die alle handelingen op het gebied van de individuele geneeskunst verbiedt tenzij betrokkene voldoet aan globale bepaalde wettelijke eisen om, waar aangewezen, nader vorm te geven via zelfordening bijvoorbeeld gericht op deskundigheid of individuele bekwaamheid.

Wellicht dat een dergelijke suggestie vooral is ingegeven door de constatering dat het wetsvoorstel BIG, zoals deze thans voor ons ligt, niet de absolute schoonheidsprijs verdient. Het wetsvoorstel draagt alle sporen van een spanningsveld dat ontstaat tussen aan de ene kant de erkenning van de eigen verantwoordelijkheid, mondigheid en keuzevrijheid van de patiënt, die zich niet laat afhouden van het zoeken van genezing of verbetering van de gezondheid bij degene in wie hij of zij vertrouwen heeft, en aan de andere kant de concrete overheidstaak om de patiënt in het kader van het volksgezondheidsbeleid te beschermen tegen ernstige gezondheidsrisico's.

In de loop van het wetgevingsproces van de Wet BIG is een boeiend beeld ontstaan van het verschuiven van accenten door de jaren heen. Je zou kunnen zeggen dat het wetsvoorstel zoals het er nu ligt, getekend is door de tijdgeest van de jaren tachtig en begin jaren negentig. Of het ook eeuwigheids-waarde heeft in de letterlijke zin dat de Wet BIG ook zou passen in de volgende eeuw, zal nog moeten blijken. Veel zal afhangen van de vraag of het veld over en weer verstandig zal weten om te gaan met

het wegvallen van het schot tussen wat vroeger de reguliere en de alternatieve geneeskunst heette.

Bij de dynamiek van het verschuiven van accenten was er een zekere constante factor: de opvatting dat de overheid in zekere mate een ordenende taak dient te blijven houden. De versterking van de patiëntenrechten en de waarborg van de kwaliteit zijn essentiële onderdelen daarvan. Niet voor niets hebben wij een- en andermaal het belang benadrukt van de samenhang tussen en de consistentie met de twee andere belangrijke, nog op stapel staande, wetten: de kwaliteitswet en de wet geneeskundige behandelingsovereenkomst, inclusief de klachtwet. Ook daarbij zal de Wet BIG, als onderdeel van wat ik in eerste termijn het drieluik noemde, weer nadrukkelijk ter sprake komen. Het comparitie-amendement van de heer Kohnstamm achten wij bij ontstentenis van het klachtrecht een trouvaille die wij zeker zullen steunen.

Voorzitter! Het is interessant om bij de afsluiting van deze plenaire behandeling nog eens na te lezen hoe de staatssecretaris van WVC vorige maand ter gelegenheid van het jubileumcongres van de Vereniging voor gezondheidsrecht, het dilemma van dit wetsvoorstel schetste. Ik citeer de staatssecretaris. Wij willen vooral veel doelen tegelijk bereiken. Wij willen minder overheid maar wel een effectievere. Wij willen minder wetten, maar ook daar wel effectievere. Wij willen meer vrijheid voor de burger maar wij vragen ook meer eigen verantwoordelijkheid.

Wij zijn het met hem eens. Zijn vervolg luidde: ik constateer overigens dat wij de sturende regels dereguleren en de individuele beschermingsregels juist wat meer willen en moeten ontwikkelen.

Mag ik de staatssecretaris recht op de man af vragen of hij meent dat het onderhavige wetsvoorstel wel voldoet aan die eisen van effectiviteit, deregulering en, zo voeg ik er zelf maar aan toe, doorzichtigheid? Ik vraag dit te meer omdat de juridische aspecten van de beroepsbeoefening in de gezondheidszorg steeds ingewikkelder lijken te worden. Het komt mij voor dat alleen al het bijhouden van alle juridische regelgevingen rechten en plichten

het curriculum van de beroepsopleidingen sterk zullen moeten veranderen, ongeacht of het nu gaat om een beroep dat via constitutieve registratie een beroepstitelbescherming verkrijgt of om een beroep dat via een opleidingsregeling een beschermde opleidingstitel verwerft. Kan de staatssecretaris nog eens ingaan op het belang van het tijdig voor- en inlichten van de betrokken beroepsgroepen over de ook voor hun zo belangrijke nieuwe regelgeving?

Overigens wil ik nogmaals benadrukken dat de Wet BIG toegesneden is op een meer volwassen relatie tussen hulpverlener en een steeds mondigere, zelfbewuste patiënt. De Wet BIG levert weliswaar ook de instrumenten voor juridisch ingrijpen bij een geschonden vertrouwen tussen de beroepsbeoefenaar en de hulpverlener, maar deze wet treedt niet in de plaats van die vertrouwensrelatie die nu een hopelijk ook straks van wezenlijk belang is voor zowel beroepsbeoefenaar als patiënt.

Voorzitter! Ik kom thans toe aan enkele openstaande vraagstukken. Allereerst wil ik spreken over de keuze die gemaakt is ten aanzien van de voorbehouden handelingen. Ik zeg de Gezondheidsraad na dat die keuze discutabel is. Wie het aanvullend advies voorbehouden handelingen II goed bestudeert, komt inderdaad tot de conclusie dat heel wat handelingen, die nu niet op het lijstje van voorbehouden handelingen voorkomen, eveneens niet risicooloos zijn. De bijgevoegde literatuurlijsten spreken boekdelen, letterlijk. Als je de titels van gedegen wetenschappelijk onderzoek naar risico's goed op je laat inwerken – ik las over een wetenschappelijk onderzoek naar het risico, dat heette: It is time to stop earwaxing – dan is de lijst met voorbehouden handelingen wetenschappelijk gezien verre van volledig. Toch gaat de VVD-fractie graag akkoord met de door de regering gemaakte pragmatische keuze. Die lijkt mij goed verdedigbaar en werkbaar. Bij de evaluatie zal moeten blijken, of ook hier bijstellingen geboden zijn.

Ik kom te spreken over de regeling ex artikel 51. De uitvoerige nadere schriftelijke beantwoording lijkt mij slechts voor één uitleg vatbaar. Ik vat samen en als ik het mis heb, hoor ik

het graag. Het luistert nauw, want juist bij het wegnemen van onduidelijkheden heeft de BIG-raad de mogelijkheid om straks buitengewoon goed te werken.

Er zijn drie afzonderlijke zelfstandige motieven voor regeling van een beroep krachtens artikel 51. Ofwel er is behoefte aan titelbescherming in verband met publieksvoorlichting ofwel er is behoefte aan het toepassen van de regeling inzake het functioneel zelfstandig verrichten van voorbehouden handelingen, artikel 55a. In beide gevallen is er sprake van een opleiding, die reeds door de beroepsgroep zelf goed is geregeld. In die gevallen worden de betrokken opleidingen aangewezen en het betrokken beroep geregeld krachtens artikel 51.

Het derde afzonderlijke motief om tot een dergelijke regeling over te gaan, betreft de situatie, waarin de opleiding niet op toereikende wijze is geregeld en er toch een publiek belang is om die opleiding van overheidswege te regelen. In dat laatste geval heeft de betrokken beroepsgroep dus gefaald en grijpt de overheid in om na toetsing door de BIG-raad die opleiding te regelen en dus niet aan te wijzen.

Beroepen die op dit moment wettelijk zijn geregeld, waarvoor dus ook de opleidingen adequaat zijn geregeld, en die niet worden genoemd in artikel 3, komen voor regeling krachtens artikel 51 in aanmerking, indien daarvoor althans aanleiding is op grond van behoefte aan publieksvoorlichting en/of behoefte aan het toepassen van de regeling inzake het functioneel zelfstandig verrichten van voorbehouden handelingen. Het gaat hier om artikel 55a. Uiteraard zal de toetsing van die behoefte gedaan worden door de nog in te stellen raad voor de beroepen in de individuele gezondheidszorg.

Hetzelfde geldt voor thans nog niet wettelijk geregelde beroepen, waarvan de opleiding wel goed is geregeld door de betrokken beroepsgroepen zelf. Indien – ik zeg dit met nadruk – na toetsing door de BIG-raad blijkt, dat er voor een bepaalde beroepsgroep uit het oogpunt van publieksvoorlichting behoefte bestaat aan titelbescherming, zal voor die beroepsgroep eveneens regeling krachtens artikel 51 worden getroffen.

Voorzitter! Als deze samenvatting juist is, lijkt het mij zo klaar als een klontje, dat wil zeggen: wanneer ik ervan mag uitgaan, dat wanneer die behoefte aan publieksvoorlichting door de BIG-raad is aangetoond, hiervan altijd sprake zal zijn en niet, zoals de staatssecretaris heeft geschreven in zijn antwoord, kan zijn, indien een belangrijk gedeelte van die beroepsbeoefenaren van het betrokken beroep zich rechtstreeks tot het publiek richt. In die gevallen is er immers sprake van behoefte aan titelbescherming ten behoeve van die publieksvoorlichting. Ik zou de staatssecretaris willen uitnodigen hierover absolute helderheid te verschaffen juist vanwege het toekomstige werk van de BIG-raad en om te voorkomen, dat er tijdens de behandeling al een bron van ellende wordt geschapen.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Ik vind, dat mevrouw Terpstra een uitstekende weergave heeft gegeven van de stand van zaken, met uitzondering van het derde motief, het publieksbelang. Een opleiding moet goed geregeld zijn uit een oogpunt van publieksbelang. Er kunnen zich dan twee situaties voordoen. Ze is goed geregeld of ze is niet goed geregeld. Als ze nog niet goed is geregeld, wordt ze geregeld krachtens artikel 51.

Mevrouw Terpstra (VVD): Als er tenminste behoefte is aan publieksvoorlichting.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Nee, maar daar zal de staatssecretaris wel op ingaan. U maakt een combinatie die niet in de wet is opgenomen. Er zijn drie criteria in het geding: het publieksbelang, de publieksvoorlichting en het zelfstandig mogen uitoefenen van voorbehouden handelingen. In de toelichting en ook in de brief van de staatssecretaris staat dat voor die drie belangen, als zij geregeld, c.q. aangewezen worden, een beschermde opleidingstitel geldt. Dit betekent in mijn filosofie dat die opleidingen, die reeds geregeld zijn en volgens de optie van de staatssecretaris niet aangewezen zullen worden omdat er uitsluitend sprake is van het motief publieksbelang en er geen sprake is van het motief publieksvoorlichting, geen

beschermde opleidingstitel krijgen. Daar zit het kardinale punt. Ik zeg niet dat ik gelijk heb, maar wij moeten er vandaan wel uitkomen.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Daarom heb ik er ook zo'n lange passage aan gewijd. Ik wil graag helderheid van de staatssecretaris hebben. Wij moeten geen mistig geheel hebben, voordat de BIG-raad aan het werk gaat. De staatssecretaris zal begrijpen dat deze interruptie vooral bedoeld is om hem uit te lokken tot een nader antwoord.

Voorzitter! Ik kom tot het medisch tuchtrecht en het nader schriftelijke commentaar van de bewindslieden op de door ons ontvangen brieven van de verschillende medische tuchtcolleges. De VVD-fractie is het eens met de door de regering gevolgde redenering dat het arrest-De Rubber, pardon het arrest-De Cubber...

Staatssecretaris **Simons**: Het arrest-De Rubber schijnt ook erg interessant te zijn.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik bedoelde te zeggen dat het arrest-De Cubber weliswaar een strafzaak betrof, maar dat na de uitspraak van het Europese hof voor de rechten van de mens artikel 6 EVRM in tuchtzaken van toepassing is, waardoor het niet alleen geenszins is uitgesloten maar zelfs wellicht in de rede ligt dat het hof de lijn van het arrest-De Cubber zal doortrekken in tuchtrechtelijke procedures waarin ook zware maatregelen kunnen worden opgelegd, zoals schorsing of doorhaling in het register. Wij steunen de opvatting van de regering op dit punt, inclusief de weerlegging dat de voorgestelde regeling voor onoverkomelijke praktische problemen zou kunnen zorgen. Wij achten de veronderstelling juist dat er voldoende mogelijkheden zijn om deze te ondervangen.

Aarzelingen, voorzitter, heeft mijn fractie bij het commentaar van de regering op het reeds oude kritiekpunt van de medische tuchtcolleges dat de extra jurist in de samenstelling van vijf leden niet alleen niet nodig is, maar zelfs een verarming zou betekenen in verband met de verminderde inbreng van beroepsgenoten. Die aarzelingen betreffen niet de uitvoerige

argumentatie op grond waarvan die extra jurist wel nodig is en waarom de inbreng van de drie overblijvende leden-beroepsgenoten, eventueel aangevuld met rapportages van deskundigen, wel degelijk borg kan staan voor een adequate behandeling van een tuchtzaak.

De aarzelingen betreffen de stelling "dat het beroepsinhoudelijk element in het algemeen voldoende gedekt wordt door de drie leden-beroepsgenoten of hun plaatsvervangers indien deze, gelet op de aan de orde zijnde problematiek, meer deskundig worden geacht". En dan komt het: "Voorts kunnen specifieke deskundigen worden gehoord". Zeker, voorzitter, kunnen. Zal dat ook gebeuren, indien het een beroepsgroep betreft die de leden-beroepsgenoten wezensvreemd is?

Ik zou die vraag willen koppelen aan het nader schriftelijke antwoord op de vraag van mevrouw Laning inzake artikel 80, waarin geregeld wordt dat, indien de voorzitter van het tuchtcollege besluit een gemachtigde niet te accepteren, daartegen geen beroep mogelijk is. Laat ik vooropstellen dat het wetsvoorstel een verbetering betekent ten opzichte van het huidige medische tuchtrecht in zoverre straks zowel de klager als de aangeklaagde zich kan doen bijstaan door een raadsman en zich kan doen vertegenwoordigen door een gemachtigde. Die gemachtigde of raadsman, geen advocaat of procureur zijnde, kan echter geweigerd worden zonder dat men tegen die weigering in beroep kan gaan. Met respect, maar ik vind de argumenten die de regering ter verdediging aandraagt, niet zo sterk. Het argument dat het reeds uit een oogpunt van harmonisatie van tuchtrechtwetgeving niet aangewezen zou zijn om een beroepsmogelijkheid voor de geweigerde raadsman of gemachtigde te creëren, spreekt ons absoluut niet aan. Wij zijn juist bezig, de tuchtrechtregeling aan te scherpen en te moderniseren, zeker op het punt van het versterken van de positie van de partijen in de tuchtrechtspraak. Harmonisatie met wellicht verouderde tuchtrechtspraak elders kan natuurlijk geen argument zijn om de modernisering tegen te houden. Ook op het argument van tijdverlies bij een beroepsmogelijkheid is nog wel wat af te dingen. De betrokkene die

overweegt om in beroep te gaan, zal de consequentie van dat tijdverlies zeker afwegen tegen de in zijn ogen noodzakelijke vertegenwoordiging door c.q. bijstand van juist deze door hem uitgekozen deskundige. Dat het tijdverlies eventueel toch voor lief genomen wordt, zou ermee kunnen samenhangen dat de betrokkene meent dat het beroepsinhoudelijke element niet voldoende gedekt wordt door de drie – of minder – leden-beroepsgenoten, die wellicht geen echte beroepsgenoten zijn. Als verder tevens geen gebruik kan worden gemaakt van de mogelijkheid, specifieke deskundigen te horen – de staatssecretaris schrijft immers: ze kunnen gehoord worden, maar het hoeft niet – dan kan ik mij die afweging voorstellen.

Voorzitter, ik heb begrepen dat mevrouw Laning inmiddels een amendement heeft ingediend op de artikelen 80 en 81, dat wij met het oog op onze aarzelingen een verbetering van de huidige tekst zouden kunnen noemen. Wij wachten de discussie op dit punt graag af.

De heer **Kohnstamm** (D66): Voorzitter, ik begrijp de redenering van mevrouw Terpstra heel goed, maar het eind ervan levert in ieder geval een probleem op. De redenering is: aangezien bijvoorbeeld de klager via een gemachtigde of zelf niet kan eisen dat bepaalde deskundigen worden gehoord, moet hij in ieder geval de mogelijkheid hebben om een gemachtigde te kiezen en die te handhaven, in eerste instantie zelfs tegen de wil van de voorzitter van het college in. Nu is mijn visie op het geheel dat de keuze van de gemachtigde door de klager en de mogelijkheden van beïnvloeding daarvan door de voorzitter van het college vooral procestechnisch en -economisch gefundeerd is. Het moet iemand zijn die de procedure al vaker heeft meegemaakt en die de klager op de een of andere manier door de procedure kan helpen vanuit een technische en veelal toch ook juridische invalshoek. Naar mijn gevoelen worden die twee dingen in het amendement nog niet optimaal gecombineerd, want als het ging om het inhuren van extra deskundigheid over een specifieke zaak, bijvoorbeeld medische deskundigheid, dan zou je het horen van bepaalde

Terpstra

getuigen verplicht moeten stellen en dan zou je die kwestie niet via de gemachtigde moeten regelen.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik vind dat u de zaak te veel in de procedurele sfeer trekt. Mijn argument is nu juist dat er voor de klager of de aangeklaagde redenen kan zijn om iemand te vragen, hem te vertegenwoordigen of bij te staan, iemand die specifieke beroepsinhoudelijke kennis heeft waarover de leden-beroepsgenoten niet beschikken. En nu zegt u wel dat er eventueel andere deskundigen gehoord zouden kunnen worden, maar dat wil nog niet zeggen dat het ook werkelijk zal gebeuren.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Voorzitter, ik vind dat mevrouw Terpstra mijn amendement goed verdedigd heeft, maar misschien heeft zij het amendement op stuk nr. 35, waarmee zij zelf ingestemd heeft, toch over het hoofd gezien. Daarin hebben wij namelijk al geregeld dat de klager getuigen en deskundigen kan oproepen; dat kunnen degenen zijn die mevrouw Terpstra op het oog heeft.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Dat weet ik, maar het een sluit het ander toch niet uit?

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Maar dat is nu echt afdoende geregeld. Als er sprake mocht zijn van een gebrek aan deskundigen die de klager als zodanig erkent, dan kan hij die laten oproepen.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Absoluut, maar desalniettemin kan het voorkomen dat de betrokkene zich vertegenwoordigd of bijgestaan wil zien door een ander die niet de voorkeur van de voorzitter van het college heeft.

De heer **Kohnstamm** (D66): Voorzitter, nog één opmerking over de keuze van de gemachtigde en de mogelijkheid van beïnvloeding daarvan door de voorzitter van het college, overigens een zeer gebruikelijke structuur. Voor bijna alle procedures geldt dat een advocaat niet geweigerd mag worden, maar wel iemand die dat niet is. Bij sommige zaken mag je zelfs niet zonder advocaat komen, terwijl bij andere

de gemachtigde geweigerd kan worden door de voorzitter van het college, de raad van beroep enz. Dat ziet er primair op toe dat iemand naast de klager gezet kan worden die de procedure kan begeleiden en het ziet er niet primair op toe dat de klager speciale expertise kan inhuren. De rol van de gemachtigde of raadsman moet gericht zijn op procedurele stroomlijning en vertaling van de wensen van de klager in de normale procedure.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Dat weet ik; dat is de bestaande situatie. Maar als wij bezig zijn met modernisering van wetgeving, dan gaan wij toch geen keuzen maken voor degene die straks beslist over de persoon die hem bijstaat of vertegenwoordigt? Laten de mensen dat dus zelf beslissen! Dat is hun vrije keuze en dat hebben wij als wetgever niet uit te maken.

Ik was dus bezig met de verdediging van een amendement van mevrouw Laning. Dat is in dit debat alleen maar plezierig.

Voorzitter! Ik ben blij met de stevige stellingname dat openbaarheid van de behandeling van de zaak op de zitting regel is en blijft. Ik zeg nogmaals dat er bij privacygevoelige situaties voldoende mogelijkheden zijn, op dit uitgangspunt uitzonderingen te maken. Hetzelfde geldt voor de afweging over de behandeling in besloten zitting, indien openbaarmaking de belangen van de rechtszaak zou schaden.

Het amendement op stuk nr. 36 heeft betrekking op artikel 109 inzake het preventief-juridisch ingrijpen bij kans op aanmerkelijke schade. Nadat de regering in de schriftelijke voorbereiding aanvankelijk een- en andermaal met goede argumenten stevig stelling had genomen tegen een dergelijk voorstel, is de regering sinds enige tijd om, om welke reden dan ook. Zij heeft er thans namelijk geen bezwaar tegen. Ik waag nogmaals een poging, de ernstige bezwaren van mijn fractie te verwoorden tegen het creëren van de mogelijkheid, juridische stappen te ondernemen tegen iemand die door een ander wordt aangeklaagd wegens het uitoefenen van een praktijk c.q. wegens het behandelen van een patiënt of patiënten, waarbij volgens

de aanklager sprake is van aanmerkelijke kans op schade.

De compassie, zoals verwoord door de indieners, met de patiënten die op die manier veel schade bespaard kan worden, delen wij. Maar onze angst is nu juist dat dit amendement wordt aangegrepen als instrument voor een heksenjacht tegen andersdenkenden. Daarmee zou de vrijheid van patiënten om te kiezen voor alternatieve geneeswijzen, worden ingedamd. Gaat het bij de Wet BIG nu juist niet om die vrijheid? Ik vraag de indieners van het amendement dan ook nogmaals nadrukkelijk om hun amendement in te trekken en bij de evaluatie te bekijken of dat amendement eventueel alsnog nodig is.

De **voorzitter**: Aan het begin van deze beraadslaging heb ik verzuimd, mee te delen dat mevrouw Netelenbos haar amendementen op de stukken nrs. 26, 27, 30, 31 en 32 intrekt, mevrouw Laning-Boersema haar amendementen op de stukken nrs. 33 en 34 intrekt en de heer Kohnstamm zijn amendement op stuk nr. 44 intrekt.

De staatssecretaris heeft zich tijdens het mondeling overleg van 27 mei jl. bereid verklaard een aantal amendementen over te nemen. Het gaat om de amendementen-Netelenbos/Vriens-Auerbach op de stukken nrs. 28 en 29, de amendementen-Laning-Boersema/Netelenbos op stuk nr. 35 en de amendementen-Netelenbos/Vriens-Auerbach op stuk nr. 40.

Is er tegen overneming van deze amendementen bezwaar?

Ik constateer dat dit niet het geval is.

Dan zijn deze amendementen overgenomen en maken zij geen deel meer uit van de beraadslaging.

Ik wijs de leden erop dat, als zij in dit tempo doorgaan, het debat te lang duurt. Er is al een mondeling overleg over de artikelen geweest. Ik verzoek de leden dan ook uitdrukkelijk, de tweede termijn beperkt te houden.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! Uw mededeling bracht in ieder geval een forse opschoning mee van de discussie. Inderdaad is

er in een mondeling overleg langdurig over de artikelen gesproken. De eerste termijn van deze behandeling zijn wij in januari begonnen. Tijdens een langdurige schorsing van de behandeling konden wij ons beraden op het wetsontwerp. In het mondeling overleg heb ik al namens de fractie van de PvdA gezegd dat de nota van wijziging die tijdens de schorsing van de behandeling is ingediend, een forse verbetering van het wetsvoorstel betekent. Het was dus goed dat wij een wat ongebruikelijke procedure zijn ingegaan. De voorzitter van de Kamer had wat knorrige opmerkingen tegen ons omdat zo'n lange schorsing vrij ongebruikelijk is, maar de schorsing deed ertoe. Ik ben van mening dat het wetsvoorstel dat er nu ligt, het beginnen waard is.

Ik maak een paar concrete opmerkingen over een aantal thema's in het wetsvoorstel, omdat ik hierover tijdens de behandeling tot nu toe nog niet voldoende helderheid of zekerheid heb gekregen. Het eerste is de publieksvoorlichting over de beroepen die in artikel 3 zijn geregeld. Ik heb al een paar keer gevraagd of een systeem mogelijk is waardoor patiënten of cliënten die bij zo'n beroepsbeoefenaar binnenkomen, zichtbaar kennis kunnen nemen van de registratie en dus weten dat die persoon adequaat zijn beroep kan uitoefenen. Er is toegezegd dat over zo iets nagedacht zal worden. Wij hebben er een discussie over gehad of het wel in de wet geregeld moet worden waaraan praktijkruimten moeten voldoen. Omdat dat nu gebeurt, vraag ik mij af of wij voldoende hebben geregeld dat het bij de ingang van de praktijkruimte zichtbaar is dat iemand geregistreerd is. Door het systeem van periodieke registratie wordt het mogelijk dat iemand zijn registratie verliest, waarvoor de overheid op termijn medeverantwoordelijk wordt. Ik vind dat wij daarom goede afspraken moeten maken over het zichtbaar kennis geven van de registratie. Hoe denkt de staatssecretaris dit te doen? Kunnen wij het in afspraken regelen of moeten wij het wellicht toch in de wet zelf opnemen? Het maakt mij niet uit, als het maar goed geregeld wordt. Iedereen moet kunnen begrijpen dat een beroepsbeoefenaar op grond

van de Wet BIG bevoegd is. Ook iemand die minder goed geschoold is, moet het kunnen begrijpen. Het is immers allemaal tamelijk ingewikkeld, als mensen voorbehouden handelingen mogen uitvoeren mits zij voldoen aan alles wat in de Wet BIG is geregeld.

Van de basisartsen hebben wij in eerste termijn een enorm punt gemaakt, omdat wij vinden dat het publiek goed moet begrijpen dat een basisarts geen huisarts is. Een basisarts die in een ziekenhuispraktijk, in de psychiatrie of zelfs in een opvangcentrum voor vluchtelingen werkt, moet het altijd zo hebben geregeld dat hij een relatie met een gespecialiseerde arts heeft, waardoor ongelukken worden voorkomen. Het uitoefenen van voorbehouden handelingen is aan de bevoegdheid en de bekwaamheid gekoppeld. Basisartsen moeten begrijpen dat zij nog een lange weg te gaan hebben voordat zij maximaal bekwaam zijn.

De staatssecretaris heeft tijdens het mondeling overleg toegezegd dat hij hierover onderhandelingen zal voeren met de Landelijke specialistenvereniging, de Landelijke huisartsenvereniging en de "vereniging van basisartsen". De laatste heb ik er zelf aan toegevoegd. Het lijkt mij dat wij onder deze toezegging kunnen afspreken dat de basisarts niet uit de wet wordt geschrapt. Wel moeten er afspraken komen waarin bijvoorbeeld de opleidingsrelatie van basisartsen goed wordt geregeld. Ook is het mogelijk dat vastgelegd wordt wie de eindverantwoordelijkheid heeft voor het handelen van een AGNIO, een basisarts die niet in opleiding is. Dit is in het belang van de kwaliteit van de gezondheidszorg, dus een publieksbelang, maar ook in het belang van de basisarts zelf. Doordat hij niet in opleiding kan komen, accepteert hij misschien makkelijk een situatie voor zichzelf die hij niet zou moeten accepteren.

De staatssecretaris zei dat in formele zin niemand zich zorgen hoeft te maken. Dit klopt tot nu toe niet; ik vind dat wij ons op dit moment wel in formele zin zorgen moeten maken. De Wet BIG, de uitwerking ervan en de nadere afspraken moeten er juist voor zorgen dat wij ons geen zorgen meer hoeven te maken.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Maakt mevrouw Netelenbos nu een einde aan mijn medische carrière in het parlement? Ik zou hier in het parlement geen enkele hulp meer mogen verlenen, tenzij de heer Netelenbos of de heer Laning, op afstand, toezicht zouden uitoefenen. Dat is toch een beetje een vreemde situatie?

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Maar als u zich niet voortdurend bijschoolt, verliest u uw registratie in het kader van de Wet BIG en dat betekent sowieso al dat u een probleem heeft met artikel 3. Maar op het moment dat u basisarts zou zijn – dat bent u niet want u bent huisarts – moet u ervoor zorgen dat u geregistreerd blijft. Wat u moet doen om geregistreerd te blijven, gaan wij nu in een aantal afspraken regelen. Mij gaat het echter om het volgende. Een basisarts is iemand met een afgeronde universitaire opleiding en een huisarts die de poortwachter is, die de entreefunctie vervult in de gezondheidszorg, waar je eerst naar toe gaat als patiënt voordat je verder het circuit in komt, is iemand die zich nog drie jaar moet specialiseren nadat hij basisarts is geworden.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Dat is mijn vraag niet. Ik ben nu ex-huisarts want natuurlijk is die registratie als je parlementariër bent niet bij te houden, ook al doe je medisch werk.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Soms moet je keuzes maken in het leven.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Dat doe ik ook. Maar ik wil weten wat er nu voor zo'n arts geldt. Dat moet meegewogen worden.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Daarover is de Wet BIG duidelijk. Iemand is geregistreerd en dat is periodiek. Iemand is alleen maar bevoegd tot het uitoefenen van de geneeskunst als hij geregistreerd is krachtens de wet. De overheid vervult daar een belangrijke rol in. Indien u er niet voor zorgt dat u geregistreerd blijft, dan mag u de geneeskunst helemaal niet uitoefenen volgens de Wet BIG. Dat is een andere discussie dan die over de basisarts die een registratie gaat

Netelenbos

krijgen omdat hij anders niet onder de uitvoering van artikel 3 valt. Mijn probleem is alleen dat de basisarts geen huisarts is.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik kom nog even terug op de laatste zinnen die mevrouw Netelenbos uitsprak en ik wil nog even de puntjes op de i zetten. Ook als je niet geregistreerd bent, mag je wel gezondheidszorg uitoefenen, alleen mag je geen voorbehouden handelingen uitvoeren.

Ik heb nog een ander probleem met betrekking tot de basisarts. Wij hebben er inderdaad al een- en andermaal over gediscussieerd. Wat ik zo sterk vond in de vorige debatten was het pleidooi om de basisarts, op grond van de vereiste dat hij alleen iets mag uitoefenen als hij niet alleen bevoegd is maar ook bekwaam, gedurende de rest van zijn opleiding in die drie jaar in toenevende mate bekwaam te achten voor verschillende handelingen. Dat kun je niet regelen maar dat moet je overlaten aan de verantwoordelijkheid van die basisarts zelf. Heeft mevrouw Netelenbos daar nu geen begrip voor?

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik ben de mening toegedaan dat u, wat uw standpunt betreft, zwalkt, met permissie. U heeft zelf een nogal uitdrukkelijk voorbeeld naar voren gebracht over vluchtelingencentra waar basisartsen werken die moeten handelen zonder dat er sprake was van een achterwachtfunctie of zonder dat er iemand was die zij konden inschakelen als ze het niet meer wisten. Toen heeft de staatssecretaris gezegd in die discussie dat iemand die in opleiding is, in toenevende mate bekwaam wordt. Daarvoor zou men kunnen afspreken dat er certificaten afgegeven worden wanneer men een bepaalde ervaring heeft. Maar niet iedere basisarts is in opleiding. Er zijn ook mensen die geen opleidingsplaats kunnen vinden. Dat is een schrijnend probleem en daar moeten wij iets aan doen. We moeten ook niet meer basisartsen opleiden dan wij straks in een vervolgopleiding kunnen plaatsen. Maar de praktijk is nu anders. Dat betekent dat er AGNIO's werkzaam zijn in ziekenhuizen en mensen die niet in opleiding zijn. Dat betekent dat bijvoorbeeld in de

psychiatrische praktijk basisartsen voluit psychiater spelen zonder dat helder geregeld is hoe het zit met de eindverantwoordelijkheid. Daar gaat het om. Daarover hebben wij nu redelijke afspraken gemaakt. De beroepsgroepen zelf zorgen ervoor dat er afspraken gemaakt worden over de eindverantwoordelijkheid zodat ervoor gezorgd wordt dat de basisarts niet boven zijn kunnen moet werken en dat patiënten niet misleid worden. Dat laatste vind ik minstens zo belangrijk.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Voorzitter! Dit is in feite een herhaling van mijn pleidooi van de vorige keer. Wij zijn het met elkaar eens. Maar het betekent wel dat wij altijd de beroepsbeoefenaar zelf aanspreken op zijn eigen verantwoordelijkheid en zijn eigen beoordeling of hij al dan niet bekwaam is.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Absoluut. Maar het publiek moet het ook wel kunnen snappen als het even kan.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Het publiek moet natuurlijk alles kunnen snappen als het even kan.

De **voorzitter**: U behoeft overigens geen pleidooien over te doen die al in het mondeling overleg gevoerd zijn. Ik waarschuw u daar nog een keer voor.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! Artikel 53 over de voorbehouden handelingen is sterk verbeterd doordat wij nu een vijftal nieuwe voorbehouden handelingen hebben genoemd. Ik ben van mening, ook gelet op het advies van de Gezondheidsraad, dat hetgeen nu voorligt een traject is dat wij kunnen ingaan. De voorbehouden handelingen zijn een kerndeel van dit wetsvoorstel. Dat moet absoluut goed geregeld zijn. Je kunt er twijfels over hebben of bepaalde handelingen niet toch eventueel onder de voorbehouden handelingen zouden moeten worden gebracht. Als je merkt dat bepaalde zaken niet onder voorbehouden handelingen zijn gebracht en dat dit problemen gaat geven omdat allerlei werkers in de gezondheidszorg die handelingen gaan uitvoeren, terwijl wij dachten dat zij het niet zouden doen omdat

er bijvoorbeeld dure apparaten bij aan de orde zouden zijn – een argument dat de staatssecretaris hier wel eens heeft genoemd – dan moet je artikel 54 onmiddellijk in stelling brengen. Ik denk wel dat je dat moet afspreken. Wanneer eigenlijk niet-bekwamen zich gaan richten op toch gevaarlijke handelingen die niet zijn benoemd als voorbehouden handeling, dan is een dergelijke praktijk heel moeilijk terug te draaien. Hetzelfde kan gelden voor nieuwe technologieën die zich in toenemende mate kunnen aandienen. Het gaat erom dat je je voorneemt, zowel naar de regering als naar de BIG-raad toe, die daarin een heel belangrijke stem zal hebben, dat je heel alert met artikel 54 aan de slag gaat, zodat de Wet BIG sluitend blijft, ook naar de toekomst toe. Dat proces van artikel 53 en in relatie daarmee artikel 54 zal toch telkens nieuwe vraagstukken oproepen.

Ik kom bij artikel 51 over de beschermde opleidingstitels en de standpunten die daarbij zijn betrokken. De redenering die mevrouw Terpstra heeft opgebouwd, spreekt mij zeer aan. Het amendement van de CDA-fractie op stuk nr. 38 zegt in feite: als je het allemaal niet zo goed kunt regelen, ga er dan maar zeer terughoudend mee om. Ik heb in de discussie tijdens de artikelsgewijze behandeling ook begrepen van mevrouw Vriens dat zij dat amendement eventueel zou willen intrekken, als het goed sluitend is geregeld in artikel 51. Nu lees ik in de stukken, met name in de schriftelijke beantwoording, dat de staatssecretaris zegt: eigenlijk zou je hier de dereguleringsopvatting moeten laten gelden. Ik ben het daar niet mee eens. Het is het belangrijk dat tal van beroepen in de gezondheidszorg er baat bij hebben dat zij een beschermde opleidingstitel krijgen. Anders krijg je maar een ratjetoe. Iemand heeft bij wijze van spreken keurig een opleiding gevolgd die op enigerlei manier erkend is en mag zich dan bijvoorbeeld apothekersassistente noemen. Iemand anders gaat daar vervolgens dwars tegenin iets anders doen of heeft helemaal geen opleiding, maar kan zich ook apothekersassistente noemen. Dat lijkt mij tamelijk verwarrend. Het is zeer belangrijk om bij artikel 51 de

drie criteria te handhaven, te weten de titelbescherming in verband met de publieksvoorlichting, de regeling vanwege het functioneel zelfstandig mogen verrichten van een voorbehouden handeling en het publieksbelang dat in het geding kan zijn. Een beroep dat nu particulier geregeld is, bijvoorbeeld de chiropractor – wij hebben hier wel eens opgevoerd dat er een probleem kan ontstaan als iedereen zich straks chiropractor zou mogen noemen – moet je, alhoewel het particulier geregeld is, toch onder artikel 51 brengen. Anders kan iedereen zich zo noemen, ook al heeft men niet de juiste opleiding.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Voorzitter! Nu zijn wij er, want hier ligt mijn dilemma. In de brief van de staatssecretaris staat letterlijk dat, waar de opleiding al geregeld is, bijvoorbeeld bij de chiropractor, hij niet voornemens is die aan te wijzen krachtens artikel 51. Die krijgt zoals het wetsvoorstel nu luidt geen beschermde opleidingstitel. Ik heb in eerste termijn gezegd dat er nu twee mogelijkheden zijn. Of je geeft alle beroepen die alleen maar krachtens het publieksbelang krachtens de wet geregeld zouden worden een beschermde opleidingstitel, wat dus ook betekent dat de opleidingen die al geregeld zijn aangewezen moeten worden. Of je zegt dat je alle opleidingen die geregeld moeten worden uit het oogpunt van het publieksbelang geen beschermde opleidingstitel hoeft te geven. Er zijn twee opties. In het kader van de deregulering pleit ik voor de eerste optie. Ik vind het evenwel onjuist dat beroepsgroepen die hun opleidingen al goed geregeld hebben, worden gestraft omdat zij geen beschermde titel krijgen, terwijl degenen die het nog niet geregeld hadden, wel een beschermde titel krijgen. Dat betreft dan de opleidingen, waar het publiek belang vereist dat zij goed geregeld zijn. In het voorliggende wetsvoorstel is dat nog steeds het geval.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik ben het met die laatste redenering van u eens; mevrouw Terpstra, geloof ik, ook. Als er een publiek belang bij is, dan moet het beroep krachtens artikel 51 worden geregeld. Dit is geen makkelijke wet. Met de Wet BIG introduceren wij

geen makkelijke wet. Je kunt hierop niet het dereguleringsprincipe loslaten in de trant van: eigenlijk is er wel een publiek belang, maar wij regelen het nu maar niet, omdat het eigenlijk al geregeld is. De consequentie daarvan is dan dat iedereen zich zo kan noemen. Dat is dan niet strafbaar, tenzij er brokken worden gemaakt. Dat kan niet. De staatssecretaris moet zich realiseren – hij zal dat overigens ook wel doen – dat dit echt een heel moeilijke wet is, gelet op het principe van “alles is verboden, maar wij wisten onder-tussen dat iedereen toch van alles deed”. Nu is niets verboden, behalve het onbevoegd uitoefenen van voorbehouden handelingen. Je wilt het publiek beschermen, omdat het ook een kwaliteitswet is. Je zult dan ook het publiek moeten beschermen. Daarom ben ik tegen die dereguleringsgedachte. Elk beroep waarbij een publiek belang aan de orde is, moet uiteindelijk krachtens de wet worden geregeld. Ik ben het met mevrouw Terpstra eens, dat de BIG-raad daarbij een belangrijke rol speelt. Ik steun het amendement van mevrouw Vriens dus niet. Als je alleen naar het artikel kijkt, dan kan het niet anders dan dat het geregeld wordt als een publiek belang aan de orde is.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Maar het gaat over die aanwijzing, mevrouw Netelenbos.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dat begrijp ik allemaal best.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): U heeft mij, zoals u dat zo vinnig kunt opmerken, herhaalde malen toegevoegd dat ook de memorie van toelichting en de artikelsgewijze toelichting onderdeel van de wet zijn. Ik heb het nu over de toelichting bij de derde nota van wijziging. Ook deze brief van de staatssecretaris is onderdeel van de wet.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Absoluut. Daarom zeg ik ook dat de staatssecretaris hierbij niet moet spreken van deregulering, maar het gewoon goed moet regelen in het belang van de kwaliteit van de gezondheidszorg. Dat is immers toch een kernthema van deze wet.

In de brief van 5 juni staat, wat het tuchtrecht betreft, een curieuze zin.

Er staat dat het in het voornemen ligt om het tuchtrecht voor de nieuwe beroepen gefaseerd in te voeren en daarover ook de BIG-raad om advies te vragen. Volgens mij kan dat niet. Als in de wet geregeld is dat voor bepaalde beroepen sprake is van tuchtrecht, dan is er sprake van tuchtrecht voor die beroepen. Als de wet in het Staatsblad staat en van kracht wordt, dan moet dat gewoon geregeld zijn. Je kunt dan niet zomaar stellen, zonder dat dit geregeld is in enige wettelijke bepaling, dat dit gefaseerd wordt ingevoerd en dat je daarover ook nog advies wilt vragen aan de BIG-raad. Kan de staatssecretaris uitleggen waarom dat er staat, want volgens mij is dat in strijd met de wet op het moment dat die functioneert?

De heer **Kohnstamm** (D66): Ik ben het daarmee eens. Ik zie echter wel het praktische probleem als je de tuchtregeling plotseling uitbreidt met een enorme hoeveelheid nieuwe potentiële zaken, terwijl de voorbereiding nog niet is voltooid. Dan loop je een fantastische achterstand op bij het afdoen van dat soort zaken. Dat praktische probleem moet op de een of andere manier worden opgelost, bijvoorbeeld door de invoering van een overgangsbe-paling in de wet. De BIG zal overigens, zoals ik al eerder heb gezegd, waarschijnlijk pas ergens in het jaar 2000 of later in volle omvang gaan werken, gelet op al die AMvB's die er nog moeten komen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ja, maar hier geldt nu juist geen AMvB. Er moet dus inderdaad sprake zijn van een overgangsbe-paling of de voorbereidingen moeten onmiddellijk van start gaan. Men moet dan zorgen dat de wet niet eerder in het Staatsblad komt dan na de afronding van die voorbereidingen. Je kunt echter niet in de wet opnemen dat op verpleegkundigen het tuchtrecht van toepassing is en, als een patiënt een verpleegkundige aanklaagt, met het antwoord komen: wij zijn bezig met een gefaseerde invoering; het staat weliswaar in de wet, maar wij doen er even niet aan. Dat kan niet. Hoe denkt de staatssecretaris dit op te lossen? Ik kom toe aan de opmerkingen over de comparitie. Ik zit...

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA):

U brengt mij op een ander probleem. In het amendement dat wij samen hebben ingediend over de periodieke registratie hebben we van het woord "kunnen" "zullen" gemaakt, maar ook daar komt een gefaseerde invoering. Betekent uw redenering ten aanzien van het tuchtrecht dat ook ten aanzien van de periodieke registratie een overgangmaatregel moet worden ingevoerd?

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Nee, dat is van een andere orde. De manier waarop de registratie zal worden ingevuld, en de wijze waarop het periodieke karakter daarvan inhoud zal krijgen – daar moeten afspraken over worden gemaakt: geldt dat voor vijf, tien jaar of vijftien jaar; in de verschillende beroepen kan daar nog wel variatie in aanwezig zijn – moeten in samenspraak met de beroepsbeoefenaren en de BIG-raad worden ingevuld. De wet staat dat ook toe. Maar dat is iets anders dan een juridische gang in het kader van de tuchtrechtregelingen, waarbij je zegt: het staat er wel in, maar helaas, we hebben het nog niet geregeld. Daarom denk ik dat de gemaakte afspraken over periodieke registratie, ook met de wet in de hand, wel uitvoerbaar zijn.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Ik hoor het wel van de staatssecretaris.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Mevrouw de voorzitter! Toen wij bezig waren met onze schriftelijke inbreng, heeft de fractie van de Partij van de Arbeid ettelijke malen haar mening opgevoerd dat ook persoonlijke genoegdoening voor patiënten met een klacht onderdeel uit zou moeten maken van de tuchtrechtregeling. De regering heeft daar telkens op geantwoord dat dit niet het geval kan zijn, dat het tuchtrecht er is in het kader van de handhaving van de kwaliteit van de beroepsbeoefening. Het normeert de beroepsbeoefening, en het garandeert kwaliteit. Als je het slecht doet, kom je voor de tuchtrechter en volgt er een uitspraak. De comparitie heeft niet zo verschrikkelijk veel te maken met de kwaliteitshandhaving van de beroepsbeoefening, maar veel meer met de klachtrechtregelingen en met genoegdoening van de patiënt. We hebben gezegd dat we meegaan in

de gedachte dat persoonlijke genoegdoening niet geregeld moet worden in het tuchtrecht, maar in een klachtrechtregeling of anderszins, waarbij we allerlei thema's die we hadden ingebracht, hebben ingeslikt. Het comparitievoorstel is weliswaar sympathiek, maar het hinkt wel op twee gedachten. Mijn vraag aan de staatssecretaris is daarom of het niet mogelijk is dat we forse afspraken maken over de termijn, waarop kan worden gekomen tot een goede klachtrechtregeling, zodat er geen vermenging van de taken van het tuchtrecht ontstaat. Ik ben er namelijk beducht voor dat het tuchtrecht wordt meegesleept in de verjuridisering van de gezondheidszorg, wat ik niet wil. Op het moment dat dit soort zaken wordt geregeld in het tuchtrecht, gaan we sluipenderwijs die kant uit. Wellicht kan, naast de staatssecretaris, ook de heer Kohnstamm daar nog eens op ingaan.

Ten aanzien van het amendement op stuk nr. 36 heeft mevrouw Terpstra een indringend beroep gedaan op de fracties die dat amendement hebben ingediend om het in te trekken. Ik doe dat niet, en ik zal u zeggen waarom ik intrekking heel onverstandig vind. Tijdens het mondeling overleg, waarin mevrouw Terpstra het idee opperde dat dit amendement kan worden gebruikt om de alternatieve geneeskunde dwars te zitten, heb ik al gezegd dat ik dat een onzinnige redenering vond. De minister van Justitie heeft destijds duidelijk gemaakt dat we daar niet bang voor hoeven te zijn. Immers, iemand die iedere alternatieve beroepsbeoefenaar wil aanklagen, wordt niet-ontvankelijk verklaard, wat zal leiden tot ontmoeiding van dat gedrag. Mevrouw Terpstra vraag ik, na te denken over het volgende. Waarom zou je het in de gezondheidszorg zo willen regelen dat er eerst bij wijze van spreken dooien moeten vallen, voordat kan worden ingegrepen? Als eerst aantoonbaar moet worden geklaagd, omdat sprake is van een aanmerkelijke kans op schade, en als dit hard kan worden gemaakt – dat geldt immers in het strafrecht – begrijp ik niet, waarom de patiënt niet kan worden beschermd tegen de kennelijk enorme risico's die worden gelopen. Omdat de bewijslast ligt bij

de betrokkenen zelf, vind ik het alleszins verantwoord om zo'n artikel op te nemen. Ik pas ervoor om patiënten niet te beschermen tegen allerlei mensen die zich op de gezondheidszorgmarkt kunnen gaan bewegen, en waarbij niet eerder kan worden ingegrepen dan nadat het kwaad al is geschied. Dat gaat me net een stap te ver.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik heb gezegd dat wij de compassie die mevrouw Netelenbos met dit soort patiënten heeft, delen. Echter, haar interrupties op dit punt tijdens de artikelsgewijze behandeling geven mijn angst voor een heksenjacht alleen maar meer grond. Zij vond de chelatietherapie een prachtig voorbeeld van een behandelingswijze die niet zou moeten worden toegestaan. Als het amendement van mevrouw Netelenbos wordt aangenomen, kunnen er juridische stappen worden gezet alleen omdat men anders denkt over een bepaalde therapie. Het is waar dat de bewijzen in de strafzaak moeten worden geleverd, maar op het moment dat er een proces wordt gestart, wordt de betrokken praktijk geheel ontregeld. Dat kan zeer negatieve effecten hebben. Wat zou mevrouw Netelenbos ervan zeggen wanneer een vrouwenpatiëntengroep een strafzaak begint tegen gynaecologen omdat men vindt dat er te veel baarmoeders worden weggenomen. Uiteindelijk kan zo'n klacht dan niet-ontvankelijk worden verklaard, maar op het moment dat een strafzaak wordt aangemeld, betekent dat een geweldige belemmering van een normale beroepsuitoefening.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Mevrouw Terpstra, u klutst alles door elkaar.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Dat doe ik niet.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Wat bij de chelatietherapie getoetst kan worden is of de stoffen die gebruikt worden aanmerkelijke nierbeschadigingen tot gevolg kunnen hebben. Wat is erop tegen dat eerlijk te onderzoeken? Wat is erop tegen patiënten te beschermen tegen nierbeschadigingen? Als dat risico er niet is, is er niets aan de hand en wordt men niet veroordeeld. Is er

Netelenbos

echter kans op aanmerkelijke schade, dan is er een probleem. Het lijkt mij juist dat dit eens wordt uitgezocht. Ik pas ervoor om op grond van emoties te praten over welke vorm van geneeskunst dan ook. Ik vind wel dat bij iedere vorm van geneeskunst geëist mag worden dat men geen aanmerkelijke schade toebrengt aan patiënten. Dat is de strekking van mijn amendement. Doet men mensen geen kwaad, dan heeft men niets te vrezen. Wat wil je nog meer?

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik ben bang dat achteraf zal blijken dat dit amendement wordt gebruikt voor een heksenjacht. Dan biedt de Wet BIG aan de ene kant meer vrijheid, maar aan de andere kant wordt die vrijheid weer beperkt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): U roept het juist op!

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Dat doe ik niet.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): In Nederland zijn wij niet zo "heksenjagerig". Mocht dit onverhoopt toch gebeuren, dan zult u toch de eerste zijn om hier op het spreekgestoelte te klimmen.

Voorzitter! Ik vind dat de Wet op de kunst- en hulpmiddelen geactiveerd moet worden. De kwestie van de opticiens, orthoptisten en contactlensdeskundigen moet goed geregeld worden. De Gezondheidsraad bepleit dit opnieuw. Deze raad wil dat duidelijk wordt wat de relatie is tussen de Wet BIG en de Wet op de kunst- en hulpmiddelen. Is de staatssecretaris van plan, deze laatste wet te activeren? Worden de genoemde beroepen daarin dan ook goed omschreven? Kan de staatssecretaris duidelijk maken hoe deze wetten zich tot elkaar verhouden?

Voorzitter! Het is goed dat de Wet BIG vandaag wordt afgerond. Niet handhaafbare wetten, zoals de Wet op de uitoefening van de geneeskunst, die al meer dan anderhalve eeuw oud is, moeten ingetrokken worden. Het is alleszins verantwoord, met de Wet BIG aan de gang te gaan. Wij moeten natuurlijk wel alert blijven op de uitvoeringspraktijk. De BIG-raad speelt daarbij een belangrijke rol en de regering natuurlijk ook. Maar alle twijfels die wij in de

loop van de behandeling hadden, zijn in voldoende mate weggenomen.

De **voorzitter**: Ik wijs iedereen erop dat wij een beetje moeten opschieten. Wij zitten in de laatste dagen voor het zomerreces en er moet nog meer worden afgehandeld. Op basis van de spreektijden in eerste termijn hebben de resterende sprekers de volgende spreektijden: de heer Leerling 8 minuten, de heer Kohnstamm 12 minuten, de heer Van der Vlies 8 minuten, de heer E. van Middelkoop 8 minuten, mevrouw Beckers-de Bruijn 8 minuten, mevrouw Vriens-Auerbach 20 minuten en mevrouw Laning-Boersema 10 minuten. Men kan uiteraard langer spreken, dat is niet verboden, maar ik verzoek de leden om zich vandaag toch een beetje aan die regel te houden.

De heer **Leerling** (RPF): Mevrouw de voorzitter! Om u gerust te stellen, ik heb die acht minuten beslist niet nodig.

Er lijkt nu toch een einde te komen aan de behandeling van het voorstel tot een Wet op de beroepen individuele gezondheidszorg, kortweg de BIG genoemd. Jarenlang maakte de Wet BIG onderdeel uit van parlementaire behandeling. Toen de plenaire debatten over de BIG waren begonnen, moest de behandeling na de eerste termijn van de regering worden geschorst vanwege het feit dat de staatssecretaris in afwachting was – en wij overigens met hem – van een advies van de Nationale raad voor de volksgezondheid over, wat wij noemen, voorbehouden handelingen. Juist de problematiek van de voorbehouden handelingen vormt een van de belangrijkste, zo niet het belangrijkste aspect in de Wet BIG. Het is begrijpelijk dat dit advies en de regeringsreactie daarop zijn afgewacht alvorens de behandeling van het wetsvoorstel BIG definitief af te wikkelen. Het advies en de reactie van de staatssecretaris daarop hebben wij ontvangen in het kader van de zesde nota van wijziging. Wij kunnen de zaak dan ook vandaag afronden. Dat is ook nodig, want anders zou een en ander worden doorgeschoven naar september of wellicht nog later.

Voorzitter! Het wordt ook de

hoogste tijd dat er een beslissing valt op deze toch zo aangelegen materie. Als wij hier de zaak hebben afgerond, zal het trouwens nog wel de nodige tijd vergen. Het voorstel wordt eerst nog in de senaat behandeld en daarna zal het zeker nog enige tijd duren voordat de wet operationeel is. Zoëven werd gesteld dat het ver na het jaar 2000 zal zijn voordat de wet in werking treedt. Wat is de inschatting van de staatssecretaris op dit punt? Wanneer is deze wet nu echt operationeel zodat zij ook werkt zoals wij hier hebben besproken?

Een wens van mij is dat de Wet BIG in de praktijk zal beantwoorden aan de gewekte verwachtingen met betrekking tot grotere keuzevrijheid voor de patiënt en ook meer eigen verantwoordelijkheid.

Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris en in hem ook de minister voor zowel de mondelinge als schriftelijke antwoorden op mijn inbreng in eerste termijn. Mede door het feit dat onlangs in een aparte vergadering nog is gesproken over de amendementen en daarmee de artikelsgewijze behandeling is afgerond, kan ik in deze termijn vrij kort zijn. Reeds bij het afronden van de eerste termijn heb ik gezegd dat ik het wetsvoorstel in principe zou steunen. Ik neem daarvan niets terug.

Ik ben blij te kunnen zeggen dat de bewindslieden onder meer de fractie van de RPF tegemoet zijn gekomen door handelingen – ik citeer uit de zesde nota van wijziging – met geslachtscellen of embryo's, gericht op het anders dan op een natuurlijke wijze tot stand brengen van een zwangerschap, als een voorbehouden handeling voor artsen aan te merken. Voorzitter! Uiteraard blijft het begrip "voorbehouden handeling" niet scherp afgebakend. De staatssecretaris heeft in de zesde nota van wijziging nog een aantal voorbehouden handelingen toegevoegd aan de rij. Daarmee is er nog geen punt achter gezet, want ik neem aan dat het in de loop van de tijd zeer wel denkbaar is dat andere zaken ook tot voorbehouden handelingen worden gerekend. Kan hij zijn visie op een en ander geven?

Het is ook positief dat de staatssecretaris van Volksgezondheid in dezelfde nota van wijziging aan onze wens heeft voldaan om tot regeling

van het publiekrechtelijk tuchtrecht voor fysiotherapeuten over te gaan.

Het derde positieve punt, waarvoor ik mijn erkentelijkheid uitspreek, is dat de staatssecretaris met betrekking tot de samenstelling van een tuchtcollege in het tuchtrecht de vrees heeft weggenomen dat artsen die een bepaalde alternatieve geneeswijze praktizeren en die voor een tuchtcollege moeten verschijnen, te maken krijgt met personen die dezelfde geneeswijze praktizeren.

Voorzitter! Ik ben minder te spreken over de behandeling van de chiropractoren alsmede over de wijze waarop de staatssecretaris in zijn termijn dit toch bepaald niet onbelangrijke aspect uit de BIG-discussie heeft afgedaan. Het kon nauwelijks serieus worden genomen. Dat doet deze groeiende beroepsgroep geen recht, geteeld op alle acties die in de afgelopen jaren zijn gevoerd om aandacht te vragen voor hun positie, met name in het kader van de BIG-discussie. Ik kom hier dan ook nadrukkelijk op terug. Ik hoop dat de staatssecretaris dat ook doet. Ik pleit er nogmaals voor, de chiropractoren op te nemen in de categorie van artikel 3 en op zijn minst te betrekken bij artikel 51, waarin het gaat over de opleidingen. Ik doel dan met name op artikel 51, lid 3, waar het gaat om de erkenning van opleidingen die in het buitenland zijn genoten. Dat gaat in het bijzonder op voor de chiropractoren, omdat er in Nederland nog geen opleiding ter zake is. Naar mijn mening is het van belang dat artikel 51, lid 3, volledig van toepassing is voor chiropractoren. Ik hoor graag een reactie hierop van de staatssecretaris.

Voorzitter! In antwoord op mijn vragen met betrekking tot de positie van de chiropractoren verschuilt de staatssecretaris zich, althans in eerste termijn, naar mijn mening te veel achter het advies van de Nationale raad voor de volksgezondheid. Volgens de bewindsman is het specifieke terrein van de chiropractor uiterst moeilijk te omschrijven. Ik wijs hem nog eens op het onderzoek van de Universiteit Limburg, dat hem niet onbekend zal zijn. Uit het onderzoek kwam een redelijk positief beeld naar voren over het eigen karakter van de chiropraxie. Met andere woorden:

het is toch wel mogelijk om dat terrein af te bakenen. Ik verneem van de bewindsman graag een reactie op het desbetreffende rapport.

Verder vind ik dat de staatssecretaris zich duidelijker uit moet laten over de mogelijkheid om het beroep van chiropractor onder te brengen in artikel 3, ook al valt er wat af te dingen op de stelling van de bewindsman dat wij internationaal met onze benaderingswijze inzake de chiropractoren in het geheel niet afwijken van wat wordt erkend. Ik wijs erop dat in Denemarken, Noorwegen en Zweden zowel de titel als de beroepsuitoefening van de chiropraxie wettelijk zijn beschermd, terwijl in Canada, de Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland en Zwitserland de chiropraxie erkend en gereguleerd is. Kort en goed, ik weet niet over welk buitenland de staatssecretaris het nu heeft.

Voor de chiropractor en zeker voor een aantal van hen is het mogen verrichten van voorbehouden handelingen een zaak van vitaal belang. De oplossing waarop de staatssecretaris heeft gewezen, lijkt mij geen haalbare. Dat is ook in de praktijk aangetoond. Ik doe daarom nogmaals een dringend beroep op de staatssecretaris om in dezen zijn houding te herzien. Ik vraag hem of hij zich in de komende tijd op zijn minst toch nog eens wat nader wil bezinnen op de positie van de chiropractor, mede vanwege het feit dat wij te maken hebben met een kostenbesparende beroepsgroep en dat moet de staatssecretaris in deze barre tijden van bezuinigingen op de gezondheidszorg toch op zijn minst aanspreken.

Mevrouw de voorzitter! Een aantal amendementen is, zoals u heeft aangekondigd, ingetrokken. Ten aanzien het amendement op stuk nr. 36 van mevrouw Laning-Boersema en mevrouw Netelenbos maak ik een korte opmerking. In mijn bijdrage heb ik erop gewezen dat de patiënt belang heeft bij het voorkómen van onbevoegde handelingen als deze gevaren in zich dragen, los van de vraag of schade zich feitelijk voordoet. Ik zal dit amendement van harte steunen. De overige amendementen die nog voorliggen, alsmede de nieuwe die zijn ingediend en waarop nog commentaar van de staatssecretaris wordt afgewacht, zal ik beoordelen als wij straks tot een finale besluitvorming komen.

De heer **Kohnstamm** (D66):
Mevrouw de voorzitter! Hoewel velen van ons anders hadden gehoopt, heeft het advies van de Gezondheidsraad geen oplossing aangereikt ten aanzien van de problemen die tijdens het debat in eerste termijn zo overduidelijk bleken. De vraag was en is in hoeverre er overtuigende argumenten aanwezig zijn om bepaalde handelingen tot voorbehouden handelingen te verklaren en andere daarentegen uitdrukkelijk niet als zodanig in artikel 53 van het wetsvoorstel te benoemen. Tijdens de behandeling in eerste termijn heeft de staatssecretaris twee criteria naar voren gebracht ter beantwoording van de vraag welke handelingen voorbehouden zouden moeten worden. Het eerste criterium betreft het aanmerkelijke risico voor de patiënt indien de desbetreffende behandeling wordt verricht door een ondeskundige. Het tweede criterium dat hij noemde was dat "het verrichten van een risicovolle handeling in de praktijk ook door ondeskundigen moet kunnen gebeuren. Het heeft bijvoorbeeld weinig zin", zo zei de staatssecretaris, "om een behandeling waarvoor zeer hoogwaardige technologische apparaten nodig zijn die alleen in zeer gespecialiseerde medische centra voorhanden zijn, voor te behouden aan een ondeskundige. Die heeft daar sowieso al geen enkele toegang toe. Met het voorbehouden van de handelingen zal in ieder geval geen enkel praktisch en betekenisvol doel gediend worden".

De Gezondheidsraad komt ten aanzien van het gevaarscriterium tot de conclusie dat "aan de stand van de wetenschap geen objectieve maatstaven kunnen worden ontleend om de ene groep handelingen wel en de andere groep niet tot voorbehouden te verklaren. Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat alle medische handelingen gevaarvol kunnen zijn."

In bijlage c bij het advies van de Gezondheidsraad wordt in het bijzonder ingegaan op de vraag of acupunctuur, nu deze handeling valt onder de globale formulering "het brengen van voorwerpen in en het halen van voorwerpen uit het

lichaam", al dan niet moet worden gerekend tot een van de reeds onderscheiden categorieën "voorbehouden handelingen". De conclusie luidt dat naaldacupunctuur beslist niet zonder risico is en gepaard kan gaan met ernstige complicaties, zeker bij ondeskundige uitvoering. Vaststaat daarenboven dat acupunctuur in theorie, maar naar ik meen te weten ook in praktijk, door ondeskundigen kan worden gepraktiseerd. Kortom, acupunctuur voldoet aan beide door de staatssecretaris genoemde criteria, maar wordt desalniettemin niet expliciet in artikel 53 als voorbehouden handeling geregeld. Het is des te merkwaardiger dat in de zesde nota van wijziging wel een vijftal andere handelingen wordt gerubriceerd onder de categorie "voorbehouden", terwijl het merendeel van de daar dan alsnog geregelde handelingen – anders dan acupunctuur – niet voldoet aan beide door de staatssecretaris genoemde criteria.

Ter verklaring van dit alles heeft de staatssecretaris tijdens de artikelsgewijze behandeling op 27 mei jl. meegedeeld "dat er voor de keuze van de voorbehouden handelingen geen ideaal-typische norm is". De uitbreiding van de voorbehouden handeling zoals neergelegd in de zesde nota van wijziging, stoelt op een redelijk pragmatische benadering, aldus de staatssecretaris.

Voorzitter! Ik kan niet ontkennen dat ik mij in de afgelopen maanden, gebruik makend van de lange schorsing tussen de eerste en de tweede termijn van de behandeling van het wetsvoorstel, met een aantal anderen heb afgevraagd of deze pragmatische aanpak – waar D66 in zijn algemeenheid niet vies van is – ten aanzien van een zo essentieel onderdeel van de wet wel kan leiden tot een doorzichtige, werkbare en voorspelbare structuur van het een en ander in de praktijk. Wij hebben ons zelfs afgevraagd of, bij gebrek aan alternatief, de huidige praktijk en de huidige wetgeving te zamen genomen, niet zou zijn te prefereren boven de suggestie als zouden wij het een en ander met de Wet BIG beter en effectiever regelen.

De uitslag van deze tweestrijd in eigen boezem is dat ik mijn fractie niet zal adviseren om tegen het wetsvoorstel te stemmen. Ik denk

dat ik met deze formulering voldoende aangeef, dat de daaruit af te leiden vóórstem niet met groot enthousiasme zal plaatsvinden. Bij de afweging is het ons echter wel duidelijk geworden dat de nogal arbitraire keuze voor de regeling in artikel 3, in artikel 51 maar in het bijzonder echt in artikel 53, nog altijd meer voldoet aan de primaire doelstelling van het wetsvoorstel, te weten bescherming van het publiek, dan de handhaving van de huidige Wet op de uitoefening van de geneeskunst ter zake te bieden heeft. Bovendien zien wij in dat de knelpunten bij het niet invoeren van de Wet BIG groter zullen zijn dan de knelpunten en arbitraire keuzen die in de Wet BIG gemaakt zijn.

Voorzitter! Kort en goed, de Wet BIG krijgt op haar essentialia onze zegen, zeker tot op het moment dat de onder andere op het verzoek van mijn fractie ingevoerde wettelijk verplichte evaluatie ex artikel 108a heeft plaatsgevonden.

Met het voorgaande heb ik al impliciet duidelijk gemaakt dat mijn fractie de zeer gewaardeerde suggesties van mevrouw Kastelein en de heer Legemate, die werden gelanceerd in Medisch Contact van 20 maart jl., niet via een amendement tot de onze hebben willen maken. De gedachte die zij in Medisch Contact hebben gelanceerd, leek op het eerste oog een oplossing voor de gerezen problemen. Heel kort weergegeven, deden zij het voorstel om elementen van de Wet op de uitoefening van de geneeskunst en elementen van de Wet BIG samen te brengen in een soort "nee, tenzij"-formule. Hun redenering luidde: als via de Wet BIG de uitoefening der geneeskunst in beginsel vrij wordt gegeven met uitzondering van de voorbehouden handeling, terwijl blijkt dat het afpalen van die voorbehouden handelingen op grote en mogelijk onoverkomelijke problemen stuit, waarom zou dan niet gedacht worden aan de omgekeerde constructie, te weten het verbieden van het uitoefenen der geneeskunst tenzij de betrokkene bekwaam is en geen onnodige schade toebrengt aan de patiënt. Zij zeiden: misschien is de formulering van het "tenzij" in die constructie beter denkbaar dan in de oorspronkelijk in de Wet BIG gekozen constructie.

Inmiddels heeft de staatssecretaris laten weten dat hij de suggestie van mevrouw Kastelein en de heer Legemate niet overneemt, terwijl een aantal direct bij de Wet BIG betrokken ambtenaren zich in Medisch Contact krachtig tegen de suggesties van beide eerstgenoemde auteurs heeft verzet. Dat is natuurlijk puur toeval! Ik moet bekennen dat er intellectueel en wetstechnisch mijns inziens veel pleit voor het overnemen van de gedachten die door Kastelein en Legemate zijn ontvouwd. Maar tegelijkertijd constateer ik, dat algemeen de animo voor een zo ingrijpende koerswijziging vlak voor de finish van de behandeling van een wetsontwerp, waarmee de Kamer zes jaar geleden startte, noch in het veld en bij de mij geraadpleegde mensen noch, zo was mijn inschatting hier onder de politici groot is. Ik sluit echter niet uit, dat ten tijde van de evaluatie van de BIG een aantal problemen, zoals terecht door Legemate en Kastelein gesuggereerd, zich zullen hebben voorgedaan, zodanig dat misschien alsnog omgezien zal moeten worden naar een wijziging van de wet in de door hen bepleite richting.

Voorzitter! Ik kom te spreken over een aantal onderdelen van de tuchtregeling, zoals neergelegd in de Wet Big. Het gewijzigde amendement op stuk nr. 52 met betrekking tot de comparitie betreft een technische verandering van het oorspronkelijk ingediende amendement. Het is opgesteld in samenwerking met de naastbetrokken ambtenaren ten departemente. Ik wil beginnen met een nadere gedachtengang over mijn amendement op stuk nr. 43, zoals toegezegd tijdens de artikelsgewijze behandeling. Ik heb mij inmiddels verdiept in het preadvies van Van Agt uit 1971 voor de jaarvergadering van de Nederlandse juristenvereniging. Zonder enige inhoudelijke motivering heeft Van Agt blijkens dat preadvies ervoor gepleit om "een kloeke streep te halen" door de bepaling in de oude tuchtrechtelijke regeling, waardoor het tuchtcollege met het oog op het algemeen belang verschijning van de aangeklaagde ter terechtzitting kon afdwingen. Ook in een proefschrift van De Doelder uit 1981 neemt deze auteur als standpunt in, dat de passage met betrekking de plicht om ter zitting van het tuchtcollege te verschijnen

dient te worden geschrapt. Heel anders oordeelden Røling in een preadvies voor de Nederlandse juristenvereniging uit 1936, Verpaalen tijdens de discussie over het preadvies van Van Agt in 1971 en Schenk in zijn "Over het 20 jaar Hof van Discipline" uit 1975. Kortom, ik moet wel tot de conclusie komen, dat uit de literatuur anders dan de bewindslieden mij in eerste termijn hebben voorgeschieden, zeer verschillend is gedacht over de vraag, of een verschijning voor de tuchtrechter door de arts verplicht kan worden gesteld. Het is misschien iets te gemakkelijk om op grond daarvan te melden, dat ik het amendement op stuk nr. 43 handhaaf. Maar ik doe dat wel en in volle overtuiging. Hoewel de arts altijd het recht zal hebben om te zwijgen, meen ik, dat hij het ten opzichte van het hoofddoel van het tuchtrecht niet kan maken om in het geheel niet ter zitting te verschijnen. Daarvoor zijn een aantal argumenten aan te dragen. Ten eerste moet vastgesteld worden dat als er een zitting plaatsvindt, het college tot dan toe kennelijk in de onderlinge stukken geen aanleiding heeft gevonden om de ingediende klacht ongegrond of van onvoldoende gewicht te oordelen. Er is potentieel dus iets aan de hand. Ten tweede, omdat het tuchtrecht in het bijzonder ziet op een kwaliteitstoets van hetgeen de arts gemeend heeft te moeten doen of laten. Ten derde, omdat het vaak zo zal kunnen gaan, dat de beoordeling van de vraag, of de arts al dan niet terecht gedaan of gelaten heeft, waarvoor hij voor het tuchtcollege moet verschijnen, slechts te beantwoorden is, indien aan de reconstructie van feiten en omstandigheden, waaronder het een en ander heeft plaatsgevonden, door de arts medewerking wordt verleend. Ten vierde, omdat ik het in strijd met het belang van een goede uitoefening van individuele gezondheidszorg acht, indien een in het kader van de tuchtrechtspraak aangeklaagde beroepsbeoefenaar niet eens ter zitting verschijnt. Zeker, van de bepaling in het huidige recht is weinig gebruik gemaakt. Maar ik hecht in hoge mate aan de norm, zoals neergelegd – zeker in extreme gevallen – in de morele, maar ook juridische verplichting om ter zitting te verschijnen. Ik handhaaf dus uit

redelijk volle overtuiging het amendement op stuk nr. 43.

Die overtuiging komt ook voort uit de nadere studie, die ik heb gemaakt van de tuchtregeling van advocaten. Die gaat een heel stuk verder dan de tuchtregeling die wij ontwerpen voor de Wet Big. Bij de tuchtregeling voor advocaten is de advocaat zelfs verplicht zijn volle medewerking te verlenen en hij mag niet dan na een expliciet overleg met de deken daarover zijn medewerking aan het onderzoek en de reconstructie van de zaken onthouden. De advocaat heeft niet eens het recht om te zwijgen. Hoe je het ook wendt of keert, ik vind, dat het niet hebben van het recht om te zwijgen net een stap te ver gaat. Het niet eens ter zitting behoeven te verschijnen, vind ik in strijd met iedere vorm van beroepsethiek. Ik vind, dat dit in een wettelijke regeling mag worden neergelegd.

Voorzitter! Het amendement op stuk nr. 42 beoogt het vooronderzoek en het horen van de klager en degene over wie geklaagd is facultatief te stellen. Mede naar aanleiding van de schriftelijke reactie op een aantal vragen, gesteld in het mondeling overleg van 27 mei jl., kom ik ten aanzien van de kritiek zoals verwoord bij brieven van de voorzitters van het medisch tuchtcollege te Groningen en te Amsterdam op onderdelen tot de volgende conclusies.

Hoewel op het arrest-De Cubber en de betekenis voor een tuchtrechtelijke regeling in z'n algemeenheid wel het een en ander is af te dingen, geloof ik met de bewindslieden dat het verstandig is om met het oog op artikel 6 EVRM daadwerkelijk een scheiding aan te brengen tussen de persoon die het vooronderzoek doet en de persoon die het onderzoek ter terechtzitting doet. Kortom, zelfs als artikel 81 wordt gewijzigd in die zin dat ook het voorzitter het vooronderzoek onder zijn hoede kan nemen, dan nog betekent dit dat diezelfde voorzitter niet kan meewerken aan het onderzoek ter terechtzitting dan wel aan het nemen van een eindbeslissing in deze zaak. Het ligt dus voor de hand om de voorzitter te verplichten, het vooronderzoek aan een derde op te dragen.

Rest de vraag of te allen tijde een vooronderzoek moet plaatsvinden, ook als op het eerste gezicht

duidelijk is dat de klacht kennelijk-ongegrond, niet-ontvankelijk of van onvoldoende gewicht is, respectievelijk de klager niet tot klagen bevoegd of een klaagschrift overigens niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen. In het verslag van het medisch tuchtcollege te Amsterdam over de jaren 1998 t/m 1991 wordt ervoor gepleit om naar analogie van artikel 46g van de Advocatenwet de voorzitter van het medisch tuchtcollege de bevoegdheid toe te kennen om klachten, die kennelijk-ongegrond, niet-ontvankelijk of van onvoldoende gewicht zijn, zonder nader onderzoek, maar wel gemotiveerd, af te wijzen met daaraan gekoppeld de mogelijkheid van verzet van klager tegen deze beslissing (artikel 46h van de Advocatenwet), hetwelk dan resulteert in behandeling ter zitting of in raadkamer door het voltallige college. Is het uit proceseconomisch oogpunt niet aanbevelenswaardig om deze procedure uit de Advocatenwet in het medisch tuchtrecht over te nemen? Op die manier wordt dunkt mij het meeste recht gedaan aan een aantal argumenten die tot nu toe op dit punt over tafel zijn gegaan.

Twee belangrijke argumenten strijden daarbij om voorrang. Het eerste is het argument van de voorzitters van de tuchtcolleges die ons om proceseconomische redenen indringend voorhouden, hun de mogelijkheid niet te ontnemen om in bepaalde zaken geen vooronderzoek te gelasten. Het andere argument is gelegen in de positie van de klager die, zoals de staatssecretaris het verwoordde, onder omstandigheden verzwaakt zou worden. Beide punten blijken in de Advocatenwet in ieder geval met elkaar verenigbaar te zijn. Vandaar, dat ik mijn amendement op dit punt gewijzigd heb en dienovereenkomstig vorm heb gegeven. Ik voeg eraan toe dat ik dit mede heb gedaan – ik zal het hier niet uitwerken, maar de kopieën heb ik bij me – gezien de Ambtenarenwet, de Beroepswet en de tuchtregeling voor notarissen, waarna ik te moe was om nog verder te zoeken.

□

De heer **Van der Vlies** (SGP):
Mevrouw de voorzitter! Graag wil ik de staatssecretaris dankzeggen voor

zijn beantwoording in eerste termijn, welke beantwoording plaatsvond op 29 januari jl. Uiteraard strekt die dank zich ook uit tot de minister van Justitie, die vandaag verontschuldigd is. Op veel punten heeft deze beantwoording indertijd verhelderend gewerkt. Wel werd die beantwoording enigszins overschaduwed door het verwachte advies van de Gezondheidsraad over de voorbehouden handelingen en het daarover in te nemen kabinetsstandpunt. Vandaar, dat de behandeling geschorst is en dat wij nu de draad weer oppakken. Inmiddels is een gedetailleerd overleg gevoerd over de artikelen van dit wetsvoorstel en de daarbij horende amendementen. Ik kan mij dan ook beperken tot een enkel resterend punt en een enkele conclusie op onderdelen.

Voorzitter, ik begin met de kwestie rondom artikel 3, waarin de registratie van een aantal beroepen is opgenomen. Ik heb al in een eerder stadium waardering uitgesproken voor de ontwikkelingen op dit stuk en ik ben het eens met de conclusie die de regering heeft getrokken ten aanzien van de beroepsgroep van de fysiotherapeuten, verwoord in de zesde nota van wijziging, namelijk dat er voor deze groep behoefte bestaat aan een publiekrechtelijke tuchtrechtregeling. De kwestie van de periodieke registratie is mij nog niet helemaal duidelijk geworden. Wordt de praktische kant van die registratie door de beroepsorganisaties zelf adequaat ter hand genomen of zal een en ander lang kunnen gaan duren als de in te stellen raad er eerst over moet adviseren? Graag nog enige verduidelijking op dit punt.

Dan de motieven voor regeling krachtens artikel 51. Mevrouw Terpstra heeft daarstraks vrij uitvoerig geschetst hoe de situatie op dit punt is, ik ga daar dan ook aan voorbij. Maar ik had in eerste termijn gevraagd of er nu sprake zou moeten zijn van toepassing van de motieven gezamenlijk dan wel afzonderlijk of van combinaties van motieven. De regering staat op het standpunt dat elk motief afzonderlijk aanleiding kan zijn voor regeling krachtens artikel 51. Ik heb indertijd twijfel daarover geuit en ik moet zeggen dat die toch nog niet helemaal is weggenomen, dus graag nog een beschouwing daarover. Mevrouw Terpstra heeft er

in deze termijn op een andere wijze ook om gevraagd.

Zal de raad voor beroepen in de individuele gezondheidszorg adviseren, voor welke beroepen regeling krachtens artikel 51 nodig is? Als dat zo is, behoef ik mijn vragen ten aanzien van diverse beroepsgroepen niet te herhalen: klinisch chemicus, oefentherapeut, logopedist, radiologisch laborant, medisch analist en klinisch chemicus. Wel ben ik nog geïnteresseerd in een reactie van de staatssecretaris inzake de relatie tussen de klinisch psycholoog, de klinisch pedagoog en de orthopedagoog. Kunnen onder klinisch psychologen ook ontwikkelingspsychologen, klinisch pedagogen en orthopedagogen verstaan worden?

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Voorzitter, misschien kan ik een helpende hand bieden. Ons heeft zojuist het bericht bereikt dat de klinisch pedagogen en de orthopedagogen samen met de klinisch psychologen bezig zijn om tot één opleidingstitel te komen. Dan zou dat probleem in ieder geval opgelost zijn.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik kende dat bericht nog niet, maar het is dan ook zeer recent, zo begrijp ik. Ik neem er graag kennis van. Overigens laat dit onverlet dat ik ook van de staatssecretaris zou willen vernemen, hoe hij dit alles beziet.

Voorzitter! Wat de chiropractoren betreft volg ik uiteindelijk, het geheel overziende, toch de regering. Uiteraard is daarmee de discussie over deze beroepsuitoefening niet gesloten en moeten de ontwikkelingen nauwlettend worden gevolgd, maar er moet nu eenmaal een standpunt worden bepaald, dat ik zojuist gaf.

De problematiek van de voorbehouden handelingen heeft in eerste termijn terecht veel aandacht gekregen. Daarna heeft de Gezondheidsraad een nader advies uitgebracht. Naar aanleiding daarvan zou deze problematiek weer helemaal overhoop gehaald kunnen worden. De regering heeft met de zesde nota van wijziging de lijn gekozen, een aantal handelingen aan te scherpen en andere toe te voegen. Dat is een pragmatische benadering, waarmee naar het oordeel van de SGP-fractie

een redelijk evenwicht is bereikt tussen het heel algemeen omschrijven van voorbehouden handelingen en het nauwkeurig specificeren daarvan. De kans op fouten als gevolg van onduidelijkheden in bevoegdheden lijkt mij tot de allerkleinste te zijn teruggebracht.

Ik ben de regering er overigens erkentelijk voor dat zij duidelijkheid heeft verschaft omtrent het verrichten van handelingen met geslachtscellen of embryo's. Ook namens onze fractie was daar in eerste termijn uitdrukkelijk om gevraagd en er is in de laatste nota van wijziging aan tegemoet gekomen, waarvoor dank.

Ook over de positie van verpleegkundigen is duidelijkheid ontstaan. Ik heb genoteerd dat er in de zin van artikel 55 geen sprake is van een opdracht waaraan bij het al dan niet uitvoeren daarvan civiel-rechtelijke gevolgen kunnen worden verbonden. Ik heb er begrip voor dat er in dit wetsvoorstel geen bepalingen zijn opgenomen over gewetensbezwaren, aangezien een en ander geregeld zal worden in het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek. Moeten psychotherapeutische behandelmethoden nu wel of niet als voorbehouden handeling aangemerkt worden? Ik stel die vraag mede in verband met de discussie over het amendement op stuk nr. 36, dat ertoe strekt om de volgende woorden toe te voegen: of een aanmerkelijke kans op schade. Ik vraag mij hierbij nog wel af, of na aanvaarding van dit amendement, waartegen de regering geen overwegende bezwaren heeft en waarvoor duidelijk positieve overwegingen zijn aangevoerd – die zijn mij niet ontgaan – niet het risico bestaat dat er een toch wel subjectief element wordt ingebracht dat aanleiding kan geven tot polemieken tussen bepaalde beroepsgroepen, wat een consensus over een behandelmethode niet dichterbij zal brengen. Graag verneem ik van de staatssecretaris wat zijn visie hierop is. Dan kan ik mijn uiteindelijke bejegening van dit amendement formuleren. Dat amendement ontmoet overigens een positieve grondhouding bij de SGP-fractie. Maar ik heb nog die ene bedenking. Vandaar mijn vraag aan de staatssecretaris.

Bij brief van 5 juni 1992 hebben wij van de regering een reactie

ontvangen op uitlatingen van enkele voorzitters van medische tuchtcolleges. Ik kan mij daar zeer wel in vinden in de reactie van de regering. Graag sluit ik mij aan bij de vraag van mevrouw Netelenbos hoe en wanneer de gefaseerde invoering van het tuchtrecht voor beroepsgroepen voorzien is.

In die brief van 5 juni jl. staat in verband met artikel 80 dat de voorzitter van een tuchtcollege de mogelijkheid heeft om in individuele gevallen personen als gemachtigde of als raadsman te weigeren. Op zichzelf kan ik hier begrip voor hebben. Ik plaats hierbij wel nadrukkelijk de kanttekening dat het mijns inziens niet mag gaan om de categorische weigering. Volgens het onderhavige voorstel behoeft een weigering zelfs niet gemotiveerd te worden, aangezien er toch geen beroepsmogelijkheid is. De vergelijking met andere tuchtrechtregelingen ligt wel enigszins voor de hand, hoewel, zo voeg ik er direct aan toe, dan moet vaststaan dat de praktijk in de verschillende sectoren ook met elkaar overeenkomen. Als die nogal uiteenloopt, kan het juist wel een aanleiding zijn voor het nader omschrijven van de reden voor weigering en het hieraan verbonden introduceren van een beroepsmogelijkheid. Inmiddels zijn er enkele amendementen met die strekking ingediend. Ik ben dan ook benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris daarop.

Ik ben ook geïnteresseerd in de stand van zaken bij de opzet van de evaluatie van de wet. Wij zouden daarover bericht tegemoet kunnen zien.

In een lange periode van doordenking en formulering van de onderhavige wetgeving lijkt er wat de Tweede Kamer betreft een belangrijke mijlpaal bereikt te zijn. Dat feit moet een uitdaging zijn voor de regering, breder gesteld "overheid", en de desbetreffende beroepsgroepen om nu, ieder op grond van een eigen en ten dele gezamenlijke verantwoordelijkheid, de schouders te zetten onder het verwerklijken van de doelstellingen van deze wet.

□

De heer **Van Middelkoop** (GPV):
Mevrouw de voorzitter! Wij hebben

indertijd diep moeten ademen, alvorens wij aan de behandeling van dit wetsvoorstel konden beginnen. De materie was weerbarstig en het voorstel was ingewikkeld en moeilijk toegankelijk. Bovendien moest er op enkele onderdelen een rijpingsproces volgen. Met dit laatste doel ik vooral op het thema van de zogeheten voorbehouden handelingen. Die vormen in veel opzichten het hart van het wetsvoorstel.

Met behulp van de Gezondheidsraad, die heeft geadviseerd, is er tussentijds een legislatieve open-hartoperatie uitgevoerd die vooralsnog garant staat voor voldoende levensvatbaarheid van het voorstel. Het betrekkelijk geringe aantal resterende amendementen is een aanwijzing, dat het aantal meningsverschillen dat overblijft tussen de samenstellende delen van de wetgever, tot bescheiden en aanvaardbare proporties is teruggebracht. Kortom, het wordt tijd dat wij tot een afronding komen. Ik kan, nu de balans opmakend, zeggen dat mijn fractie op dit moment weinig moeite meer heeft om steun aan het wetsvoorstel te geven, wat ik in eerste termijn wat aarzelder formuleerde.

Ik kom er rond voor uit dat ik, de afgelopen dagen de stukken nog eens nalezende, op meer dan een onderdeel er echt moeite mee had, de bedoeling en strekking van sommige bepalingen te doorgronden, maar dit ligt stellig aan mij. Ik heb nog wel de vrijmoedigheid, de staatssecretaris te adviseren, in de lopende discussie over de kerntaken van het departement van WVC er één toe te voegen, namelijk kennis en uitvoeringsbekwaamheid van de Wet BIG.

In tweede termijn kom ik op enkele punten terug die na de eerste termijn en het vruchtbare mondeling overleg zijn overgebleven. Ik zal niet in herhalingen vallen. De amendementen waarover ik mij al in waarde-rende zin heb uitgelaten, zal ik nu niet memoreren; daar kan ik voor stemmen.

Ik begin bij het begin, al is het niet het belangrijkste. Ik heb de indruk dat de tekst van het wetsvoorstel zich gaandeweg wat heeft verwijderd van de preambule. Daarin wordt allereerst gesuggereerd dat de Wet BIG uitsluitend een vervanging is van de oude wet van 1865, regelende de

uitoefening der geneeskunst. Wie echter artikel 158 van het wetsvoorstel erop naslaat, ziet dat nog elf andere wetten worden ingetrokken. Belangrijker is het dat in de preambule nog uitsluitend wordt gesproken van de wettelijk beschermde beroepstitels en de daarbij behorende in te stellen registers, hiermee onvoldoende verwijzend naar de toegenomen betekenis van artikel-51-beroepen, waarop het stelsel van opleidingstitelbescherming van toepassing is. Dat is toch een deel van de winst van de behandeling tot nu toe: de beroepen ex artikel 3 en ex artikel 51 zijn in de regelgeving naar elkaar toegegroeid.

Het wetsvoorstel bevat een apart hoofdstuk over de kwaliteit van de beroepsuitoefening, hoofdstuk V, bestaande uit het enige artikel 56. In eerste termijn heb ik de suggestie van de KNMG voorgelegd om dit hoofdstuk uit het wetsvoorstel te halen en over te hevelen naar de komende kwaliteitswet. In zijn antwoord hield de staatssecretaris zich nogal op de vlakte. Het lichten van artikel 56 uit dit wetsvoorstel en het overhevelen ervan naar de kwaliteitswet kent een aantal complicaties en vraagt nadere afwegingen, zo heeft hij het toen vrij diplomatiek geformuleerd. Nader overleg met de minister van Justitie was nodig. Nu moet dit onderwerp niet tussen de wal en het schip vallen. Ik vraag daarom of wij over dit onderdeel uitsluitel kunnen krijgen, alvorens aan de behandeling van de kwaliteitswet te beginnen. Is de staatssecretaris het met mij erover eens dat dit onderdeel ten principale in de kwaliteitswet thuishoort? Graag krijg ik nog een reactie hierop.

Het achtste lid van artikel 53 heeft in de behandeling tot nu toe de nodige aandacht gekregen. Vanmorgen ging in het bijzonder mevrouw Netelenbos er zeer uitvoerig op in. Het gaat om de bepaling dat uitsluitend bevoegd zijn tot het doen van voorbehouden handelingen die personen die redelijkerwijs mogen aannemen dat zij beschikken over de bekwaamheid die vereist is voor het behoorlijk verrichten van deze handelingen. Deze bepaling is zo geformuleerd dat allereerst de desbetreffende personen zelf overtuigd moeten zijn van hun bekwaamheid ter zake. Ik

heb in het mondeling overleg al gezegd dat zo een subjectief element meekomt, dat om een meer geobjectiveerde onderbouwing vraagt. Tijdens het mondeling overleg heeft de staatssecretaris gezegd dat hij dit praktisch wil oplossen door de BIG-raad per ommegaande om een oplossing te vragen en dat hij de LHV en de LSV nog zal vragen hoe zij een en ander zien. Dit is prima, maar de vraag is wat dit betekent voor de inwerking-treding van de wet. Ik stel deze vraag omdat een in artikel 53 genoemd persoon die een voorbehouden handeling verricht zonder hiertoe bekwaam te zijn, strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld op grond van artikel 110 van het wetsvoorstel. Er is dus een punt van rechtszekerheid in het geding. Vergt de rechtszekerheid niet dat op de genoemde advisering moet worden gewacht, alvorens deze bepaling in werking kan treden? Hoe oordeelt de staatssecretaris hierover?

Ik voeg er iets aan toe. In artikel 52, waarin de bevoegdheid tot het zelfstandig functioneel verrichten van voorbehouden handelingen is neergelegd, staat de eis van bekwaamheid in dezelfde subjectieve formulering. In eerste termijn heb ik erop gewezen dat het bijvoorbeeld in de zwakzinnigenzorg nogal eens voorkomt dat personen zonder basis-opleiding bepaalde voorbehouden handelingen verrichten, zoals het geven van injecties. Mijn vraag was toen en is nu of deze personen in de toekomst het risico lopen, gestraft te worden op basis van artikel 110 van de Wet BIG. Het komt mij voor dat duidelijkheid hierover noodzakelijk is in dit debat, maar natuurlijk vooral voor de mensen die het aangaat zelf.

Een van de overgebleven amendementen is dat op stuk nr. 38 van mevrouw Vriens en mevrouw Laning. Zij willen alleen een beschermde titel geven aan de artikel-51-beroepen die voldoen aan het motief van publieke voorlichting. De staatssecretaris is daar in zijn laatste brief uitvoerig op ingegaan. Hij schrijft, niet afwijzend te staan tegenover het amendement. Bij mij leven nog wel enkele aarzelingen. Het amendement poogt via een expliciete bepaling de reikwijdte van artikel 51 terug te brengen. Dat betekent onder meer dat het geven van een beschermde titel aan een bepaalde groep niet meer

gemotiveerd kan worden door het feit dat het gaat om een beroep waarin het functioneel zelfstandig verrichten van voorbehouden handelingen voorkomt. Is dat geen verlies? Anders gezegd, is het niet verstandig om de opleidingstitelbescherming niet exclusief te laten afhangen van de noodzaak van publieksvoorlichting maar ook wettelijk de mogelijkheid open te houden, titelbescherming te introduceren voor beroepen waar het functioneel zelfstandig verrichten van voorbehouden handelingen een essentieel onderdeel van de werkzaamheden uitmaakt?

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Ik wil een misverstand uit de weg helpen. De staatssecretaris heeft wel geschreven dat mijn amendement inhoudt dat alleen beschermde opleidingstitel gegeven zou worden als er sprake is van publieksvoorlichting maar in mijn eerste termijn heb ik heel nadrukkelijk gezegd dat zowel het motief publieksvoorlichting als het motief functioneel zelfstandig bevoegd tot het uitvoeren van voorbehouden handelingen een beschermde opleidingstitel zou moeten krijgen en dat wij alleen het criterium publieksbelang, vanwege de tweedeling die nu in de wetgeving zit, vooralsnog geen beschermde opleidingstitel zouden moeten geven.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Dan vrees ik toch dat u geen bijdrage levert aan de helderheid van de wetgeving. Wij hebben tenslotte te maken met een wettekst en niet met hetgeen iemand bij de indiening van een amendement in de Kamer heeft gezegd. Mijn probleem is dat onder het artikel, zoals het er nu ligt, een drietal motieven tot gelding kunnen worden gebracht en dat wanneer wij niets doen, het ook zo zal gaan werken. Wat u nu doet is, de discussie tot op dit moment honorerend, slechts voor één deel een expliciete wettelijke bepaling maken. Hoe je het ook wendt of keert en wat uw bedoelingen ook zijn, dat is een verschralling van de reikwijdte van het artikel zoals het nu is geformuleerd. En zo zou de wettekst luiden als uw amendement wordt aanvaard.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Nee, voorzitter, het is geen verschralling. We hebben het er al

eerder over gehad en ik kom er straks ook nog op terug. Het is een nadeel als materiële normen niet in de wet worden opgenomen maar in toelichtingen. In het wetsartikel staat dat alle beroepen die geregeld c.q. aangewezen worden krachtens artikel 51, een beschermde opleidingstitel krijgen. In de toelichting in stuk nr. 18 staat dat alleen aangewezen zullen worden die beroepen waar het motief publieksvoorlichting geldt of zelfstandige bevoegdheid. Daar heb ik uit geconcludeerd – dat is ook uit de brief gebleken – dat als alleen het motief publieksbelang zou gelden, beroepen die al geregeld zijn niet aangewezen worden krachtens artikel 51 en dat die daarmee geen beschermde opleidingstitel zouden krijgen. Die tweedeling moet eruit. In eerste termijn heb ik al gezegd dat dit voor mij het hoofdpunt is. Het is oneerlijk om beroepen waarvoor wij menen dat er uit publieksbelang een goede regeling moet zijn voor de opleiding, anders te behandelen als die opleiding op particuliere wijze is geregeld dan de beroepen waarvoor de opleiding nog niet geregeld is. Ik heb daaraan toegevoegd dat ik geen principiële bezwaren heb om die opleidingen die al geregeld zijn maar waarvan wij menen dat er een motief publieksbelang is, aan te wijzen zodat ze ook een beschermde opleidingstitel krijgen. Uit een oogpunt van deregulering ben ik er echter voorstander van om, gezien vanuit de regeling voor het publieksbelang, dan maar geen van alle een beschermde opleidingstitel te geven. Maar het hoofdpunt is: je doet het of voor allemaal of voor niemand maar niet vanwege de toevalligheid dat de opleiding nog niet geregeld is. Ik denk dat je altijd licht moet beginnen. Dat hebben wij met de hele wet gedaan. Dat doen we met de voorbehouden handelingen en dat doen we met de BIG-raad. We hebben allemaal het advies van Scheltema gevolgd om het met de lichtste regeling te proberen en bij de evaluatie te bezien of wij het moeten verzwaren. Immers, van zwaar naar licht lukt nooit maar van licht naar zwaar gaat veel eenvoudiger. Vandaar mijn voorkeur voor dit amendement. Nogmaals, mijn hoofdpunt blijft dat de tweedeling onjuist is.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): U

bent een eloquent verdediger van amendementen. Maar geheel overtuigd ben ik niet. Zonder de zaak nu zwaar op te zetten wil ik het probleem nog eens in vragende vorm aan de staatssecretaris voorleggen. Ik ben benieuwd naar zijn reactie en misschien kunnen wij wat de werkelijke betekenis van de wettekst betreft, zoals die nu luidt en zoals die na uw amendering zou luiden, nog naar elkaar toe groeien.

Drie zelfstandige motieven voor regeling van een beroep krachtens artikel 51 staan niet met zoveel woorden in de wet zelf; dat mag duidelijk zijn. De uitvoering van artikel 51 en dus de toepassing van deze motieven is materieel aan de staatssecretaris gedelegeerd. Is hij het met mij eens dat niets hem in de weg staat om op basis van de nu voorliggende tekst van artikel 51, dus de niet geamendeerde tekst, de daarin neergelegde bevoegdheid zo toe te passen dat feitelijk tegemoet wordt gekomen aan de wens van de indieners van het amendement? Dat wil zeggen dat hij bij de toepassing van artikel 51 en dus bij het opstellen van AMvB's allereerst let op het motief van publieksvoorlichting zonder evenwel gedwongen te zijn andere motieven volledig uit te sluiten. Kortom, is het mogelijk om met handhaving van de letter van het wetsvoorstel zoals het nu op het punt van artikel 51 luidt in de praktijk te handelen in de geest van het amendement?

□

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Voorzitter! Er zijn leden in deze Kamer die eraan getwijfeld hebben of deze wet ooit tot plenaire behandeling zou komen, laat staan in de Staatscourant zou verschijnen. Ik heb er altijd vertrouwen in gehad, omdat wij allen het nodig vonden en wisten dat de Wet uitoefening geneeskunst niet meer handhaafbaar was. Ik ben blij – mevrouw Terpstra heeft het gezegd; ik heb het in eerste termijn al gezegd – dat wij echt in gemeen overleg hebben getracht om van deze wet iets goeds te maken.

Ik zal niet herhalen wat hier al is gezegd in de algemene beschouwingen. Ik zal het zo kort mogelijk houden en alleen op die zaken ingaan waar nog verschil van mening

over is. Ik kom dan bij artikel 3 en mijn bijna beruchte amendement over de vier beroepen die publiekrechtelijk tuchtrecht zouden krijgen. De argumenten van onze fractie omtrent de vier beroepen die in de wet zijn opgenomen vanwege het criterium publiekrechtelijk tuchtrecht zijn nog steeds valide. Wij zijn nog steeds van mening dat het beter ware geweest de vier beroepen eerst door de nieuwe BIG-raad te laten toetsen aan de nadere criteria inzake het tuchtrecht die in 1989 zijn opgesteld, dus nadat de adviezen over de psychotherapie en de klinisch psychologen zijn uitgekomen.

Voorzitter: Deetman

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Voorzitter! Zoals wij tijdens het mondeling overleg over de artikelen reeds hebben gesteld – de heer Van Middelkoop zal merken dat ik iets tot het laatst verdedig, maar niet tot elke prijs – wegen ook de argumenten van de Nederlandse vereniging voor psychotherapie en het Nederlands instituut voor psychologen zwaar voor ons. Ik citeer een gedeelte uit hun brief: "Geachte mevrouw Vriens, uw streven om tot duidelijke wetgeving te komen respecteren wij in hoge mate. Onzerzijds hebben wij er met nadruk op gewezen dat het veld reeds vele jaren een wettelijke regeling met betrekking tot de psychotherapie in het vooruitzicht is gesteld. Hiervan is een belangrijke preventieve werking uitgegaan. Belangrijke kwaliteitsbevorderende en -toetsende regelingen als het register voor psychotherapeuten en het nader uitwerken van de beroepscode, beide initiatieven van de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie, vonden plaats op basis van de toezegging dat in de Wet BIG de uitvoering hiervan verankerd zou worden. Op grond hiervan is het veld bereid gebleken, reeds bij voorbaat te handelen naar deze regelingen, ondanks het ontbreken van een wettelijke basis daarvoor. Uw amendement zou, hoezeer ook ingegeven door respectabele motieven van bestuurtechnische aard, eerdergenoemde verworvenheden te niet doen."

Voorzitter! Dan wordt naar mijn mening het middel erger dan de

kwaal. Dat is niet mijn bedoeling. Wij hebben tijdens het mondeling overleg geprobeerd daar een oplossing voor te vinden. Wij hebben voorgesteld de vier beroepen – intussen is fysiotherapie erbij gekomen – wel in de wet te laten staan, maar de BIG-raad alsnog deze beroepen te laten toetsen, opdat achter elk beroep komt te staan aan welke criteria voor publiekrechtelijk tuchtrecht het voldoet. Dit blijft voor ons zwaar wegen. Wij zijn nog steeds bevreesd dat beroepen die meer of minder galant via de voordeur artikel 3 hebben verlaten via de achterdeur weer binnenkomen, omdat de argumenten voor de reeds opgenomen beroepen niet voldoende scherp zijn geformuleerd. Het spijt ons dat de staatssecretaris en, voor zover wij het kunnen overzien, ook de meerderheid van de Kamer deze mening niet deelt. Het verheugt ons echter dat de staatssecretaris heeft toegezegd dat in de nadere advisering van de BIG-raad heel zorgvuldig wordt gekeken naar de vormgeving van dat tuchtrecht, alsmede naar de implementatie en het tempo ervan. Bij dat laatste wordt ook nadrukkelijk naar de kosten gekeken. Bovendien is zowel door de PvdA als door de VVD ingebracht dat de evaluatie het meest geschikte moment is om een en ander te toetsen, waarbij wij voor de vraag kunnen komen te staan of er nieuwe beroepen in de wet moeten worden opgenomen dan wel of bepaalde beroepen moeten worden geschrapt. Wij kunnen met dit compromis leven en wij trekken ons amendement op stuk nr. 37 in, tenminste als wij een positief antwoord krijgen op de vraag van mevrouw Netelenbos of de fasering en de implementatie mogelijk zijn dan wel of er nog een overgangsregeling moet komen. Ik merk hierbij wel op dat, als je wacht met de toetsing tot de evaluatie, de onzekerheid die de CDA-fractie volgens mevrouw Netelenbos creëerde door onmiddellijk te willen toetsen, nu alleen maar in termijn verschoven wordt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Mijn bijdrage over invoering van het tuchtrecht wordt nu anders uitgelegd dan ik heb bedoeld. Als wij hier beslissen dat er tuchtrecht is voor bepaalde beroepen, dan moet dat

ook worden ingevoerd op het moment dat de wet in het Staatsblad staat. Als hier wordt gesteld dat dit niet kan en dat dit gefaseerd moet worden ingevoerd, dan is dat naar mijn mening in strijd met de wet. Als je dat zou willen, dan zou je iets moeten regelen in de wet. Voor mij hoeft dat echter niet. Ik vind gewoon dat wij moeten beslissen dat er tuchtrecht komt en dat men met de voorbereiding moet beginnen, opdat het kan worden ingevoerd op het moment dat het zover is.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Dan heb ik de bijdrage van mevrouw Netelenbos in het mondeling overleg ook verkeerd begrepen. Toen heeft zij immers van harte het compromisvoorstel van mevrouw Terpstra van harte gesteund; zo zie je, hoe je in gemeen overleg een eind kunt komen. Ik heb mevrouw Netelenbos tijdens het mondeling overleg ook geen bezwaar horen maken tegen de toezegging van de staatssecretaris over de implementatie en het tempo daarvan. Wij hebben die toezegging ook van harte ondersteund.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Nu wordt gedaan alsof wij nu terugkomen op iets dat wij tijdens het mondeling overleg hebben gezegd. Dat is echter niet het geval. De toezegging ging over de evaluatie en over de vraag of onze beslissingen wel allemaal even juist en terecht zijn en of er geen problemen in de praktijk gaan ontstaan. Dat is iets anders dan bij wet bepalen dat er tuchtrecht is voor verpleegkundigen en vervolgens te zeggen: wij voeren het niet meteen in.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Begrijp ik het goed, dat u het niet eens bent met de toezegging van de staatssecretaris over de fasering van de implementatie?

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik heb in tweede termijn gezegd dat dat in strijd is met de wet. Dat kan niet, tenzij er in de wet...

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): ...een overgangsbepaling komt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ja. Ik ben daar niet voor. Ik vind dat wij gewoon moeten beginnen. Ik geloof immers niet, dat het meteen storm

zal lopen bij de tuchtrechter. Men moet zich echter wel voorbereiden.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Wij zijn er wel voor. Als daarvoor een overgangsbepaling moet worden ingevoerd, dan heeft dat onze steun.

Ik kom thans op artikel 51. Volgens mij moet het al klip en klaar zijn, maar ook uit de schriftelijke beantwoording blijkt weer dat het niet in de bedoeling van de staatssecretaris ligt om opleidingen die uit publieksbelang van belang zijn maar particulier reeds goed zijn geregeld, aan te wijzen en een beschermde opleidingstitel te geven wanneer niet tevens onder andere het motief van publieksvoorlichting geldt. Hiermee wordt bevestigd wat wij in eerste termijn al aangaven: beroepen waarvoor enkel en alleen het motief publieksbelang geldt en waarvan de opleiding nog niet goed geregeld is, krijgen een beschermde opleidingstitel; beroepen waarvan de opleiding wel al goed geregeld is, krijgen deze opleidingstitel niet. Uit het interruptiedebat ter zake is al duidelijk geworden dat wij voornamelijk ons amendement handhaven.

Met de staatssecretaris zijn wij van mening dat er voor de keuze van de voorbehouden handelingen geen ideaal-typische norm is. Voor mijn fractie was en is het belangrijkste punt of een en ander handhaafbaar is, want indien dat niet het geval is, hebben we over tien jaar weliswaar in naam een nieuwe wet, de Wet beroepen individuele gezondheidszorg, maar in de praktijk nog steeds de Wet uitoefening geneeskunst. Ook wij zullen niet met een fileermes de toegevoegde voorbehouden handelingen bewerken. Wij gaan met deze toevoegingen akkoord, onder de hypothese dat uit de evaluaties zal blijken of een en ander handhaafbaar is, en of wellicht in de toekomst meerdere handelingen voorbehouden moeten worden.

Omdat tijdens het mondeling overleg kennelijk niet precies duidelijk is geworden wat mevrouw Netelenbos en ik met het amendement op artikel 56 bedoelden, wil ik dat nog even toelichten. Voor ons is dit amendement bedoeld als een overgangsregeling, in geval onverhoopte behandeling van de wetten die de patiëntenrechten moeten

regelen, langer op zich laat wachten dan nu is voorzien. Met de heer Van Middelkoop hoop ik dat er geen tijd en energie besteed hoeven te worden aan een AMvB krachtens artikel 56, en dat de wetten inzake patiëntenrechten een snelle behandeling kunnen krijgen. Echter, de basis van bijvoorbeeld de klachtwet – de staatssecretaris memoreerde dat zelf – is al dertien jaar geleden gelegd, en deze wet heeft de Kamer nog steeds niet bereikt. Wij hopen dat de staatssecretaris gelijk krijgt, en dat achteraf blijkt dat, gegeven de klachtwet en de voorbereiding van de patiëntenwetgeving, het amendement wat overdreven blijkt te zijn. Voor het geval een en ander niet zo verloopt als nu wordt gedacht, handhaven wij echter ons amendement.

Nu nog een paar losse opmerkingen. In eerste termijn vroeg mevrouw Terpstra – de heer Van der Vlies ging er ook op in – of er enige indicatie kan worden gegeven, wanneer de Nationale raad voor de volksgezondheid zal adviseren over de vraag, welke beroepen krachtens artikel 51 dienen te worden geregeld. Volgens de staatssecretaris moet het mogelijk zijn dat wij op het moment dat de wet in werking zal treden, de beschikking hebben over de adviezen van die raad. Wij begrijpen dit niet. Is het niet zo dat de nieuwe raad voor de beroepen in de individuele gezondheidszorg pas kan worden ingesteld, nadat deze wet in werking is getreden?

We hebben meerdere malen onze zorg uitgesproken over de toelating van Nederlandse beroepsbeoefenaars in het buitenland. De staatssecretaris stelt dat wij die zorg niet behoeven te hebben. Het niet wettelijk geregeld zijn van een beroep in de lidstaat van herkomst mag voor de ontvangende lidstaat geen argument zijn om de toelating van een beoefenaar van dat beroep te weigeren. Wij nemen voornamelijk aan dat dit zo is, maar welke sancties zijn er, indien een land dit argument wel gebruikt? Wij nemen aan dat in de tot stand te brengen speciale wetgeving hieraan aandacht zal worden besteed want, wij herhalen dat, het mag nooit een argument zijn om daarom beroepen in of krachtens de Wet BIG te regelen.

Wij zijn de staatssecretaris erkentelijk voor het overzicht van de artikelen die in de loop van de schriftelijke behandeling van het wetsvoorstel zijn aangepast. Dat dit geen overbodige luxe is, heeft mevrouw Terpstra aangegeven in het mondeling overleg. Zij kwam op 40 van de 185 artikelen die niet gewijzigd waren. Alle gekheid op een stokje: onze beweegredenen om naar deze bladwijzer te vragen, kwamen voort uit de discussie over artikel 51, die nu ook weer is gevoerd, waarbij het gewijzigd voorstel van wet, zonder de toelichting in de derde nota van wijziging, tot interpretatieverschillen leidde en leidt. Het laatste heeft onzes inziens – tijdens het interruptiedebatje met de heer Van Middelkoop heb ik dat ook al gezegd – weer eens bewezen dat materiële normen, zoals criteria, zoveel mogelijk in de wet moeten worden opgenomen, en niet in de memorie van toelichting c.q. in de toelichtingen op de nota's van wijzigingen. Misschien is dat ook een punt voor de evaluatie. Volgens ons verdient het nog steeds aanbeveling, de criteria om een beroep in of krachtens de wet te regelen, alsnog in de wet op te nemen. Wij weten dat de staatssecretaris hiervan geen voorstander is, maar we hebben ook gemerkt dat de meerderheid van de Kamer hierover soms anders denkt. Ik verwijs hierbij onder andere naar de Wet op het bevolkingsonderzoek.

Ten aanzien van het beroep contactlensdeskundige sluit ik mij aan bij mevrouw Netelenbos. Wij begrijpen dat dit beroep pas geregeld kan gaan worden als de Wet uitoefening geneeskunst is ingetrokken. Wij hebben in eerste termijn gesteld dat het ons niet zoveel uitmaakt of dit beroep nu geregeld wordt krachtens artikel 51 – die optie is er altijd nog – of met toepassing van de wet inzake de medische hulpmiddelen, als het maar geregeld wordt. Daarom zijn wij niet echt gelukkig met de reactie van de staatssecretaris dat hij overweegt – met het accent op "overweegt" – om het aanmeten van contactlenzen te regelen met toepassing van de wet inzake de medische hulpmiddelen. Het kan ook zijn dat de staatssecretaris nog denkt aan artikel 51. Wij willen echter wel vandaag bevestigd hebben dat de

Mevrouw Laning-Boersema (CDA)

noodzaak van regeling van dit beroep buiten discussie staat.

Voorzitter! Ik herhaal hetgeen wij in eerste termijn hebben gesteld. Ik doe dat in telegramstijl. De Wet BIG, zoals zij thans aan de orde is, zet naar onze mening goede hoofdlijnen uit. Evaluatie zal uitwijzen of en, zo ja, op welke punten de wet bijgesteld moet worden.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Voorzitter! Bij de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel is herhaaldelijk aan de orde geweest dat bij de beroepsgroepen en in de maatschappij de gedachte leeft dat met deze renovatie van de regelingen betreffende het tuchtrecht, twee hoofddoelstellingen worden vastgelegd. Enerzijds de handhaving van de kwaliteit van de beroepsbeoefening en anderzijds het bieden van een bevredigende rechtsgang voor klagers. Hoewel de bewindslieden in hun reacties eenen andermaal hebben aangegeven dat dit niet het doel is van deze wet in wording, lijkt het mijn fractie nuttig, de bewindslieden nog eens te vragen met nadruk uit te spreken dat alleen het publieke belang bij een goede beroepsuitoefening de kern vormt van het publieke tuchtrecht.

Dat daarbij de positie van klagers wordt versterkt, vindt zijn grond in het nut daarvan ten behoeve van handhaving en uitlokking van een kwalitatief hoog peil van beroepsuitoefening. Dit axioma zou eigenlijk boven de wetsgeschiedenis gegrift moeten worden, opdat de rechtsprekende tuchtcolleges, de advocaten, de beroepsgroepen en de mogelijke klagers uit de maatschappij zich hiervan bewust zijn. Ware het anders, dan zou alsnog onze opmerking over het ne bis in idem wel degelijk hout snijden.

In dat licht is het ons veel waard te voorkomen dat de tuchtcolleges belast worden met zaken die opgelost behoren te worden middels een goede klachtregeling. Men kent onze stelling dat wij vrezen dat dit wel zal gebeuren indien deze wet in werking treedt terwijl nog geen bevredigende en werkbare klachtregeling tot stand is gekomen. Vele klagers zullen dan met boos hart en ontevreden thuiskomen. Om dat te voorkomen – dus met het oog op de klager – zijn wij geneigd, thans als second-best-oplossing ruimte te maken voor het element van comparitie, zoals voorgesteld in het amendement van de heer Kohnstamm; comparitie zoals trouwens thans officieus door bijvoorbeeld de voorzitter van het

tuchtcollege te Zwolle al wordt gepraktiseerd, zij het dat een en ander dan niet schriftelijk wordt vastgelegd, zoals in het amendement van de heer Kohnstamm wordt voorgesteld. De minister van Justitie zei tijdens het mondeling overleg dat ondanks de comparitie, die dan schriftelijk kan worden vastgelegd, de voorzitter met het oog op de kwaliteit van de beroepsuitoefening de klacht verder kan voeren in het algemeen belang. Dat is echter niet de bedoeling van het amendement. Dit wordt zelfs uitgesloten, omdat de heer Kohnstamm ervan overtuigd is dat er in dat geval geen comparitie zal plaatsvinden. Wij verzoeken de regering, hier nog eens op in te gaan.

De heer **Kohnstamm** (D66): Voorzitter! Ik ben het met de lezing van mevrouw Laning eens. Op het moment dat de minnelijke schikking krachtens het amendement is overeengekomen, is de klacht van de klager ingetrokken. Denkbaar is dat de inspectie de klacht verder wil voeren, maar dat gebeurt dan op eigen gronden, want de oorspronkelijke klager is er niet bij betrokken. Ook als er geen klacht wordt ingediend, is het altijd mogelijk dat de inspectie het tuchtcollege inschakelt. Dat is echter een zeer onwaarschijnlijke casuspositie. Ik ben het wel enigszins met mevrouw Netelenbos eens, dat wij ons met comparitie in het schemergebied tussen klacht- en tuchtregeling bevinden. Procedeert de inspectie verder, dan heeft comparitie op foute gronden plaatsgevonden.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Het is niet zo dat de voorzitter dan alsnog door kan gaan.

De heer **Kohnstamm** (D66): De voorzitter heeft een klacht nodig om iets te kunnen doen. Wordt die klacht ingetrokken, dan kan een en ander alleen maar verder gevoerd worden via de inspectie, maar niet via de voorzitter.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik stel mevrouw Laning een principiële vraag. Ik begrijp uit haar bijdrage dat zij een groot voorstander van het uitgangspunt is dat het tuchtrecht dient om de kwaliteit van de beroepsuitoefening te handhaven. Zij

heeft gezegd dat het feitelijk een soort second-best-oplossing is om, als er geen goede klachtregeling is, de comparitie aan het tuchtrecht toe te voegen. Vervolgens is er dan de discussie over de vraag, of er dan nog verder geprocedeerd mag worden. Is mevrouw Laning niet van mening dat, als zij dat second-best-traject inslaat, zij geweld aandoet aan het uitgangspunt dat het tuchtrecht er alleen maar is om de kwaliteit van de beroepsbeoefening te handhaven? Het wordt voor de patiënt in ieder geval tamelijk ondoorzichtig.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Ik heb in eerste termijn een krachtig pleidooi gehouden voor een goede klachtregeling. In tweede termijn was er veel meer steun voor een goede klachtregeling parallel aan het tuchtrecht. Nu pleiten wij voor een overgangsregeling. U zult mij straks horen zeggen dat ik hoop dat die overgangsregeling parallel kan lopen met het klachtrecht. Als dat goed is geregeld, denk ik dat er geen behoefte is aan het comparitie-element. Ik heb echter ook gezegd dat er nu al op vrijwillige basis comparitie wordt toegepast, bijvoorbeeld door het tuchtcollege in Zwolle. Daar is natuurlijk ook alle gelegenheid voor, omdat zo'n ervaren tuchtrechter de mensen bij zich krijgt en een verzoening dus heel gemakkelijk, misschien alleen door een gesprekje, is te regelen. Dat vind ik zeer in het belang van de klager. Als er geen goede klachtregeling is en de door de heer Kohnstamm voorgestelde comparitie wordt afgewezen, ben ik bang dat tuchtrechters die dit nu uit eigen beweging deden, zullen zeggen: dat hoeven wij dus niet meer te doen. Dat werkt allemaal in het nadeel van de klager, die met boos hart en teleurgesteld naar huis gaat. Het gaat daarbij dan om een probleem dat door een eenvoudige communicatiestoornis is veroorzaakt. Ik ben op zichzelf niet voor de comparitie in plaats van het klachtrecht, maar misschien moet daarvoor in het belang van de klager op dit moment worden gekozen. Als de staatssecretaris straks zegt dat hij de overgangsbepalingen zodanig maakt dat de overheveling samengaat met een goed geregeld klachtrecht voor

de nieuwe beroepen, is comparitie misschien niet nodig.

De CDA-fractie heeft steeds benadrukt dat het een verarming van de wettekst is te noemen dat het begrip "vertrouwen" als kenmerk van de relatie tussen hulpverlener en hulpvrager niet opnieuw, maar dan op moderne wijze, in de wettekst is opgenomen. In onze opvatting had de staatscommissie-De Vreeze het bij het juiste eind toen zij schreef dat vertrouwensberoepen meer moeten bieden en dat dit "meerdere" naar normen van geldend recht niet goed of moeilijk meetbaar is. Het antwoord van de bewindslieden op de vraag over de aard van de relatie was zeer duidelijk. Dat acht de CDA-fractie van groot belang – ik dank de bewindslieden daar ook zeer voor – ook met het oog op de komende wetgeving over bijvoorbeeld de geneeskundige behandelingsovereenkomsten.

Onze vraag over de afwijzing van een gemachtigde of raadsman door de voorzitter van het regionaal tuchtcollege en de onmogelijkheid voor de klager om tegen die beslissing in beroep te gaan, heeft toch nog geen bevredigend antwoord opgeleverd, gezien de huidige problematiek. Het CNV heeft onzes inziens daarvoor terecht aandacht gevraagd. Het lijkt ons niet goed dat, zoals nu schijnt en in de toekomst nog vaker dreigt te gebeuren, ieder die geen advocaat of procureur is, geweigerd kan worden. Het afwijzen van bijvoorbeeld een rechtskundige van de vakbond om die vervolgens te doen vervangen door een echte advocaat – als daar tenminste nog gelegenheid voor is – lijkt ons een onnodige hinderpaal voor de reële klager. Amenderen van de wet om een snelle beroepsprocedure mogelijk te maken, is in dezen een optie. Wij hebben daarover een amendement ingediend om de reactie van de minister te kunnen peilen, maar dat is het als het ware een proeve en dat heeft niet onze voorkeur. Wij geven de voorkeur aan het amendement inzake artikel 80, lid 7, op stuk nr. 50 om aan lid 7 toe te voegen dat elke weigering van een gemachtigde door de voorzitter van het college schriftelijk gemotiveerd moet worden en dat er duidelijke gronden voor de weigering dienen te zijn. Hoewel de praktijk dat dient uit te wijzen, lijkt ons dat een voldoende waarborg om

niet lichtvaardig tot een afwijzing te komen van gemachtigden of raadslieden die geen advocaat of procureur zijn. Wij kunnen dit punt vervolgens opnemen in het evaluatieplan en er dan op terugkomen. Dit amendement wordt gesteund door onze coalitiepartner. Ik denk dat, wanneer wij hiervoor ook van de bewindslieden steun krijgen, het amendement op stuk nr. 51 kan worden ingetrokken en bij de evaluatie van het weigeren van bepaalde gemachtigden of raadslieden kan worden bekeken of een dergelijk amendement alsnog nodig is.

Voorzitter! Wij trokken het amendement op stuk nr. 33 in omdat dit punt door de regering tot onze tevredenheid is geregeld.

De heer **Kohnstamm** (D66): Ik kom terug op hetgeen mevrouw Laning zei over het amendement op stuk nr. 51. Is het niet een beetje te veel van het goede? Met het amendement op stuk nr. 50, waarin een aantal andere vergelijkbare regelingen terug te vinden is, wordt iets geregeld. Om nu in het amendement op stuk nr. 51 daarvoor een hele beroepsprocedure in het leven te roepen, gaat mij wat te ver. Ik heb mevrouw Laning wel eens horen zeggen dat wij de dingen niet al te juridisch moeten vorm geven, maar in dit geval springt zij plotseling de andere kant op en dat is niet helemaal begrijpelijk.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Ik vind het zelf ook te veel van het goede. Maar omdat wij gisteren meteen aan de tweede termijn leken te beginnen, heb ik toch dit amendement ingediend omdat het de discussie vergemakkelijkt. Het is echter van het begin af aan, zoals ook uit mijn speech blijkt, de bedoeling geweest dat het amendement op stuk nr. 51 zou kunnen worden ingetrokken als het amendement op stuk nr. 50 warm werd ontvangen. Dat heb ik zojuist ook gezegd. Ik vind het inderdaad "overdone" en dat is absoluut niet mijn bedoeling.

Ook het amendement op stuk nr. 34 handhaafden wij niet, omdat het ons niet gelukt is, de Kamer en de bewindslieden te overtuigen. Wij rekenen nu op de wijsheid van de voorzitters van de tuchtcolleges, die ongetwijfeld zeer vaak de zittingen

zoals door ons bedoeld in het amendement, in beslotenheid zullen doen plaatsvinden.

Wij achten het verstandig dat de bewindslieden de uitbreiding van beroepen die tuchtrecht gaan krijgen, gefaseerd zullen uitvoeren. Maar hoe wil de regering dat doen? Parallel aan de ontwikkeling van een goede klachtprocedure, zeker voor de toe te voegen beroepen? Ik bespeur in dit huis toch wel wat sympathie voor een dergelijke fasering en ik zou het zelf heel prima vinden.

De minister maakte zich in het mondeling overleg naar aanleiding van onze vragen absoluut geen zorgen over de werkdruk bij de tuchtcolleges. Ik geef hem de verzekering dat er wel een groot probleem is bij de tuchtcolleges. Het is buitengewoon moeilijk om voorzitters en leden-juristen te vinden en dat geldt ook voor leden-beroepsgenoten. De gemiddelde leeftijd van de voorzitters ligt in de buurt van de 70. Daar zijn er bij die zich graag zouden terugtrekken, na jarenlange inzet op vrije dagen, maar die geen opvolger kunnen vinden. Dit is toch wel van belang, want ik zou niet graag willen dat de werkdruk zo hoog wordt dat wij straks van de Eerste Kamer weer een novelle krijgen, zoals bij de BOPZ is gebeurd, om het anders te regelen.

Ons amendement op stuk nr. 36 inzake artikel 109 handhaven wij van harte. Met onze coalitiepartner hebben wij dit amendement in het mondeling overleg nog eens afdoende en eensgezind verdedigd en dat ga ik thans niet overdoen.

In eerste termijn heb ik de regering gevraagd, te reageren op de volgende uitspraak van E.J. Ariëns en dat is niet gebeurd. Ik zou nu graag wel een reactie vernemen. "Bij invoering van de Wet beroepsuitoefening individuele gezondheidszorg openen zich voor genezers wijdse perspectieven. Onbevoegde uitoefening van de geneeskunde maakt dan plaats voor erkenning van de verschillende typen van genezers, op basis van door de betrokken belangengroepen zelf opgezette cursussen en diploma's. Van kritische toetsing van middelen en methoden en daarop gebaseerde registratie, zoals vereist voor reguliere geneeskunde, is geen sprake." Zijn onrust over dit

wetsvoorstel wordt door niet weinigen gedeeld. En ter wille van hen verzoek ik de bewindslieden, alsnog een reactie te geven op deze uitspraak.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: De staatssecretaris zal vanmiddag na de stemmingen antwoorden. Dit betekent dat wij na de lunchpauze het wetsvoorstel 22402 inzake heffings- en invorderingsrente moeten afronden. Daarna volgen de stemmingen.

Ik ga ervan uit dat het wetsvoorstel inzake de BIG voor de dinerpauze kan worden afgedaan en verzoek de leden dan ook, enige terughoudendheid in acht te nemen op het punt van interrupties.

Ik ga er voorts van uit dat wij na de dinerpauze kunnen beginnen met de behandeling van stuk nr. 22467 inzake het FBS. Lettend op de opgegeven spreektijden, zal de eerste termijn van de Kamer vanavond niet voltooid kunnen worden. Wij zullen zien hoever wij zijn rond elf uur vanavond.

De vergadering wordt van 12.29 uur tot 13.15 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, dinsdag te stemmen over de motie-Sipkes over opschorting van de laagvlieg-oefeningen in Canada (16666, nr. 60).

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aan de orde te stellen en te behandelen in de vergadering van 23, 24 en 25 juni:

1. de Voorjaarsnota (22616);

hierbij zijn tevens aan de orde:

- de Bijlage I van de nota Buitenland-uitgaven (22610);
 - de Voorlopige Rekening 1991 (22529);
- met maximumspreektijden van 20 minuten voor de fracties van het CDA en de PvdA, 15 minuten voor de fracties van de VVD en D66 en 10 minuten voor elk van de overige fracties;
2. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk III (ministerie van Algemene Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22617) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 3. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VI (ministerie van Justitie) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22618) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 4. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VIII (ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22619) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 5. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IXA (Nationale Schuld) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22621) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 6. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IXB (ministerie van Financiën) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22622) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 7. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk X (ministerie van Defensie) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22623) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 8. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XII (ministerie van Verkeer en Water-

- staat) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22624) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
9. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XIII (ministerie van Economische Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22626) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 10. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XIV (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22627) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 11. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XV (ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22628) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 12. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijkswegenfonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22629) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 13. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22630) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 14. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22631) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 15. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22632) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 16. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Investe-

- ringsrekening voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22633) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
17. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Mobiliteitsfonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22634) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 18. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22635) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 19. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk V (ministerie van Buitenlandse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22636) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 20. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XI (ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22637) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 21. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22639) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 22. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VII (Ministerie van Binnenlandse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22640) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);
 23. het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XVI (Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging)

voorzitter

(22641) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

24. het wetsvoorstel Wijziging van de Handelsregisterwet in verband met de uitvoering van de elfde richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het vennootschapsrecht (22566).

Overeenkomstig het voorstel van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Paulis.

De heer **Paulis** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Namens de vaste Commissie voor ambtenarenzaken wil ik ingaan op de pensioenen van de Surinaamse gepensioneerden in Nederland. Om de gedachten te bepalen, wil ik citeren uit een brief van die vereniging. "Vanaf het tijdstip februari 1983, waarop de Vereniging Surinaamse gepensioneerden in Nederland de aandacht van de Nederlandse regering vroeg voor de onvoorstelbare lage pensioenen, zijn er vele mannen en vrouwen overleden." Dat was al in 1983.

Ik citeer uit een brief van minister Van Dijk: "De problemen, waarmee de Surinaamse gepensioneerden in Nederland worden geconfronteerd, betreffen respectievelijk de overmaking van Surinaamse pensioenen naar Nederland en de hoogte van de Surinaamse pensioenen." Toen hield de regering er zich al uitvoerig mee bezig.

De vaste Commissie voor ambtenarenzaken heeft dit dossier met volharding gevolgd en dat was kennelijk nodig.

Ik kom bij een brief van 29 maart 1990, waarin de regering een zeer uitvoerige uiteenzetting geeft van de problemen. Die kennen wij.

Ik kom te spreken over een brief van 6 december 1991. De minister van Binnenlandse Zaken zegt: "Naar aanleiding van uw brief heb ik mijn ambtgenoten van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking bij brief van 1 november 1991 medegedeeld, dat ik thans de tijd gekomen acht om voor de Surinaamse gepensioneerden in Nederland met voortvarendheid te streven naar een structurele regeling, ongeacht het verloop en de uitkomst van het overleg met Suriname over de kwestie." Je denkt dan, dat het nu

wel geregeld zal zijn. Niets is minder waar.

Ik kom te spreken over een brief van 16 januari 1992. De minister van Binnenlandse Zaken schrijft: "Ik heb derhalve besloten parallel aan de beschreven procedure, de financiering van de regeling expliciet en op zeer korte termijn (nog deze maand) aan de orde te stellen in de ministerraad." Dan ga je ervan uit, dat de zaak geregeld wordt. Niets is minder waar.

Ik kom te spreken over de laatste brief van 18 maart 1992, waarin staat, dat er interdepartementaal overleg over deze zaak gaande is. Ik zou bijna willen zeggen: dan komt er helemaal niets meer van. "Naar verwachting zal ik u begin april nader berichten."

Mijnheer de voorzitter! De vaste Commissie voor ambtenarenzaken heeft zich gisteren hierover weer beraden. De maat is vol, het geduld van de Kamer is op. Ik verzoek u aan de regering mee te delen, dat wij binnen een week een brief wensen over de stand van zaken, opdat wij nog voor het reces hierover kunnen debatteren. Wij willen de regering aan het verstand brengen, wie hier uiteindelijk de dienst uitmaakt.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit deel van de vergadering door te geleiden naar de regering.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Ybema.

De heer **Ybema** (D66): Mijnheer de voorzitter! Gisteren heeft mijn fractiegenoot de heer Wolffensperger een interpellatie gehouden over het drugsbeleid in Europees verband. Bij dat debat is een motie ingediend, die is aangehouden in afwachting van een brief, die de regering heeft toegezegd. Mijn fractie zou graag willen, dat de motie met een korte heropening van de beraadslaging vandaag nog in stemming wordt gebracht. De brief van de regering is tot op heden nog niet binnen.

De **voorzitter**: In feite vraagt u om de motie op te voeren bij de stemmingen vanmiddag. Het punt is voor vanmiddag niet gegendeerd.

Letkend op het verloop van de vergaderingen deze week is er, eerlijk gezegd, ook geen ruimte om er vanmiddag over te praten. Ik moet op dit punt formeel zijn. U hebt mij verzocht de motie in stemming te brengen. Wij merken wel, of de motie alsnog wordt aangehouden of dat een korte heropening van de beraadslaging plaatsvindt.

De heer **Ybema** (D66): Daarmee ga ik akkoord.

De **voorzitter**: Het ging om een interpellatie waarbij spreektijden zijn vastgesteld. Bij een heropening gaat het in feite voor de interpellant om de derde termijn. Dit betekent dat de spreektijd een derde van een derde van de spreektijd in eerste termijn is. Ik realiseer mij dat men dan nauwelijks een zin kan uitspreken, maar ik moet als maximum wel die een derde bij een heropening handhaven, omdat wij anders vandaag in problemen komen in verband met andere punten.

Ik begrijp dat de Kamer hiermee akkoord gaat.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de regeling van de heffingsrente en de invorderingsrente bij belastingen (22402).**

De **voorzitter**: Ik wijs erop dat vanmiddag nog over dit wetsvoorstel zal worden gestemd, indien tenminste redelijke beknoptheid en bondigheid in acht wordt genomen. Ik ben voornemens rond een uur of vier, vijf de stemmingen te doen plaatsvinden, omdat anders te veel leden hier moeten blijven. Ik maak deze opmerking ook, omdat ik een beetje kijk naar de opgegeven spreektijden.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Mijn medewerker heeft – ik weet niet precies waarom, maar het is wel kenmerkend – boven het ontwerp gezet: nieuw spaargedrag. Daar gaat dit stuk een beetje over. In 1987 is een rentevergoedingsregeling

ingevoerd voor het verkeer tussen fiscus en belastingplichtigen.

Wanneer een aanslag na 1 april van het jaar, volgend op het belastingjaar, wordt opgelegd, kan heffingsrente door de fiscus in rekening worden gebracht. Als de aanslag te hoog is geweest en men te veel heeft betaald, kan heffingsrente worden terugontvangen.

Er is ook sprake van invorderingsrente. Wanneer de belastingplichtige te weinig heeft betaald op een aanslag, moet hij invorderingsrente betalen en wanneer hij te veel heeft betaald op een voorlopige aanslag kan hij geld terugkrijgen.

Eerst ging het zo mooi met die rente. Staatssecretaris Koning zei in 1987: rentevergoeding en renteheffing vinden in beginsel plaats vanuit een objectieve, economische optiek, dat wil zeggen: rente wordt benaderd in het voetspoor van het normale handelsverkeer, dus als een vergoeding voor het onder zich hebben van geld dat toebehoort of verschuldigd is aan de wederpartij. Dat was het principe, want er kwam het drempeltijdvak bij en toen werd het al heel wat anders.

In de memorie van toelichting wordt gewezen op het spaargedrag van sommige belastingplichtigen. Bij de behandeling van het wetsvoorstel dat tot invoering van de heffings- en invorderingsrente heeft geleid in 1987 is van de zijde van de CDA-fractie door mij al opgemerkt dat men, door aan het eind van het drempeltijdvak een te hoge aangifte in te dienen en vervolgens bezwaar te maken, rente kan verdienen.

Ter zake daarvan merkte de heer De Grave op een gegeven moment het volgende op (het ging daarbij om het indienen van een bezwaarschrift naar aanleiding van een verhoogde aanslag): als men vindt dat de wettelijke interest te hoog is, kan men heel verstandig gewoon de aanslag betalen en geen uitstel van betaling vragen. Krijgt men achteraf gelijk dan heeft men bij de fiscus gespaard. Dat is het aantrekkelijk van het nieuwe voorstel. Die mogelijkheid was er vroeger niet.

Ik heb namens mijn fractie gezegd: op de folders over de Zilvervloot kan de mededeling worden gezet: geachte burgers, u kunt ook nog rente verdienen door te hoge aangifte te doen en een bezwaarschrift in te dienen. Dat lijkt mij

werkelijk een prachtige voorlichting.

Merkwaardigerwijs vond staatssecretaris dat ook wel aardig. Hij reageerde er zeer positief op en deed de belofte dat hij zou nagaan of hij op het aanslagbiljet wijzig kon dat men langs deze weg bij de overheid zou kunnen sparen. Nog geen paar jaar later vond de overheid dat echter wat vervelend worden. Ik denk dat je nooit spelletjes moet spelen met de overheid. Stel dat je met de overheid "monopolie" gaat spelen. Ik heb er als kind jarenlange ervaring mee opgedaan. Via de "kans"- en "algemeen fonds"-kaarten zijn de aan de bank te betalen en van de bank te ontvangen bedragen ongeveer gelijkelijk verdeeld. Ik weet heel zeker dat, wanneer de fiscus de enige tegenstander zou zijn, de regels ieder jaar anders zouden zijn. Ook de gevangenis zou spoedig verplaatst worden en dat soort zaken meer. Bovendien zou het aantal gedrukte borden snel veranderen en zouden de regels veranderd worden, als het ongunstig zou uitpakken. Welnu, dat was in zekere zin het geval.

Over 1991 komt Financiën op de begroting (hoofdstuk IXB) 113 mln. tekort. Men had verwacht, 50 mln. te verdienen. Vandaar dat staatssecretaris Koning zo gul was. Maar het pakte dus heel anders uit.

Belastingplichtigen reageren op regelingen. Het zou erg zijn, wanneer dat niet zo was. Dat zou betekenen dat wij een heel onintelligent volk waren. Gelukkig is dat niet het geval. Kennelijk kunnen computers menselijke reacties slecht inschatten. Wat dat betreft, heeft men zich zeer vergist. Welke schatting men ter zake ook maakt, men moet er veel beter over nadenken en zich meer in inleven in de reacties van het bedrijfsleven. Mijns inziens kunnen de belastingdienst en het ministerie van Financiën zich niet goed in de gedachten van het bedrijfsleven verplaatsen. Een en ander mislukt dan ook vaak. Dit is nog niet eens zo'n verkeerde inschatting. In de kranten staan advertenties om de mensen aan te sporen om in rentefondsen te beleggen, waardoor men ongeveer op hetzelfde uitkomt. Men moet zich dus steeds weer inleven in de reacties.

Het tekort van 113 mln. brengt geen schade voor de schatkist met

zich. Zou de burger niet zoveel belasting hebben voorgeschoten, dan had de Staat uiteraard meer moeten lenen, zij het tegen lagere rentekosten. De schade voor het jaar 1991 laat zich berekenen op 2,2%. Het netto nadeel voor de schatkist bedraagt ongeveer 20 mln. Daarover komt weer 35% vennootschapsbelasting. Het netto nadeel is dus niet zo groot.

Zuiver zakelijk kun je je afvragen: waar beginnen wij aan met deze wet? Op overheidsniveau wordt vaak echter niet zo gedacht. De hele begrotingstechniek is daar niet op ingesteld. Men bekijkt de zaken als het ware per begroting; men heeft geen overall view. Het is natuurlijk wel mogelijk dat de nieuwe thesaurier-generaal zoiets instelt. Ik kan mij ook levendig voorstellen, dat de oude thesaurier-generaal die een functie in het bedrijfsleven heeft aanvaard, daar eerst een soort oprissingscursus krijgt in normaal bedrijfseconomisch denken om hem voor zijn werk geschikt te maken. Het zij zo.

Het wetsontwerp houdt met name een verlaging van de rente in. Dat is een aantrekkelijk iets. Indertijd heeft de CDA-fractie dat ook bepleit. Zij pleitte toen voor een percentage, gelijk aan 75% van de wettelijke rente. De staatssecretaris was toen tegen een lagere rente. Hij vond de wettelijke rente mooi. Het promessedisconto was ook niet goed; dat is nu ingevoerd. Ik heb een en ander uitgerekend. Het gemiddelde promessedisconto over de jaren 1980 t/m 1991 is 7,3%. In de stukken is ook een staatje opgenomen van deze jaren. Het merkwaardige is dat dit precies dezelfde uitkomst is als 75% van de wettelijke rente over die jaren. Het heeft dus weinig zin om over de voor- en nadelen te discussiëren. Immers, op langere termijn, bijvoorbeeld twaalf jaar, is de uitkomst dezelfde. De staatssecretaris had misschien eenvoudiger bij indiening van het wetsontwerp kunnen verwijzen naar een verworpen amendement. Dat wijzigingsvoorstel was achteraf namelijk zo gek nog niet vanwege dezelfde uitkomst.

Op zichzelf is de basis van promessedisconto wel aanvaardbaar. Alleen leven wij wel in wat bijzondere tijden, met name door de Duitse hereniging. In Oost-Duitsland

pleegt men dat "die Wende" te noemen. Die Wende heeft ook het merkwaardige effect dat op het ogenblik de korte rente hoger is dan de lange rente, vooral voor overheidsobligaties. Omdat je niet weet hoelang die periode duurt, lijkt het ons ongewenst, een rente te vergoeden die hoger is dan de Staat moet betalen op staatsobligaties. Manipulaties geven geen voordeel meer, wanneer de rente iets wordt verlaagd en bijvoorbeeld wordt gebracht naar 0,5% beneden de rente op staatsobligaties. Wij nemen dus het promessedisconto, op zichzelf een goede maatstaf, maar met een maximum van iets minder dan de rente op staatsobligaties. Dan kan men nooit meer een voordeel behalen door manipulaties. Het wetsontwerp gaat wel in op de nadelen in de sfeer van de invorderingsrente, maar niet op die in de sfeer van de heffingsrente. In bepaalde gevallen is een zekere manipulatie hiermee mogelijk, zoals ik al heb gezegd, door een te hoge aangifte in te dienen aan het eind van een drempeltijdvak en vervolgens een aantal maanden bezwaarschriften in te dienen. Het voordeel hiervan is weggenomen, met alle moeite en zorgen erbij, wanneer de rente wat lager wordt gesteld. Calculaties van de burger zijn dan niet meer relevant voor de schatkist, want deze komt dan altijd vrij goedkoop aan zijn geld. Zuiver zakelijk moet je de mensen eigenlijk vragen, wat te hoog aan te geven, zodat de Staat een tijdje een lagere rente betaalt. Ik begrijp best dat dit budgettair anders ligt.

Vanuit de gedachte dat het voor de burger niet erg relevant is om allerlei acties te ondernemen, hebben de leden van de fractie van het CDA zich in de stukken omstandig gekeerd tegen de afschaffing van het drempeltijdvak. Men weet namelijk niet goed wat de winst is. Bij kleine bedrijven is deze vrij lastig te bepalen; zij zijn er niet op ingesteld en weten het meestal niet voor de tweede helft van het jaar volgend op het boekjaar. Accountantskantoren plegen eerst grote bedrijven af te werken en beginnen met de multinationals, die in februari al klaar zijn. Dan dalen zij een weinig af. De kleine bedrijven weten het dus eenvoudig niet en kunnen het ook niet voorspellen. De

eerste voorlopige aanslag komt automatisch in de bus rollen, maar ook de tweede, die men zelf kan genereren, heeft men niet precies in de hand. Zo kan het voorkomen dat men in totaal twintig maanden geld heeft uitstaan bij de fiscus. Over het eerste jaar wordt helemaal geen rente vergoed. Omdat de aanslag in termijnen moet worden betaald, kost dit gemiddeld vijf maanden rente. Bij verlenging van het drempeltijdvak kan dit tot twintig maanden uitgroeien. Vooral voor tal van kleine bedrijven lijkt ons dit een onevenredig bezwaar, dat er zeker toe zal leiden dat zij lager aangeven. Dit is weer een bezwaar voor de schatkist, want hierdoor komt er minder belasting binnen tegen het einde van het jaar, hoewel deze later wel moet worden betaald.

Het is ook uiterst bewerkelijk. In totaal blijkt in ongeveer 130.000 gevallen invorderingsrente te zijn vergoed. Nu mag men aannemen dat mensen die minder dan f 100 te verwachten hebben, niet de moeite nemen tot het schrijven van een brief. Dat zijn er 60.000; dan blijven er zo'n 70.000 over. In de stukken schrijven de bewindslieden, dat het een automatisch proces is waardoor het geen personeel kost. Maar ze zijn vergeten erbij te zeggen, dat het terugvragen wel personeel kost. Stel namelijk dat er 50.000 of 60.000 brieven binnenkomen. Die moeten in ieder geval geopend worden en vervolgens moet het dossier erbij worden gezocht. Nu is er een inspectie kleine-o, die vanwege de reorganisatie nog 25 meter onopgeborgen stukken heeft. U kunt zich voorstellen dat er nogal eens gezocht moet worden naar dossiers die niet altijd voorhanden zijn of die bij de rijksaccountant liggen. Kortom, een heel gedoe. Daarna moet er nog in het dossier gekeken worden, enzovoorts. We hebben het hier dus niet over een automatische proces. Dat geldt wel voor het opleggen van de aanslagen en voor het berekenen van de invorderingsrente maar niet voor de verlagingen. We moeten rekenen op 50.000 werkuren; een uur per stuk zal het wel ongeveer kosten. Het gemiddeld aantal effectieve uren van een belastingambtenaar, na cursussen enzovoorts, is ongeveer 1000. Dit geheel kost dus, naar mijn berekening, 50 ambtenaren en ik heb

niet gezien dat er in de personeelsbegroting hiervoor iets is opgenomen. Wij menen dan ook, de meest bewerkelijke gevallen via een amendement van de heer Vermeend, dat wij zullen ondersteunen, te moeten repareren. Enerzijds zijn er de bezwaren voor de kleinere bedrijven waar men de bedragen niet goed kan schatten omdat men het niet zeker weet en anderzijds zijn er de bezwaren voor de grotere bedrijven waar men een verkeerde marge kan maken. Men moet niet gedwongen worden om ultra laag te schatten hetgeen een positief budgettair voordeel zal betekenen en de cijfers onnodig zal verknoeien.

Wij kunnen ons echter indenken dat er voor grote ondernemingen een andere regeling geldt. Daarbij spelen de volgende factoren een rol. Allereerst moet men er rekening mee houden dat het ambtelijk denken een realiteit is. Ook de Kamer moet daarmee rekening houden. Wij kunnen dit niet in een keer veranderen tot een meer zakelijke benadering. In de tweede plaats is het ongewenst dat bedrijven spinzen op allerlei manipulaties in de belastingssfeer. Dat is in het algemeen ongewenst omdat vooral de verhalen daarover een slechte invloed hebben op de belastingmoraal. Niet iedereen kent dan alle achtergronden. Men geeft dan allerlei voorbeelden van wat men bij de fiscus heeft uitgehaald. Al die verhalen doen de ronde in kringen van commissarissen en op verjaardagen. Het is niet juist om daaraan toe te geven. De grotere posten moeten daarom buiten blijven. Verder is het ongewenst om grotere schommelingen in de belastingopbrengsten te krijgen: het eerst veel te hoog opgeven en het daarna terugvragen van grote bedragen heeft een slecht effect. Daarbij komt nog dat grote bedrijven veel sneller dan kleine bedrijven weten wat de winst is. Dat geldt zelfs voor de grote fiscale winst. Bij grote bedrijven kan men dat redelijk goed schatten, zeker aan het eind van het jaar, want die cijfers moeten doorgegeven worden aan de accountant omdat hij ze moet verwerken. Hierin zit een zekere samenhang met mijn stokpaardje, namelijk de vermelding in de jaarstukken krachtens artikel 375, lid 1, sub h BW.

De regering doet er in de stukken altijd wat achteloos over maar als je

dat wat aanscherpt, komt het feit dat men dat tijdig weet hoe groot het bedrag is, veel meer naar voren. Dat heeft tot gevolg dat men het nog tijdiger wil weten omdat de accountant het moet meenemen. In principe moeten de jaarstukken klaar zijn voor 1 juli en hij moet het dan weten. De nadere voorlopige aangifte over het voorafgaande boekjaar moet in principe ook op 1 juli worden gedaan. Wanneer men daar een zekere samenhang in brengt, dan is het duidelijk dat de grotere ondernemingen op 1 juli van het jaar volgend op het boekjaar weten hoe groot de schade is. Vandaar dat het ook minder bezwaarlijk is om voor hen het drempeltijdvak af te schaffen, waarbij uiteraard de marge van f 5000 overblijft, juist om ook niet al te precieze schattingen te hoeven afstraffen met een renteloze periode.

Men kan stellen dat er een element van terugwerkende kracht in de regeling is. Wij dachten, alle argumentatie nog eens goed doornemend, dat te kunnen oplossen door een termijn in te voeren, opdat men nog een maand nadat deze wet in het Staatsblad heeft gestaan alles kan terugvragen. Dan heeft men nog de tijd om als het ware schade in de sfeer van rente te voorkomen. Daarmee is naar mijn mening voldoende tegemoet gekomen aan dat element. Ter zake heb ik ook een amendement ingediend met die strekking.

Vanuit de praktijk bereikt ons de vraag hoe het eigenlijk gaat met lopende situaties en bezwaarschriften. Er is reeds een aanslag opgelegd, er wordt een bezwaarschrift ingediend en de uitspraak op het bezwaarschrift vindt plaats nadat de wet van kracht wordt. Je kunt je ook indenken dat het bezwaarschrift wordt ingediend nadat de wet van kracht wordt en dat de uitspraak uiteraard ook daarna plaatsvindt. Zo zijn verschillende situaties denkbaar. Ik hoorde van iemand: wij gaan op ons kantoor massaal bezwaarschriften indienen, want dan komen wij automatisch in een lagere heffingsrente terecht. Ik zou nog eens goed uiteengezet willen hebben hoe dat systeem precies gedacht is, zodat daarover duidelijkheid ontstaat, ook voor de praktijk. Het kan waarschijnlijk veel werk voorkomen als goed uiteen wordt

gezet, desnoods schriftelijk, hoe dat precies gedacht is.

Hoe zit het eigenlijk met de terugbetaling van invorderingsrente? In Amsterdam schijnt een geval te circuleren. Ik weet echt geen namen; het verhaal is mij ook verteld. Op een gegeven moment deed iemand een verzoek tot vermindering van een voorlopige aanslag die 9 mln. bedroeg. Door een fout in de computer – tegenwoordig worden er geen menselijke fouten meer gemaakt, maar maakt de computer altijd de fouten – wordt een vermindering, eigenlijk met 2 mln. tot 7 mln., toegepast met 9 mln. tot nul. Er wordt ook invorderingsrente terugbetaald over 9 mln. Ik weet niet hoe groot het bedrag is en dat doet er ook niet toe, maar het loopt natuurlijk snel in de papieren. Over een paar maanden gaat het al gauw om een paar ton. Vervolgens rijst de vraag: hoe kan dat hersteld worden? Gesteld dat er een definitieve aanslag wordt opgelegd, hoe kun je dan die teveel betaalde invorderingsrente terugkrijgen? Men kan natuurlijk denken aan de onverschuldigde betaling in het Burgerlijk Wetboek, maar het is zeer de vraag of de rechter dat zal toestaan. Ik zou het op zichzelf toejuichen dat er een procedure over zou ontstaan – dat zou ook wat duidelijkheid geven – maar het lijkt mij best verstandig om in de regeling zelf een soort navorderingsregeling op te nemen.

Mijnheer de voorzitter! Wij hebben ter zake van de implementatie van de richtlijnen lof toegezaaid omtrent de behandeling van het wetsontwerp. Ik meen dat daar nu geen aanleiding toe is. Er is inderdaad aanleiding tot een meer kritische benadering. Op een gegeven moment is bijvoorbeeld gesteld in het eindverslag: wat zouden jullie ervan vinden wanneer er geen invorderingsrente wordt betaald ter zake van aanslagen die het gevolg zijn van een eigen aangifte? Men dient bijvoorbeeld 1 juli een aangifte in en zie daar. Daarop wordt geantwoord uit een oogpunt van procesbeheersing bij de belastingdienst dat een voorlopige-aanslagregeling is gebaseerd op historische gegevens volgens het AVAR-systeem, omdat het immers hoge uitzondering is dat een voorlopige aanslag op eigen aangifte wordt opgelegd. Er gebeurt

echter niks anders – het is alleen een nadere voorlopige aanslag – dan wanneer per 1 juli aangifte wordt gedaan. Dat hoort ook onder de categorie voorlopige aanslagen. Het is een volkomen onjuist antwoord. Ik weet ook wel dat het doorwerkt. Dat is ook het bezwaar dat ik tegen de redeneringen ter zake van het spaargedrag had. Ik erken best dat dit voor sommigen mogelijk is. Het bezwaar is dat men niet heeft doorgedacht. Als men een te hoge 1-juli-aangifte heeft gedaan, merkt men dat het volgend jaar. De automatische voorlopige aanslag wordt dan namelijk hoger. Op dit punt is gewoon onjuist geantwoord.

Een volgend antwoord dat mij absoluut niet bevalt, is dat er zo'n eerlijke benadering in het wetsvoorstel is gekozen omdat bij voorlopige aanslagen, ook al worden deze opgelegd na het drempeltijdvak, geen heffingsrente in rekening wordt gebracht. Voor voorlopige aanslagen is de termijn hierbij zelfs onbepaald. Bij geen enkele voorlopige aanslag, ook al wordt deze opgelegd na een drempeltijd van vijftien maanden, wordt heffingsrente in rekening gebracht. De burger die dat leest, denkt: dat is toch aardig in die mensen! Dank je de koekoek! In de definitieve aanslag staat de heffingsrente namelijk wel. Ik vind dat onjuiste beantwoording; er wordt een onjuiste indruk gegeven van de werkelijke gang van zaken. Wat er staat is niet feitelijk onjuist, maar er wordt een verkeerd beeld opgeroepen.

Wij hebben herhaalde malen gevraagd hoe het onderzoek in elkaar zat. Het antwoord was op zichzelf best vermakelijk. De vraag was of er sprake was van bankkrediet. Dat bankkrediet nadert namelijk ongeveer de wettelijke rente. De wettelijke rente bedraagt 12%, maar een heleboel bedrijven betalen een bankkredietrente van 11%. Als je het voorstel doet om de rente te verlagen tot 9% of, volgens ons amendement, nog lager, speelt het feit of iemand een bankkrediet heeft wel degelijk een rol. Welnu, het antwoord luidt als volgt: Hierover merken wij op dat de belastingplichtigen in het kader van het onderzoek niet zijn geïnterviewd, waardoor enige onzekerheid blijft bestaan over de werkelijke reden waarom niet is

Vreugdenhil

gereageerd op te hoog opgelegde aanslagen.

De aanwezigheid van een bankkrediet is zo te vinden in een aangifte. Ik begrijp best dat de staatssecretaris 's morgens vroeg bij het ontbijt niet een paar modellen aangiftes doorneemt, maar het staat er gewoon in. Bij de aangifte moet een balans worden overgelegd. Er moet een uiterste poging worden gedaan om de Kamer juist te antwoorden. Ik betreur het dat het noodzakelijk is geweest dat wij om een nadere nota naar aanleiding van het eindverslag hebben moeten vragen. De staatssecretaris komt daarin correct tot de conclusie dat wij aan het onderzoek van de 24 posten geen aandacht moeten geven. De indruk is een beetje gewekt dat er maar wat wordt geantwoord. De heer De Grave heeft eens opgemerkt dat Financiën erom bekend staat dat men op vragen een mitrailleurvuur van antwoorden geeft met het idee dat er altijd wel één antwoord goed zal zijn. Dat is nu niet gebeurd, maar ik spreek de wens uit dat het bij volgende wetsvoorstellen wat serieuzer toegaat.

De hele regeling blijft wat onbevredigend. Het is erg ingewikkeld geworden. Ik heb hier nog een aanschrijving voor mij waarin allerlei voorbeelden worden gegeven van hoe het wel en hoe het niet moet. Er is bij mij enige twijfel of de computer bij de belastingdienst wel zo goed werkt als wij altijd denken. Er is ook twijfel of de hele regeling wel zo goed werkt. Het lijkt mij wenselijk dat wij over een paar jaar een evaluatie krijgen. Ik zou die evaluatie niet op korte termijn willen ontvangen. Wij moeten eerst maar eens kijken hoe het met dit wetsvoorstel loopt. Over een jaar of drie zou het echter goed zijn, te bekijken hoe een en ander functioneert. De problemen zitten allemaal rondom het drempeltijdvak. Heeft dat nou echt zin? Is het niet verstandiger om het af te schaffen of is het beter om de hele regeling op bepaalde zaken bij te stellen, waarbij dan niet louter het voordeel van hoofdstuk IXB aan de orde behoeft te zijn of louter het voordeel van de schatkist, maar waarbij zowel voor de burger als voor de schatkist een redelijke oplossing wordt bedacht? Ik denk dat zowel de bewindsmen als de Kamer een redelijke oplossing

voor de burger en de schatkist een prettige zaak zou vinden.

De heer **Ybema** (D66): Voorzitter! Sinds 1987 kennen wij een wettelijke regeling voor de heffings- en invorderingsrente. De invorderingsrente moet de belastingplichtige betalen bij te late betaling van de aanslag. De heffingsrente geldt voor betalingen bij correcties op de aanslag. Bij de heffingsrente geldt nu reeds een drempeltijdvak van vijftien maanden na het desbetreffende belastingjaar. Onderzoek heeft geleerd dat van deze regeling oneigenlijk gebruik wordt gemaakt door voor reeds betaalde voorlopige aanslagen die te hoog zijn vastgesteld, pas na enige tijd vermindering te vragen. Bij een hoge wettelijke rente bestaat dan de onbedoelde mogelijkheid van sparen bij de fiscus, zoals dat heet. De creativiteit van de calculerende burger kent geen grenzen; ook collega Vreugdenhil wees daar al op.

De belangrijkste wijzigingsvoorstellen in deze reparatiewet – zo mogen wij het toch wel noemen – betreffen de instelling van een renteloos drempeltijdvak voor de invorderingsrente en het aanpassen van de hoogte van de heffings- en invorderingsrente door deze niet meer te koppelen aan de wettelijke rente maar aan het promessedisconto van De Nederlandsche Bank.

De fractie van D66 kan zich vinden in de invoering van een drempeltijdvak voor de invorderingsrente om daarmee ook de thans bestaande ongelijkheid weg te nemen. Deze ongelijkheid komt nu voor in een situatie waarin de keuze bestaat tussen het verminderen van een betaalde te hoge voorlopige aanslag (nu dus nog met vergoeding van invorderingsrente) en het verrekenen van de betaalde te hoge voorlopige aanslag met de definitieve aanslag. In het laatste geval wordt namelijk over het terug te betalen bedrag heffingsrente vergoed met inachtneming van een drempeltijdvak van vijftien maanden, zoals dat nu reeds in de wet is opgenomen. Door het voorstel om ook voor de invorderingsrente een renteloos drempeltijdvak van vijftien maanden in te voeren, lijkt een evenwichtige situatie te worden geschapen: gelijke

behandeling, zou je kunnen zeggen.

Iedereen is het er eigenlijk over eens dat de regeling voor heffings- en invorderingsrente nogal gecompliceerd is. Daarom zal in de ogen van de fractie van D66 ook bij deze wijziging moeten worden gekeken naar de mogelijkheden van verdere vereenvoudiging. In ieder geval moet worden vermeden dat de regeling verder wordt gecompliceerd.

In het amendement op stuk nr. 12 van de leden Vermeend en Vreugdenhil wordt voorgesteld om voor een bepaalde categorie belastingplichtigen, waarbij het gaat om een rente van niet hoger dan f 5000, vrijstelling te verlenen van het renteloos drempeltijdvak.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Ik wijs erop dat dit voor alle belastingplichtigen geldt. Als je echter 1 mln. rente als het ware terug moet krijgen, dan krijg je f 995.000 niet terug. Het geldt evenwel voor iedereen.

De heer **Ybema** (D66): Akkoord. Ik dank u voor die toelichting. Ik heb het amendement net gekregen, dus ik moest het snel bekijken. Op zichzelf is het amendement sympathiek. Hiermee probeert men toch tegemoet te komen aan een deel van de mensen die hierdoor worden getroffen. Het probleem met het noemen van een bepaald bedrag om daarmee een zekere vrijstelling te realiseren, is dat zo'n bedrag natuurlijk altijd arbitrair is. Waarom f 5000, waarom geen f 4000, en waarom geen f 6000? De eerste beoordeling van mijn fractie is dat zij het bedrag van f 5000 dat nu wordt voorgesteld, aan de hoge kant vindt. Als je uitgaat van een markttrent van 8%, houdt dat in dat voor een aanslag van f 60.000 in principe geen sprake is van een renteloos tijdvak. Daarmee wordt in wezen het voorstel dat in dit wetsvoorstel wordt opgenomen, gecorrigeerd, verzacht of ontkracht, afhankelijk van de beoordeling.

Het benoemen van een aparte categorie waarvoor een zekere vrijstelling geldt leidt tot een verdere complicering van de wetgeving.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Voor de duidelijkheid het volgende. Het gaat niet om een aanslag; iedereen kan ervoor in aanmerking komen, maar er kunnen schattingsproblemen

ontstaan. Je kunt je f 60.000 vergissen in de schatting. Ook al gaat het om grotere bedragen, dan nog moet er een zekere marge zijn. De bedoeling van het amendement is de mensen te tonen dat ze niet een lage schatting hoeven te maken om te zien of ze er onderuit kunnen komen. Voor veel bedrijven geldt toch al snel een marge van 10% à 20%.

De heer **Ybema** (D66): Dat is duidelijk. Mijn hoofdpunt is – ik wilde dat net toelichten, toen u interrumpeerde – dat met dit amendement de huidige regeling, waarvan iedereen vindt dat ze nogal gecompliceerd is, nog gecompliceerder wordt gemaakt, terwijl de algemene lijn in het fiscaal debat toch in zou moeten houden dat we moeten proberen, waar mogelijk tot verdere vereenvoudiging te komen. Ik volsta er op dit moment mee, te zeggen dat mijn fractie aarzelingen heeft over dit amendement. Uiteraard hoor ik daarover graag het oordeel van de regering, omdat ook zij gevoelig moet zijn voor de argumenten die ik tijdens dit debat heb ingebracht.

Ik ga over naar het tweede wijzigingsvoorstel van dit wetsvoorstel, handelend over het rentepercentage. Het gaat om het voorstel om het rentepercentage niet langer te koppelen aan de wettelijke rente, die is opgebouwd uit het promessedisconto van De Nederlandsche Bank, verhoogd met een opslag van 2,5%. Mijn fractie stemt graag in met de lijn om geen verschil aan te brengen tussen het in rekening brengen van rente en anderzijds het vergoeden van rente. Het is goed om op dat punt één lijn te volgen; dat betekent een stuk helderheid en een stuk eenvoud.

Het weglaten van de opslag van 2,5% zal zeker een belangrijk effect hebben op het tegengaan van het onbedoelde spaargedrag, dat in wezen de directe aanleiding is voor dit wetsvoorstel. Ook op dat punt dus instemming.

Het voorstel om het promessedisconto als criterium te nemen, lijkt redelijk het midden te houden tussen de te betalen rente en de te vergoeden rente in de marktsector.

Het promessedisconto staat qua karakter niet direct onder invloed van de schommelingen in de markt van dag tot dag. Dat is, dunkt mij, een

belangrijk pluspunt bij het hanteren van het promessedisconto als berekeningsbasis in dit wetsvoorstel. Het promessedisconto reageert op belangrijke monetaire ontwikkelingen; het geeft daardoor een rustiger beeld te zien van de rentefluctuaties van dag tot dag. Ook op dit onderdeel is een amendement ingediend, en wel dat op stuk nr. 10, om in plaats van het voorgestelde promessedisconto te kiezen voor het effectieve rendement van de laatste drie staatsleningen, minus 0,5%. Ik vraag mij af in hoeverre dit een verbetering van het wetsvoorstel is. Ik heb de ontwikkelingen van de promessedisconto's en de staatslening van de afgelopen twaalf jaar met elkaar vergeleken. Daaruit blijkt dat het niveau van het promessedisconto over de periode 1980 t/m 1991 bijna 1% lager ligt dan het niveau van de rente van de staatsleningen. Op langere termijn gezien, is de koppeling van de berekeningsrente aan het promessedisconto nog een tikje voordeliger dan het voorstel. Ik hoor graag een toelichting van de indieners omdat ik denk dat het amendement niet geheel tegemoet komt aan hetgeen zij beogen.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Omdat de bewoners van Walcheren destijds hebben meegedaan aan een kruistocht kennen wij een derde Pinksterdag. Dit belemmert onze werkzaamheden in de Kamer een beetje en daarom is dit amendement wat laat ingediend. Wij willen louter een maximum instellen. Het promessedisconto geldt, tenzij dit hoger is dan 0,5% minus het niveau van de staatsleningen. Dat komt overigens ook maar in een enkel jaar voor. Het is de bedoeling dat dit nooit meer voorkomt.

De heer **Ybema** (D66): U wilt dus het promessedisconto handhaven als berekeningsrente. Alleen als de afwijking te hoog is, treedt het amendement in werking?

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Inderdaad.

De heer **Ybema** (D66): Voorlopig ben ik er nog niet helemaal van overtuigd dat dit amendement een toegevoegde waarde heeft. Uit de ontwikkelingen van de afgelopen

twaalf jaar blijkt dat het promessedisconto een heel aardig ijkpunt is voor de berekeningsrente.

Voorzitter! De invoering van het renteloze drempeltijdvak bij de vermindering van de voorlopige aanslagen betekent dat het nieuwe regime van kracht zal zijn voor alle verminderingen van de voorlopige aanslagen die na de inwerkingtreding van de wet plaatsvinden, ongeacht het belastingjaar waarop de aanslag betrekking heeft. Is er dan geen sprake van terugwerkende kracht? Die vraag is ook tijdens de schriftelijke procedure aan de orde geweest. De Nederlands orde van belastingadviseurs heeft de Kamer daarop geattendeerd en daarvan is dankbaar gebruik gemaakt. Uit de correspondentie blijkt dat de argumenten die de regering inbrengt tegen de stelling dat er sprake is van terugwerkende kracht, op zichzelf juist zijn. Misschien moet ik zeggen: formeel-juridisch juist zijn. Daar tegenover staat echter de beleving van de belastingplichtige. De regering wijst daar terecht op. Daar zit de spanning waar wij zo vaak mee te maken hebben. De regering heeft zelfs de mogelijkheid van een eerbiedigende werking overwogen. Uiteindelijk is doorslaggevend geweest dat belastingplichtigen nog steeds zelf tijdig een vermindering kunnen aanvragen. De keiharde garantie wordt gegeven dat verzoeken om vermindering van een voorlopige aanslag ook binnen twee maanden zullen worden afgedaan. Dat is een belangrijke toezegging van de regering.

Voorzitter! Op dit punt is het amendement op stuk nr. 11 ingediend om – althans zo lees ik het amendement – toch enige versoepeling te betrachten, zonder echt te vervallen in een royale eerbiedigende werking. Bij snelle lezing van het amendement, komt mij het voorstel evenwichtig voor. Het komt tegemoet aan het gevoel, de belevingswereld van de belastingplichtige bij dit wetsvoorstel. Ik verneem uiteraard hierover een reactie van de regering. Ik sta op dit moment in ieder geval positief ten opzichte van het amendement op stuk nr. 11.

De heer **Leerling** (RPF): Voorzitter!

Keer op keer worden wij als politici geconfronteerd met burgers die met gebruikmaking van wettelijke regelingen het eigen belang weten te dienen door op een onbedeelde, in feite min of meer oneigenlijke manier van die regeling gebruik te maken; de calculerende burger, heet dat tegenwoordig. Het is aan de ene kant in beginsel rechtvaardig dat de fiscus rente vergoedt over achteraf bezien ten onrechte betaald belastinggeld, al kennen wij daar nu ook al uitzonderingen op in de vorm van drempeltijdvakken. Aan de andere kant mag van de burger worden gevraagd, gelden niet nodeloos bij de fiscus te laten uitstaan. Zij behoren tijdig een verzoek om vermindering van de voorlopige aanslag in te dienen, zodat een eventuele rentevergoeding niet te hoog oploopt. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat de overheid voor wie dan ook als een aantrekkelijke spaarbank gaat fungeren.

Nu van de mogelijkheid dat over het teveel betaalde aan invorderingsrente een rentevergoeding wordt verstrekt, oneigenlijk gebruik wordt gemaakt, is het onvermijdelijk dat het voorstel van regeringszijde is gedaan, wijziging aan te brengen in de heffings- en invorderingsrente. De huidige regeling kan inderdaad een aantal onevenwichtigheden worden toegedicht. De belangrijkste is dat een vergoedingsmogelijkheid met name bij de invorderingsrente ertoe uitnodigt om bij de belasting te "gaan sparen". De hoge wettelijke rente die over het teveel aan op voorlopige aanslagen betaalde belastingen werd vergoed, is immers een aantrekkelijk argument om de betaalde belastingen nog maar even bij de fiscus te laten staan. Daar komt bij dat hier, anders dan bij de heffingsrente, geen drempeltijdvak geldt.

Het lijkt er dan ook op dat vele ondernemers, want daar gaat het uiteraard om, gebruik hebben gemaakt van die situatie. Het onderzoek is weliswaar op dit punt niet volkomen eenduidig, maar wie zijn oren ook in de praktijk te luisteren legt, kan al snel de vermoedens van de bewindslieden op dit punt delen. Wie voldoende liquide middelen bezit, heeft onder de huidige regeling geen enkele aanleiding of aansporing nodig, om een vermindering van de voorlopige

aanslag te vragen. Hij loopt anders de hoge wettelijke rente mis. Het is niet verwonderlijk, met de wijsheid van de terugblik, dat de opbrengst die nog in 1987 verwacht werd, niet is gehaald maar in haar tegendeel kwam te verkeren.

In het onderhavige voorstel worden nu in essentie twee maatregelen geopperd om de vermelde problematiek aan te passen. Het gaat om de verlaging van de wettelijke rente tot het niveau van het promessesedisconto en de invoering van een drempeltijdvak bij de invorderingsrente. Ik kan over het eerste onderdeel kort zijn. Ik ga daar ronduit mee akkoord, sterker nog, ik vraag mij af – ik verzoek de staatssecretaris hierop te reageren – of hiermee al niet zo'n stap vooruit is gezet dat daarmee kan worden volstaan. Als de fiscus geen hogere rente vergoedt dan de markt, is er immers geen speciale reden, het geld bij de fiscus te laten. In dat geval speelt slechts de liquiditeitsoverweging een rol. Voor mij is het antwoord op de vraag of met dit onderdeel kan worden volstaan, des te belangrijker, omdat ik bij het tweede onderdeel wel de nodige vraagtekens plaats. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Voorzitter! Mijn bezwaren tegen de invoering van een drempeltijdvak zijn deels van inhoudelijke en deels van praktische aard. De inhoudelijke bezwaren spitsen zich toe op het feit dat bij de introductie van de term "drempeltijdvak" wel aansluiting is gezocht bij de regeling inzake de heffingsrente, maar slechts voor een deel. Evenals bij de heffingsrente wordt in een drempeltijdvak van vijftien maanden geen rente vergoed, maar er moet over die periode bij uitstel van een betaling van een voorlopige aanslag binnen het drempeltijdvak wel invorderingsrente worden betaald indien de aanslag toch moet worden voldaan. Systematisch gezien kan ik de introductie van het drempeltijdvak in de invorderingsrente wel invoelen. In de nota naar aanleiding van het eindverslag geven de bewindslieden hiervoor ook wel een aantal argumenten. Toch vraag ik mij af of het voorstel in die zin inderdaad evenwichtig is. Mijn twijfel dienaangaande heb ik ook in de schriftelijke voorbereiding al kenbaar gemaakt en die twijfel is nog niet weggenomen. Daarom

vraag ik de staatssecretaris nogmaals, hierop te reageren.

Voorzitter! Het tweede, meer praktische argument van bezwaar weegt voor mij zwaarder. Ik vrees namelijk dat het voorstel contraproductief zal uitwerken. Wie voorheen geldbedragen bij de fiscus liet staan wegens te hoge dan wel hogere rentevergoeding, zal er bij een rentevergoeding van 0% juist voor zorgen dat zijn geld niet of zo kort mogelijk bij de fiscus uitstaat. Er zal dus een sterke druk ontstaan om de voorlopige aanslag zo laag mogelijk te houden. Bij de ambtshalve vastgestelde voorlopige aanslag zal dus direct vermindering worden aangevraagd, vaak op goede gronden. Dit zal echter ook gebeuren op andere gronden – noem die voorzichtigheid of een conservatieve inschatting van de belastingplichtige – die minder duidelijk zijn gestoeld op de realiteit. Onzekere, winstdrukkende verwachtingen zullen een rol van gewicht spelen. Dergelijke aanvragen worden vaak ambtshalve toegekend, zo blijkt in de praktijk. Maar wat kan de fiscus anders doen dan toekennen, zelfs als een meer nauwkeurig onderzoek volgt? Hij kan zijn eigen winstverwachtingen niet in de plaats van de belastingplichtige zetten, want zijn beurt komt pas bij de definitieve aanslag. Kortom, tegen dit gedrags-effect kan de fiscus naar onze wijze van zien weinig ondernemen. Er is geen belemmering voor het zich massaal voordoen van dit effect. Gevolg: nadelige kaseffecten die hopelijk later worden rechtgetrokken. De bewindslieden van Financiën lijken dit effect echter schromelijk te onderschatten, als ik zo vrij mag zijn. Naar mijn mening moeten wij reëel zijn: de calculerende burger blijkt ook nu te kunnen rekenen. Hiermee verwant geldt nog het bezwaar dat het voorstel grote aantallen verzoeken om vermindering van voorlopige aanslagen zal oproepen, alsmede verzoeken om uitstel van betaling. Hoe groot is de werkdruk die hiermee wordt opgeroepen?

Voorzitter! Inmiddels ligt er een amendement van de collega's Vermeend en Vreugdenhil op stuk nr. 12. Een deel van de problematiek in verband met het drempeltijdvak wordt daarmee weggenomen. Daarom oogt het amendement zeker sympathiek. Collega Ybema wees er echter al op dat het de zaak onnodig

Leerling

ingewikkelder maakt. En dat "onnodig" is uiteraard nog ter beoordeling van de indieners. Ik vraag mij echter af of dit echt nodig is. Daarom hoor ik straks graag van collega Vermeend, die uiteindelijk de eerste indiener is, of die ingewikkeldheid overkomelijk moet worden geacht.

Voorzitter! Het laatste punt dat ik aansnijdt, betreft de kwestie van de terugwerkende kracht. Hoewel deze formeel door de bewindslieden wordt erkend, is opvallend dat zij toegeven dat in de beleving van de belastingplichtige daarvan in materiële zin wel gesproken kan worden. Toch is daar uiteindelijk niet zwaar aan getild, omdat de belastingplichtige nog de tijd zou hebben om vermindering van de voorlopige aanslag aan te vragen, waarover in twee maanden zou kunnen worden beslist. Moeten wij nu begrijpen dat degene die nu dus een verminderingbeschikking aanvraagt, daarmee te laat is? Komt dit toch niet neer op terugwerkende kracht? Moet er niet meer ruimte worden geboden, bijvoorbeeld door de datum van indiening van een verzoek om vermindering te kiezen als peildatum voor het laten vallen onder het nieuwe regime?

Voorzitter! De intenties van het voorstel zijn goed, maar het schiet naar mijn mening te veel de andere kant op. Het is beter om de slinger in het midden te laten hangen, door ons te beperken tot slechts één deel van het voorstel, namelijk de wettelijke verlaging van de rente. Ik verneem graag de reactie van de staatssecretaris daarop.

Tot slot nog een opmerking over de twee amendementen die ons, naast het ene dat ik al noemde, zijn voorgelegd door de collega's Vreugdenhil en Vermeend. Ter zake van het amendement op stuk nr. 10 sluit ik mij aan bij hetgeen collega Ybema al zei. Ik kan op dit moment namelijk niet helemaal inzien wat echt de grote winst is van dit wetsvoorstel, omdat de desbetreffende niveaus van de rente elkaar nauwelijks ontlopen. Het amendement op stuk nr. 11 komt mij zeer sympathiek voor. Het neemt de materiële terugwerkende kracht deels weg. Dit amendement zal ik straks dan ook steunen.

De heer **Van Rey** (VVD): Voorzitter! Als je de debatten over fiscale wetsvoorstellen in de Kamer volgt, dan krijg je de indruk dat een stilzwijgende afspraak in de Kamer is dat mijn aimabele collega Vreugdenhil altijd het voortouw neemt en zich ook als eerste woordvoerder inschrijft. Dat betekent dat de historie dan al genoemd is en dat de andere woordvoerders zich daar meestal ook bij kunnen aansluiten. De citaten die hij gebruikt – vandaag waren dat alleen citaten van liberalen – geven immers in ieder geval aan dat wij in het verleden al een aantal voorspellers in onze fractie hadden.

Voorzitter! Tevens is de praktijk gegroeid dat amendementen vier minuten voor het debat aan collega's worden overhandigd. Ik kom niet alleen op voor de kleinere fracties maar uiteraard ook voor mijn eigen fractie. Ik verzoek de collega's om de amendementen in de toekomst wat eerder aan ons te verstrekken. Het is natuurlijk mogelijk dat de ideeën daartoe pas vanmorgen zijn ingevallen. Dat weet ik uiteraard niet.

De heer **Leerling** (RPF): Voorzitter! In dit geval is het een voordeel om een kleine fractie te zijn, want dan zit je vrij regelmatig in deze zaal. Een paar amendementen werden vanmorgen al uitgedeeld. Daarvan heb ik dus al eerder kennis kunnen nemen.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij geen debat voeren over het indienen van amendementen. De wensen die daarover leven, zijn algemeen bekend. Tot de stemming heeft een kamerlid het recht om amendementen in te dienen, hetgeen niet wil zeggen dat hij dat recht tot het laatst toe moet willen uitoefenen. Lettend op de tijd, verzoek ik de leden om dit punt te laten rusten.

De heer **Van Rey** (VVD): Voorzitter! Het is belangrijk om die gegroeide praktijk toch even te vermelden, want die amendementen ogen sympathiek. Dat is in het verleden bij het duo Vermeend/Vreugdenhil wel eens anders geweest. Met deze amendementen heeft mij fractie echter weinig moeite.

De VVD-fractie is in haar schriftelijke inbreng kritisch geweest over dit wetsvoorstel, omdat de uitkomsten van een onderzoek naar de

uitvoering van de regeling van de invorderingsrente daaraan ten grondslag hebben gelegen. De heer Vreugdenhil verwees hier ook al naar. In de memorie van toelichting was over dat onderzoek niet veel te lezen. In de memorie van antwoord lezen wij welk onderzoek had plaatsgevonden: een dossieronderzoek bij 24 belastingplichtigen. Dat gegeven was voor een aantal fracties in dit huis reden om vraagtekens te plaatsen, zodat er zelfs nog een nadere nota naar aanleiding van het eindverslag nodig was om de coalitiepartners zover te krijgen, dit wetsvoorstel thans te behandelen.

Het citaat in de nadere nota naar aanleiding van het eindverslag luidt als volgt. "Wij zijn het zonder meer met de vaste Commissie eens dat de resultaten van het gehouden onderzoek niet kunnen en ook niet mogen worden gebruikt als enige redengeving voor de maatregelen die thans worden voorgesteld." Dat citaat spreekt naar mijn mening boekdelen.

Mijn fractie ziet in ieder geval niet de logica in van de opmerking, dat door de ingewikkeldheid van de materie van de heffings- en invorderingsrente juist voor beperkt onderzoek is gekozen. Deze regering heeft heel wat wollige zinnen nodig om niet ruiterslijk toe te geven dat het beter ware geweest om in de memorie van toelichting veel meer informatie hieromtrent op te nemen.

Voorzitter! Natuurlijk is de VVD-fractie ook van mening dat altijd gestreefd moet worden naar een goede balans. Een balans die uitslaat naar de kant van de belastingplichtigen of naar die van de fiscus, brengt gemakkelijk ernstige verstoringen met zich. Volgens de VVD-fractie zou een onderzoek bij een groter aantal belastingplichtigen logischer zijn geweest, opdat het corrigeren van de weegschaal beter was onderbouwd.

Ik kom te spreken over het rentepercentage. Reeds in het eindverslag van wetsvoorstel 19557 heeft de VVD-fractie opgemerkt dat het systeem van wettelijke rente zou inhouden, dat belastingplichtigen die op basis van een wettelijke rente een rentevergoeding ontvangen op basis van de toenmalige actuele situatie, een veel te hoge rente zouden krijgen. Het is jammer dat de heer Vreugdenhil nu wegloopt. Toentertijd

is dus al voorspeld dat wij hier binnen een aantal jaren op zouden terugkomen. Achteraf wordt dan ook de toenmalige fout ingezien en gecorrigeerd. Is de staatssecretaris dat met de VVD-fractie eens?

Voorzitter! Het amendement van het CDA en de PvdA op dit punt betekent dat wij teruggaan naar de discussie uit 1986-1987 over de staatsleningen. De VVD-fractie heeft daar toen in de stukken voor gepleit. Wetende dat collega Vreugdenhil dat zou doen, heb ik de Handelingen er niet meer op nagelezen. Het betekent in ieder geval dat toentertijd al werd ingezien wat er zou kunnen gaan gebeuren. Ik zou aan de staatssecretaris willen vragen, wat het amendement op stuk nr. 10 de schatkist oplevert. Wil hij dit nader toelichten? Wanneer in 2018 geen staatsleningen meer nodig zijn, vraag ik mij af wat wij dan zullen gaan doen. Gelukkig heeft collega Vreugdenhil om een evaluatie binnen drie jaar gevraagd. Als de regering dan geen staatsleningen meer nodig heeft, krijgen wij weer een ander wetsvoorstel.

Ik kom over het drempeltijdvak te spreken. De redenering van de regering om de introductie van een drempeltijdvak in de sfeer van de invorderingsrente te rechtvaardigen vanuit een oogpunt van gelijke behandeling spreekt de VVD aan. Het amendement op stuk nr. 12 van de collega's Vermeend en Vreugdenhil oogt heel sympathiek. Wat is het financiële aspect ervan? Ik wijs erop, dat het amendement voor Pinksteren is geboren en dat dus deze vraag nog beantwoord kan worden.

Voorzitter! De VNG heeft argumenten naar voren gebracht met betrekking tot de doelmatigheid. Zij wil komen tot een wijziging van artikel 31 van de Invorderingswet. Dit spreekt de VVD wel aan. Het standpunt van de regering betekent in ieder geval, dat er nog een tijd – hoe lang weten wij niet – ondoelmatig zal worden gewerkt. Zou het voorstel van de VNG in het kader van de snelle toepasbaarheid niet kunnen worden overgenomen? Een regeling voor het maximumbedrag van f 50 is dan snel getroffen.

Ik kom over de inwerkingtreding te spreken. In de nota naar aanleiding van het eindverslag wordt de toezegging gedaan, dat in de

maanden, voorafgaande aan de inwerkingtreding van de voorgestelde regeling, alle verzoeken om vermindering van de voorlopige aanslag met zodanige voorrang zullen worden behandeld, dat de belastingplichtigen er zonder meer van uit kunnen gaan, dat de behandelingstermijn voor zulke verzoeken niet langer zal duren dan twee maanden. Er ligt op dit punt een amendement op stuk nr. 11 voor, waarvoor een meerderheid is. Dat betekent, dat er een termijn van dertig dagen bij gekomen is. Dat amendement lijkt sympathiek. Het neemt de opmerkingen, gemaakt bij de schriftelijke voorbereiding weg. Ik verneem hierover graag het oordeel van de staatssecretaris.

Voorzitter! Door de fractie van de VVD is bij de schriftelijke voorbereiding uitvoerig aandacht besteed aan de vraag, of het niet zinvol zou zijn – in 1986-1987 hebben wij ook over deze problematiek gesproken; van de kant van de Nederlandse orde van belastingadviseurs zijn opmerkingen gekomen – een fundamentele herbezinning op de huidige renteregeling te doen plaatsvinden. Het antwoord van de regering, dat regelmatige bezinning – nu komt die mitrailleur, mijnheer Vreugdenhil – op de fiscale regelgeving aanbeveling verdient, wordt echter niet opgevolgd door een veel eenvoudiger regeling. Dat is jammer. Ik nodig de regering er nogmaals toe uit.

Mijnheer de voorzitter! Ik ga ervan uit – gezien de amendementen – dat wij binnen 36 maanden wederom over deze problematiek zullen spreken.

□

De heer **Vermeend** (PvdA):

Mijnheer de voorzitter! Er was geen stilzwijgende afspraak binnen de vaste Commissie voor financiën, dat collega Vreugdenhil het eerste het woord zou voeren. Het is wel handig. Het scheelt een stukje historie en een hoop toelichting. Ik zal ingaan op een aantal opmerkingen, die door collega's zijn gemaakt. Ik zal niet meer spreken over de aanleiding tot dit wetsvoorstel. Dat is in voldoende mate gebeurd door collega Vreugdenhil.

Collega Van Rey heeft erop gewezen, dat in 1986-1987

sommige fracties het beter hebben gezien en gewaarschuwd hebben voor een aantal mogelijk negatieve effecten van de toen voorgestelde regeling. Ik ben het met hem eens, dat een aantal dingen gewoon uitgekomen is.

Ik kom te spreken over de kritiek op het laat indienen van amendementen. Ik trek mij die kritiek aan. Ik neem aan, dat dit ook geldt voor de andere indieners. Ik beloof van mijn kant beterschap. Het is buitengewoon vervelend als je tijdens de procedure moet reageren. Je kunt je dan niet goed voorbereiden. Zeker als het fiscale amendementen betreft, moet extra zorgvuldigheid in acht worden genomen. Het is daarom verstandig, die in een eerder stadium in te dienen. Ik merk op dat wij ons dat vaker voornemen en dat het toch wel eens misgaat. Dat is hierbij ook gebeurd. Het was de bedoeling, die amendementen eerder ter kennis te brengen van de collega's.

Mijnheer de voorzitter! Er is van verschillende kanten kritiek geleverd op het invoeren van het drempeltijdvak. Wel wordt sympathie uitgesproken voor de regeling die naar beide kanten gelijk is. Toch is de vraag gesteld of het wel nodig is om een drempeltijdvak in te voeren om het spaargedrag te bestrijden. De heer Ybema heeft het gevoelsmatige aspect naar voren gebracht: je moet wachten en naderhand krijg je niet eens een rentevergoeding. Dat speelde ook een rol in onze schriftelijke inbreng. Een leidende gedachte bij de belastingdienst betreft de klantvriendelijke benadering. Op deze manier lijkt men daarvan wat afstand te nemen. De gemiddelde belastingplichtige beoordeelt een regeling anders dan wij. Wij beoordelen die qua techniek en uitvoerbaarheid.

Een en ander heeft ons geleid tot het aanbrengen van een verzachting, verwoord in het amendement op stuk nr. 12. De heer Ybema heeft gevraagd of wij de regeling daardoor niet ingewikkelder maken. De heer Leerling heeft, zo heb ik hem begrepen, gezegd: het was beter dat drempeltijdvak niet in te voeren en te volstaan met een verlaging van het rentepercentage. Ik heb ook gedacht dat misschien volstaan zou kunnen worden met het verlagen van het rentepercentage. Het voordeel van

het wetsvoorstel is dat de ene kant dezelfde manier wordt behandeld als de andere kant. Vanuit dat oogpunt hebben wij gezien hoe wij een verzachting zouden kunnen aanbrengen.

Ik ben het met de heer Ybema eens dat het resultaat een volstrekt arbitrair bedrag is. Hij weet hoe zo iets tot stand komt. Wij hebben gekeken naar hetgeen opgesomd is op bladzijde 5 van de memorie van antwoord en ons afgevraagd hoe wij werk zouden kunnen besparen en welke marge wij zouden moeten inbouwen. Zo zijn wij tot het bedrag van f 5000 gekomen.

De heer Ybema heeft gezegd: er moet tevens gestreefd worden naar eenvoud. Ook daarin val ik hem bij. Ik wijs in dit verband weer op de gevoelsmatige kijk van belastingplichtigen op een dergelijk systeem. Er is sprake van een zekere hardheid. Ik heb in de schriftelijke inbreng zelfs gesproken over een zekere overkill, die erin kan zitten. Wij hebben een afweging gemaakt tussen aan de ene kant een zo eenvoudig mogelijke regeling en aan de kant zoveel mogelijk rekening houden met het gevoel van de belastingplichtigen die niet louter vanwege het spaargedrag in aanmerking komen voor een rentevergoeding. Die afweging heeft ons geleid tot het indienen van bedoeld amendement. Er is dus echt sprake geweest van een afwegingsproces. Als ik de overtuiging had gehad dat volstaan had kunnen worden met het verlagen van het rentepercentage zou ik daaraan de voorkeur hebben gegeven. Dat is eenvoudiger, hoewel de reeds gememoreerde spanning dan blijft bestaan, terwijl die er via het wetsvoorstel wordt uitgehaald.

Op de ingewikkeldheid moet de regering maar ingaan. Een deel wordt natuurlijk automatisch afgedaan. Ik vraag mij af in hoeverre het feitelijk in de belevingswereld van de belastingplichtige ingewikkeld wordt. Daar gaat het collega Ybema ook om, zo begrijp ik. Maar ik wacht het antwoord van de regering hierop af. Daarbij moet wel het volgende onderscheid gemaakt worden: de wijze waarop de overheid iets nog uitvoeringstechnisch kan afhandelen, wat het aan ambtenaren scheelt, om welke ingewikkelde procedures het gaat en welke materiële voorzieningen er getroffen moeten worden

aan de ene kant en de belevingswereld van de belastingplichtige aan de andere kant. Ik vraag de regering dus, beide aspecten te belichten. Wellicht is de heer Ybema ook overtuigd en zal een deel van zijn bezwaren verdwijnen, als het niet ingewikkelder wordt voor de belastingplichtige en als blijkt dat dit amendement in de praktijk voor de fiscus in vergelijking met het regeringsvoorstel, tot minder beslaglegging op de ambtenaren leidt. Hieraan dacht ik ook, toen ik het lijstje op bladzijde 5 zag.

Ik dank collega Van Rey voor zijn sympathiebetuiging voor twee andere amendementen. Het ene betreft inderdaad de terugwerkende kracht. Het is al eerder gezegd, dat het er in feite om gaat, evenwicht in het geheel te brengen en mensen iets meer tegemoet te komen dan met het wetsvoorstel gebeurt. Overigens is de argumentatie van de regering inzake de terugwerkende kracht redelijk overtuigend. Niettemin komt het amendement de belastingplichtigen enigszins tegemoet.

Het andere amendement gaat over het rentepercentage. De heer Van Rey heeft terecht verwezen naar de parlementaire behandeling in 1986 en 1987, waarbij de staatsleningen ook aan de orde zijn geweest. De heren Ybema en Leerling vragen zich af wat het toevoegt. Net is al toegevoegd, dat het promessedisconto onder zekere voorwaarden geldt. Er wordt een soort maximum aangebracht. Dit heeft ook een beetje te maken met de huidige, bijzondere situatie. In veel gevallen zal het, afhankelijk van de situatie, bij elkaar in de buurt uitkomen. Ik zie het bezwaar dus niet zo.

Op dit moment remt het amendement de mogelijkheid van spaargedrag, de spanning van strategisch gedrag wat af. Het huidige promessedisconto is ongeveer 9%. De marge met de markt is ongeveer 2%. Dat kan leiden tot strategisch gedrag. Vandaar het amendement.

Ik wacht met belangstelling het antwoord van de regering af.

□

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Mijnheer de voorzitter! Dit wetsvoorstel heeft een voorgeschiedenis die door de meeste woord-

voerders hier is aangehaald. In ieder geval is de heer Vreugdenhil daarmee begonnen. Die voorgeschiedenis gaat terug tot 1989. Eind 1989, begin 1990 werden er keer op keer overschrijdingen van de ramingen geconstateerd op het gebied van de uitgaven van de invorderingsrente. Wij hebben daarover in de memorie van toelichting wat cijfers gepubliceerd. Daaruit blijkt dat het daarbij vooral gaat om de vennootschapsbelasting.

Mede gestimuleerd door vragen van de Kamer is er toen een onderzoek ingesteld naar de mogelijke oorzaken van die overschrijdingen. Dat onderzoek heeft zich beperkt tot een aantal sprekende gevallen. Wij hebben inderdaad geen algemeen onderzoek verricht. Dat zou ook weinig zin hebben gehad, omdat het juist gaat om een beperkt aantal grote ondernemingen die in het kader van de vennootschapsbelasting oneigenlijk gebruik maakten van de hoge wettelijke rente die van toepassing was. Besluitvorming op grond van de uitkomsten van dit onderzoek heeft geleid tot het wetsvoorstel dat wij nu bespreken. Dit is in de zomer van het vorige jaar de ministerraad gepasseerd en in november van het vorige jaar hier ingediend. De geschiedenis vanaf die tijd hoef ik hier niet te schetsen.

Ik noem nog wel de laatste fase, waarover verschillende leden hebben gesproken. Nadat de Kamer de nota naar aanleiding van het eindverslag ontvangen had, heeft de vaste commissie een brief gestuurd, die ik vervolgens beantwoord heb in een nadere nota naar aanleiding van het eindverslag. Dit is een heel ongebruikelijke procedure, die te maken had met de ontevredenheid van de vaste commissie over de omvang van het onderzoek; dit vond zij te beperkt. Daarom hebben de minister en ik in de nadere nota naar aanleiding van het eindverslag onze motieven nog eens uiteengezet voor het voorstel dat er nu ligt.

Het onderzoek heeft ons de ogen geopend voor de zwakke plekken in het bestaande systeem. Dat er zwakke plekken zijn, bleek uit de overschrijding van de rentevergoeding. Waar deze plekken zitten, is ons voldoende duidelijk geworden uit het onderzoek. Dit is een heel belangrijke conclusie. De hoogte van

het rentepercentage dat de fiscus bij zijn vergoedingen hanteert, en het ontbreken van een renteloos drempeltijdvak waren de twee belangrijkste factoren die uit het onderzoek naar voren kwamen. Het bleek dat deze zwakke plekken aanleiding hadden gegeven tot onbedoeld gebruik. Dan is het naar mijn mening een taak van de overheid, deze uit het systeem te verwijderen, zeker als het goed past in de uitgangspunten van de regeling die in 1987 tot stand gekomen is. Deze zijn in het onderhavige wetsvoorstel ongewijzigd gebleven.

Ik ben het dus eens met de schets die de heer Van Rey van de geschiedenis gegeven heeft. Deze heb ik nog eens erop nagekeken, omdat ik mij nog wel het standpunt van mijn fractie zeer goed herinnerde, maar niet meer precies wist wie de woordvoerder geweest was. Dit bleek de heer Vreugdenhil te zijn geweest.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Tot uw geruststelling.

Voorzitter: Dees

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Inderdaad.

Ik hoop dat onze intentie in de nadere nota goed over het voetlicht is gekomen. Ik betreur het natuurlijk dat dit in de eerdere stukken niet gebeurd is en dat wij er niet in geslaagd zijn, onze bedoelingen op dit punt helder naar voren te brengen.

De heer **Van Rey** (VVD): De staatssecretaris sprak over de ongebruikelijke procedure van de vaste commissie, die natuurlijk geïnspireerd was door de heer Vreugdenhil. Is dit geen aanleiding om in de memorie van toelichting op toekomstige wetsvoorstellen wat uitvoeriger te zijn? Dit was de bedoeling van de vraag van mijn fractie.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik ben er altijd toe bereid, ook naar aanleiding van de vraag van de heer Van Rey, mij telkens opnieuw grondig te verdiepen in stukken die naar de Kamer gaan, en te bekijken of het allemaal wel zo helder opgeschreven is als overeenkomt met onze bedoeling. Soms denk je dat je iets heel duidelijk opgeschreven hebt of dat de tekst

die je voorgelegd gekregen hebt, heel duidelijk is en dan blijkt de tekst toch tot misverstand aanleiding te geven. Dit is ook nu het geval geweest. Ik was er verwonderd over dat onze bedoelingen niet tijdig tot de leden van de vaste commissie doordrongen. Maar goed, dan moet je daarnaar handelen en dit hebben wij gedaan met de nadere nota.

Ik verheug mij over de algemene instemming die dit wetsvoorstel gekregen heeft, zowel voor de strekking als voor de methodiek. Ik kom hiermee bij de concrete opmerkingen, waarbij ik meteen de amendementen bespreek. De bedenkingen die in de schriftelijke voorbereiding naar voren gekomen zijn, zijn ofwel niet doorgezet ofwel omgezet in amendementen. Ik meen daarom dat ik mij daartoe kan beperken. Op het praktijkgeval van de heer Vreugdenhil kom ik natuurlijk afzonderlijk terug.

Ik ben blij dat de heer Ybema zich zo uitdrukkelijk uitgesproken heeft voor onze beslissing om slechts één rentepercentage te hanteren. Andere fracties hebben dat in de stukken ook gedaan. De overheid moet geen bankier willen zijn. Zij moet wel de consequentie van het hanteren van slechts één rentepercentage, aanvaarden. Welke hoogte moeten wij dan nemen voor dit rentepercentage? We hebben het promessedisconto genomen want wij zien daar een aantal voordelen in. Met de heer Ybema zie ik bijvoorbeeld het voordeel van een zekere rust daarin. Het is een rentepercentage dat een officieel karakter heeft. Ook dat is een voordeel. Het wordt vastgesteld door een, weliswaar onafhankelijke instelling maar toch door de monetaire overheid in Nederland. Dat zijn drie overwegingen waarom ik dit percentage bij uitstek geschikt vind om hier te hanteren.

Nu weet ik dat wij al een poosje leven met een omgekeerde rentestructuur. De heer Vreugdenhil heeft daar als eerste op gewezen. De korte rente is hoger dan de lange rente. Dat is een tijdelijke situatie. De vraag is of je daarmee in een structurele regeling, zoals wij die bespreken, rekening moet houden. Wij meenden dat dit niet het geval is. De indieners van het amendement op stuk nr. 10 menen van wel en de heer Vermeend heeft dat toegelicht. Het promessedisconto ligt hoger dan de gemid-

delde rente op staatsleningen.

Voorzitter! Ik heb enige bedenking tegen dit amendement. Ik zei al dat ik een officieel rentepercentage het meest geschikt vind om in een wettelijke regeling neer te leggen. Om daar nu, bij wijze van mogelijke afwijking, een statistisch rentepercentage aan toe te voegen, vind ik minder fraai. Het moet uitgerekend worden. Dat wordt ook elke dag uitgerekend zoals u weet en in de krant gepubliceerd. Ik moet er toch op wijzen dat dit rentepercentage in het wettelijk systeem niet van dag tot dag gehanteerd zal worden door de belastingdienst. Er zitten vier ijkdagen in het wetsvoorstel en het rentepercentage, dat op een zeker moment statistisch is vastgesteld, blijft toch een kwartaal lang ongewijzigd terwijl de werkelijke rente op staatsleningen natuurlijk voortdurend schommelt. Er blijven dan ook afwijkingen tussen het fiscale rentepercentage en de kapitaalmarktrente. Het amendement geeft een voorziening voor ongewone omstandigheden. Er is gevraagd naar het budgettaire effect. Dat is buitengewoon moeilijk uit te rekenen, want dat hangt af van het verloop van de kapitaalmarktrente. Op het ogenblik is het natuurlijk duidelijk in welke richting het effect gaat. Alles overziende, voorzitter, houd ik een voorkeur voor het systeem in het huidige wetsvoorstel. Ik laat het oordeel over het amendement op stuk nr. 10 aan de Kamer over.

Mijn tweede opmerking betreft het renteloos drempeltijdvak waarop het amendement op stuk nr. 12 is ingediend. Het renteloos drempeltijdvak vinden wij nodig om een ongelijkheid weg te nemen. Wij hebben erop gewezen in de stukken dat er een verschil is in behandeling voor de toepassing van de invorderingsrente van enerzijds de vermindering van een voorlopige aanslag en anderzijds de verrekening van een te hoge voorlopige aanslag door middel van een definitieve aanslagregeling. In het eerste geval wordt de rente vergoed vanaf de vervalddag tot aan de dagtekening van de vermindering en in het tweede geval wordt er alleen maar rente vergoed over de periode vanaf vijftien maanden na afloop van het belastingjaar tot aan de dagtekening van de aanslag. Wij hebben daar nog een concreet

voorbeeld van gegeven in de nadere nota naar aanleiding van het eindverslag, waarin dat heel goed duidelijk wordt. Dat is dus een ongelijkheid in behandeling die alleen afhankelijk is van de wijze van administratieve afdoening. Je kunt ook een vergelijking maken met de belastingplichtige die teveel ingehouden loonbelasting terugkrijgt bij zijn definitieve aanslag. Ook daar geldt een renteloos drempeltijdvak voor de vergoeding van in dit geval heffingsrente. Dat zijn onevenwichtigheden in de huidige regeling. Ik ben de heer Leerling erkentelijk dat hij heeft erkend dat je uit een oogpunt van systematiek ook hier een renteloos drempeltijdvak zou moeten invoeren. Wij hebben dat gedaan. Wij vinden dat die wijziging heel goed past in het systeem van de heffings- en invorderingsrente, waarbij immers ervan wordt uitgegaan – dat is een praktische grond voor die regeling – dat de belastingdienst een bepaald drempeltijdvak nodig heeft, dat wij op vijftien maanden hebben gesteld, om de aanslagregeling goed af te werken. In die gedachtengang past het die lijn door te trekken naar de vermindering van voorlopige aanslagen. Wij hebben dat dan ook volgehouden in de nadere nota naar aanleiding van het eindverslag, uit een oogpunt van gelijke behandeling en in harmonie met het uitgangspunt van een renteloos drempeltijdvak in de sfeer van de heffingsrente.

Daarmee beogen wij – dat is zowel een algemene opmerking als een antwoord op een vraag van de heer Leerling – een zodanig evenwichtige regeling dat er geen spaareffecten ontstaan. Dat is natuurlijk de aanleiding geweest. Er moeten echter ook geen leeneffecten ontstaan. Door die twee gelijk te behandelen, ook door middel van een gelijk renteloos drempeltijdvak, menen wij dat dit wordt bevorderd. De heren Vreugdenhil en Vermeend denken daar anders over.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): De staatssecretaris zegt dat er geen leeneffecten moeten worden opgeroepen door de regeling. Ik kan niet inzien hoe door enig voorstel leeneffecten zouden kunnen worden opgeroepen.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**:

Evenwicht tussen behandeling in alle gevallen; dat is het.

Voorzitter! Er ligt nu een amendement op stuk nr. 12, ingediend door de heer Vermeend en medeondertekend door de heer Vreugdenhil. Daarmee wordt het drempeltijdvak niet verwijderd uit het wetsvoorstel, maar wordt eigenlijk een nieuwe drempel ingevoerd in de vorm van een bedrag. Het drempeltijdvak treedt alleen in werking voor hoge bedragen. Daarbij hebben de indieners de grens gesteld op f 5000. Dat het drempeltijdvak voor hoge bedragen blijft gelden, is het belangrijkste element. Dat zou dus blijven gelden, ook als het amendement wordt aangenomen. Ik kan begrip opbrengen voor dat amendement, maar ik houd ook mijn bedenkingen. De heer Ybema heeft er al op gewezen dat het bedrag arbitrair is. De heer Vermeend heeft dat in zijn toelichting toegegeven. Daar kunnen wij lang en breed over praten, maar dat lijkt mij weinig zinnig.

Er zijn budgettaire effecten; de heer Van Rey heeft ernaar gevraagd. Het budgettaire effect is in nadelige zin 40 mln. ten opzichte van de regeling in het wetsvoorstel. Dat is een bezwaar dat ik niet licht schik. Ik begrijp wel dat de indieners een gedachtengang volgen dat het eigenlijk, als de fiscale rente maar dicht genoeg bij de rente op staatsleningen ligt, weinig of niets uitmaakt, omdat wat de fiscus geeft de Staat minder hoeft te lenen en omgekeerd. Er is een relatie tussen de rente-uitgaven op hoofdstuk IXB en de bewegingen op hoofdstuk IXA van de rijksbegroting. Per saldo zou er geen nadeel voor de Staat optreden. Op Financiën denken wij daar echter niet zo gemakkelijk over. Wij kunnen daar ook niet zo gemakkelijk over denken. Kort gezegd: het ene bedrag wordt zichtbaar als een overschrijding van de rijksbegroting en het andere bedrag blijft onzichtbaar. Er kan dus geen compensatie van die twee bedragen optreden. Zolang de uitgaven op IXB en de bewegingen van de staatschuld als afzonderlijke, niet met elkaar te compenseren bewegingen worden geadministreerd, heb ik niet de vrijheid om de heren Vreugdenhil en Vermeend te volgen in hun gedachtengang, waarvan ik de logica overigens niet bestrijd. Ik hoop dat

zij hiervoor begrip kunnen opbrengen. Ik houd mijn voorkeur voor het wetsvoorstel zoals het er ligt, maar ik ben bereid om te bekijken of een andere wijze van administratie dit nadeel kan opheffen.

De heer **Vermeend** (PvdA): Ik kan deze redenering goed volgen, maar het aardige van Financiën en de staatssecretaris is dat zij naar zich toe rekenen. De effecten van de lage rente kan de staatssecretaris niet helemaal schatten.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Het is een beweeglijke rente.

De heer **Vermeend** (PvdA): Op dit moment is er een voordeel in vergelijking met het wetsvoorstel. Die 40 mln. moet in het betoog worden meegenomen.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik krijg net te horen dat het niet om 40 mln. maar om 25 mln. gaat.

De heer **Van Rey** (VVD): In twee minuten 15 mln. verdient!

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Dat is pas interrumpen!

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik weet niet of er een besparing in het werk is. Ook als je met het drempelbedrag rekent, moet eerst uitgerekend worden of een belastingplichtige boven het rentebedrag uitkomt. Het werk zal toch gedaan moeten worden. Het zou ook kunnen dat het allemaal al zodanig geautomatiseerd is, dat het in geen van beide gevallen veel uitmaakt.

Ik kom op het laatste onderwerp: de vraag of terugwerkende kracht of iets wat daarop lijkt in het wetsvoorstel gelegen is. Dit punt heeft in de stukken en de vakpers veel aandacht gekregen. De leden hebben er ook allen over gesproken. In de stukken heeft de regering gezegd dat er geen terugwerkende kracht in het wetsvoorstel besloten is. Ik heb dat hier niet horen bestrijden. In formele zin is er van terugwerkende kracht geen sprake. De heer Ybema heeft goed verwoord wat het verschil is tussen formele terugwerkende kracht en het gevoel dat de belastingbetaler daarbij heeft. Terugwerkende kracht is een begrip

waar wij heel zorgvuldig mee moeten omspringen. Er is terugwerkende kracht als een wet op een bepaald tijdstip in werking treedt en die wet bepaalt dat de regeling die erin vervat is, terugwerkt tot een tijdstip in het verleden. Anders gezegd: handelingen die tot de inwerking-treding van de wet onder het oude regime vielen, worden vanaf het tijdstip van inwerking-treding behandeld als hadden zij plaatsge-vonden onder het nieuwe regime. Dan is er terugwerkende kracht. In die zin is in het wetsvoorstel geen terugwerkende kracht aanwezig.

Wij zijn ons ervan bewust geweest dat het gevoel van de belasting-plichtige wel eens anders zou kunnen zijn. In het gevoel van de belastingplichtige kan wel degelijk sprake zijn van terugwerkende kracht. Waarom? Omdat hij onder het geldende regime dacht recht te hebben op de vergoeding van een bepaald rentepercentage en nu ineens te horen krijgt dat dat percentage veranderd is. De handeling waarop het nieuwe recht van toepassing is, de vermindering van de voorlopige aanslag, krijgt haar beslag pas na de inwerking-treding van de wet. Er is dus geen terugwerkende kracht. Dat lijkt in zo'n geval geen overtuigende argumentatie. De minister en ik hebben daar begrip voor.

De eerbiedigende werking is voorgesteld door de Nederlandse orde van belastingadviseurs. Dat wil zeggen: verzoeken die gedaan zijn voor de inwerking-treding van de wet, worden afgehandeld op de oude voet. Zo'n regeling doet zeer sympa-thiek aan. In de stukken hebben wij echter ook gewezen op het budget-taire beslag van zo'n maatregel.

Nu ligt er op stuk nr. 11 een amendement van de heren Vermeend en Vreugdenhil dat zelfs nog een stapje verder gaat. Alle verzoeken die worden gedaan tot dertig dagen na de plaatsing van de wet in het Staatsblad, worden afgehandeld op de voet van de bestaande systematiek, dus zonder renteloos drempeltijdvak. Het zal geen verbazing wekken dat ik bij dit amendement, waarvan de budget-taire gevolgen nog iets meer belopen dan de overgangsmaatregel die de belastingadviseurs hebben bepleit, mijn budgettaire bedenkingen houd.

In het door de heer Vreugdenhil

aangehaalde praktijkgeval was sprake van een bij nader inzien ten onrechte verleende vermindering van een voorlopige aanslag met vergoeding van een flinke hoeveelheid invorderingsrente (het ging immers om hoge bedragen). Het is geen eenvoudig probleem dat de heer Vreugdenhil hier op tafel legt, maar dat is wel meer het geval met voorbeelden van de heer Vreugdenhil. In het systeem van de in rekening te brengen heffingsrente is het namelijk een wezenlijk vereiste dat er een correctie door de inspecteur ten opzichte van de aangifte van de belastingplichtige is aangebracht. Dat geeft al aan dat wij hier raken aan de fundamenten van de systematiek die in het wetsvoorstel is neergelegd. Ik zie daarom tot mijn spijt geen mogelijkheid om op zo korte termijn even een oplossing uit de mouw te schudden zonder het hele systeem overhoop te halen. Nu mij dit geval onder ogen is gebracht, ben ik echter zeker bereid om de proble-matiek te onderzoeken in het geheel van de behandeling van voorlopige aanslagen in het rentesysteem. Ik erken in ieder geval dat er gevoels-matig wat wringt in deze situatie. Door de introductie van een renteloos drempeltijdvak voor de vergoeding van invorderingsrente – dat blijft zo bij het amendement, gezien het drempelbedrag waarvan sprake is – zal wel al een groot deel van de door de heer Vreugdenhil gesignaleerde pijn worden wegge-nomen.

Ik mag nog opmerken dat de ontvanger in het concrete geval dat de heer Vreugdenhil aanhaalde, inderdaad een civiele procedure heeft aangespannen, teneinde de vergoede invorderingsrente op grond van onverschuldigde betaling terug te krijgen. De heer Vreugdenhil betwijfelde in zijn eerste termijn of dat wel effect zou hebben, maar hij zei ook dat je het in elk geval wel moet proberen. Wij gaan dat dus ook proberen.

Zoals men weet, pleeg ik een eenvoudstoets aan te leggen. De heer Ybema heeft er ook over gesproken. Hij heeft uit dat oogpunt kritiek geleverd op de amende-menten. De heer Vermeend heeft erkend dat hier spanning aanwezig is. Deze amendementen kunnen de eenvoudstoets niet doorstaan.

Wij menen dat wij hiermee een goed wetsvoorstel ter tafel hebben gebracht dat de problemen die zich hebben voorgedaan, kan onder-vangen. Wij vertrouwen erop dat het in de praktijk goed zal werken. Geleerd door de ervaring, hebben wij ons natuurlijk intussen ook al een evaluatie voorgenomen. De leden die daarvoor pleiten, kan ik alleen maar bijvallen. Tegen de heer Leerling zeg ik dat je gedrageffecten nooit helemaal kunt voorspellen, met of zonder computer (zo zeg ik aan het adres van de heer Vreugdenhil). Die zullen wij er dus ook zeker in betrekken.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Zoals al is gebleken uit de schriftelijke behan-deling, sprak het betoog van de heer Leerling mij sterk aan. Hij verwoordt de aarzeling die ook in de boezem van de CDA-fractie leeft, namelijk dat als je de rente maar genoeg verlaagt, calculerend gedrag zal afnemen. Vandaar dat ik ter zake van budgettaire consequenties veel scepsis in acht neem. Men moet zich wel rekenschap geven van de gevolgen, iets wat in de stukken niet voldoende duidelijk wordt gemaakt, wat ook precies mijn bezwaar is tegen de toelichting. Per 1 juli kan men een eigen aangifte doen. De eerste aanslagen komen binnen in januari 1992. De belastingplichtige heeft daar op dat moment geen invloed op gehad. Hij kan al of niet vermindering vragen, maar die aanslag blijft een jaar lang renteloos. Welnu, nu gaat hij per 1 juli 1993 zelf een schatting maken. Hij kan dan met opzet een te hoge schatting maken, want na twee maanden komt er een aanslag, en krijgt hij rente. Hij moet zich er echter wel van bewust zijn dat zijn voorlopige aanslag voor 1994 met een gelijk bedrag stijgt, want in het computersysteem worden ook nadere voorlopige aangiftes telkens ingevoerd. Die belastingplichtige moet dus telkens moeite doen. Als in het nieuwe jaar de te hoge aanslag verschijnt, moet hij snel een briefje schrijven om te voorkomen dat hij weer in een renteloos tijdvak van een jaar terecht komt. Kortom, het eist een geweldige berekening, waarbij de belastingplichtige steeds een beetje

rente verliest. Je krijgt immers niet gelijk die rente als je je belastingaanslag betaalt. Er zit derhalve een grote dempende werking in het gedrag van de belastingplichtigen; slechts belastingplichtigen met grote eigen vermogens en geen bankkrediet, kunnen inderdaad een zeker voordeel behalen. Zij moeten echter geweldig alert blijven. Als het bankkrediet net zo gemakkelijk is binnen te halen door het geld uit te zetten in onderhandse leningen of in staatsleningen, is er geen reden meer aanwezig om verder te gaan. Ik heb het amendement medeondertekend – het volgende zal de heer Leerling aanspreken – gedachtig aan het feit dat Mozes vanwege de hardigheid des harten echtscheiding heeft toegestaan. Vanwege de hardigheid des harten van Financiën, welk ministerie toch niet begrijpt waar zijn voordeel ligt, moet je niet al te scherp calculeren. C'est ça!

Wat ik net heb gezegd, is een stukje irritatie, wat ook naar voren is gekomen in de schriftelijke behandeling en in de vraag om een nadere nota naar aanleiding van het eindverslag. Wij hadden zo graag geweten hoe het nu precies in elkaar zit bij die 24 gevallen. Waarom heeft een en ander niet doorgewerkt in het komende jaar? Tot mijn grote teleurstelling kwam dat er steeds maar niet uit. Het ontwijkende antwoord op vragen over het bankkrediet bezorgt mij een unheimisch gevoel. Daarom heb ik met tevredenheid geconstateerd dat de staatssecretaris vindt dat het onderzoek buiten beschouwing kan blijven. Het komt nu alleen sluipenderwijs boven water, wat ik niet juist acht. Het is de Kamer niet duidelijk gemaakt hoe een en ander in elkaar zit. De meeste belastingplichtigen hebben een bankkrediet, zodat er voor hen geen enkel voordeel is te behalen. De stelling dat er in de invorderingsstijd geen drempeltijdvak is, gaat niet op. Je krijgt in het eerste jaar geen rente over hetgeen betaald is, ook al is dat veel te veel.

De heer Ybema heeft gezegd dat wij een ingewikkeld voorstel hebben gedaan. Voorzitter! Dat het ingewikkeld is, geldt voor alle belastingplichtigen. Iedereen die belasting terugkrijgt, moet een briefje schrijven naar de belastingdienst. Dit betreft in totaal 130.000 mensen. Die moeten weer kosten maken

omdat zij een adviseur of een accountant moeten inschakelen. Door het invoeren van een drempel behoeven duizenden mensen geen brief meer te schrijven naar de fiscus. De fiscus zal die brief dan ook niet hoeven te openen en te beantwoorden. Ik geef toe dat door ons amendement de wettekst iets gecompliceerder wordt, maar in de uitwerking wordt de zaak eenvoudiger. Velen hoeven namelijk geen actie meer te ondernemen en dat acht ik van groot belang.

De heer Van Rey heeft vriendelijk gesproken over het feit dat ik als eerste op dit onderwerp heb ingeschreven. Dit komt omdat het mij ooit, doordat ik een dag ziek was, ontgaan is dat een wetsvoorstel inzake de fiscale eenheid op de agenda stond. Ik ben jaren calculatorend met dit onderwerp bezig geweest en ik wist dus precies waar de voetangels en klemmen en ook de prachtige dingen voor de belastingplichtigen lagen. Ik was dan ook voornemens om hierover een fraai betoog te houden. Maar ineens hoorde ik dat de voorzitter het wetsvoorstel als hamerstuk had afgedaan. Daarom ben ik nu zeer waakzaam om mij tijdig als spreker in te schrijven. Ik pleeg overigens kort te preken maar lang te spreken.

De heer Van Rey heeft gevraagd wat er zal gebeuren als er in 2018 geen staatsleningen meer zijn. Voorzitter! De VVD is een keurige en dynamische partij die hoopt dat de toestand van de staatsfinanciën zich in die mate zal verbeteren. Zij acht het huidige kabinet daarvoor gelukkig geen bezwaar. In dat geval zal het promessedisconto uiterst laag zijn. Wanneer de regering geen geld meer hoeft te lenen, daalt de rente automatisch. Dan hoeven wij ons dus niet over deze problematiek te buigen.

Ik ben het overigens met de heer Van Rey eens dat het gevaar bestaat dat wij over 36 maanden weer over deze materie zullen spreken. Het effect van de maatregelen kan zijn dat men op Financiën denkt: ha, nu is dat probleem opgelost. Dat dacht men in 1987 ook. Het gevaar is nu dat de schattingen te laag uitvallen. Ik ben blij dat de behandeling van dit wetsvoorstel nog voor 1 juli plaatsvindt, want per die datum zullen weer allerlei schattingen worden verricht. Men kan denken: wij zullen

de heren krijgen, wij zullen laag schatten. Op de inspecties houdt men uiteraard registers bij, maar daar zitten marges in. De gevolgen van te lage schattingen kunnen zich dan over jaren uitstreken. Dit kan alleen voorkomen worden als de inspecteur alle nadere voorlopige aangiften per 1 juli nauwkeurig bekijkt en dat is een heel werk. Het is ook budgettair verstandig, een zekere matiging te betrachten. Ik zou willen zeggen: mensen, blijf uw nadere voorlopige aangiften correct invullen. Men moet ook niet overdrijven. Daarbij is het bedrag van f 5000 volkomen willekeurig gekozen. Ik kan mij voorstellen dat de staatssecretaris denkt aan het bedrag dat in verband met de brede herwaardering is genoemd, maar er is geen enkel verband met dat amendement.

De staatssecretaris heeft gezegd dat de koppeling aan het promessedisconto een structurele regeling is. Ik hoop dat met hem, maar zijn voorganger heeft dat ook gezegd. Hij vond ook dat er een koppeling moest worden aangebracht en nam daarvoor de wettelijke rente. Als dit een structurele regeling is, stel ik het op prijs dat wij niet binnen een aantal jaren worden geconfronteerd met het feit dat, alles bekeken hebbende, toch voor de wettelijke rente gekozen moet worden. Als de inkomsten uit de heffingsrente dan weer te laag worden ingeschat of iets dergelijks, krijgen wij weer iets anders. Wij moeten enige consistentie betrachten. Ik hoop dan ook dat dit structureel zal zijn.

Ik merk daarbij wel op dat niets garandeert dat de lange rente niet weer voor een groot aantal jaren zal uitgaan boven de korte rente. Vanwege dat effect, dat zich toch wel eens veel langer kan voordoen dan wij denken – bijvoorbeeld omdat de staatsschuld toch niet zo snel afneemt als wij zouden willen – denk ik dat het verstandig is om rekening te houden met het "tenzij"-element dat door de heer Vermeend terecht is genoemd. Dat heeft twee aspecten in zich. In de eerste plaats het aspect dat een en ander de staat niet zo bar veel kan schelen, omdat niet "te duur" wordt gefinancierd. In de tweede plaats het aspect van de consequentie voor de belastingplichtige, dat net zo goed voor staatsobligaties kan worden gekozen.

Vreugdenhil

Bij het lang uitzetten van de rente kunnen ook rentes op dat niveau worden behaald. Het behelst dus twee aspecten.

De staatssecretaris heeft, ook in de stukken, sterk de gelijkheidsgedachte benadrukt. Op zichzelf is dat juist. Er is ook sprake van een zekere gelijkheid als een woningbedrijf van de gemeente Amsterdam aan iemand die klaagt over het lekken van zijn dak in een briefje schrijft: zeer geachte heer, er zijn nog zoveel mensen die helemaal geen dak hebben, dus waarom zouden wij uw dak repareren; want sommige mensen zitten gewoon in de regen.

Het is verkeerd, het gelijkheids-ideaal naar beneden bij te stellen. Het uitgangspunt van de regeling is door staatssecretaris Koning duidelijk naar voren gebracht: normaliter moet de overheid, evenals iedere burger, over geld dat zij ter beschikking heeft rente betalen. Dat is de normale gang van zaken. Wanneer je in meer gevallen gaat afwijken van de systematiek dan nodig of wenselijk is, wordt de gelijkheid naar beneden bijgesteld. Wanneer er op grond van gelijkheid moet worden bijgesteld, moet dat gebeuren in de zin van de eigenlijke achtergrond van de regeling. De materiële achtergrond van de regeling is – staatssecretaris Koning heeft dat duidelijk uiteengezet – het louter vergoeden van rente over gelden die je ter beschikking hebt. Dat dit bij de heffingsrente nog niet volledig goed verloopt, is jammer. Misschien moeten wij daaraan iets doen en misschien moeten wij wat verder gaan. Er zijn bepaalde redenen om dat niet te doen, maar dan nog mag het rechtvaardigheidsidee niet naar beneden worden bijgesteld.

Mijnheer de voorzitter! Er is geen enkele reden om de collectieve-lastendruk, die omstreeks het percentage ligt dat is afgesproken in het regeerakkoord of iets daarboven, op het ogenblik sterk te verhogen.

De heer **Van Rey** (VVD): Erboven.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): De heer Van Rey houdt het gelukkig bij.

Dat is dus geen argument om de lastendruk voor het bedrijfsleven te vergroten. Wanneer de desbetreffende amendementen niet worden verworpen, zal daarvan sprake zijn.

De lastendruk op het bedrijfsleven zal dan toenemen omdat men bij schattingen en bij voorlopige aanslagen, minder terug zal krijgen. De lastendruk zal daarmee toenemen. De inkomsten van de overheid zijn, zolang zij niet vrijwillig zijn geleend, kosten van het bedrijfsleven. Het gaat hierbij met name om rechtspersonen in de sfeer van de vennootschapsbelasting. Ik wijs er echter ook op dat dit punt met name speelt bij de drempel van f 5000. Uit het staatje blijkt dat met een drempel van f 5000 in de sfeer van de inkomstenbelasting niemand ons een brief zal sturen met de inhoud: wat heeft u nu gedaan. Ik heb teveel betaald, maar ik kan dat niet terugvragen, want het viel tegen. Dat geldt zit toch bij de overheid en waarom krijg ik dat niet terug.

Wij zullen daar dan geen last van hebben. Dat is een belangrijk winstpunt en ik sta dan ook sterk achter het door de heer Vermeend ingediende amendement, hetgeen ik mede heb ondertekend. De staatssecretaris noemde ook het budgettaire element van het "derde wetsvoorstel" ter zake van die ene maand, die overigens eenmalig is. Als een regeling ingevoerd wordt, kan aan de ene kant natuurlijk eerst uitgegaan worden van het meest voordelige standpunt, in vergelijking waarmee die regeling geld kost. Aan de andere kant kan eerst bekeken worden hoeveel het nu kost, waaruit de conclusie getrokken kan worden dat het iets minder oplevert dan gedacht was. Dat lijkt mij een veel verstandiger benadering, waarbij wij ook de klantvriendelijkheid en de billijkheid tegenover de burgers in acht nemen. Het is dan duidelijk dat zij, als zij in de krant lezen dat de wet wordt aangenomen, nog de tijd hebben om snel hun zaken op orde te krijgen en een verzoek om vermindering in te dienen.

Wij moeten echter nog afwachten of deze wet dit jaar door de Eerste Kamer wordt aangenomen – ik ben ook best bereid om straks aan de stemmingen deel te nemen – dus het eenmalige element moeten wij maar voor lief nemen. Inmiddels heeft ons ook een nota van wijziging bereikt. Daaruit begrijp ik dat de regeling één maand de andere kant op gaat. Wij zijn bereid, deze nota van wijziging te accepteren, maar mij dunkt dat de staatssecretaris dan niet moeilijk

moet doen over het amendement inzake die ene maand. Dan ontstaat immers echt een beetje twist. Wij gaan akkoord met een nota van wijziging die tijdens de behandeling nog binnenkomt, maar dan moet van de andere kant het budgettaire bezwaar niet te hoog worden opgespeeld.

□

De heer **Ybema** (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor zijn beantwoording. Ik volsta met enkele korte opmerkingen over de drie amendementen waar het debat zich op toespitst.

Allereerst het amendement op stuk nr. 10 ter zake van de rekenrente. Met de staatssecretaris ben ik van mening dat het promessedisconto een zeer geschikte rekenrente is om op te nemen in een wettelijke regeling. Wat het karakter betreft, past zij daar helemaal in. Het promessedisconto is immers een rente die de ontwikkelingen op een iets langere termijn tot uitdrukking brengt. Het amendement op stuk nr. 10 past het promessedisconto als rekenrente niet aan, maar stelt een verdere verfining voor voor een bepaalde extreme situatie. De staatssecretaris heeft er naar mijn mening terecht op gewezen dat die situatie zich nu voordoet. Wij bevinden ons nu in de ongebruikelijke situatie waarin de korte rente hoger is dan de lange rente. Dat kan niet anders dan een tijdelijke situatie zijn.

Ik sta nu voor de volgende afweging. Aan de ene kant pleit het voordeel van een heldere rekenrente voor het opnemen van het promessedisconto zonder meer. Dat is een heldere norm. Aan de andere kant is er de variant die is neergelegd in het amendement op stuk nr. 10: het mogelijke spaargedrag dat toch nog zou kunnen resteren in extreme situaties waarbij het promessedisconto opvallend hoog is, wordt gecompenseerd en gecorrigeerd. Ik neig er toch toe, te kiezen voor de heldere norm van het promessedisconto zonder meer. Bij de beoordeling van fiscale wetgeving worden wij voortdurend geconfronteerd met deze afweging: eenvoud gaat ook bijna altijd gepaard met een zekere globalisering. Dat kan bijna niet anders. Wat dit concrete beleidspunt betreft, acht ik het risico niet zwaar

genoeg om afstand te nemen van de heldere norm van het promessedisconto.

Voorzitter! Het amendement op stuk nr. 12 gaat over het voorstel om een bedrag van f 5000 in te voeren als correctie op de introductie van het renteloze drempeltijdvak. De staatssecretaris zegt dat het evenwicht in behandeling, zowel naar de ene als naar de andere kant, bij hem vooropstaat. Ik ben dat met hem eens en heb dat ook zelf in eerste termijn benadrukt. Hij wijst op het budgettaire effect van het amendement. Dat is volgens hem 25 mln. met nog enige correctie.

Ik ben ook niet ongevoelig voor de argumenten van collega Vreugdenhil. Hij wijst op de administratieve last voor de belastingplichtigen, met name het kleinere bedrijfsleven, en voor de belastingdienst. Het is voor mij op dit moment moeilijk te beoordelen hoe zwaar die administratieve last echt drukt. Voor zover het gaat om de belastingdienst, wordt daar nogal verschillend over gedacht. Collega Vreugdenhil verwacht een belangrijke besparing bij de belastingdienst terwijl de staatssecretaris het heel anders taxeert. Volgens hem zou het best eens wat tegen kunnen vallen omdat ook de grens van f 5000 weer moet worden meegeteld.

Ik heb bij dit wijzigingsvoorstel moeite om precies aan te geven wat voor mij de doorslag geeft. Collega Vermeend heeft benadrukt dat het amendement vooral beoogt, tegemoet te komen aan de beleving van de belastingplichtige die hierbij in het geding is. Ik ben daar ook niet ongevoelig voor. In zijn taxatie valt de ingewikkeldheid nogal mee.

Ik blijf toch wat in die afweging ronddraaien. Ik wil graag in tweede termijn een reactie van de staatssecretaris horen die is toegespitst op het punt van de ingewikkeldheid met daaraan gekoppeld de administratieve complicaties voor alle betrokkenen. Als derde element zou hij dat budgettaire effect erbij moeten betrekken. Ik heb voor mijzelf nog niet helder voor ogen, hoe zwaar ik dat effect moet wegen, ook omdat er wat mist was rond de bedragen van 40 mln. en later 25 mln.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Het ging er ons om dat meer mensen het bedrag niet terug zullen vragen.

Weet de heer Ybema bij welk bedrag iemand boos wordt? Wanneer zegt iemand: ik ga gauw dat geld, die vermindering, vragen? Ik kan mij voorstellen dat je dat niet voor ieder tientje doet, maar dat je als partikulier een bedrag boven de f 100 toch wel terug wilt hebben. Dan moet je wel het briefje schrijven en de belastingdienst moet het briefje openen. De administratieve last zit dus niet in het toepassen van de computer maar in het openen en lezen van die briefjes. Als alle 130.000 mensen dat bedrag zullen terugvragen, dan krijg je een zekere administratieve-lastenverzwaring.

De heer **Ybema** (D66): Dat punt is helder. Ik wil daar ook echt zwaar aan tillen want ik vind het ook belangrijk. Op dat punt kun je ook een zekere vereenvoudiging in de uitvoering realiseren, zowel naar de belastingplichtige als naar de belastingdienst toe.

Voorzitter! Mijn laatste opmerking heeft betrekking op het amendement op stuk nr. 11 inzake een zekere versoepeling bij de inwerkingtreding van de wet. Ik heb in eerste termijn al gezegd, dat mijn taxatie is, dat het amendement de goede balans heeft gevonden tussen het formeel-juridische bezwaar en begrip voor de belastingplichtigen, die op deze nieuwe situatie moeten reageren.

Wij hebben geen moeite met de zoëven ingediende nota van wijziging.

□

De heer **Van Rey**(VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is bijzonder jammer om te moeten constateren, dat een lid van het CDA niet weet, dat de collectieve-lastendruk inmiddels boven het cijfer van het regeerakkoord is gekomen. Dat is wellicht de oorzaak van de flexibiliteit van een aantal voorstellen.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): In de kranten stonden berichten, dat er mee- en tegenvallers zijn. Het is moeilijk om het van dag tot dag te weten. Ik spreek altijd voorzichtig over de indruk, die er is. Door het nu al massaal indienen van te lage voorlopige aangiften, zou de collectieve-lastendruk al gedaald kunnen zijn. De opbrengst van de vennootschapsbelasting kan door de plannen

van de staatssecretaris aanzienlijk zijn gedaald.

De heer **Van Rey** (VVD): Wij kunnen uw opmerkingen meenemen bij de evaluatie over 36 maanden. Ter zake van het amendement op stuk nr. 12 is sprake van 25 mln. en 40 mln. Hieruit blijkt, dat wij enige flexibiliteit hebben ingebouwd.

De staatssecretaris sloot zijn betoog af met de opmerking: wij dachten, dat dit een goed wetsvoorstel is. Zo sloot staatssecretaris Koning in de vorige periode de behandeling van het toenmalige wetsvoorstel ook af. Collega Vreugdenhil heeft herinnerd aan mijn opmerking in eerste termijn, dat wij wellicht eerder op deze problematiek zullen terugkomen. Ik heb de staatssecretaris verzocht de opmerkingen die wij uit het veld horen, mee te nemen. Is het geen tijd voor een fundamentele herbezinning, die dan parallel loopt aan die evaluatie?

De staatssecretaris heeft beterschap beloofd. Wie kan het beter hebben verwoord dan de heer Vreugdenhil? In de memorie van toelichting dient in de toekomst meer informatie te worden gegeven. Vanwege de druk – 1 juli – is het wetsvoorstel nu behandeld. De nadere nota naar aanleiding van het eindverslag kan de heer Vreugdenhil toch niet helemaal tevreden hebben gesteld. Er moet gewoon meer informatie worden gegeven.

Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag inzake de doelmatigheid van het voorstel van de VNG.

Zoals zo vaak, moet je als VVD de laatste jaren vertellen, dat je na enige tijd weer gelijk krijgt. Ook ter zake van de staatsleningen krijgen wij na vijf jaar gelijk. Ik zeg dit niet voor niets. Toentertijd is in de schriftelijke gedachtenwisseling hieraan uitvoerig aandacht besteed.

Argumenten, die nu door het CDA en de PvdA worden genoemd om elementen daarvan mee te nemen, zijn destijds afgewezen, ze zijn althans niet in wetgeving terechtgekomen.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): De fractie van het CDA heeft toen een amendement ingediend om het tot 75% van de wettelijke rente terug te brengen. Dat zou nu precies het promessedisconto geweest zijn.

De heer **Van Rey** (VVD): Zo snel kan ik niet tellen.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Ik heb het uitgerekend met een rekenmachine. Die twaalf jaar komen bij een promessedisconto en 75% van de wettelijke rente precies hetzelfde uit. Toen heeft de VVD gemeend te moeten tegen stemmen. Ik meen, dat de heer Van Rey nu niet na vijf jaar het gelijk van de VVD kan komen halen. In de schriftelijke gedachtenwisseling heeft de VVD destijds wel een verstandige lijn gevolgd. Bij de mondelinge behandeling is de VVD staatssecretaris Koning tegemoet gekomen. Het woord "besparen" is door de heer De Grave het eerst genoemd. Ik sprak toen over manipuleren.

De heer **Van Rey** (VVD): Het ging mij niet zozeer over het element van sparen. Op dat punt is duidelijk, dat de fractie van de VVD na al die jaren gelijk heeft gekregen. Het ging meer om het element van de staatsleningen. Wij zijn al nader tot elkaar gekomen.

Voorzitter! Ik sluit af met een opmerking, die het CDA en de PvdA wel rechtstreeks raakt. U weet dat sympathieke amendementen, die door de oppositie worden ingediend, niet altijd de steun krijgen van de coalitiepartijen. Vandaar, dat wij altijd zolang mogelijk wachten met het indienen van amendementen. De amendementen die vanmiddag zijn ingediend, geven in ieder geval onze gedachten weer.

De heer **Vermeend** (PvdA): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitvoerige beantwoording. Ik heb wel een probleem met zijn beantwoording en dat heeft betrekking op de wijze, waarop hij is ingegaan op het amendement op stuk nr. 12. Wij hebben vastgesteld dat het daarin beoogde voor een groot aantal burgers tot minder bezwaren leidt. Ik vind dat de staatssecretaris dit in zijn afweging moet betrekken en ik heb hem uitdrukkelijk uitgenodigd, dit te doen. Ik heb dat gemist. Bovendien moet erbij worden betrokken dat een en ander voor Financiën minder werk meebrengt. De staatssecretaris bagatelliseert dit en doet alsof er

niets aan de hand is. Als hij dit ook meeweegt, wordt zijn antwoord evenwichtiger. Ik vond zijn antwoord nu onevenwichtig. Ik heb er geen probleem mee dat hij zijn wetsvoorstel verdedigt zoals hij dat doet, maar ik ben van mening dat hij dit bij de afweging van de voor- en nadelen wel degelijk moet betrekken.

Ik ben het eens met de heer Ybema dat de staatssecretaris op dat punt niet helder was. Ik kan mij voorstellen dat de staatssecretaris aan het amendement geen behoefte heeft en het oordeel erover aan de Kamer overlaat, maar hij moet wel meewegen wat van de kant van de indieners naar voren is gebracht. Naar ons oordeel heeft het zeker voordelen, niet alleen voor de belastingplichtigen maar ook voor de fiscus.

□

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Voorzitter! Het spijt mij dat ik in eerste instantie vergeten heb mijn nota van wijziging toe te lichten. Ik heb die inderdaad pas ingediend tijdens het debat. Logistieke redenen verhinderden mij om het eerder te doen. De wijziging houdt niets anders in dan dat het wetsvoorstel ook kan ingaan op de eerste van een maand en dat de ingang ervan niet hoeft te wachten op de eerste van een kwartaal. Ik ben de leden er erkentelijk voor dat zij mijn gebrek aan elegantie door de vingers zien.

De discussie over de vraag of wij in de volgende eeuw nog wel staatsleningen zullen hebben, vond ik wat vreemd. Ik zou bijna zeggen: wie de historie enigszins kent, heeft besef van het blijvende geldgebrek van overheden, van welke aard – monarchaal of democratisch – dan ook. Ik denk dat wij altijd staatsleningen bij ons zullen hebben. Ik zou zeggen: voor de banken is dat maar goed ook. Waar zouden zij anders hun secundaire liquiditeit vandaan moeten halen?

Voorzitter! De heer Vreugdenhil betreft een stelling waarin ik hem niet kan bijvallen. Hij heeft gezegd: het is goed om in een wettelijke regeling evenwicht te hebben, maar je mag nooit onevenwichtigheden naar beneden bijstellen; dat moet je altijd naar boven doen. Dat is mij een te algemene stelling. De gedachte om het zo te doen, is vrij populair en

ook vrij ruim aanwezig bij degenen die spreken over evenwicht en herstel daarvan. Ik vind dat echter te gemakkelijk. Ik zie er geen grond voor.

De collectieve-lastendruk, die de heer Vreugdenhil hierbij te berde bracht, wordt nauwelijks beïnvloed door de vraag of een renteloos tijdvak aanwezig is. Dat zie ik allemaal niet als redenen om anders te denken over het wetsvoorstel.

Ik ben de heer Ybema erkentelijk, als hij zijn voorkeur uitspreekt voor eenvoud en daarbij globalisering op de koop toe neemt. Die dingen hangen inderdaad onverbrekkelijk samen. Een heldere norm heeft voor mij dan ook de voorkeur. Ik doel op het rentepercentage dat de fiscus hanteert.

Een belangrijke vraag van de heer Ybema betreft de uitvoeringskosten. De heer Vreugdenhil is er ook op ingegaan. Ik heb kunnen nagaan dat de amendementen niet tot grotere uitvoeringskosten voor de belastingdienst leiden. Zoals ik in eerste termijn al veronderstelde, verloopt alles namelijk geautomatiseerd. Derhalve is er geen sprake van extra personele uitgaven.

Als wij zo ver in details treden en spreken over het openmaken, lezen en beantwoorden van briefjes door belastingambtenaren, zijn wij toch wel minimaal bezig. Ik kan mij niet voorstellen dat dit de reden van indiening van het amendement is.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Het bezwaar van vele belastingplichtigen is nu juist dat de belastingdienst het openen en tijdig beantwoorden van brieven als een detail beschouwt. Maar dat moet wel gebeuren.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik kan verzekeren dat het openen van briefjes slechts een gering deel van de tijd van de belastingdienst in beslag neemt.

Aan het adres van de heer Van Rey moet ik opmerken dat de kern van de zaak de verlaging van het percentage is. Dat is dus het allerbelangrijkste onderdeel van het wetsvoorstel. Het amendement verlaagt het percentage in sommige gevallen en in uitzonderlijke gevallen nog meer. Dat amendement tast de strekking van het wetsvoorstel dus niet aan.

Nog een belangrijk element is het

renteloze drempeltijdvak. Dat tast het andere amendement wel enigszins aan. Immers, dat laat dit drempeltijdvak niet gelden in een groot aantal kleine gevallen, maar nog wel in een kleiner aantal grote gevallen. Welnu, ik hoop maar dat door deze amendering, indien zij wordt aanvaard, de grootste bezwaren tegen het bestaande oneigenlijke gebruik weggenomen worden. Dat blijft mijn hoop; verder kan ik niet komen.

Bij de evaluatie, spoedig of wat later, over anderhalf jaar of over drie jaar, zullen wij het resultaat zeker onder ogen kunnen zien. Ik zeg tegen de heer Van Rey dat wij ook de noodzaak inzien van een fundamentele herbezinning. Dat zal mede een doel van de evaluatie zijn.

De heer **Vermeend** (PvdA): U hoeft niet drie jaar met de evaluatie te wachten. U kunt heel goed aan de hand van de informatieverstrekking en -voorziening van de fiscus bepaalde patronen onderkennen. Ik vraag u dan ook, dit een onderdeel te maken van het normale jaarlijkse verslag van de belastingdienst. De ontwikkelingen zijn dus wel degelijk te volgen; dat hoeft niet beperkt te worden tot een part van bijvoorbeeld drie jaar.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik neem de aansporing van de heer Vermeend ter harte. Natuurlijk zullen wij zoveel mogelijk direct gegevens verzamelen. Maar daar wil ik nog niet het etiket van een evaluatie op plakken.

De heer **Vreugdenhil** (CDA): Op zichzelf ben ik het eens met de opmerking van de heer Van Rey dat er bij de fundamentele herbezinning ook wordt nagegaan of überhaupt het drempeltijdvak afgeschaft kan worden. De vorige keer hebben wij in de stukken gevraagd, of dat toch niet effectiever is voor de burger en de belastingdienst. Wij hebben daarover zelfs een amendement ingediend. Ik kan mij voorstellen dat het dan op iets langere termijn bekeken wordt en dat dus niet op de posten geraagd wordt.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Zeker, bij een fundamentele herbezinning moeten alle onderdelen aan de orde komen, ook als je denkt tot

de conclusie te komen dat ze niet veranderd hoeven te worden.

De heer Van Rey heeft een vraag gesteld over de wens van de VNG om bedragen van minder dan f 50 niet langer te vergoeden. Hierover hebben wij in de witte stukken al gesproken. De onderhavige wijziging van onder andere de Invorderingswet vind ik niet het juiste vervoermiddel voor een aanpassing zoals de VNG wenst. Het gaat immers om een wijziging die specifiek voor de lagere overheden dient te gelden en waaraan de rijksoverheid geen behoefte heeft. Bovendien zet ik vraagtekens bij de regeling die de VNG nu wenst. Daarom lijkt het mij niet goed, in het kader van deze wetswijziging de wens van de VNG te honoreren.

De heer **Van Rey** (VVD): Dit is een herhaling van wat in de stukken naar voren is gebracht. Mij ging het om het argument van doelmatigheid. Het gaat erom dat de gemeenten er snel op kunnen inspelen. Ik begrijp dat het in andere wetgeving wel zal worden opgenomen, maar dat duurt weer zo lang. Moet je niet over dit bezwaar heen stappen? Dat is mijn gedachte.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik kan mij het ongeduld van de heer Van Rey voorstellen, maar ik vind niet dat je het in dit kader moet doen, daar wij al veel overhoop halen. Ik zeg nogmaals dat de rijksoverheid er geen behoefte aan heeft.

Ik begrijp de manier waarop de heer Vermeend zich uitdrukte, maar het is toch duidelijk dat belastingplichtigen alles zullen toejuichen wat hun goed uitkomt. Hoewel ik het niet oneens kan zijn met wat hij zegt, vind ik het weinig of geen grond voor een beslissing inzake de wetgeving. Het is geen sterk argument. Ik heb reeds in eerste termijn echt niet alleen de voordelen van het wetsontwerp en de nadelen van de amendementen geschetst, maar van beide zaken de voors en tegens geschetst. In mijn eigen afweging houd ik een voorkeur voor het wetsvoorstel zoals het nu luidt. Ik laat het oordeel aan de Kamer over.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor,

vanmiddag ook over dit wetsvoorstel te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 15.48 uur tot 16.00 uur geschorst.

De **voorzitter**: Mij is gevraagd om een korte heropening van de beraadslaging. Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen.

Daartoe wordt besloten.

□

De heer **Wolffensperger** (D66): Mijnheer de voorzitter! Gisteren is bij de interpellatie over het Europees waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving afgesproken, dat vandaag de Kamer een brief zou bereiken met het maandag in te nemen standpunt in Brussel. Ik heb met het oog op de stemmingen van heden tweemaal vanmiddag contact gehad met de regering ter zake. Daaruit zijn de volgende conclusies te trekken.

In de eerste plaats is men er in het ambtelijk overleg in Brussel niet uitgekomen. Het is de vraag of dat zal lukken. In de tweede plaats heeft het kabinet vanmiddag een poging ondernomen om dat feit, het nog niet geslaagd zijn van het overleg, aan de Kamer mee te delen, doch tussen de departementen is onenigheid ontstaan over de vraag hoe dat in een brief zou moeten worden vastgelegd en wat de strekking van deze brief zou moeten zijn.

Dit alles overziende, gelegd naast het debat van gisteren, kan ik niet anders dan de motie die ik heb ingediend in stemming brengen met het klemmende verzoek om in het belang van de materie in te stemmen met het feit dat alvorens besluitvorming plaatsvindt, daarover op zijn minst een nader overleg met de Kamer plaatsvindt.

De beraadslaging wordt gesloten.

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van bepalingen van de Wet op de kanspelen betref-**

fende sportprijsvragen en de lotto (22172), en over:

- de motie-Zijlstra c.s. over herziening van de vergunning voor de Stichting de Nationale Sporttotalisator (22172, nr. 10).

(Zie vergadering van 3 juni 1992.)

De artikelen I t/m IV en de beweegredenen worden zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de Centrumdemocraten, het CDA, de VVD, D66, de PvdA en Groen Links voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt de motie-Zijlstra c.s. (22172, nr. 10).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de VVD, D66, de PvdA en Groen Links voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde is de **stemming** over een motie, ingediend bij de behandeling van het wetsvoorstel **Regels inzake een Infrastructuurfonds (Wet Infrastructuurfonds) (21912)**, te weten:

- de motie-Van der Vaart/Reitsma over een verkenning en een rapportage over staatsleningen voor fysieke infrastructuur (21912, nr. 41).

(Zie vergadering van 10 juni 1992.)

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, D66, de SGP, het GPV, de RPF, de PvdA en Groen Links voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde zijn de **stemmingen** over twee moties, ingediend bij de

interpellatie-Korthals over het cellentekort, te weten:

- de motie-Korthals over financiële prioriteit voor de bestrijding van de criminaliteit (22649, nr. 2);
- de motie-Soutendijk-Van Appeldoorn/Zijlstra over de capaciteitstekorten (22649, nr. 3).

(Zie vergadering van 10 juni 1992.)

In stemming komt de motie-Korthals (22649, nr. 2).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, D66, de SGP, het GPV, de RPF en de Centrumdemocraten voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Soutendijk-Van Appeldoorn/Zijlstra (22649, nr. 3).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat behoudens de aanwezige leden van de fractie van Groen Links de aanwezige leden van alle fracties voor deze motie hebben gestemd, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde zijn de **stemmingen** over twee moties, ingediend bij het debat over het **Deens referendum**, te weten:

- de motie-E. van Middelkoop/Weisglas over de mogelijkheden van wijziging of aanvulling van de tekst van het verdrag (22647, R1437), nr. 6);
- de motie-Brouwer over een raadgevend referendum (22647, R1437), nr. 7).

(Zie vergadering van 10 juni 1992.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

De heer **Eisma** (D66): Voorzitter! Ik wil graag een stemverklaring afleggen over de motie op stuk nr. 7 van mevrouw Brouwer over een raadgevend referendum. Wij zullen tegen deze motie stemmen. Ze vraagt om een raadgevend referendum, maar dat kan qualitate qua niet bindend zijn. Toepassing

van dit soort referenda zal, omdat de Kamer daarvan kan afwijken, onzes inziens eerder frustrerend zijn voor de burger dan andersom. Wel is de fractie van D66 voor een bindend referendum dat onder bepaalde voorwaarden plaatsvindt nadat in het parlement besluitvorming heeft plaatsgevonden. Daarop doelt de motie niet. Wel vraagt de fractie van Groen Links om een bindend raadgevend referendum. Dat kan natuurlijk niet, want zo'n referendum is met zichzelf in strijd. Het is raadgevend of bindend; allebei kan niet. Bindend kan niet zonder grondwetswijziging. Een vrijblijvend raadgevend referendum zal de kloof tussen burger en bestuur om redenen die ik aangaf niet dichten. Daarom is onze fractie tegen deze motie.

In stemming komt de motie-E. van Middelkoop/Weisglas (22647, R1437), nr. 6).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het GPV, de SGP, de RPF, de VVD, Groen Links en de Centrumdemocraten voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Brouwer (22647, R1437), nr. 7).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fractie van Groen Links voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Aan de orde is de **stemming** over een motie, ingediend bij het debat over het **Europees waarnemingscentrum voor drugs**, te weten:
- de motie-Wolffensperger over de ontwerp-verordening (22657, nr. 1).

(Zie vergadering van 10 juni 1992.)

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de RPF, het GPV, de VVD, de PvdA, Groen Links en de Centrumdemocraten voor deze motie hebben gestemd en die van de overige

fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de regeling van de heffingsrente en de invorderingsrente bij belastingen (22402)**

In stemming komt het amendement-Vreugdenhil/Vermeend (stuk nr. 10, I).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de VVD, de PvdA, de SGP, het GPV, de RPF en Groen Links voor dit amendement hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

Ik stel vast, dat door de aanneming van dit amendement het andere op stuk nr. 10 voorkomende amendement als aangenomen kan worden beschouwd.

Artikel I, zoals het is gewijzigd door de aanneming van het amendement-Vreugdenhil/Vermeend (stuk nr. 10, I), wordt zonder stemming aangenomen.

Het begin van artikel II wordt zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het amendement-Vermeend/Vreugdenhil (stuk nr. 12).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, Groen Links, D66, het CDA, de VVD, de SGP, het GPV en de RPF voor dit amendement hebben gestemd, zodat het is aangenomen.

Onderdeel A.1, zoals het is gewijzigd door de aanneming van het amendement-Vermeend/Vreugdenhil (stuk nr. 12), wordt zonder stemming aangenomen.

Onderdeel A.2 wordt zonder stemming aangenomen.

Onderdeel B, zoals het is gewijzigd door de aanneming van het amendement-Vreugdenhil/Vermeend (stuk nr. 10, II), wordt zonder stemming aangenomen.

Het gewijzigde artikel II wordt zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het gewijzigde amendement-Vreugdenhil/Vermeend (stuk nr. 14).

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit gewijzigde amendement met algemene stemmen is aangenomen.

Artikel III, zoals het is gewijzigd door de aanneming van het gewijzigde amendement-Vreugdenhil/Vermeend (stuk nr. 14), wordt zonder stemming aangenomen.

De beweegreden wordt zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

De vergadering wordt van 16.10 uur tot 16.15 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Regelen inzake beroepen op het gebied van de individuele gezondheidszorg (Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg) (19522).**

De algemene beraadslaging wordt hervat.

□

Staatssecretaris **Simons**: Voorzitter! In dit huis zijn wij aan de laatste loodjes van een wetsvoorstel met een zeer lange voorgeschiedenis. Ik ben de Kamer er uiterst erkentelijk voor, dat zij in de afrondende bespreking althans op een groot aantal hoofdpunten het kabinet lijkt te steunen in zijn opvattingen. Tegelijkertijd zijn er een paar belangrijke thema's, bijvoorbeeld in de sfeer van de tuchtrechtspraak en de regeling van beroepen, die een nadere discussie vragen.

Mevrouw Terpstra heeft een korte historische schets gegeven van de totstandkoming van dit wetsvoorstel. Zij heeft voor zichzelf de balans opgemaakt en mij een enkele gewetensvraag gesteld. Ik ben het

eens met haar schets en haar opvatting dat in de komende jaren in de praktijk zo nodig aanpassingen moeten kunnen worden aangebracht. Dit is geen afgerond wetsvoorstel op grond waarvan wij er in de komende jaren het zwijgen toe kunnen doen. Er zal voortdurend een zekere actualisering nodig zijn. Bij een van de vorige besprekingen heb ik toegezegd dat ik de Kamer een evaluatie-opzet zou doen toekomen. Daar hebben wij ons inmiddels aan gezet. Direct na het zomerreces zal ik de Kamer informeren over een doelmatige evaluatie-opzet. De drie punten die mevrouw Terpstra in dit kader noemde vond ik zinvol.

Er is gesproken over het advies van de Gezondheidsraad rond de *voorbehouden handelingen* en er is gerefereerd aan een artikel van mevrouw Roscam Abbing in Medisch contact. Men zag geen goede mogelijkheid om een scherp onderscheid te maken en kwam tot andere concepties. Ik leg het startpunt voor mijn antwoord op deze meer principiële vraag bij het moment waarop dit kabinet aantrad en ik voor de taak stond om het wetsvoorstel verder te brengen. Ik heb mij daar diepgaand op bezonnen. De voorliggende wetgeving kwam mij op een aantal onderdelen niet erg doelmatig voor. Ik wijs op de structuur van de BIG-raad in de oorspronkelijke stukken. Dat was aanleiding om ook bij externe deskundigen nog eens uitvoerig na te gaan of het mogelijk was bij handhaving van de structuur van het wetsvoorstel tot sterke vereenvoudigingen te komen. In de loop van het wetgevingstraject is een aantal wijzigingen in dit opzicht doorgevoerd. Wij hebben ons daar diepgaand op beraden.

Ik behoef niet te herhalen, dat de praktijk zich in het geheel niet meer hield aan de bestaande wetgeving. Er zijn tal van ontwikkelingen die de bestaande wetgeving als het ware hebben overwoekerd; dat is een ieder bekend in dit huis. Is het BIG-antwoord dan het meest adequaat? Is daarbij na de herziening aan de hand van de externe adviezen een goed evenwicht gevonden tussen overheidsnormering (zorg van de overheid voor de kwaliteit van de individuele beroepsbeoefenaren) en de zelfregulering of de eigen verantwoordelijkheid van degenen die in dat veld werken? Ik zeg dan met een

zekere overtuiging dat andere varianten die in de debatten van de afgelopen jaren zijn overwogen en ook vandaag nog worden overwogen, ook niet echt antwoord geven op de kernkwestie: waarvoor behoort de overheid uiteindelijk verantwoordelijkheid te dragen in een samenleving waarin je niet elke handeling van een beroepsbeoefenaar kunt controleren, gelet op het handhavingsprobleem? Hebben wij daar met dit wetsvoorstel een goede balans in gevonden? Alles afwegende en de alternatieve opties van begin af aan serieus onderzocht hebbend, meen ik dat met dit wetsvoorstel en de evaluatie, die tot aanpassingen en nieuwere inzichten kan leiden, een goed evenwicht is gevonden tussen de zelfordening en de rol van de overheid. Ik durf de stelling aan dat het in ieder geval een veel aangepaster antwoord is op de vraag van de kwaliteit van de individuele beroepsbeoefenaar dan nu is neergelegd in de bestaande wetgeving.

Er is gesproken over de kwaliteitswaarborg, waarvoor de overheid een primaire verantwoordelijkheid heeft. Ik ben dat met mevrouw Terpstra eens. Ik erken dat de kwaliteit van onze gezondheidszorg, door de bank genomen, voortreffelijk is. Ik kan melden dat het kabinet dezer dagen overeenstemming heeft bereikt over het wetsvoorstel inzake de klachtregeling; het wetsvoorstel (inclusief de democratiseringsvoorstellen) is naar de Raad van State gezonden. Met het drieluik Wet beroepen individuele gezondheidszorg, kwaliteitswetgeving en klachtwetgeving is een heel goede basis gelegd voor een adequate kwaliteitswetgeving in brede zin.

Hoe zal de komende jaren na aanvaarding van de Wet BIG door beide Kamers (en de wijzigingen die daarvan het gevolg zijn) de voorlichting ter hand worden genomen? Mevrouw Terpstra en mevrouw Netelenbos hebben hierover gesproken. Ik meen dat er op het gebied van de voorlichting binnen de beroepsgroepen al behoorlijk wat aan de orde is. Er zijn al zeer veel initiatieven van zelfregulering, kwaliteitsnormering en dergelijke. Het is goed om daarbij aan te sluiten. Gerichte informatie van de overheid over de merites hiervan en over de vormgeving in operationele

zin is evenwel ook van belang. Dat zeg ik mevrouw Terpstra en mevrouw Netelenbos graag toe.

Ik ben het met mevrouw Terpstra eens dat de vertrouwensbasis tussen arts en patiënt-consument voor de kwaliteit een belangrijk gegeven blijft, ook als je als overheid op een aantal terreinen normeert. Dat is uiteindelijk een heel wezenlijk aspect. Dit ondanks de bekwaamheidseisen voor medici, waarover mevrouw Netelenbos uitvoerig heeft gesproken. Die eisen kunnen en mogen er niet toe leiden dat er in spreekkamers politieagenten worden geposteed, om te zien of de artsen de normen wel in acht nemen. Dat vraagt dus een grote zelfdiscipline en eigen verantwoordelijkheid bij het hanteren van de professionele normen door de artsen zelf. Binnen beroepsgroepen zijn in mijn waarneming meer dan een aantal jaren geleden discussies aan de orde over kwaliteitsnormering, protocolering van handelen enzovoorts, ofte wel precies over de vraagstukken die wij als overheid van belang vinden. Wij moeten een en ander aanmoedigen en erop toezien dat het tot stand komt, maar de inhoudelijke vulling daarvan zal in belangrijke mate door de beroepsgroepen zelf dienen plaats te vinden.

Ik ga straks nog uitvoerig in op artikel 51. Nu wil ik zeggen dat ik het met mevrouw Terpstra eens ben dat het goed is om het punt van de openbaarheid te blijven zien – zie het wetsvoorstel – als regel, en de beslotenheid als uitzondering. Hoewel ik de zorgen van mevrouw Laning daarover ken, denk ik dat – met enige sympathie voor het type redenering dat zij hanteert – van de omgekeerde regel de maatschappelijke bezwaren veel groter zijn. Indien de beslotenheid nu maar met zorgvuldigheid is afkleed, zou ik niet graag willen afstappen van de openbaarheidsregel.

Mevrouw Terpstra is, zoals ik enigermate had verwacht, teruggekomen op het vraagstuk van de aanmerkelijke schade. De bijdrage van mevrouw Netelenbos aan dat debat kan ik overigens volledig ondersteunen. Ik proef bij mevrouw Terpstra iets wat ik met de zaak zelve weinig of niets van doen vind hebben, namelijk haar zorg dat alternatieve genezers hierdoor mogelijk-kerwijs eerder getroffen raken dan

de erkende genezers. Het wetsvoorstel spreekt overigens helemaal niet over een onderscheid; integendeel, het probeert een dergelijk onderscheid te "overkomen". Mevrouw Terpstra zit nog vast in de dialectiek van het denken in alternatieve en niet-alternatieve genezers, terwijl de aanmerkelijke kans op schade een bescherming van de burger is, evenals de verruiming, waarvoor de minister van Justitie vorige keer nog eens de argumenten heeft genoemd. Dat geldt voor alle genezers in dit land waarvan op enig moment kan worden vastgesteld dat bij een door hen uit te voeren handeling een aanmerkelijke kans op schade bestaat. We zouden dan toch het paard achter de wagen spannen – ik zeg in andere woorden wat mevrouw Netelenbos daarover al heeft gezegd – als we pas achteraf tot die conclusie zouden komen? We moeten toch die mogelijkheid hebben, via de normale bewijsvoering, inclusief een strafrechtelijke procedure, want dat gaat in dit land, terecht, niet op een lichtzinnige wijze. Ik denk derhalve dat mevrouw Terpstra op dit punt onzorgvuldig heeft geformuleerd, door de aanmerkelijke kans op schade, die toch een extra waarborg is voor de burgers, te verwarren met het vraagstuk van de alternatieve en de niet-alternatieve genezers. In beide groepen komen zeer goede beroepsbeoefenaren voor en komen mensen voor van wie je een zeker risico kunt verwachten.

Mevrouw Terpstra (VVD): Ik ben de staatssecretaris erkentelijk voor zijn antwoord, maar ik ben het niet met hem eens. Ik ben namelijk bang dat hij hier net het bewijs heeft geleverd, hoezeer theorie en praktijk zich in deze zaal van elkaar verwijderen. Zeker, er is een wet gemaakt waarin de schotten tussen regulier en alternatief wegvallen. De staatssecretaris verwijt mij dat ik vasthoud aan de dialectiek van regulier en alternatief. Ik vind dat de staatssecretaris naar de praktijk moet kijken. Ondanks hetgeen in de wet is opgenomen en dus op papier staat, zal er nog sprake zijn van grote tegenstellingen tussen de reguliere en de alternatieve geneeskunst, zoals wij die kenden in het tijdperk van voor de BIG. Ik heb al gezegd dat de VVD-fractie de compassie deelt die

anderen hebben getoond met patiënten en wij delen ook de zorg om het voorkomen van aanmerkelijke schade. Wij maken ons echter zorgen over verwerking van dit amendement in de wet, omdat wij bang zijn dat hier, in tegenstelling tot alle andere wetgeving waarbij sprake is van aanmerkelijke kans op schade, sprake zal zijn van een grote mate van willekeur die gebaseerd is op de oude tegenstellingen. Dat is wat anders dan dialectiek.

Staatssecretaris Simons: Het kan zijn dat er hier en daar nog sprake is van te veel vooroordelen over en weer. Er is dus alle reden om daar op geen enkele wijze voedsel aan te geven. De kwestie van het voorkomen van aanmerkelijke kans op schade heeft niets van doen met de vraag of er al dan niet alternatieve genezers bij betrokken zijn. Het gaat om de optimale belangenbehartiging van de patiënten. Er dient zorgvuldig met de patiënt te worden omgegaan, ongeacht de vorm van de behandeling. Dat is de essentie. Juist door de kritiek op het punt van de aanmerkelijke kans op schade aan te zetten, zoals mevrouw Terpstra lijkt te doen, wordt voedsel gegeven aan een verkeerde interpretatie.

Mevrouw Netelenbos heeft over de publieksvoorlichting gesproken. Ik heb al eerder toegezegd dat ik daar optimaal aandacht aan zal besteden en dan vooral ten aanzien van de patiënten. Er mag bij de patiënt geen misverstand bestaan over de vraag door wie hij of zij behandeld wordt. Het is van groot belang, met de beroepsgroepen te overleggen over de meest praktische vorm waarin een en ander gestalte kan krijgen. Ik wil in ieder geval afspraken in plaats van wettelijke regels.

Ik ben mevrouw Netelenbos erkentelijk dat zij, ondanks haar zorg van meer kwalitatieve aard, uiteindelijk toch van mening is dat de omschrijving van de functie van basisarts in de wet opgenomen moet blijven. Ik ben het met haar eens dat er volstrekte duidelijkheid moet komen over de verdeling van verantwoordelijkheden. Daartoe is al een indringend overleg op gang gekomen over het curriculum voor de opleiding tot basisarts. De inzet van dat overleg is, vast te stellen tot welk punt de bekwaamheid van de basisarts reikt. Misschien zijn er

enkele lichte voorbehouden handelingen die op dat niveau uitgevoerd kunnen worden. Dit geldt waarschijnlijk niet voor het merendeel van de voorbehouden handelingen, die pas aan de orde komen in de loop van de opleiding van basisarts tot huisarts of specialist. Meer in het algemeen is er overleg met de artsenuitvoering om de bekwaamheden zo goed mogelijk te objectiveren. Ik ben mevrouw Netelenbos erkentelijk voor haar steun op dit punt. Ik voel mij zeer gebonden, de mogelijke kwalitatieve risico's tot een minimum te beperken.

Ik kom op een vraag van mevrouw Netelenbos over de brief van 5 juni jl. – ook mevrouw Vriens heeft daarbij kanttekeningen geplaatst – die handelt over het tuchtrecht voor nieuwe beroepen. Mevrouw Vriens heeft daarover lang aarzelingen gehad. Het lijkt erop dat zij het kabinet wil volgen en ik ben haar daarvoor erkentelijk. Zij vraagt, met mevrouw Netelenbos, grote aandacht voor de fasering. Die kan niet van vandaag op morgen geregeld worden. Ik heb een en ander echter in eerdere discussies nadrukkelijk toegezegd. Ik meen dat de BIG-raad – dat is een van de eerste initiatieven die op basis van de wet genomen moeten worden – uiterst zorgvuldig moet nagaan op welke wijze de fasering, in welk tempo implementatie van een aantal elementen van de wet, tot stand kan komen. Ook financiële argumenten spelen hierbij echter een rol. Zij zijn niet doorslaggevend, maar de maatvoering wordt mede bepaald en beïnvloed door de mogelijkheden die de portemonnee biedt.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Op welke wijze kan de invoering van tuchtrecht worden gefaseerd op het moment dat een wet in werking treedt die daarvoor geen aangrijpingspunten biedt in formele zin?

Staatssecretaris Simons: Dat is onjuist. De wet biedt formeel aangrijpingspunten om bij Koninklijk besluit onderdelen van de wetgeving in te voeren. Daar is in voorzien.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Artikel 159.

Staatssecretaris Simons: Dank u

wel, sommigen werken er nog langer aan dan ik.

Daar is dus in voorzien.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Kunnen wij dan een afspraak maken over een procedurele visie – die kan er komen als de BIG-raad is geïnstalleerd en dat heeft uitgewerkt – op de wijze waarop de staatssecretaris dat denkt aan te pakken? Ik zou bezwaar maken tegen een ontwikkeling die inhoudt dat volgend jaar de Wet BIG gaat functioneren terwijl verpleegkundigen pas in 2005 het tuchtrecht krijgen.

Staatssecretaris Simons: Dat lijkt mij ook aan de late kant. Ik wil bevorderen dat de BIG-raad zich buigt over de fasering en over de vraag welke maatregelen met een zekere voorrang genomen moeten worden en welke wat later in de tijd. Het is glashelder dat dit het eerste globale advies betreft. Het tuchtrecht moet in de komende jaren behoorlijk verder ontwikkeld worden. Ik ondersteun de opmerkingen uit de Kamer over de fasering, namelijk dat die niet tot nodeloze vertraging mag leiden.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Vanmorgen, maar ook in het mondeling overleg, is de fasering gekoppeld aan de evaluatie die binnen vijf jaar aan de Kamer zal worden gezonden. Mevrouw Terpstra heeft dat punt ingebracht. Het is het een én het ander. Bij de evaluatie hebben wij de mogelijkheid om een aantal zaken weer ongedaan te maken.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Voorzitter! Neen, dat heb ik niet gevraagd. Ik heb gevraagd of wij een schema kunnen krijgen waaruit wij op kunnen maken wat het tempo van invoering wordt, zodat wij daarover een oordeel kunnen hebben. Ik geloof niet zo in een evaluatie over vijf jaar waarin alles aan de orde komt. Dat is mij veel te laat. Evalueren wil ook zeggen dat er ervaring is opgedaan met het geheel van de wet. Misschien kan de staatssecretaris toezeggen dat hij ons tussen nu en een jaar, in samenspraak met de BIG-raad, zo'n overzicht stuurt.

Staatssecretaris Simons: Eerst vindt

de behandeling aan de overzijde plaats, maar ik ben graag bereid, te bevorderen dat op enig moment de Kamer een schema wordt aangereikt waarin indicaties staan over de prioritaire thema's die uit de wet voortvloeien in de sfeer van de advisering en de besluitvorming.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Voorzitter! Maar dat geldt natuurlijk ook voor andere zaken in de Wet BIG. Zowel in het eindverslag als in eerste termijn is veel aandacht besteed aan de evaluatie als zodanig en aan hetgeen daarin aan de orde moet komen. Ook is gesteld dat niet vijf jaar gewacht moet worden als er tussentijds al signalen komen. Dat moet allemaal in de aanpak van de evaluatie worden verwerkt. Nu moet niet de suggestie worden gedaan dat wij vijf jaar wachten en dan eens gaan kijken. Dat willen wij nu juist niet.

De heer Kohnstamm (D66): Voorzitter! Ik begrijp niet goed waarom over de invoering en het tempo waarin het tuchtrecht voor het gehele veld, een advies van de BIG-raad nodig is, nog afgezien van de vraag of artikel 131 überhaupt passend is in het kader van de advisering van de BIG-raad. Het gaat daarbij om advies over te treffen voorzieningen van regelgevende aard. De regelgeving ligt in de wetgeving verankerd en ik denk dat de BIG-raad daar niet zo gek veel mee te maken heeft, te meer als de staatssecretaris aangeeft – ik kan mij daar wel iets bij voorstellen – dat invoering van het tuchtrecht onder andere een financieel aspect in zich heeft. Daar gaat de BIG-raad in ieder geval niet over. Ik begrijp best dat erover nagedacht moet worden hoeveel het gaat kosten en wanneer het vervolgens ingevoerd kan worden. Maar dat is een zaak die meer tussen Kamer en kabinet speelt dan bij de BIG-raad.

Staatssecretaris Simons: Ik heb, met excuses aan de heer Kohnstamm, ook niet gezegd dat wij in formele zin gehouden zijn, de BIG-raad advies te vragen over bijvoorbeeld het tempo en moment van invoeren van onderdelen van de wet. Ik kan mij echter goed voorstellen dat de BIG-raad ons behulpzaam zou kunnen zijn, opdat

tot verstandige besluitvorming gekomen kan worden. Dat is het enige. Als bij nader inzien zou blijken dat wij zelf dat inzicht op voorhand al hebben, hoeven wij niet nodeloos om advies te vragen, want daar ben ik geen voorstander van. Ik dacht alleen maar dat het ons zou kunnen helpen. Het was dus meer een praktisch punt dat ik noemde dan dat ik meende dat wij er formeel toe genoodzaakt zijn.

De heer Kohnstamm (D66): Mijn opmerking komt voort uit het feit dat het gaat om zaken waarover wij hier zouden moeten beslissen en waarvoor het waarschijnlijk niet direct noodzakelijk is om er een extern adviesorgaan over te raadplegen. Ik vermoed namelijk dat het belangrijkste vraagpunt, meer dan in iets anders, zit in de financiën.

Staatssecretaris Simons: Naar aanleiding van de opmerkingen die ik enkele minuten geleden maakte, spreek ik het volgende met de Kamer af. De Kamer stelt het zeer op prijs – en ik vind dat alleszins billijk – dat na parlementaire afronding van deze wetgeving wordt nagegaan hoe daarmee in de komende jaren operationeel in een behoorlijk tempo omgegaan kan worden. Zij kan dan aan mij overlaten om daar al of niet nog eens met de BIG-raad over te spreken, maar dat is wat mij betreft niet essentieel. Het schema dat dan ontstaat, kan de Kamer op enig moment aangereikt worden, waarna er desgewenst een debat over kan plaatsvinden.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Ik heb altijd gesteld dat wij met het verkeerde wetsvoorstel begonnen zijn en dat wij eerst de klachtbehandeling af moesten hebben. Nu kan die fasering natuurlijk heel goed gekoppeld worden aan de klachtbehandeling. Als er voor bijvoorbeeld de verpleegkundigen een goede klachtbehandeling is, kunnen zij op dat moment tuchtrecht krijgen en zullen de klachten ook lang niet zo groot in aantal zijn als nu gevreesd moet worden wanneer een bepaalde beroepsgroep ineens zonder meer tuchtrecht krijgt. Ik had het gevoel dat er tijdens de behandeling in tweede termijn tussen alle leden in de zaal heel grote overeenstemming bestond over het feit dat het buiten-

gewoon essentieel is om die klachtbehandeling parallel te laten lopen.

Staatssecretaris Simons: Ik kwam op dit thema omdat ik mevrouw Netelenbos aan het beantwoorden was en ik zag dat ik aantekeningen had gemaakt over de comparitie tussen klachtwet en tuchtrecht. Ook andere leden hebben daarover in de loop van de dag hun oordeel gegeven. Ik ben het in essentie met mevrouw Laning eens dat het betekenisvol is dat wij in de komende jaren niet alleen tot een goede klachtwet komen, maar vooral ook tot een goede, praktische klachtbehandeling in de praktijk. Daarbij mag in het geheel niet uitgesloten worden dat dit een zeer mitigerend effect heeft op tuchtrechtprocedures en de omvang daarvan. Naar mijn gevoel maakt mevrouw Laning een niet correcte analyse door het formeel aan elkaar te koppelen. Er is overigens wel eens eerder sprake geweest van een soort voorportaal. Het is zeker zo dat zo'n klachtprocedure in de praktijk zal en kan leiden tot minder procedures, evenals overigens goede voorzieningen aan het begin van de tuchtrechtprocedures volgens de comparitiebenadering van de heer Kohnstamm in zijn gewijzigd amendement. Ook die kunnen leiden tot minder werkdruk, waardoor de serieuze zaken de aandacht kunnen krijgen die zij verdienen. Er moet echter een directe mogelijkheid zijn voor de klager om, met voorbijgaan aan enige klachtinstantie, naar het tuchtcollege te gaan. Dat acht ik essentieel, hoezeer de stellingname van mevrouw Laning in materiële zin ook betekenisvol is. Hiermee heb ik in een paar zinnen het kernoordeel van het kabinet weergegeven.

Mevrouw Laning-Boersema (CDA): Ik heb toch ook gezegd dat ik er geen verplicht voortraject van wil maken. Ik heb iedere keer de paralleliteit benadrukt. Wat nu dreigt te gebeuren, is dat er helemaal geen sprake is van paralleliteit. Ik probeerde de staatssecretaris te helpen door aan te geven dat getracht moet worden, die paralleliteit bij de fasering reeds in te brengen. Dan is er een prachtig handvat om te faseren.

Staatssecretaris Simons: Als wij het

met elkaar eens zijn dat het tucht-recht ook voor de beroepsgroepen, waarover wij het vandaag hebben, ten principale van belang is, dan zou je hooguit kunnen zeggen dat de werkdruk van dat soort tuchtcolleges wat gematigd kan worden als wij de komende jaren ook tot een behoorlijke klachtwetgeving in de praktijk kunnen komen. Dan zijn wij het zeer met elkaar eens geworden.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Voorzitter! Mag ik de toezegging nog iets nader preciseren? De staatssecretaris heeft gezegd: op het moment dat de wet is afgehandeld in het parlement en in het Staatsblad staat, ga ik overleg voeren – ik bepaal zelf met wie – en dan kom ik met een voorstel. Kunnen wij iets concreter afspreken dat tussen het moment waarop de wet in het Staatsblad staat, en het moment waarop het overleg moet worden gevoerd, niet meer dan een halfjaar passeert? Anders zitten wij misschien toch nog tegen de tijd, waarop mevrouw Vriens wil evalueren. Dat is mij dus echt te laat.

Staatssecretaris Simons: Dat lijkt mij een billijke termijn.

Mijnheer de voorzitter! Daarmee heb ik eigenlijk ook bij implicatie iets gezegd over het gewijzigde amendement van de heer Kohnstamm inzake de comparatiemogelijkheid. Ik meen dat daar een positief oordeel bij past. Zoals in de toelichting op het amendement is aangeduid, is die mogelijkheid met de nodige zorgvuldige waarborgen omkleed. Je kunt je bij zo'n benadering natuurlijk afvragen of het recht van klagen niet minimaal wordt uitgehouden. Er is altijd een spanning maar het oogmerk is natuurlijk om in dit land tot een zo doelmatig mogelijke tuchtrechtspraak te komen. Ik acht het soms ook in het belang van de klager als via zo'n comparatiemodel al sneller tot conclusies en zakelijke overeenstemming kan worden gekomen.

Mevrouw Netelenbos heeft een vraag gesteld over de medische hulpmiddelen. Zij sprak over het activeren van de wet op dat punt en over de relatie tussen de Wet op de medische hulpmiddelen en de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg. Ik voel mij door haar aangespoord om de Wet op de

medische hulpmiddelen te activeren. Dat staat in mijn aantekeningen nog tussen aanhalingstekens, maar ik haal die voor mijzelf mentaal weg. In de stukken heb ik daarover al een paar opmerkingen gemaakt. Ik bevestig dat vandaag graag.

Ik voeg hieraan toe dat die wet te zijner tijd wordt toegepast ten aanzien van de contactlensdeskundige. Mevrouw Vriens heeft hierover gesproken. Naar mijn wijze van zien zou de opleiding voor het aanmeten van contactlenzen bij AMvB kunnen worden geregeld. Bij de Wet op de medische hulpmiddelen staat het hulpmiddel vanzelfsprekend centraal. Bij de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg is dat de beroepsbeoefenaar. Er kunnen in de Wet op de medische hulpmiddelen echter ook eisen worden gesteld aan de personen die dat hulpmiddel vervaardigen, afleveren of in de praktijk toepassen. In zoverre kan de regeling zich dus richten op categorieën van medische beroepsbeoefenaren. In die zin is er sprake van parallelle met het onderwerp van de Wet BIG, waarin beroepsbeoefenaren centraal staan. Ik zal impulsen geven aan de voortgang van dit wetgevingstraject.

Mevrouw Vriens-Auerbach (CDA): Voorzitter! Ik wil nog even terugkomen op de contactlensdeskundige. Ik denk dat de Wet op de medische hulpmiddelen zonder meer geactiveerd moet worden. Er moet echter ook bekeken worden, waar het beroep als zodanig of in ieder geval het risico dat het aanmeten van contactlenzen met zich kan brengen, het beste in geregeld zou kunnen worden. Dat kan worden geregeld krachtens artikel 51 of via de Wet op de medische hulpmiddelen. Dit laat onverlet dat die laatste wet geactiveerd moet worden.

Staatssecretaris Simons: De heer Van der Vlies en mevrouw Netelenbos hebben beiden een vraag gesteld over artikel 159. Wat zijn eigenlijk de mogelijkheden op het punt van de fasering, het tuchtrecht en andere onderdelen van de wet? Ik verwijs nogmaals naar het artikel 159, waarin wordt gesteld dat de artikelen van deze wet in werking treden op een bij KB te bepalen tijdstip. Als wij het met de Kamer over zo'n prioriteitschema eens

zijn, dan is dat het instrument om het in de praktijk te effectueren.

De heer Leerling heeft een paar vragen gesteld. Ik ken zijn grote belangstelling voor het vak van chiropractor. In dit land hebben al veel instanties hierover geadviseerd. Een voorbeeld is de NRV. Zij menen, dat alle argumenten zijn gewisseld, als het gaat om de vraag, of die chiropractorfunctie al dan niet in artikel 3 moet. De NRV zegt uitdrukkelijk nee, want er is geen zelfstandige bevoegdheid met betrekking tot het maken van röntgenfoto's, geen behoefte aan tuchtrecht. Ik ben het met die opvatting eens. Vanzelfsprekend is de vraag aan de orde, of de chiropractor te zijner tijd voor regeling krachtens artikel 51 in aanmerking komt. Daarover hoeven wij thans geen beslissing te nemen. Regeling in artikel 3 kan op geen enkele wijze opportuun geacht worden.

De heer Leerling heeft nog een vraag gesteld over de voorbehouden handelingen. De heer Kohnstamm vatte het als een pragmatisch oordeel samen na de vierde nota van wijziging en de aanvullende gebieden, waarop voorbehouden handelingen verantwoord geacht kunnen worden. Het is mogelijk, dat als zich een nieuwe ontwikkeling voordoet of een zeker risico dreigt, bij algemene maatregel van bestuur een voorbehouden handeling kan worden gevestigd, die dan overigens snel gevolgd moet worden door een wetwijziging. De kwalitatieve zorg over innovatieve ontwikkelingen – wie mag die verrichting uitvoeren? – kan heel snel bij een algemene maatregel van bestuur, gevolgd door wetgeving, worden weggenomen.

Ik kom aan de beantwoording van een aantal vragen van de heer Kohnstamm. In algemene zin ben ik erkentelijk voor zijn afweging, dat hij zijn fractie niet kan adviseren tegen het wetsvoorstel te stemmen. Het is wel eens enthousiaster verwoord, maar het is toch steun. Ook als je de basisstructuur van de voorbehouden handelingen volledig loslaat en je zou naar een volledig ander model gaan, ook dan ontloopt je niet de vraag, waar een evenwichtige kwaliteitsnormering van overheidszijde ligt. Of je het linksom of rechtsom benadert, je komt altijd uit – de wetsgeschiedenis en de beleidsdebatten erachter wijzen dit uit – op

Simons

verschillende oordelen over de vraag, hoeveel vrijheden mogen worden toegestaan en hoeveel vrijheden moeten worden gereglementeerd of gedisciplineerd. De heer Kohnstamm – of iemand anders – gaf het intrigerende voorbeeld van de categorie Nederlanders die met naalden mooie tekeningen maken.

De heer **Kohnstamm** (D66): Ik heb met vele alternatieve zaken ervaring, maar hier ontbeer ik die.

Staatssecretaris **Simons**: Sommigen menen, dat hier overheidsnormering nodig is, omdat er toch sprake is van een zeker risico. Anderen menen – onder wie het kabinet – dat je hier te ver gaat in het nemen van overheidsverantwoordelijkheid. Er is geen sprake van enigerlei vorm van onaanvaardbaar risico.

Samenvattend zeg ik tot de heer Kohnstamm, dat de structuur ter zake van de voorbehouden handelingen niet feilloos kan worden gemeten. Ik erken dat volmondig. Als wordt gekozen voor een meer feilloze structuur, dan brengt ons dat voor dezelfde lastige afwegingen. Dit is mijn hoofdpunt bij degenen die pleiten voor een andere basisstructuur van kwaliteitswetgeving.

De heer **Kohnstamm** (D66): Ik wil er niet veel tijd meer aan vuil maken. Wij zijn het over het algemeen wel eens. In wetgevingstechnische zin is er een groot verschil, of je een vergunningstelsel of een ontheffingstelsel ontwikkelt. Dat kan in dit soort gevallen net precies uitmaken, of je iets al dan niet preciezer kunt formuleren. Ik denk dat, als Kastelein en Legemate zeggen "verbied het, tenzij", het "tenzij" gemakkelijker te formuleren is en waterdichter te krijgen – maar nooit voor 100% – is dan de nu gekozen constructie. Maar goed, ik heb mijn redenering weergegeven en accepteer dat de staatssecretaris een andere kant opgaat.

Staatssecretaris **Simons**: Dank daarvoor.

Voorzitter! Ik kom tot het nieuwe amendement van de heer Kohnstamm dat als ik het wel heb nr. 42 draagt en betrekking heeft op een beschikking op basis van een klaagschrift, waartegen verzet mogelijk is.

De heer **Kohnstamm** (D66): Voor alle helderheid: het gaat om een gewijzigd amendement, dat nu op stuk nr. 53 staat.

Staatssecretaris **Simons**: Mijnheer de voorzitter! Er is iedere keer sprake van een spanning tussen de argumentatie die wordt aangevoerd om proceseconomische redenen – het leidt tot meer doelmatigheid; laten wij verstandig zijn en de zaak niet nodeloos compliceren; vanuit die intentie zou je in zekere zin kunnen sympathiseren met de gedachtengang, in het amendement neergelegd – en het element van optimale waarborgen voor de positie van de klager. Over die spanning is eerder in dit debat al gesproken. Ik heb ook al eerder gezegd dat je heel sterke argumenten moet hebben om de positie van de klager ogenschijnlijk te verzwakken. Wat mij betreft, geldt dat ook hierbij.

Ik heb begrepen van de heer Kohnstamm dat de regeling is ontleend aan de Advocatenwet. Dit vraagt een zekere precisering van onze kant. De regeling in de Advocatenwet is onderdeel van een veel groter geheel, waarin de deken van de orde een vooronderzoek verricht. In het kader van het amendement is het vooronderzoek, als ik het goed begrijp, losgelaten. Partijen worden niet in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. De voorzitter besluit alleen op basis van het bezwaarschrift, door of namens klager ingediend. Dit bezwaarschrift kan onduidelijk en onvolledig zijn. Hoezeer ik begrip heb voor de argumentatie van de heer Kohnstamm en die ook niet onredelijk vind, acht ik de beoordeling door enige voorzitter van een tuchtcollege op basis van slechts het klaagschrift – zoiets kan soms ongelukkig gesteld zijn; de een is bureaucratisch weerbaarder dan de ander – soms te berusten op een verrassend smalle basis, waaronder een diepergaande klacht, die uiterst serieuze studie vraagt, kan schuilgaan. Dat is mijn hoofdbezwaar. Een verwijzing naar de regeling in de Advocatenwet lijkt mij niet helemaal correct als je kijkt naar de praktijk in dat opzicht.

De heer **Kohnstamm** (D66): Die redenering is op zichzelf valide in die zin, dat de deken een aparte rol

heeft in de Advocatenwet. Het gaat echter in essentie om de procedure. Ik houd de staatssecretaris voor dat het een volstrekt gebruikelijke procedure is in een aantal andere wetten die ik heb genoemd aan het eind van mijn betoog. Ik wijs op de Ambtenarenwet, de Beroepswet en dergelijke. Zelfs de ARBO-wet geeft aan de voorzitter de bevoegdheid om te zeggen: zo op het eerste gezicht deugt het niet; ik ken klager; wij hebben al twee of drie eerdere klachten van hem gehad die betrekking hebben op dezelfde zaak; wij wijzen deze klacht af. De voorzitter van het gerecht kan menen dat de klacht niet helder geformuleerd is en dat die op grond daarvan moet worden afgewezen. Dat moet en mag naar mijn gevoel niet. Op dat moment is er natuurlijk een vooronderzoek geïndiceerd. Dat zal over het algemeen ook gebeuren. Waarom zou de voorzitter, op het moment dat hij de klager kent of wanneer de zaak al eerder aan de orde is geweest, niet kunnen zeggen dat er al naar gekeken is, dat de zaak over is dan wel bij hen aan het verkeerde adres is of dat de zaak van zo'n volstrekt minimaal belang is dat die direct wordt afgedaan? Dat is in het Amsterdamse kennelijk mogelijk zonder vooronderzoek en zonder iemand te horen. Ik ken 75 gevallen. Als de klager het daar niet mee eens is en in verzet gaat, is dat mogelijk. Vervolgens is er de normale procedure. Er wordt een extra zeef ingebouwd. Met de mogelijkheid van verzet voor de klager is de rechtspositie van de klager gewaarborgd en is het probleem van de staatssecretaris opgelost. Bovendien is de proceseconomische kant van het geheel ook gewaarborgd. Immers, de voorzitter kan dat gewoon doen. Het is een doodnormale gang van zaken bij bijna alle wetten, dus niet alleen bij de Advocatenwet.

Staatssecretaris **Simons**: Ik heb ook mijn afweging verwoord. Het is geen zwart-wit-discussie. Dat geldt bijna nooit. Maar er wordt wel licht een bepaalde sfeer gecreëerd, hoe redelijk die onder bepaalde omstandigheden ook kan zijn. De meerkosten kunnen zodanig zijn en er kan zodanig afbreuk worden gedaan aan de doelmatigheid, dat tegen die achtergrond het vooronderzoek minimaal noodzakelijk wordt

geacht. Dat is de afweging.

Het volgende is weliswaar geen hoofdzaak, maar ik vraag er toch de aandacht voor van de heer Kohnstamm. Gesteld dat de voorzitter de klacht niet-ontvankelijk verklaart, dan kan er volgens de heer Kohnstamm verzet aangetekend worden. Vervolgens oordeelt de voorzitter van hetzelfde college mee over de vraag in hoeverre er sprake was van een gerede klacht. Ik ben er wat bezorgd over, omdat je mag aannemen dat in de praktijk over het algemeen de mening van die voorzitter gevolgd wordt. Het gaat in de desbetreffende vergadering om hamerstukken en men zal het bijbehorende katebelletje weliswaar bekeken hebben, maar, hoewel ik niet overdreven voor de klager wil opkomen, ik wil toch niet snel de indruk wekken dat wij als wetgever het geringe risico nemen dat er tussen de vele mogelijke klachten die waarschijnlijk zonder vooronderzoek afgedaan kunnen worden, enkele zitten waaruit blijkt dat, als er beter naar was gekeken, er toch meer achter zat dan in eerste instantie was gedacht.

Ik zeg in alle openheid tegen de heer Kohnstamm dat ik bezorgd ben dat de mogelijkheid van verzet in dat circuit niet snel tot een type revisie leidt die volgens de heer Kohnstamm formeel tot de mogelijkheden behoort. Nogmaals, dat is de afweging.

De heer **Kohnstamm** (D66): Zeker is dat een afweging. Ik plaats alleen nog de volgende kanttekeningen. De voorzitter beoordeelt in eerste instantie het klaagschrift. Diezelfde voorzitter bekijkt dat in de verzetsprocedure. Dat is zeer gebruikelijk. Zoals gezegd, komt dat bij alle procedurewetten voor, zoals de Ambtenarenwet, de Beroepswet, de ARBO-wet en de Notariswet. Dat is dus een normale zaak.

Voor zover uw bezwaar betrekking heeft op het befaamde en reeds eerder gepasseerde arrest-De Cubber, wat ik mij kan indenken, moet ik toch opmerken dat dit hier toevallig helemaal niets meer mee te maken heeft. Dat arrest betreft de positie van de aangeklaagde en de tuchtrechtelijke maatregelen die ten aanzien van een dokter genomen kunnen worden. Het arrest-De Cubber slaat niet op een klacht die in

eerste instantie niet ontvankelijk wordt geacht.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Ik ben toch geneigd, in dezen de redenering van de staatssecretaris te volgen. Ik heb namelijk het gevoel dat bij de afweging het amendement op stuk nr. 53 wellicht toch een verzwakking betekent van de positie van de klager. Daar willen wij geen van allen aan meewerken. Nu is mijn vraag aan de heer Kohnstamm de volgende. Als het zo'n eenvoudige zaak is waarbij in één oogopslag blijkt dat het een ongegronde klacht is dan wel van onvoldoende gewicht, wat is er dan op tegen om er binnen dertig dagen een met redenen omklede beslissing over te nemen? Wat is er dus op tegen dat dit "klachtje" toch onderdeel te laten uitmaken van het vooronderzoek? Het vooronderzoek kan dan in feite met één pennestreek worden afgedaan. Formeel zal dan zowel de klager als de aangeklaagde moeten worden gehoord, maar dit hoeft geen geweldige problemen te geven. Daarbij komt dat, al heb je tien keer dezelfde klager aan de lijn, je ervan op aan kunt dat de elfde keer zijn klacht gegrond is.

De heer **Kohnstamm** (D66): Zo blijkt maar weer dat het verschil tussen theorie en praktijk in deze zaal heel groot is. Wat mevrouw Terpstra nu zegt, is pure theorie. Uit de praktijk vragen alle colleges unisono hun in vredesnaam de mogelijkheid te geven, a prima vista zaken af te doen als het direct duidelijk is dat zij ongegrond zijn, niet relevant genoeg zijn, etcetera. Ik meen dat wij er als medewetgever verstandig aan doen, ontzettend goed naar dit soort geluiden uit de praktijk te luisteren. Hierbij komt het argument dat ik eerder noemde, namelijk dat ik niets nieuws verzin en het afkijk van een aantal bestaande regelingen. In de praktijk, voor zover ik die heb meegemaakt, werken deze zeer ontnuchterend, bijvoorbeeld op het moment dat een klager zich tot een verkeerd adres wendt. Moet dan een tuchtcollege, dat toeziet op de kwaliteit van de geleverde diensten, een onderzoek verrichten en klager en aangeklaagde horen, hoewel de uitkomst van tevoren volstrekt vaststaat? Dan laten wij werk doen dat volstrekt overbodig is.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Er wordt nu een karikatuur van gemaakt. Het is aardig dat de heer Kohnstamm mijn woorden over het verschil tussen praktijk en theorie herhaalt. Mag ik hem eens iets op de man af vragen? Elk van ons krijgt als kamerlid honderden brieven van mensen die van het kastje naar de muur zijn gestuurd, die 23 keer hun hoofd hebben gestoten. Die ene keer dat je er diep in graaft, kan uiteindelijk toch blijken dat de klacht gegrond is, maar iedere keer te zijn afgewezen. Ook dit is de praktijk. Dat moet de heer Kohnstamm ook hebben meegemaakt.

De heer **Kohnstamm** (D66): Dat is precies de reden waarom in het amendement de mogelijkheid van verzet is gegeven. In dit soort zaken kunnen dan na vooronderzoek en het horen van klager en aangeklaagde de drie mensen in het college ernaar kijken in de raadkamer of na zitting. Dit ondervangt precies het probleem dat mevrouw Terpstra noemt. Ik zeg graag toe dat ik mijn collega's de voorbeelden uit de andere wetten zal geven, zodat zij het ook kunnen zien. Het is gewoon afgekeken van een aantal bestaande wetten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, de discussie op dit onderdeel te beëindigen, want wij vervallen in herhaling van betogen. Staatssecretaris, wilt u uw betoog vervolgen?

Staatssecretaris **Simons**: Namens het kabinet merk ik op dat wij het oordeel over dit amendement graag aan de Kamer overlaten.

Ik kom bij het amendement van de heer Kohnstamm op stuk nr. 43, over de verschijningsplicht. Wij spraken er eerder over. Ik dank de heer Kohnstamm ervoor dat hij mij een kleine bijscholing heeft geleverd door zich nog eens uitvoerig in de relevante literatuur te verdiepen. Ik doe hem nog de volgende suggestie aan de hand. Er is recentelijk een proefschrift van mevrouw Leijten verschenen, met een indringend pleidooi, dat erin uitmondt dat een negatief oordeel over de verschijningsplicht past. Ik raad dit erg in de belangstelling van de heer Kohnstamm aan.

Ook hier past een nuancering, voor zover de heer Kohnstamm zijn pleidooi, dat uitmondt in het

amendement, houdt vanuit een soort rechtsgevoel. Als je aangeklaagd wordt in zo'n procedure, hoor je er te zijn. Je hoort er eigenlijk ook te spreken, als het in bijzondere omstandigheden niet in het openbaar kan, dan in beslotenheid. Dit hoort vanzelfsprekend te zijn in een democratie. Dat beluisterde ik bij de heer Kohnstamm, maar vervolgens ben ik heel praktisch. Ik heb mij laten vertellen dat het tot de uitzonderingen in de Nederlandse praktijk behoort dat een aangeklaagde niet wil verschijnen. Onder die zeldzame omstandigheden zouden wij iemand met de sterke arm moeten dwingen, de tucht-rechtszaal te betreden. Wat betekent dat dan als er geen spreekplicht is? Voor die enkele keer waarbij dat blijikbaar, helaas, nodig is en waar we iemand met veel gedoe daarbinnen hebben gebracht, kies ik veel liever een andere weg dan die van het amendement. Met de beroepsgroepen zeg ik veel liever dat mensen met deze professie, indien aangeklaagd in een normale democratische procedure, ter rechtszitting behoren te verschijnen. Ik zou niet zover willen gaan om dit amendement op stuk nr. 43 te omarmen, sterker nog, ik zou het liever ontraden omdat ik er de meerwaarde niet van zie en omdat ik de praktische problemen te groot acht. Ik heb wel begrip voor het rechtsgevoel dat eruit spreekt.

De heer **Kohnstamm** (D66): Voorzitter! Ik heb in mijn tweede termijn duidelijk gemaakt waarom ik er bovenmatig aan hecht om te proberen het amendement binnen te halen. Het gaat mij voornamelijk om hetzelfde gevoel dat de staatssecretaris weergeeft, de norm die daarachter verscholen gaat. Ik vermag niet in te zien waarom we die niet gewoon in de wet vastleggen. Een arts, een verpleegkundige of wie dan ook, gefaseerd ingevoerd in het tuchtrecht, dient gewoon ter zitting te verschijnen want het gaat om de kwaliteitstoets. We kunnen niet zover gaan dat wij hen een spreekplicht opleggen. Dat kan sowieso niet afgedwongen worden. Maar je moet mensen in het vak wel laten weten dat men ten aanzien van tuchtrechtelijke aangelegenheden mee moet werken aan het onderzoek en dat men vooral

aanwezig behoort te zijn ter zitting. Die norm lijkt mij niet te misstaan in de wet die wij nu herzien.

Staatssecretaris **Simons**: Materieel lopen wij zeer weinig uiteen. Ik heb gewezen op de grote praktische bezwaren. Ik verwijs dan ook naar de Advocatenwet waarover wij eerder spraken en die bevat geen dwingende bepaling met betrekking tot de verschijningsplicht. De heer Kohnstamm citeerde uit gedragsregels die binnen de beroepsgroep zijn overeengekomen. Dat reik ik in feite aan. Het zou heel verstandig zijn om de beroepsgroep te verzoeken, daarvoor een eigen gedragscode te maken. Wanneer wij zo'n norm dwingend in de wet opleggen met als gevolg dat wij voor dat geringe percentage met de sterke hand de man of vrouw ter zitting moeten brengen, dan vind ik dat een wanvertoning. Als die professionele norm zelf niet in acht wordt genomen, dan heeft dat feit op zichzelf al betekenis.

De heer **Kohnstamm** (D66): Bij de Advocatenwet is het zelfs zo, dat het niet meewerken aan het toezicht dat uit de tuchtrechtelijke sfeer spreekt, als zodanig al een tuchtrechtelijk vergrijp is. Daarmee wordt de zaak nog sterker aangezet. Ik ben het met de staatssecretaris eens dat het helemaal geen gezicht is wanneer iemand zich spartelend naar een zitting laat voeren. Bovendien krijgt het ambt hierdoor niet echt een hoger aanzien. Maar de staatssecretaris en ik verschillen niet van mening dat het niet misstaat om deze normstelling voor een hele nieuwe beroepsgroep die straks onder de tuchtregeling gaat vallen en ook voor de oude beroepsgroepen die er al onder vielen, heel helder te maken.

Staatssecretaris **Simons**: Mijnheer de voorzitter! Ik sprak, namens het kabinet, bij een vorige gelegenheid dat ik dit zou moeten ontraden. Dit debat nu verder volgend, zou ik de nuancering willen aanbrenge dat ik het oordeel uitdrukkelijk aan de Kamer wil overlaten. Deze medaille heeft duidelijk twee kanten, zoals ook al uit het debat blijkt. We moeten tot een zorgvuldige beoordeling komen.

De heer Van der Vlies heeft een

paar praktische vragen gesteld met betrekking tot de activiteiten van de beroepsgroepen om onder klinisch psychologen mede te verstaan de ontwikkelingspsychologen, klinisch pedagogen en orthopedagogen. Ik sta positief tegenover deze activiteit, zoals ik al bij interruptie meldde. Deskundigheidsgebieden van deze beroepsgroepen overlappen elkaar in belangrijke mate. Uit een oogpunt van publieksvoorlichting is het goed als dit tot uitdrukking komt in de titelvoering. Ook in het buitenland kent men voor de betrokken beroepsbeoefenaren in bijna alle gevallen maar één titel, die van klinisch psycholoog.

De heer Van der Vlies vroeg ook nog naar de kwestie van de voorbehouden behandelingen in relatie tot psychotherapeutische hulpverlening. Ik wil vandaag herhalen wat ik hierover een- en andermaal heb gezegd, ook op adviezen van de Gezondheidsraad en NRV, dat er echt geen aanleiding is om psychotherapeutische behandelingsmethoden voor te behouden. Dat is ook niet goed doenlijk.

Ik neem het advies van de heer Van Middelkoop met betrekking tot de kerntakendiscussie op het departement graag ter harte. Ik dank hem voor die suggestie.

De heer Van Middelkoop heeft al bij een eerder debat gesproken over artikel 56 Wet BIG en de kwaliteitswet. Bij de adviesorganen ligt momenteel – ik geef een precies mogelijk antwoord – de vraag naar de relatie tussen artikel 56 Wet BIG en de kwaliteitswet. Het is een onderdeel van die adviesaanvraag. Op basis van de adviezen zullen de minister van Justitie en ik zelf namens het kabinet ons standpunt bepalen. Dat vindt zijn vertaling in de vormgeving van de kwaliteitswet. Ik ben graag bereid – ik hoop dat de heer Van Middelkoop dat voldoende acht – om de Kamer voor de indiening van het wetsvoorstel te berichten over die oordeelsvorming. Ik zal nu niet inhoudelijk ingaan op de merites van de plussen en minnen, want dan zou ik vooruit lopen op onze wens om de adviesorganen daar een oordeel over te laten geven.

De heer Van Middelkoop heeft nog een kwestie aangesneden met betrekking tot de bekwaamheidseis. Ik begrijp dat hij zegt: beroeps-

groepen gaan bekwaamheidseisen invullen. In artikel 53, lid 8, wordt een strafbaar feit genoteerd. Als er geen eisen zijn en de bepaling van de wet in werking treedt, hoe staat het dan met de vraag van de rechtszekerheid? Het zal nog enige tijd duren voordat de wet in volledigheid in werking treedt. Ik denk dat wij er redelijk optimistisch over kunnen zijn dat er op het terrein van de rechtszekerheid geen nodeloze spanningen zullen ontstaan. Je kunt toch zo wel zien dat ook vandaag al op tal van terreinen binnen beroepsgroepen regels met betrekking tot bekwaamheidseisen worden geformuleerd. Er zijn al zeer veel codes en code-afspraken op dat terrein; ik neem ze regelmatig in ontvangst. In opleidingen wordt aspirant-beroepsbeoefenaren duidelijk gemaakt wat de grenzen zijn van het kennen en het kunnen binnen dat vakgebied. Dat geldt ook voor de bijscholing, initiatieven voor periodieke registratie, enzovoorts. Gezien dat soort initiatieven in het veld voor eigen normering, ook door de Wet BIG ondersteund, hoeft er weinig zorg te zijn dat er een terrein ontstaat van rechtsonzekerheid. Uiteindelijk is ook van belang dat de individuele beroepsbeoefenaren daar als groep en ook individueel hun eigen verantwoordelijkheid in nemen. Ik acht de zorg van de heer Van Middelkoop eigenlijk wat overtrokken.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Eigenlijk heeft de staatssecretaris zelf mij geïnspireerd tot het verwoorden van die zorgen in tweede termijn. Hij heeft zelf gezegd dat hij nog eens advies zou vragen aan de LHV en LSV, daarmee aangevend dat hij een zekere objectivering van wat al dan niet onder bekwaamheid kan worden verstaan noodzakelijk vond. Als hij op dat punt blijkbaar nog enigszins onzeker is terwijl wij weten dat artikel 53, lid 8, gekoppeld is aan strafbepalingen, dan is het punt van de rechtszekerheid in het geding. Mijn concrete vraag was dan ook of wij niet eerst voldoende duidelijkheid zouden moeten hebben en bijvoorbeeld die adviezen ontvangen moeten hebben alvorens de desbetreffende bepalingen in werking kunnen treden.

Staatssecretaris **Simons**: Ik ga ervan uit dat wij binnen anderhalf, twee jaar volledige duidelijkheid zullen hebben over hetgeen mevrouw Netelenbos op tafel heeft gelegd omtrent het objectiveren van de bekwaamheidseisen. Gelet op de initiatieven van vandaag – ik noemde er enkele – acht ik dat uiterst goed mogelijk. Overigens voeg ik eraan toe dat ik er niet van uitga dat er vandaag enorme kwaliteitsproblemen zijn in de Nederlandse gezondheidszorg. Het ging mevrouw Netelenbos er eerder in het debat om het publiek op een adequate wijze te kunnen informeren, zodat de cliënt zich ervan kan verzekeren dat die man of die vrouw die voorbehouden handeling kan verrichten en daartoe ook bekwaam is. Voor zover dat ook binnen de beroepsgroep nog beter geobjectiveerd kan worden – ik wees op de herziening van het curriculum, enzovoort – moet dat in de komende twee jaar kunnen worden afgerond, opdat daar volstrekte helderheid over is.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Daar vertrouw ik dan op. In de wet is het echter subjectief geformuleerd. Iemand moet zelf redelijkerwijze kunnen aannemen dat hij of zij beschikt over de desbetreffende bekwaamheid. Als u tijdens het mondeling overleg zegt dat u toch eerst aan een aantal beroepsgroepen moet vragen wat precies onder bekwaamheid moet worden verstaan, dan komt daar mijn zorg uit voort. Maar goed, ik neem zonder meer van u aan dat het binnen twee jaar geregeld kan zijn.

Staatssecretaris **Simons**: Ik vind de weg van de objectieve normering goed, maar daarnaast is er de individuele verantwoordelijkheid van de dokter. Hij of zij moet zelf beoordelen waar hij of zij op enig moment wel of niet toe in staat is. Je kunt niet zeggen: de objectieve normen zijn krachtig in een protocol geformuleerd en daarmee ben ik verschoond van elke eigen verantwoordelijkheid inzake de vraag of ik ertoe in staat was of niet. Zo zit de wereld natuurlijk niet in elkaar. Met andere woorden, de arts is zeer verantwoordelijk voor zijn eigen doen en laten.

Ik dank mevrouw Vriens voor haar uiteindelijke steun inzake het tucht-

recht voor de afzonderlijke categorieën. Voorts vroeg zij wat de sancties zijn, indien andere lidstaten beroepsbeoefenaren weigeren omdat het beroep in Nederland niet gereguleerd is, bijvoorbeeld via de BIG. Beroepsbeoefenaren die in andere lidstaten worden geweigerd, zullen in de desbetreffende landen moeten procederen tegen die beslissing. In die procedure kunnen zij zich beroepen op de toepasselijke bepalingen van het Europese recht. Ik noem het EG-verdrag, de richtlijnen met betrekking tot de algemene erkenning van diploma's. Toepassing van de bepalingen kan er eventueel toe leiden dat nationale bepalingen buiten toepassing moeten blijven. Voorts kan er recht op schadevergoeding tegen de overheid van de desbetreffende lidstaat ontstaan.

Ik onderschrijf de argumentatie van mevrouw Laning over de kern van het publieke tuchtrecht. Verder heeft zij twee amendementen ingediend op de stukken nrs. 50 en 51. Beide behelzen de regulering van weigeringsgronden in de wet. Het amendement op stuk nr. 50 is daarin het meest expliciet: in de wet moeten de weigeringsgronden limitatief worden opgesomd. Dit amendement kan de steun van het kabinet hebben. Mij is de suggestie aangereikt, de weigeringsgronden qua terminologie precies te laten aansluiten bij de Algemene wet bestuursrecht, maar dat is natuurlijk niet de hoofdzaak.

Mevrouw Laning is ook ingegaan op de werkdruk van de tuchtcolleges. Vastgesteld kan worden dat het aantal klachten in de afgelopen jaren is gestegen. Hieruit blijkt de noodzaak, klachtprocedures op de werkvloer te intensiveren. Via vooronderzoek en de comparatiemogelijkheid conform het amendement van de heer Kohnstamm moeten wij zo zorgvuldig mogelijk bezien of daarmee niet een al te grote expansie gaat ontstaan. Als je echter vindt dat de klager centraal moet staan en dat hij voluit mogelijkheden moet hebben, dan moet je zo langzamerhand ook bereid zijn om financiële te accommoderen met het oog op de omvang van tuchtcolleges en hun werkdruk. Anders zeg je dat het goed is dat de burger rechten krijgt, terwijl je de consequenties daarvan niet accepteert. Je kunt wel als

middenweg de werkdruk beperken via de suggesties die ik deed.

Vervolgens kom ik op artikel 51. Ik heb sterk de indruk dat verschillen van inzicht met betrekking tot dit artikel vaak sterk nuanceverschillen zijn. Dat wordt misschien ook veroorzaakt door de ingewikkelde structuur van dat artikel, maar het is niet anders. In de brief aan de Kamer van mijn collega van Justitie en mijzelf is op de pagina's 2 en 3 precies omschreven wat de strekking is van artikel 51 en hoe het in de praktijk gaat werken. Ik geloof dat mevrouw Terpstra de structuur van die drie motieven niet helemaal helder voor de geest had, maar dat kan ook hebben gelegen aan de woordkeus of de formulering. Welnu, afzonderlijke motieven, die geen enkele samenhang behoeven te hebben, kunnen leiden tot regeling krachtens artikel 51. Dat is het hoofdpunt. Die motieven kunnen in allerlei combinaties voorkomen. Afhankelijk van welke motieven van toepassing zijn, wordt krachtens artikel 51 iets wel of niet geregeld. Zo wordt de opleiding alleen geregeld als daaraan vanwege een goede beroepsuitoefening behoefte bestaat. Als die behoefte er niet is en wel behoefte bestaat aan titelbescherming (een heel ander motief), dan wordt de opleiding niet geregeld maar wel aangewezen. Dat is de structuur van de regelgeving. In dat verband is dan ook de titel geregeld.

Mevrouw Vriens stelt in haar amendement op stuk nr. 38 voor, de titel alleen te verlenen als daaraan uit een oogpunt van publieksvoorlichting behoefte bestaat. Ik heb mij daar uitvoerig op bezonnen. Ik heb de vorige keer al gezegd dat ik dit geen principiële wijziging zou vinden van het wetsvoorstel. Het is ook een wat academische discussie, aangezien in de praktijk het element van de publieksvoorlichting tamelijk essentieel zal blijken te zijn. Dat leidt dan dus tot titelbescherming. Het zal maar zelden voorkomen dat dat niet aan de orde is. Het kabinet heeft dan ook geen overwegende bezwaren tegen het amendement. Het laat het oordeel aan de Kamer over.

Ik denk dat over de principiële structuur van artikel 51 overeenstemming bestaat, inclusief het amendement. Het gaat vooral om de uitvoering straks, om de advisering door de BIG-raad en de politieke

conclusies die wij daaraan verbinden. Ook hier geldt dat voor tal van beroepen de komende jaren een keurige beoordeling moet plaatsvinden. Voor tal van beroepen bestaan evenwel al keurige particuliere regelingen wat betreft opleidingsaspecten en dergelijke.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De discussie over artikel 51 kent een lange (schriftelijke) geschiedenis. Ik dacht dat het een van de verworvenheden van die schriftelijke behandeling was, dat bij een beroep dat om welke reden dan ook krachtens artikel 51 wordt geregeld, sprake is van een beschermde opleidingstitel. Ik weet dat de staatssecretaris heeft gezegd dat dit tot lastige administratieve problemen kan leiden, want het moet dan worden geregeld. In de discussie hebben wij ook naar voren gebracht dat de opleidingsinstellingen dat zelf wel zouden kunnen doen. Er is geen bezwaar gemaakt tegen het amendement op stuk nr. 38 van het CDA, dat een onderscheid maakt tussen iets regelen en een opleidingstitel. Ik vind dat jammer, omdat het noemen van artikel 51 garant staat voor datgene waar je voor staat. Omdat er geen sprake is van periodieke registratie, vind ik dat een verarming. Ik snap niet waarom dat moet, behoudens wellicht dat wordt opgezien tegen afspraken die gemaakt moeten worden over registratie.

Staatssecretaris **Simons**: Er is sprake van een nuanceverschil. In uw argumentatie zegt u eigenlijk: die titelbescherming is nodig voor zover daar een publiek belang mee gemoeid is. Ik verwacht dat in verreweg de meeste gevallen ook bij aanvaarding van het amendement van mevrouw Vriens in de praktijk titelbescherming ontstaat. In die zin is het dus een academische discussie, die we dus niet al te principiële moeten voeren. Voor verreweg de meeste beroepen zal het element van het publieke belang aan de orde zijn.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Maar als er sprake is van een academische discussie, waarom zou je dan de wet willen wijzigen? Waarom handhaaft u dan niet het oorspronkelijke voorstel, dat ik steun?

Staatssecretaris **Simons**: Om de spiegelbeeldige reden dat ik het niet zo principiële vind, zodat ik geen reden zie om een kamerlid dat dit een zekere verbetering vindt, tegen te werken.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Maar nu begin ik toch problemen te krijgen. Waar gaat het om? In de door u genoemde brief staat dat: "Zoals uit het vorenstaande mogen blijken, kan de vraag van mevrouw Vriens of het de bedoeling is, alle opleidingen die uit publieksbelang belangrijk zijn, al zijn ze particulier goed geregeld, aan te wijzen en een beschermde opleidingstitel te geven, ontkennend worden beantwoord." Dat betekent dus dat er opleidingen zijn, waarvan het een publieksbelang is dat ze goed geregeld zijn, en die op particuliere wijze al goed geregeld zijn. Deze opleidingen worden in uw visie niet aangewezen. Opleidingen die uit publieksbelang geregeld moeten worden, en die nog niet geregeld zijn, worden wel geregeld en krijgen een opleidingstitel. Dat is een tweedeling in de opleidingen, waar het motief van het publieksbelang een rol bij speelt. Daar kan mevrouw Netelenbos toch niet aan meewerken? Dan moeten ook de opleidingen die al geregeld zijn, met publieksbelang, daarbij betrokken worden.

De staatssecretaris zegt nu het volgende: de opleidingen die al geregeld zijn, maar wel het criterium van het publieksbelang hebben, worden niet aangewezen en krijgen dus geen beschermde opleidingstitel.

Staatssecretaris **Simons**: Om verdere verwarring te voorkomen, verwijs ik naar de eerder genoemde brief, en wel naar pagina 2, vanaf artikel 51 (halverwege die pagina) tot de eerste alinea van pagina 3. Daar wordt exact aangegeven wat de opvatting van het kabinet is over het functioneren van artikel 51, en wordt het onderscheid heel scherp aangebracht tussen regeling van de opleiding en aanwijzing van de opleiding, dat volgt op het moment waarop, om heel andere redenen, het beroep is ondergebracht in artikel 51.

Mevrouw **Vriens-Auerbach** (CDA): Als het criterium van het publieks-

belang het enige criterium is, wordt de opleiding dus niet aangewezen, en krijgt zij geen beschermde titel. "Aanwijzing van de betrokken opleiding zal in zodanig geval uitsluitend plaatsvinden indien ten aanzien van dat beroep sprake is van een motief, als genoemd onder 1 of 2." Dus als het enige motief motief 3 is, namelijk publieksbelang, wordt er alleen maar een beschermde opleidingstitel gegeven als de opleiding nog geregeld moet worden, maar niet als zij al geregeld is, want dan wordt die opleiding niet aangewezen.

Staatssecretaris **Simons**: Neen, ik kan het beste verwijzen naar de tekst van de brief. In dat kader past de nuancering dat aanvaarding van het amendement op stuk nr. 38 geen wezenlijke afbreuk doet aan de hoofdstructuur van artikel 51. Ik begrijp dat mevrouw Netelenbos op dit punt enige aarzeling heeft.

Mevrouw Laning heeft mij gevraagd, een reactie te geven op het toekomstbeeld dat is geschetst door de heer Ariëns. Het onbevoegd uitoefenen van geneeskunst maakt na de invoering van de Wet BIG plaats voor erkenning van verschillende typen genezers en zo langzamerhand zal er geen sprake meer zijn van kritische toetsing van middelen en van methoden, zoals vereist voor de reguliere geneeskunst. Dit laatste met een knipoog naar mevrouw Terpstra. Voorzitter! Ik neem daar afstand van. Ik vind dat geen juiste karakterisering. De Wet BIG is uiteindelijk een balans die gevonden is na vele ronden van discussies en na vele aanpassingen. Het is primair een kwaliteitswet. Zij bevat instrumenten waarmee de verantwoordelijkheid van beroepsbeoefenaren en die van de overheid waargemaakt kunnen worden. De opleidingen moeten aan kwalitatief verantwoorde objectieve eisen voldoen. Er dient sprake te zijn van kritische toetsing van overheidswege – ik noem de inspectie en de strafrechter – van middelen en methoden in de gevallen die daartoe aanleiding geven. Dit zijn met name de gevallen van het onbevoegd verrichten van voorbehouden handelingen en die van schade aan individuele burgers die gebruik maken van de gezondheidszorg.

Ik voeg daaraan toe dat dit toekomstvisioen mij veel te somber

oogt. Het bevat ook een verkeerde propositie inzake de huidige kwaliteit van de Nederlandse gezondheidszorg. De grote winst van de Wet BIG vind ik tevens dat er mogelijk een zakelijker dialoog kan komen tussen de alternatieve en de niet-alternatieve genezers. Bovenal is het een kwaliteitswet die, wanneer zij de komende jaren op een zorgvuldige wijze wordt uitgevoerd en toegepast, tot een zekere meerwaarde in de Nederlandse gezondheidszorg kan leiden.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Ik kom niet terug op de uitspraken van de heer Ariëns, want ik ben het eens met de staatssecretaris. Er rest mij alleen nog het amendement op stuk nr. 51 in te trekken.

De **voorzitter**: Aangezien het amendement-Laning Boersema/Vriens-Auerbach (stuk nr. 51) is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Mevrouw **Laning-Boersema** (CDA): Wil de staatssecretaris toezeggen dat aan de lijst van zaken die geëvalueerd worden, de problematiek die genoemd wordt op stuk nr. 50 toegevoegd wordt? Dat betreft dus het aantal malen dat gemotiveerd geweigerd wordt, een raadsman toe te laten.

Staatssecretaris **Simons**: Ik zeg dat toe.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, af te zien van artikelsgewijze behandeling en dinsdag te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 17.40 uur tot 19.10 uur geschorst.

Voorzitter: Frinking

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik bepaal nader dat de UCV van maandag 15 juni van de Commissie voor de rijksuitgaven en de bijzondere Commissie ISMO niet doorgaat.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het basisonderwijs, de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op het leerlingwezen en de Wet op de onderwijsverzorging in verband met onder meer de invoering van de mogelijkheid van bestuursaanstelling, het decentraal georganiseerd overleg, de invoering van de mogelijkheid van centrale diensten en de uitbreiding van de bevoegdheden van de commissies van beroep (regelingen i.v.m. invoering FBS) (22467).**

De **voorzitter**: Ik wijs de Kamer erop dat wij vanavond moeten trachten, de eerste termijn zowel van de zijde van de Kamer als van de regering af te ronden. Wij kunnen voor het bereiken van dat streven eventueel uitlopen tot enige minuten na 23.00 uur. Of dat streven wordt bereikt, hangt ook ervan af of de eerste termijn zal uitlopen. Tussen de eerste termijn van de kant van de Kamer en het antwoord van de regering zal ongeveer een kwartier worden geschorst ter voorbereiding van het antwoord van de regering. Of wij deze planning kunnen volgen, moet worden bezien.

De heer **Franssen** (VVD): U kunt dat doen, maar of die planning uitkomt, durf ik u niet te garanderen.

De **voorzitter**: Dat snap ik, maar het is beter dat de Kamer op de hoogte is van de planning om te voorkomen dat wij het zomerreces later moeten beginnen dan op dit ogenblik is gepland.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dat is een dreigement!

De **voorzitter**: Ik geef de dilemma's van het Presidium weer.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Schutte** (GPV): Voorzitter!

Over het formatiebudgetsysteem hebben wij reeds bij een eerdere gelegenheid uitvoerig gesproken. Ook al omdat ik bij die gelegenheid mijn instemming heb kunnen betuigen met het wetsvoorstel dat de grondslag legde voor het FBS, heeft het weinig nut om nu weer in algemene zin bij de strekking van dat systeem uitvoerig stil te staan. Ik zal daar dan ook van afzien, waarmee ik, zo dacht ik, geheel in de geest van de voorzitter handel, door binnen de door mij opgegeven spreektijd te blijven.

Het aan de orde zijnde wetsvoorstel verschaft te zamen met het al eerder behandelde voorstel over de hoofdlijnen, de grondslag voor het FBS-instrumentarium dat verder zal worden uitgewerkt in formatiebesluiten en in het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel. In de memorie van antwoord wordt in dit verband opgemerkt dat het resultaat van beide voorstellen een compleet samenhangend geheel is. Ik ben het daar niet helemaal mee eens. Daarmee wordt te kort gedaan aan het belang van de herziening van de Wet medezeggenschap onderwijs, die, wat mij betreft, toch voor het belangrijkste deel het gevolg is van de decentralisatie van het georganiseerd overleg. Vanuit dat perspectief bezien, is het dan ook te betreuren dat wijziging van de WMO geen onderdeel van dit wetsvoorstel vormt.

Toch betekent dit voorstel een nieuwe stap naar de voltooiing van het FBS. Het verschaft de wettelijke basis voor een aantal instrumenten die daarin van belang zijn. Dat geldt de bestuursaanstelling. Het past binnen de doelstelling van het FBS om onderwijspersoneel aan te stellen in algemene dienst van het schoolbestuur. Daardoor ontstaan betere mogelijkheden om een geïntegreerd personeelsbeleid te voeren. Het gaat mij op dit moment echter te ver om het principe van de bestuursaanstelling tot norm te verklaren. Een dergelijke ontwikkeling zou van onderop gestalte moeten krijgen. Daarmee wordt recht gedaan aan de vergrote autonomie van de scholen en aan het decentrale karakter van het georganiseerd overleg.

Tegen de achtergrond van de grotere beleidsvrijheid van het bevoegd gezag ligt een georganiseerd overleg op decentraal niveau

in de rede. Regeling van een decentraal georganiseerd overleg heeft daarom mijn instemming. Van wezenlijk belang vind ik wel dat binnen het bijzonder onderwijs het overleg per richting kan worden gevoerd. Hier ligt dan ook primair een verantwoordelijkheid voor het bevoegd gezag. Deze primaire verantwoordelijkheid wordt onvoldoende gehonoreerd, als wordt voorgeschreven dat onder de personeelsorganisaties waarmee overleg zal worden gevoerd de centrales van overheids- en onderwijspersoneel moeten worden verstaan, tenzij gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid, af te wijken van de samenstelling van het DGO. Ik waardeer het op zichzelf dat deze afwijkingmogelijkheid geboden wordt, maar waarom kan het niet aan het bevoegd gezag worden overgelaten, te beslissen over de representativiteit van personeelsorganisaties? Een andere mogelijkheid is dat als uitgangspunt wordt genomen dat in het decentraal georganiseerd overleg die organisaties vertegenwoordigd zijn die aan de hand van een zekere normstelling representatief zijn voor een school of voor een verband van scholen. De representativiteit op dat niveau behoeft niet altijd gelijk te zijn aan die op centraal niveau. Ik herinner mij uit mijn gemeentelijk verleden dat een soortgelijke regeling daar ook wel werd toegepast.

De heer **Franssen** (VVD): Ik heb in de schriftelijke voorbereiding uiteraard de inbreng van de fractie van de heer Schutte op dit punt gelezen en er ook over nagedacht, omdat er op zichzelf in de redenering iets heel logisch schuilt. Aan de andere kant zet ik daar tegenover – en daarover vraag ik de heer Schutte graag om zijn oordeel – de vraag wat het effect kan zijn van de verhouding tussen centraal en decentraal overleg, als de mogelijkheid erin zit dat een aantal organisaties in het decentraal overleg niet op alle punten aan snee komt. Daardoor ontstaat het risico dat men op centraal niveau meer wil gaan regelen dan op decentraal niveau geregeld zou kunnen worden. Naar mijn mening wordt daarmee min of meer afbreuk gedaan aan een van de oogmerken van het formatiebudgetsysteem, namelijk zoveel mogelijk op

decentraal niveau proberen te regelen wat daar geregeld kan worden.

De heer **Schutte** (GPV): Dat is uiteraard een voor de hand liggende vraagstelling. In mijn laatste woorden vóór de interruptie van de heer Franssen heb ik ook verwezen naar een precedent op dat terrein. De vraag is wat je doet in een landelijk georganiseerd overleg als het gaat over het overheidspersoneel en wat je overlaat aan het decentraal georganiseerd overleg op gemeentelijk en provinciaal niveau. Daarbij kunnen dezelfde vragen aan de orde komen. In een aantal gemeenten is daarvoor inderdaad een oplossing gevonden, waarbij de representativiteit op plaatselijk niveau bepalend was voor de samenstelling van het plaatselijk georganiseerd overleg. Dat kan inderdaad, waarschijnlijk incidenteel, betekenen dat in een bepaalde gemeente of provincie niet alle centrales voldoende aan de representativiteitseis op het plaatselijk niveau. Een organisatie die op plaatselijk niveau wel voldoende representatief is, kan dan landelijk die erkenning niet hebben. Dat effect kan zich voordoen en het is in een aantal gemeenten heel goed uitgevoerd, zij het met enige horten en stoten, omdat de centrales geen groot voorstander waren van een dergelijke inbreuk op hun positie. Er is dus een precedent op dit terrein en ik denk ook niet dat er op grote schaal gebruik van zal behoeven te worden gemaakt, omdat in het gros van de gevallen ook op plaatselijk niveau de landelijke centrales voldoende representatief zullen blijken te zijn. Zij zijn niet voor niets landelijk representatief erkend.

De heer **Franssen** (VVD): Bij het onderwijs speelt natuurlijk altijd iets extra's mee in vergelijking met de gemeenten die niet geconfronteerd worden met de denominatieve verscheidenheid in de zin die het onderwijs kent. Ik ben mij echter, ook gezien mijn eigen gemeentelijke verleden, niet echt bewust van een zo zelfstandig decentraal georganiseerd overleg op decentraal niveau dat daarin zoveel meer nieuwigheid naar voren komt dan mijn ervaring is. Die was dat men veelal op decentraal niveau klakkeloos overneemt wat op centraal niveau wordt

geregeld. Wij proberen nu juist – dat is ook de uitnodiging in de stukken van de kant van de regering – zoveel mogelijk voeding en impulsen aan het decentraal overleg te geven.

De heer **Schutte** (GPV): Ik denk dat de heer Franssen nu toch een beetje de betekenis onderschat van het georganiseerd overleg op gemeentelijk en provinciaal niveau.

De heer **Franssen** (VVD): Neen, niet op provinciaal niveau. Ik spreek nu slechts over het gemeentelijk niveau.

De heer **Schutte** (GPV): Op het gemeentelijk niveau heeft mijn ervaring ook betrekking. Als ik die vergaderingen ambtshalve mocht bijwonen, kreeg ik nooit de indruk dat daar alleen het vertalen van landelijke regelingen naar plaatselijke aan de orde was. Daar werd het kortst over gesproken, maar er werden toch vrij langdurige vergaderingen gehouden. Er werd dus kennelijk ook over ander zaken gesproken.

De heer **Franssen** (VVD): Waarschijnlijk spreekt de heer Schutte nu over Zeist.

De heer **Schutte** (GPV): Onder andere, want daar heb ik de meeste ervaring mee.

De heer **Franssen** (VVD): Dat is toch een wat grotere gemeente dan het merendeel dat er bestond en bestaat en als het aan de heer Schutte ligt, zal blijven bestaan, neem ik aan.

De heer **Schutte** (GPV): Juist. Maar het gaat mij om het principe van representativiteit. De heer Franssen zegt terecht dat die bij het onderwijs een wat andere inkleuring heeft, omdat daarbij het denominatieve aspect meespeelt. Voor mij is dat een reden te meer om te zeggen dat het, als het op gemeentelijk niveau al kon, zeker mogelijk behoort te zijn op lokaal niveau. Straks zal ik nog de argumenten noemen, omdat die in de schriftelijke voorbereiding ook aan de orde zijn geweest. Het behoort mogelijk te zijn vanwege de doorwerking naar de geschillencommissies.

De heer **Franssen** (VVD): Die

denominatie is dus een belangrijk aandachtspunt voor de heer Schutte om dit zo sterk te bepleiten?

De heer **Schutte** (GPV): Dat is zonder meer het geval.

Voorzitter! Het argument dat de organisaties van schoolbesturen in het overleg over de hoofdlijnen van het FBS nimmer een duidelijk wens te kennen hebben gegeven, is volgens mij niet relevant. Ook vind ik het een zwak argument dat de verschuiving van de bevoegdheden van het centrale naar het decentrale niveau, waarbij het aangewezen lijkt om het overleg op decentraal niveau dan te voeren met de organisaties die ook op centraal niveau zijn vertegenwoordigd, een belangrijke aanleiding is voor het invoeren van het decentraal georganiseerd overleg. Immers, er verandert wel wat als je bevoegdheden decentraliseert en bevoegde gezagen bij dat overleg betreft. Een aspect als richting kan dan niet zomaar over het hoofd worden gezien.

Ik vind het met name ook van belang vanwege de consequenties die een en ander kan hebben voor de samenstelling van de geschillencommissie. Die vormt, wat de personeelsorganisaties betreft, een afspiegeling van de organisaties die in het DGO vertegenwoordigd zijn. Omdat de schoolbesturen buitenspel staan waar het gaat om de vraag met welke personeelsorganisatie in het DGO wordt onderhandeld – dat wordt immers uitsluitend door het personeel bepaald – is dat ook het geval bij de samenstelling van de geschillencommissie. De conclusie is dan dat de geschillencommissie kan bestaan uit personen die geen affiniteit hebben met de desbetreffende richting.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Bij de behandeling van het wetsvoorstel 22157 was een artikel aan de orde, waarin werd bepaald dat op het moment dat twee derde van de personeelsleden zich niet wensten te laten vertegenwoordigen door een bepaalde centrale, dat ook niet zou kunnen. Daar heb ik toen nog enige moeite mee gehad omdat ik dat automatisme eigenlijk niet zo vanzelfsprekend vond. Dat is dus bepaald. Als het gaat om scholen die sterk "eenkleurig" zijn, dan zijn de angsten die de heer Schutte hier

naar voren brengt, dus eigenlijk helemaal niet zo reëel. Men kan dan immers gebruik maken van dat artikel.

De heer **Schutte** (GPV): Ik heb aan het begin van mijn betoog op dit punt op die afwijkmogelijkheid gewezen. De vraag is alleen of het, juist het als gaat om een denominatieve organisatie van scholen, logisch is om het te laten afhangen van een afwijkmogelijkheid. Zou je niet veel zuiverder handelen op de manier zoals ik hier suggereer? Ik heb gezegd dat de door mevrouw Netelenbos genoemde afwijkmogelijkheid in ieder geval een tegemoetkoming in onze richting is.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Maar dat betekent toch dat het door de heer Schutte geschetste risico vrij theoretisch van aard is?

De heer **Schutte** (GPV): Als gebruik wordt gemaakt van die afwijkmogelijkheid, dan is dat risico in die situatie niet aanwezig. Dat ben ik met mevrouw Netelenbos eens. Maar dan moet het voor zo'n hele denominatie ook zo kunnen functioneren. De vraag is of dat in de praktijk zo zal kunnen gaan, omdat de samenstelling op de ene school nogal kan verschillen van de andere. Dat zal de praktijk echter moeten uitwijzen.

Staatssecretaris **Wallage**: Voorzitter! Ter voorkoming van misverstanden: de bepaling waarnaar mevrouw Netelenbos verwees, staat in het RPBO en niet in de wet. Dit doet voor haar inhoudelijke argumentatie niet ter zake.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De heer Hermes fluisterde mij dat ook al in.

De heer **Schutte** (GPV): Voorzitter! Daarbij komt dan nog het bindende karakter van de uitspraak van de geschillencommissie. Terecht wees de Onderwijsraad erop dat een uitspraak van de geschillencommissie de grondwettelijke aanstellingsvrijheid van het bevoegd gezag kan beperken. Het voorbeeld van een bevoegd gezag van een bijzondere school, dat van nieuw aan te stellen personeel wil gaan eisen dat het de grondslag van de school onder-

schrijft in plaats van respecteert, en de vraag naar de redelijkheid daarvan, waarover een geschillencommissie uitspraak zal moeten doen, geven dit wel aan.

De stelling van de staatssecretaris dat uitspraken van de geschillencommissie voor het bijzonder onderwijs niet rechtstreeks bindend zijn, maar alleen bindend zijn bij wijze van een bekostigingsvoorwaarde die door het bevoegd gezag vrijwillig is aanvaard, vind ik zwak. In hoeverre kan er immers sprake zijn van een vrijwillige aanvaarding van een bekostigingsvoorwaarde, die door de wetgever wordt opgelegd aan bevoegde gezagsorganen die al scholen in stand houden? Het is toch nauwelijks als reëel te veronderstellen dat scholen dan maar van bekostiging moeten afzien.

Ik blijf erbij dat door de wijze van redeneren van de staatssecretaris, het gevaar aanwezig is dat er geen rem meer is om telkens nieuwe bekostigingsvoorwaarden te formuleren en aan bevoegde gezagen op te leggen. Ik onderken dat nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen tot wetsvoorstellen kunnen leiden die, na een adviesronde en een zorgvuldige parlementaire behandeling, nieuwe regels en bekostigingsvoorwaarden kunnen opleveren. Het betekent dan echter wel dat reële argumenten die samenhangen met uitgangspunten van ons onderwijsbestel, bij de totstandkoming van een dergelijke bekostigingsvoorwaarde verdisconteerd moeten worden. Ik vind dat dit niet gebeurt als, met een beroep op een bekostigingsvoorwaarde die nog niet in de wet is vastgelegd, principiële kritiek op een voorgenumen maatregel aan de kant wordt geschoven. In dit geval gaat het om principiële kritiek die afkomstig is van belangrijke adviesorganen, zoals de Onderwijsraad en de Raad van State, of van fracties in dit huis.

Voorzitter! Ik heb kennis genomen van de amendementen die de heer Hermes tot voor vanavond heeft ingediend om aan dit punt van kritiek tegemoet te komen. Hij stelt voor om de uitspraken van de geschillencommissie waaraan het bevoegd gezag zich moet onderwerpen, niet de vorm van uitspraken maar van adviezen te geven. Ik heb waardering voor de intentie van deze amendementen, maar vind wel, dat de

constructie wat merkwaardig is. Wat is namelijk het verschil tussen een dergelijke bindende uitspraak en een bindend advies? Dat heeft toch veel weg van een woordspeling. Bovendien wordt in de toelichting de suggestie gewekt, dat in het ene geval, namelijk bij een bindende uitspraak, geen beroep op de burgerlijke rechter mogelijk zou zijn en in het andere geval wel. Ik zie niet in, waarom een beroep op de burgerlijke rechter in beide gevallen niet mogelijk zou zijn, al zal deze rechter zich in beide gevallen waarschijnlijk terughoudend opstellen. Deze amendementen, bedoeld als een stap in onze richting, lijken mij niet afdoende. Ik sluit mij aan bij het advies van de Onderwijsraad om een bepaling in de wet op te nemen, dat de geschillencommissie, wat het bijzonder onderwijs betreft, de vrijheid van richting in acht neemt. Een amendement van die strekking heeft de Kamer inmiddels bereikt. Mochten er op dit terrein nog andere suggesties zijn, dan zal ik daarvan met veel belangstelling kennis nemen. Ik hoop in ieder geval, dat de staatssecretaris en de Kamer mij op dit punt tegemoet kunnen komen, zodat ik zonder reserves mijn instemming kan betuigen met dit wetsvoorstel.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij komen nu toe aan de afronding van de regelgeving met betrekking tot het formatiebudgetsysteem. Het heeft nogal wat voeten in de aarde gehad: vele verschillende wetsvoorstellen, verschillende ontwerp-besluiten. Gisteren ontvingen wij een concept-AMvB, dat over het rechtspositiebesluit gaat. Had dat niet wat eerder gekund? Dan hadden wij bij de voorbereiding van het wetsvoorstel nog rekening kunnen houden met dit stuk. Het is een behoorlijk dik pak. Wij hebben niet de gelegenheid gehad om het te bestuderen. Wij maken derhalve een voorbehoud. Er zal op dat punt nog wel eens een reactie kunnen komen. In zoverre is niet helemaal sprake van een afsluiting van de regelgeving.

Wij hebben waardering voor de staatssecretaris in verband met de mededelingen, die hij heeft gedaan in zijn brief van 10 maart. Uit de

uitleg en uit antwoorden op vragen van collega Tuinstra is gebleken, dat de staatssecretaris bereid is rekening te houden met de knelpunten, die kunnen ontstaan bij de invoering van het formatiebudgetsysteem. In zijn brief van 10 maart schrijft de staatssecretaris: "Ik heb het parlement toegezegd de voortgang van het invoeringsproces van het FBS nauwlettend te volgen. Onderdeel daarvan zal zijn, dat aandacht besteed zal worden aan knelpunten bij de uitvoering op schoolniveau. Ik zal een voorziening treffen voor onvermijdbare knelpunten, die individuele schoolbesturen niet binnen het geheel van het formatiebudget, de verschillende overgangsregelingen en het natuurlijk verloop kunnen opvangen. Op korte termijn zal ik een aantal schoolleiders en bestuurders vragen om met ingang van 1 augustus 1992 zitting te nemen in een commissie, die dergelijke onvermijdbare knelpunten in het invoeringsjaar van het formatiebudgetsysteem ter advies over de behandeling zal voorleggen."

Is de zaak al in voorbereiding? Hoe staat het ermee? Alle waardering daarvoor. Waarom stond een dergelijke passage niet in de brief van 10 maart voor het basis- en het speciaal onderwijs? Ze kwam wel voor in de brief voor het voortgezet onderwijs. Wij vragen ons af of het niet verstandig is voor het basisonderwijs en het speciaal onderwijs in dezelfde richting te denken. Wij willen hier alsnog voor pleiten.

Iets anders dan waardering hebben wij bij de nota naar aanleiding van het eindverslag. Er wordt nogal eens opgemerkt, dat over een en ander al is beslist, dat een en ander al is geregeld en dat inmiddels een en ander een feit is geworden. Daarbij wordt verwezen naar de voorgaande wetgeving en het Staatsblad, de nrs. 112 en 113. Je komt dat op verschillende plaatsen in de nota naar aanleiding van het eindverslag tegen. Dit is op ons wat irritant overgekomen. De regering is met de nodige aanvullingen en veranderingen gekomen, vergeleken bij vorige wetsvoorstellen. Waarom kon dit dan niet gelden voor de Kamer? Dit betekent dat wij toch maar aan de slag gaan, al hebben wij natuurlijk in beginsel het besluit in het kader van wetsvoorstel 22057 hebben

genomen om het FBS in te voeren.

Het eerste punt dat ik aansnijdt, is de bestuursaanstelling. Uitwisselbaarheid van personeel kent haar grenzen. Ik heb inmiddels uit informatie begrepen dat er geen problemen zijn ten aanzien van de categorieën onderwijzend personeel in het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs. Als dat personeel onderling uitwisselbaar zou zijn in het kader van een bestuursaanstelling zou dat expliciet in de wet hebben moeten staan. Ik wil van de staatssecretaris weten of de informatie die ik geef juist is. Ik ben daarvan uitgegaan. Ik heb geconstateerd dat wat de onderlinge uitwisselbaarheid van personeel betreft zich alleen een probleem kan voordoen binnen het speciaal onderwijs. Op dit punt is door mevrouw Netelenbos en mij een amendement ingediend, beogende de onderlinge uitwisselbaarheid van het personeel in het speciaal onderwijs te voorkomen. Per slot van rekening moet je er rekening mee houden dat een leerkracht, die jarenlang gewerkt heeft in een ZMLK-school, niet zonder meer geplaatst kan worden in een ZMOK-school.

In de nota naar aanleiding van het eindverslag is opgemerkt dat het schoolbestuur vrijheid en dus keuzemogelijkheden heeft, maar ik waag dit te betwijfelen. Ik denk dat een schoolbestuur met bestuursaanstellingen wel eens in de positie kan komen dat het gedwongen wordt om personeel uit te wisselen in verband met afvloeiingsregelingen. Het lijkt ons verstandig, een en ander voor het speciaal onderwijs zuiver te regelen en te voorkomen dat zonder meer personeel uitgewisseld wordt. Ik zeg niet dat het onmogelijk is. Een bestuur kan een leerkracht in een andere positie brengen, maar het lijkt mij een moeilijke zaak dwang in dezen op te leggen.

De heer **Franssen** (VVD): Ik zal maar gewoon eerlijk zeggen dat ik dit amendement betreur, gegeven de uiteenzetting in de schriftelijke gedachtenwisseling. Ik zou iets voor de gedachte van de collegae kunnen voelen, indien de benadering zou stoelen op een zodanig onderscheid in bevoegdhedenregelingen en daarbij passende opleidingen, dat

daaruit automatisch zou moeten voortvloeien dat men niet aan iedere school voor speciaal onderwijs kan worden aangesteld. Een docent die eenmaal de aantekening speciaal onderwijs heeft, is bij mijn weten aan een hele serie scholen voor speciaal onderwijs benoembaar. Er zijn ook allerlei cursussen aan de hand waarvan iemand voor iets heel specifiek kan worden bijgeschoold wil hij/zij aan een school werkzaam kunnen zijn. Welk oogmerk zit hierachter? Wil men via een omweg het fenomeen van de bestuursaanstelling ontkrachten of zit er echt een onderwijsinhoudelijk element achter? Als het laatste het geval is, moet dit toch ook in andere onderwijsbeleidsonderdelen zichtbaar zijn geworden?

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het heeft niets te maken met de gedachte dat een bestuursaanstelling geen goede zaak zou zijn. Die bestuursaanstelling wordt door ons onderschreven, althans de manier waarop een en ander in de wet is geregeld. Het is namelijk op een bepaalde manier in de wet geregeld. Men is niet verplicht, tot bestuursaanstellingen over te gaan.

Wat het tweede punt betreft: het gaat om onderwijskundige motieven. Iemand, die tien of vijftien jaar gewerkt heeft in een ZMLK-school, plaats je zomaar niet over naar een ZMOK-school. In het verleden hebben wij ook een discussie over dit soort zaken gehad. Toen ging het om wachtgeldkwesties. Ik kan mij herinneren dat de heer Franssen toen de gedachte gesteund heeft – ik ben in de gelegenheid dat aan te tonen; helaas heb ik het nu niet paraat – dat uitwisselbaarheid van personeel binnen het speciaal onderwijs niet mogelijk is. Dat personeel heeft een zodanig grote specialistische deskundigheid gekregen dat het niet zonder meer naar een andere school voor speciaal onderwijs overgeplaatst kan worden. Dat hield toen verband met een bepaalde wachtgeldregeling die het ministerie had voorgesteld. Daarbij zou de wachtgeldverplichting gelden voor alle vormen van speciaal onderwijs. De heer Franssen en ik hebben dat toen tegengehouden.

De heer **Franssen** (VVD): Ik sluit dat niet uit, al ben ik de heer Hermes erkentelijk als hij dat in het

weekeinde wil opzoeken. Er moet natuurlijk ook wel sprake zijn van een voortschrijden in het denken, mede tegen de achtergrond van de nadruk die bij herhaling is gelegd, ook door mij, op vernieuwing en verbetering van de opleidingen. Daarin kan in toenemende mate een gemeenschappelijke ondergrond gelegd worden die in wezen benoeming bij verschillende soorten van speciaal onderwijs mogelijk moet maken. Ik geef toe dat er verschil is tussen de categorie-1- en de categorie-2-scholen. Maar op dat punt moeten wij een bestuursaanstelling pro forma in de wet niet door beperkingen feitelijk ontkrachten. Ik ben bang dat dit gebeurt, zelfs dat het in versterkte mate wordt ontkracht, doordat men op voorhand geen enkele ruimte aan het decentraal overleg laat.

De heer **Hermes** (CDA): Ik heb het idee dat wij over een fenomeen praten dat niet zo veelvuldig voorkomt. Maar regelingen worden nu eenmaal getroffen voor bijzondere situaties, bijzondere gevallen of moeilijke omstandigheden. Het zal niet veel voorkomen dat een schoolbestuur meer soorten van speciaal onderwijs onder zich heeft. Het komt wel voor, maar in zeer geringe mate. Dus wij praten eigenlijk over een zeer bescheiden kwestie.

Ik zal ook opzoeken wat er in het verleden aan de orde is geweest.

De heer **Franssen** (VVD): Mijn hartelijke dank daarvoor. Maar ik neem toch aan dat de bestuurlijke schaalvergroting ook niet aan het speciaal onderwijs voorbij zal gaan.

De heer **Hermes** (CDA): Nee, maar volgens mij zal dat meer geschieden in bepaalde vormen van speciaal onderwijs, dus van dezelfde soort. Ik heb ook expres niet LOM en MLK genoemd. Dat zal ik straks trouwens herhalen in een ander verband. Maar ik denk wel aan de categorie-2-scholen. Ik moet zeggen dat ik intussen wel zoveel van het speciaal onderwijs af weet, dat iemand die tien, vijftien jaar aan een bepaalde school voor speciaal onderwijs verbonden is, een zekere attitude heeft opgebouwd. Er kan dan niet zomaar worden overgeschakeld naar een andere vorm. Ik noem als

Hermes

voorbeeld ZMOK-scholen; daar komt nogal wat bij kijken. Je moet het publiek daar eens zien. Ik sluit het niet uit, als de leerkracht het zelf wil.

Maar dwang zonder meer gaat mij te ver.

De heer **Franssen** (VVD): Ik kom daar in mijn termijn op terug. Ik heb de spreektijd dan echt nodig.

De **voorzitter**: Dat wilde ik u ook vragen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Nog iets over het amendement. Ik wil het niet uitsluiten, als de leraar medewerking verleent. Dan is er ook helemaal geen probleem. Wij hebben het nu over de casus dat de leraar geen medewerking verleent, althans niet zonder meer. De toelichting op het amendement is: niet zonder meer. Wat moet ik mij daarbij zoal voorstellen?

De heer **Hermes** (CDA): Welnu, automatisch gedwongen en verplicht.

De heer **Van der Vlies** (SGP): En als daar door het bevoegd gezag een pakket van her- of bijscholing of iets dergelijks bij wordt aangeboden?

De heer **Hermes** (CDA): Als de leerkracht daarmee akkoord gaat, is het feest over.

Voorzitter! Ik kom te spreken over het decentraal georganiseerd overleg (DGO). Dat is een goede zaak. Het vloeit voort uit het formatiebudgetsysteem. Er is geen centraal georganiseerd overleg meer, maar zoveel mogelijk decentraal georganiseerd. Het is alleszins begrijpelijk dat daar op de een of andere manier regels voor nodig zijn. Maar als je dan denkt aan beperking van bepaalde constitutionele bevoegdheden, is het wel zo elegant om dat bij wet te regelen in plaats van bij algemene maatregel van bestuur. Om die redenen pleiten wij ervoor dat het op overeenstemming gericht overleg bij wet wordt geregeld en niet bij AMvB.

Wij gaan ermee akkoord dat er voor twee onderwerpen een overeenstemmingsvereiste is, namelijk de bestuursaanstelling en het maximumverzilveringspercentage. Als men dit soort zaken wil

invoeren, moet er in het DGO overeenstemming bestaan. Hierbij gaat het dus niet meer om op overeenstemming gericht overleg. Ik heb er nog eens bij stilgestaan en toen is een vraag bij mij opgekomen. Bij wet en niet bij algemene maatregel van bestuur wordt geregeld dat het overleg op overeenstemming gericht moet zijn, behoudens twee gevallen. Deze twee uitzonderingen moet je dan ook in de wet noemen. Een ervan, de bestuursaanstelling, staat inderdaad in de wet. Moet dan ook het maximumverzilveringspercentage bij wet en niet bij algemene maatregel van bestuur geregeld worden? Ik dien er geen amendement over in; het is een vraag.

Overigens betekent een en ander dat men niet meer van de centrale regelingen kan afwijken. Althans, zo heb ik het begrepen uit de nota naar aanleiding van het eindverslag. In het mondeling overleg op 7 februari 1991 hebben wij aanvaard dat men van centrale regelingen mocht afwijken, maar dat dan het overeenstemmingsvereiste zou moeten gelden. Wij hebben uit de nota naar aanleiding van het eindverslag de indruk gekregen dat dit is verlaten. Ik wijs erop dat in de memorie van toelichting op bladzijde 5, paragraaf 3.2, onder e, staat: "de mogelijkheid bestaat om in het RPBO expliciet vast te leggen dat met betrekking tot bepaalde onderwerpen het instemmingsvereiste geldt ten aanzien van het mogen afwijken van centraal vastgestelde normen." Is het beleid nu gewijzigd? Is dit soms het gevolg van een uitspraak van de commissie-Albeda? Onlangs is een uitspraak van 26 mei 1992 van de commissie-Albeda verschenen. Weliswaar ging dit over sociale vernieuwing, maar de uitspraak had als kern dat afspraken gemaakt op centraal niveau, bepalend zijn voor het overleg op decentraal niveau. Ik blijf dus met de vraag zitten of afwijking van landelijk vastgestelde regelingen mogelijk blijft en, zo ja, of dan het overeenstemmingsvereiste geldt. Als het allemaal zo is, is het de vraag of dit op een of andere manier geregeld moet worden. Ik tast nu in het duister.

Wij hebben geen problemen met de mogelijkheid van het overdragen van bepaalde zaken door het decentraal georganiseerd overleg aan de

medezeggenschapsraad. Wij hebben er in de schriftelijke voorbereiding heel wat over van gedachten gewisseld, maar na een lange afweging hebben wij er ook geen problemen mee dat er geen limitatieve opsomming van komt. De staatssecretaris zal begrijpen dat dit een belangrijke wijziging is van de koers die wij aanvankelijk in de schriftelijke voorbereiding hebben gevolgd. Wij hebben lang gewild dat er wel een limitatieve opsomming zou komen. Wij gaan ermee akkoord dat er alleen algemene aanwijzingen in het rechtspositiebesluit komen, maar wij vinden wel dat een eventuele overdracht van het DGO aan de medezeggenschapsraad, waartoe het niet verplicht is, niet alleen voor de personeelsgeleding moet gelden, maar dat ook de ouders erbij betrokken moeten worden die deel uitmaken van de medezeggenschapsraad.

De geschillencommissie is een zeer moeilijke zaak. De Raad van State heeft namelijk in haar advies geschreven: "Voorts wordt in het zesde lid van de voorgestelde artikelen (...) bepaald dat het bevoegd gezag zich aan de uitspraak van de geschillencommissie onderwerpt. Deze bepaling wekt de indruk dat het bevoegd gezag niet bevoegd is om beroep in te stellen bij de civiele rechter. Nu blijktens paragraaf 4.3 van de toelichting niet beoogd is om deze rechtsgang af te sluiten - naar het oordeel van de Raad terecht - ware het zesde lid van de vorennoemde artikelen te herzien. Daarbij ware tevens te bepalen of een beroep op de burgerlijke rechter het besluit van de geschillencommissie opschort." De staatssecretaris heeft toen in het antwoord aan Hare Majesteit het volgende geschreven. "Daarbij komt dat, mocht het bevoegd gezag na de uitspraak van de geschillencommissie van oordeel zijn dat deze commissie in onvoldoende mate de vrijheid van richting in acht heeft genomen, het zijn zaak aan de burgerlijke rechter kan voorleggen." Daar zijn wij het over eens.

In de voorgestelde artikelen betreffende de geschillencommissie wordt bepaald dat het bevoegd gezag zich aan de uitspraak van die commissie onderwerpt. Nu niet wordt beoogd, de rechtsgang naar de burgerlijke rechter af te sluiten,

Hermes

geeft de Raad van State in overweging, deze bepaling te herzien en voorts te bepalen dat het beroep op de rechter opschortende werking heeft. Aangezien in vergelijkbare geschillen en beroepsregelingen, commissies van beroep, geschillencommissies medezeggenschap, soortgelijke bepalingen voorkomen, is het niet noodzakelijk om op dit punt de aanbeveling van de raad over te nemen, te meer omdat in het verleden niet is gebleken dat bij de overeenkomstige bepalingen problemen zijn gerezen.

Welnu, voorzitter, dat weet ik nog zo net niet. Het feit dat er nauwelijks gebruik is gemaakt van beroep op de burgerlijke rechter – er is geen enkele jurisprudentie van deze mogelijkheid van al deze bepalingen – geeft mij te denken. De tekst kan voor de doorsnee burger die de wet leest, misleidend zijn. Hij kan denken dat de uitspraak bindend is en dat het schoolbestuur zich moet onderwerpen: *honoris causa finita*. Niemand leest in de toelichting dat je ook naar de burgerlijke rechter kunt. Vandaar dat het mijns inziens beter is, om op te nemen en te spreken van "bindend advies" in plaats van "bindende uitspraak". Die terminologie heeft de Raad van State in het verleden ook gebruikt toen hij in het verleden zijn advies uitbracht bij de HBO-wet over deze problematiek. Toen sprak hij ook van een bindend advies. Partijen spreken af, zich aan het advies te houden, want het is bindend. Indien men het er niet mee eens is, kan men naar de burgerlijke rechter.

De heer **Franssen** (VVD): Voorzitter! Ik heb het idee dat de heer Hermes zich heel sterk – dat is traditioneel voor veel benaderingen op onderwijswetgevingsgebied van het CDA – aansluit bij de schoolbesturen. Als hij de gedachtengang eens van de andere kant, van de personeelsvertegenwoordiging bekijkt, wil hij dan de trits eens langs gaan en bezien hoe, vanuit het oogpunt van evenwicht nu er heel veel gedecentraliseerd wordt, moet worden beoordeeld?

De heer **Hermes** (CDA): Ik begrijp deze vraag niet, mijnheer de voorzitter! Als de heer Franssen bedoelt dat een personeelslid ook een rechtsgang moet hebben, dan zeg ik hem dat de burgerlijke rechter

ook voor dat personeelslid niet uitgesloten is.

De heer **Franssen** (VVD): Het gaat mij om het volgende. In dit soort situaties gaat het om overleg over zaken die op overeenstemming zijn gericht. Dat betekent dat men veel moet investeren om te trachten, overeenstemming te bereiken. Maar niemand kan tot overeenstemming verplichten. Als er geen overeenstemming ontstaat, is de toetsing door de geschillencommissie marginaal. Dat wil zeggen, men moet oordelen of men in redelijkheid heeft kunnen komen tot... Men treedt niet in de bevoegdheden van... Dat betekent dat een schoolbestuur dat op zijn strepen kan blijven staan, wel intensief overleg kan voeren maar desalniettemin in het overleg kan zeggen dat het vasthoudt aan zijn standpunt. Ik geef toe dat het aan komt op de argumentatie. Vervolgens kan het schoolbestuur in de procedure die slechts marginaal toetsend voor hem kan uitvallen, ook op zijn standpunt blijven staan. Een personeelsvertegenwoordiging hebben geen enkel been om op te staan in de benadering die u kiest, dat het slechts een bindend advies is. Zij hebben nergens een rechtsgang waarin zij tot uitdrukking kunnen laten komen dat met hun belangen voldoende rekening is gehouden.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat marginaal toetsen ligt nergens vast. Wat wel vastligt, is een bindende uitspraak. Ik veronderstel dat op een gegeven moment een geschillencommissie een uitspraak kan doen die radicaal tegen een standpunt van een schoolbestuur ingaat. Als het alleen maar een marginale toetsing is, dan zou dat een betrekkelijke zaak kunnen zijn. Maar ik denk dat een uitspraak waaraan men zich moet onderwerpen een benadering met zich brengt die wel eens niet strookt met de opvatting van een schoolbestuur. Ik neem aan dat het niet zomaar zonder meer een controle is of de procedure goed is gevolgd.

De heer **Franssen** (VVD): Maar een bindende uitspraak in het licht van de marginale toetsing heeft een gans andere betekenis dan een bindende uitspraak in bijvoorbeeld arbitrage.

De heer **Hermes** (CDA): Voor mij is het dichterbij de arbitrage. Niet voor niets wordt gezegd dat het schoolbestuur zich moet onderwerpen aan een uitspraak. Dat betekent dat, als een uitspraak volgt, een schoolbestuur daar zonder meer aan vastzit.

De heer **Franssen** (VVD): Marginale toetsing wordt met name in de memorie van antwoord telkenmale beklemd. Heel nadrukkelijk wordt de mogelijkheid geopend van de gang naar de burgerlijke rechter.

De heer **Hermes** (CDA): Dan zijn wij het toch eens?

De heer **Franssen** (VVD): Neen, want dat bindend advies moet je beoordelen tegen de achtergrond van de marginale toetsing. Ik zou nog iets voor het bindend advies kunnen voelen indien een volle toets in de zin van arbitrage zou plaatsvinden. Maar een marginale toetsing betekent niet dat de geschillencommissie zich inhoudelijk met het probleem bemoeit en op de stoel van het bevoegd gezag gaat zitten, maar dat zij slechts marginaal toetst. Dat heb ik steeds in de stukken als zodanig voor waar aangenomen. Ik ga ervan uit dat ik het geheel in de tijd geredeneerd dan ook zo moet verstaan.

De heer **Hermes** (CDA): Ik vrees wel een inhoudelijke toetsing; dat is punt een. Punt twee is – dat ben ik wel met de heer Franssen eens – dat ik vind dat niet alleen het schoolbestuur naar de rechter moet kunnen, maar ook het personeel.

De heer **Franssen** (VVD): Die mogelijkheid is nu toch ook geopend?

De heer **Hermes** (CDA): Oké, dus wat dat betreft wordt het personeel niet uitgesloten van een gang naar de burgerlijke rechter.

De heer **Franssen** (VVD): U wilt zich niet bij de marginale toetsing neerleggen.

De heer **Hermes** (CDA): Daar gaat het niet om. Het gaat erom dat ik veronderstel dat er uitspraken kunnen komen die het schoolbestuur niet welgevallig zijn. Dan moet het naar de rechter kunnen. De uitspraak

Hermes

kan ook het personeel niet welgevallig zijn. Dat moet dan ook naar de rechter kunnen. Ik wil alleen maar tot uitdrukking brengen dat er geen definitieve beslissing wordt genomen, maar dat het nog maar een tussenfase is dat beide partijen naar de burgerlijke rechter kunnen, zowel het personeel als het schoolbestuur.

De heer **Franssen** (VVD): Dan moet u een opschortende werking of iets dergelijks in de wet proberen neer te leggen.

De heer **Hermes** (CDA): Misschien heeft de Raad van State op dat punt ook nog gelijk, dat de opschortende werking er inderdaad bij moet.

De heer **Franssen** (VVD): Nu wilt u van alles tegelijk. Dat kan natuurlijk niet.

De heer **Hermes** (CDA): Neen, ik volg de Raad van State. Dan ben ik in goed gezelschap.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! De heer Schutte heeft een vraag gesteld aan de heer Hermes, die hij feitelijk nog niet heeft beantwoord. Maakt de heer Hermes zich zorgen over de rechtsgang naar de burgerlijke rechter omdat hij het gevoel heeft – zo heb ik uit zijn inbreng begrepen – dat men denkt dat men niet naar de burgerlijke rechter kan als er sprake is van een bindende uitspraak en dat men, als er staat "bindend advies", waarbij de gelijkheid is dat beide bindend zijn, ineens denkt: ho, nu kan ik naar de burgerlijke rechter? De heer Schutte vroeg of dat eigenlijk geen woordenspel is. Ik ben het met die vraag eens. Het gemeenschappelijke is namelijk dat het bindend is. Het gemeenschappelijke is in formele zin ook dat men beide keren naar de burgerlijke rechter kan. Dan is de vraag of je zoiets verwarrend als een advies dat weliswaar bindend is in een wettekst zou moeten opnemen.

De heer **Hermes** (CDA): Ik heb ook gearzeld met de woorden "bindend advies". Mij leek het aanvankelijk een tegenstrijdigheid, een woordspeling, zoals de heer Schutte eerder zei. Ik heb mij echter laten overtuigen door bestuursjuristen die in deze zaak

thuis zijn. Zij hebben mij gewezen op onder andere het advies van de Raad van State in het verleden, waarbij de raad dezelfde woorden heeft gebruikt: bindend advies. Ik vertrouw eigenlijk op die gedachte.

Staatssecretaris **Wallage**: De heer Hermes betrekt nu geloof ik de stelling dat een bindende uitspraak bindender is dan een bindend advies.

De heer **Hermes** (CDA): Ik vind dat partijen zich inderdaad verplichten om het advies als bindend te beschouwen. Er moet een mogelijkheid zijn om naar de burgerlijke rechter toe te gaan.

Staatssecretaris **Wallage**: Dat is het punt niet. Ik raak met de toelichting in verwarring. Er loopt iets in de redenering binnen dat iets minder bindend is als het om een uitspraak gaat dan als het om een advies gaat. In beide gevallen staat in de tekst dat partijen worden gebonden. Zit er een verschil in waardering achter?

De heer **Hermes** (CDA): Daar zit een verschil in waardering achter in die zin dat het geen finale zaak is.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De heer Hermes zei dat onderwijsjuristen hem hierop hadden gewezen. Om het ook te kunnen begrijpen wil ik heel feitelijk weten wat het verschil is tussen een bindende uitspraak en een bindend advies, behalve de psychologie van de woorden "uitspraak" en "advies". Een wet is natuurlijk in haar strekking niet psychologisch. Bindend is bindend.

De heer **Hermes** (CDA): Geconstateerd moet worden dat deze systematiek al jarenlang bestaat. In de praktijk maakt niemand van deze mogelijkheid gebruik. Er is nauwelijks jurisprudentie. Dat is een teken aan de wand. Ik heb het idee dat iedereen in de wet leest dat het "afgelopen uit" is. Alle geschillencommissies waarop op een gegeven moment een beroep kan worden gedaan, doen allemaal uitspraken. Het schoolbestuur onderneemt verder geen stappen meer, want in de praktijk blijkt niemand de gang naar de burgerlijke rechter te gaan.

De heer **Schutte** (GPV): De heer

Hermes wil daar iets aan doen, maar gebruikt een instrument dat daarvoor niet gebruikt kan worden. Hij verandert het woord "uitspraak" in "advies", maar dat is naar mijn gevoel niet relevant. In dezelfde tekst wordt de passage "het bevoegd gezag onderwerpt zich aan" gehandhaafd. Waar men zich aan onderwerpt is dan niet zo belangrijk. De verwarring ontstaat mijns inziens niet door het gebruik van de woorden "uitspraak" en "advies".

De heer **Hermes** (CDA): Ik dacht dat het woord "onderwerpen" in deze tekst niet voorkomt.

De heer **Schutte** (GPV): Het staat in de slotzin van het zesde lid.

De heer **Hermes** (CDA): Het blijft bindend; men moet zich er dus naar voegen. Het wordt echter duidelijker dat het geen finale zaak is. Als een andere term passender is, is het mij ook best. Ik wil het wat duidelijker maken dat op de beslissing van een commissie de burgerlijke rechter kan volgen.

De heer **Schutte** (GPV): Als de heer Hermes die duidelijkheid zou wensen, dan zou hij iets aan het zesde lid moeten toevoegen in de trant van "onverminderd het bepaalde in". Dan is de directe relatie gelegd die nu impliciet aanwezig is. Nogmaals, het vervangen van "uitspraak" door "advies" is niet zinvol.

De heer **Hermes** (CDA): Ik vind het uitstekend als op een andere wijze bereikt kan worden wat wij beogen. Wij zullen de laatste zijn om vast te houden aan onze oorspronkelijke terminologie. Ik zeg alleen maar hoe ik ertoe gekomen ben, deze terminologie te gebruiken. Als ik met een andere terminologie hetzelfde kan bereiken, kom ik met andere woorden.

Iets soortgelijks heb ik met een andere zaak gedaan. In hoeverre moeten de geschillencommissies rekening houden met de vrijheid van richting? De kwestie van de burgerlijke rechter is heel iets anders dan de vraag op welke punten de geschillencommissies zich aan bepaalde voorwaarden moeten houden. Aanvankelijk hebben wij op de toer gezeten om in de wet in te

passen dat de geschillencommissies de vrijheid van richting in acht moeten nemen. De regering heeft tot nu toe niet gezegd dat dat helemaal fout of slecht zou zijn. De enige reactie was dat het overbodig was. Het mag dan misschien overbodig zijn, maar wat let ons dan om het toch maar op te nemen? Ik heb er evenwel ook begrip voor dat je hierbij ook met terminologieproblemen kunt worden geconfronteerd. Immers, de vraag kan rijzen of wij in onze wetgeving de woorden "vrijheid van richting" moeten gebruiken. Dat heeft mij ertoe gebracht met een alternatief te komen. Ik ben het daarbij weer in de terminologie gaan zoeken, in tegenstelling tot de heer Schutte in zijn amendement. Ik heb daarvoor overigens wel waardering voor, want daarin is datgene neergelegd wat wij oorspronkelijk tijdens de schriftelijke voorbereiding hadden beoogd. In het amendement dat wij nu hebben ingediend, hebben wij evenwel gezocht naar een andere terminologie. Daarin heb ik gerefereerd aan een amendement van de heer Franssen bij de Tijdelijke wet arbeidsongeschiktheid (TWAO). Hij heeft daarbij de formulering "grondslag en doel van de instelling" ingevoerd. Ik houd nu dus niet meer vast aan de oorspronkelijke opzet, dat de geschillencommissie de vrijheid van richting in acht moet nemen, zoals het amendement van de heer Schutte stelt. Wij hebben nu voor een andere terminologie gekozen, namelijk dat de geschillencommissie rekening moet houden met de grondslag en het doel van de instelling.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): De heer Hermes wil regelen dat de geschillencommissie bij haar uitspraken – dat moeten adviezen worden na de discussie van zoëven – rekening houdt met de grondslag en het doel van de instelling. Nu is de vrijheid van onderwijs al in de Grondwet vastgelegd. Moet je dit soort vanzelfsprekende zaken nu elke keer opnieuw in een aparte wet vastleggen? Je moet je dat echt afvragen. Je moet natuurlijk niet alles dubbelop regelen. Wij hebben wel eens vaker discussies over dit soort thema's. Soms heeft het grondwetsartikel niet automatisch een reikwijdte tot een voorliggend wetsartikel, maar dat is hierbij

natuurlijk wel het geval. Waarom zou je het dan hierbij apart moeten regelen? Wat kan er misgaan als je dit met het oog op de Grondwet niet apart in dit artikel regelt?

De heer **Hermes (CDA):** Wettelijke regelingen zijn soms nodig voor zeer incidentele gevallen. Lets kan immers mislopen of anders lopen dan men gedacht had. Men maakt immers niet voor niets regelgeving. Ik denk dat dit in de meeste gevallen niet zal spelen, maar er kan zich toch een probleem voordoen. Ik heb het daarom liever duidelijk in de wet geregeld, want dan kan men daarop terugvallen. Bovendien verwijst ik naar het advies van de Onderwijsraad, waarin inderdaad een concreet geval naar voren is gebracht en toegelicht. Daaruit blijkt dat het toch wenselijk kan zijn om die bepaling in de wet te hebben, opdat men daarop kan terugvallen.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Maar wat zeg je nu precies als je dit in de wet opneemt? Bij de discussie over School op weg naar 2000 hebben wij een hele redenering opgebouwd over de manier waarop de Grondwet moet worden geïnterpreteerd. De interpretatie van het begrip "vrijheid van onderwijs" zal altijd flexibel zijn, afhankelijk van de tijdgeest. De heer Hermes zegt dat de geschillencommissie daarmee goed rekening moet houden. Het is bovendien de vraag of een geschillencommissie überhaupt in strijd met de Grondwet zou mogen handelen. Volgens mij mag dat niet. Derhalve is het de vraag of je dit elke keer apart moet benoemen. Waarom zou een geschillencommissie de Grondwet willen schofferen als die bepaling niet apart in de onderhavige wet is opgenomen?

De heer **Hermes (CDA):** In de onderwijswetgeving kom je op verschillende plaatsen bepaalde waarborgen tegen die te maken hebben met de Grondwet. Deze bepalingen zorgen ervoor dat bij de uitvoering en uitwerking van een en ander rekening wordt gehouden met de Grondwet. Ik zie niet in, waarom dat bij een geschillencommissie niet zou kunnen gebeuren. Ik vind het verstandig om dat wel te doen. Er kunnen nu eenmaal zaken zijn waarin het met een bepaalde manier van

interpreteren dubieus is. Het is dan goed als men duidelijk weet waaraan men zich moet houden, omdat dit in de wet staat. Dan kan men zich daarop beroepen.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Maar wat is er dan precies duidelijk geworden? Ik heb immers net proberen aan te geven dat de interpretatie van de Grondwet aan de tijd onderhevig is. U doet dat nu waarschijnlijk ook anders dan uw voorgangers in 1920.

De heer **Hermes (CDA):** Ik niet.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): U misschien dan niet, maar vele anderen in uw fractie doen dat wel.

De heer **Hermes (CDA):** Ziet u wel? Het lijkt mij toch maar verstandig om het in de wet op te nemen.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Wij hebben hier met elkaar een tamelijk grote consensus over het feit dat de wijze, waarop de Grondwet wordt geïnterpreteerd, uiteindelijk aan het parlement is. Het opnemen van een artikel, inhoudend dat men rekening moet houden met de grondslag en het doel van een instelling, regelt dus feitelijk niets. U denkt dat u iets regelt, maar dat gebeurt niet!

De heer **Hermes (CDA):** De hardnekkigheid, waarmee collega Netelenbos haar argumenten hanteert! Ik zie niet in welke bezwaren er zijn! Wat gaat er mis? Welke rampen ontstaan er? Wat gaat er finaal fout? Wanneer gaat de hele boel naar de bliksem als dit in de wet wordt opgenomen?

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Dat vraag ik u nu juist! Waarom wilt u zaken dubbel regelen?

Staatssecretaris **Wallage:** Ik zit met een ander probleem. Het kan soms nodig zijn, bepaalde beveiligingen eenmaal, en soms vaker, op te nemen in een wet, maar dan is er over het algemeen een reden om aan te nemen dat zo'n extra beveiliging nodig is. In dit geval zou die reden kunnen zijn dat het aannemelijk is dat geschillencommissies, die een zekere band met de richtingen hebben, uitspraken zouden kunnen doen die geen recht doen aan het

karakter van die richting. Heeft de heer Hermes vanuit de praktijk aanwijzingen dat de manier waarop wij geschillencommissies doen samenstellen, en dus de manier waarop dat instrument vorm heeft gekregen, risico's met zich brengt rond het respect voor de vrijheid van richting? Immers, als dat zo is, moeten we, nu we toch bezig zijn, nagaan of er voldoende waarborgen in de samenstelling van die geschillencommissies tot stand zijn gebracht. Is dat zo, dan is het de vraag of een aanvullende bepaling benodigd is.

De heer **Hermes** (CDA): Dat is het hem juist. Bij het formatiebudgetsysteem gaan we iets doen wat toch niet direct vergelijkbaar is met de geschillencommissies van commissies van beroep en medezeggenschapsraden. Wij gaan een decentraal georganiseerd overleg (DGO) invoeren. Nu weet ik wel dat in dat DGO – daar is zoëven al op gewezen – alle centrales zijn vertegenwoordigd. Alleen als twee derde van het personeel krachtens het rechtspositiebesluit zou wensen dat een beperking wordt opgelegd wat het aantal centrales betreft, ontstaat een andere samenstelling van het DGO. Maar ik heb het idee dat, gezien deze bepaling – die ik overigens waardeer, en die in bijzondere gevallen misschien een oplossing kan zijn – het DGO grosso modo, dus ook in het bijzonder onderwijs, gevoerd zal worden met alle centrales. Daaruit vloeit een bepaalde samenstelling van de geschillencommissie voort. Men kan praten wat men wil, maar het gezelschap wordt voor mij dermate heterogeen, dat ik op een gegeven moment vind dat die twee-derde-bepaling niet voldoende, want voor zeer exceptionele gevallen is. Nu wij deze zaak op deze manier met onze instemming doorbreken – wij hebben er geen problemen mee met een heel brede samenstelling van het DGO, bestaande uit alle centrales – vloeit daar een samenstelling van de geschillencommissie uit voort, waarbij ik erop gebrand ben, de door mij genoemde veiligheidsbepaling in de wet op te nemen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Over de samenstelling van de geschillencommissies staat in de wet dat één

lid door de personeelsorganisaties wordt gekozen en één door de besturen, waarna die twee gekozenen gezamenlijk de voorzitter kiezen. Het rooms-katholiek onderwijs zal dus een vertegenwoordiger van de besturen kiezen die representatief is voor de denominatie, althans daar ga ik van uit. U zegt dat de vakorganisaties dermate heterogeen kunnen zijn dat u er niet van op aan kunt. De voorzitter van de geschillencommissie moet dan toch iemand zijn die het vertrouwen van beide partijen heeft? Het kan toch niet zo zijn dat de besturen een voorzitter krijgen waarin ze absoluut geen vertrouwen hebben? Dat zal in de praktijk toch nooit gebeuren?

De heer **Hermes** (CDA): Dat zijn uw voorspellingen; ik heb liever zekerheid, en derhalve regeling in de wet.

Een volgend punt is dat van de centrale diensten. De CDA-fractie heeft daarover...

De heer **Franssen** (VVD): Het voorgaande komt op mij toch een beetje over als: ze mogen wel decentraliseren, maar als ze maar doen wat wij op centraal niveau goedvinden.

De heer **Hermes** (CDA): Wat is dat nou voor onzin! Dat heb ik toch niet gezegd?

De heer **Franssen** (VVD): Dat is juist het addertje onder het gras. U heeft het wellicht wel bedoeld.

De heer **Hermes** (CDA): Dat werp ik verre van mij. Ik tast het overleg niet aan. Ik bepaal helemaal niet dat wij terug moeten naar het landelijk centraal georganiseerd overleg. Het decentraal georganiseerd overleg wordt door ons aanvaard. Het wordt door ons zelfs aanvaard dat alle personeelscentrales aan dat decentraal georganiseerd overleg deelnemen. De uitzonderingsbepaling heeft maar een zeer beperkte werking. Ik begrijp de opmerking van de heer Franssen niet. Ik heb in het geheel geen problemen met het decentraal georganiseerd overleg. Dat moet en dat kan ook doorgaan. Ik heb alleen gesproken over de problemen die bij een geschillencommissie terechtkomen. Ik wil dat het er in die commissie een beetje

behoorlijk aan toe gaat. Dan mag ik toch een veiligheidsbepaling bepleiten? Daarmee schaf ik het decentraal georganiseerd overleg niet af, geenzins.

Voorzitter! De CDA-fractie heeft nogal wat problemen met het fenomeen van de centrale diensten. Er moeten nog heel wat vragen beantwoord worden alvorens wij tot een definitieve standpuntbepaling kunnen komen. In de schriftelijke voorbereiding hebben wij al veel vraagtekens geplaatst bij de instelling van de centrale diensten en ik kom daar nu op terug. Ik vraag de staatssecretaris nog eens duidelijk uiteen te zetten waarom het nuttig en noodzakelijk is, de instelling van de centrale diensten bij wet te regelen. Het is ons intussen duidelijk dat het in verband met de rechtspositie van belang is dat de centrale diensten een wettelijke status krijgen. Wij vrezen echter dat er een nieuw terrein van overheidsbemoëienis ontstaat. Er wordt weer een sector aan het omvangrijke takenpakket van de overheid toegevoegd. Weer meer regulering in plaats van deregulering. En als het moet, waarom dan die stringente voorwaarden? Men moet alle inlichtingen aan de overheid verstrekken. Wij hebben het idee dat het noodzakelijk is dat te doen voor zover de inlichtingen betrekking hebben op de subsidiabele kosten.

Verder is er een stringente wachtgeldregeling op basis van artikel 105a, derde lid. Ook hier gaat het weer om het totaal van de bedragen. Waarom wordt dit niet beperkt tot de gesubsidieerde gelden? Waarom een wederzijdse wachtgeldverplichting? Het is zeer ingewikkeld omdat een en ander met de aangesloten scholen en schoolbesturen geregeld moet worden in samenwerking met de centrale dienst. Wij hebben er op zichzelf begrip voor dat de centrale dienst op een of andere manier de wachtgeldproblematiek voor de overheid veilig moet stellen. Kan dan niet gedacht worden aan een premie die door de centrale dienst betaald moet worden?

Als het over de verantwoording aan de overheid gaat, vragen wij ons af of er alleen de financiële verantwoording wordt bedoeld of ook de inhoudelijke. Voor de taken van de centrale diensten zijn voorwaarden gesteld, dus ik kan mij voorstellen

dat de uitvoering van die taken gecontroleerd wordt. Dat zie ik ook niet als een inhoudelijke toetsing.

Wie worden er nu van de centrale diensten uitgesloten? Zijn dat alle administratiekantoren en, zo nee, welke dan wel? Zijn de administratiekantoren die winst beogen, uitgesloten? Daarmee gaan wij overigens akkoord. Worden echter ook de kantoren die marktgericht werken – dat wil zeggen: zo goedkoop mogelijk, maar zonder winst – uitgesloten? Zijn er misschien nog andere categorieën? Wat gebeurt er met de administratiekantoren of de voorzieningen die geen centrale dienst willen worden – het is geen verplichting – en die nu een rechtspositie hebben via de scholen met de ABP-status en dit zo willen houden? Wordt dit in de toekomst verboden?

Waarom zou niet met succes een beroep op de B3-status voor het ABP kunnen worden gedaan? Dit is een moeilijke weg, maar het is mogelijk. Graag krijgen wij op deze vragen antwoord van de staatssecretaris. Daarna kunnen wij ons definitieve standpunt over de centrale diensten bepalen.

Ik kom bij de centrale directies. Wij hebben daar bezwaren tegen. Dat is niet onbekend. Wanneer men de schriftelijke voorbereiding heeft gevolgd, heeft men kunnen constateren dat de CDA-fractie nogal wat problemen heeft met het invoeren van centrale directies, letterlijk althans. Wij hebben daartegen juridische en onderwijskundige bezwaren. Allereerst de juridische bezwaren. De fractie van het CDA heeft er reeds op gewezen dat in het voorontwerp van de derde tranche Algemene wet bestuursrecht een bepaling is opgenomen die delegatie aan ondergeschikten verbiedt. In artikel 1a, 1.2.2 staat: delegatie wordt niet verleend aan ondergeschikten.

De staatssecretaris heeft daarop geantwoord met de mededeling dat het slechts een voorontwerp betreft en dat afgewacht moet worden of deze bepaling tot wet zal worden verheven. Mocht dat het geval zijn, dan zouden de bestaande wetten kunnen worden aangepast, zo ook het aan de orde zijnde voorstel in deze wet. Als men de mogelijkheid van delegatie nu reeds uit de wet haalt, aldus de staatssecretaris, zou men reeds voortijdig een beslissing

nemen. Dit is echter geenszins het geval. Als het kabinet van mening is dat delegatie van ondergeschikten niet kan of niet wenselijk is, komt het niet met nieuwe voorstellen waarin dat wel gebeurt. Uiteraard zal bestaande wetgeving pas later behoeven te worden aangepast, maar men komt dan toch niet met nieuwe voorstellen voor delegatie! Dat laat onverlet wat de wetgever uiteindelijk definitief zal beslissen.

Maar al is er dan sprake van een voorontwerp, dan nog geldt een ongeschreven opvatting bij bestuursjuristen dat delegatie aan ondergeschikten niet aan te bevelen – dus los bezien van het voorontwerp – en ook niet wenselijk is, omdat er dan sprake is van een zekere onduidelijkheid. Bij delegatie is namelijk onduidelijk in hoeverre er een volledige zelfstandigheid is voor degene aan wie gedelegeerd wordt en in hoeverre toch de hiërarchie geldt van het bestuur. Men kan namelijk niet zomaar ontkomen aan de bevelsbevoegdheid. Het is als het ware hinken op twee gedachten: het wordt overgedragen en het wordt toch niet overgedragen. Delegatie roept vele vragen op. Mandaat zou duidelijker zijn, maar dat lijkt mij in het onderwijs niet aan te bevelen. Delegatie raakt de interne verhoudingen van de organisatie en hier en daar kunnen ook de nodige problemen binnen de organisatorische verhouding ontstaan. Tot zover de juridische problematiek.

Er zijn ook onderwijskundige bezwaren. Er is een zekere vrees voor het invoeren van een pseudo-bestuur via die centrale directies. Zij gaan besturen op afstand. Je krijgt een soort technocratie en een soort bureaucratie. Waar het systeem werkt, ziet men nu reeds in de praktijk dat de leiding niet meer te midden van het team van leraren staat, maar ergens daarboven. Ik zou dat zeker voor het voortgezet onderwijs betreuen. Bij het HBO en het MBO liggen de zaken iets anders, hoewel bij het HBO reeds geconstateerd kan worden dat er veel problemen zijn met het functioneren van de centrale directies. Derhalve kom ik tot de conclusie dat het onderwijskundig ook een gevaarlijke zaak is.

Ten slotte: laat het aan de gemeenten en schoolbesturen over, hun eigen organisatie in te richten.

Het is wederom een overheidsregeling, weliswaar niet verplichtend, maar wel gepremieerd. Maar dat het niet verplicht is, is geen afdoend argument. Wij handhaven dus onze juridische en onderwijskundige bezwaren. Er is sprake van te veel regulering. Wij hebben geconstateerd dat het vrij gemakkelijk is om de centrale directies te laten vallen. Wij hoeven daarvoor de considerans niet eens te wijzigen. Alles wordt daarin opgesomd, maar de centrale directies niet.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De CDA-fractie stelt dat de centrale directies als mogelijkheid niet in het wetsvoorstel opgenomen moeten worden. De heer Hermes sluit zijn betoog af met de mededeling: of men dat wil, moeten gemeenten, schoolbesturen, de school zelf maar uitmaken. Dat is toch precies wat in dit wetsvoorstel ook wordt voorgesteld: het hoeft niet, het mag. Maar als je het doet, moet je enige "lichte" regelgeving in dit wetsvoorstel opnemen, zodat iedereen weet waar men dan aan begint. Wat is er nu op tegen om zo'n artikel in een wet op te nemen met de vrijheden die men heeft, zoals het al dan niet willen delegeren, of het al dan niet willen vormen van een centrale directie. Dat is precies wat de heer Hermes in zijn afsluitende zin zegt, maar het mag niet in deze wettekst staan. Dat begrijp ik dus echt niet.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een heel verhaal gehouden en ik neem aan dat ik dat niet nog een keer hoeft te doen. Ik heb argumenten genoeg genoemd en kan tot slot alleen nog het volgende zeggen. Ik vind de vrijheid niet zo groot, want ik heb het idee dat inderdaad met een zekere premiëring de zaak toch in een bepaalde richting gestuurd en bevorderd wordt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik vat dit in mijn eigen woorden samen. Volgens de heer Hermes is het volgende het geval. Omdat er geregeld is dat, als men kiest voor een centrale directie met een delegatie, de directie beter gehonoreerd wordt dan anderszins...

De heer **Hermes** (CDA): ...dan weet ik wel wat er gebeurt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dan onderschat de heer Hermes het schoolbestuur toch ontzettend. Dan moeten wij er eens iets aan doen, opdat het beter wordt.

De heer **Hermes** (CDA): Neen, het is gebleken in de praktijk. Kijk maar naar het HBO.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Veronderstel dat een bevoegd gezag ervoor kiest, enkele van de aan dat gezag opgedragen taken en bevoegdheden neer te leggen bij een door dat bevoegde gezag ingestelde directie. Dan is en blijft dat bevoegde gezag toch over alles verantwoordelijk en dus ook verantwoording schuldig aan de samenleving en aan de overheid als het gaat om de deugdelijkheidstoets van het verzorgde onderwijs. Of ziet de heer Hermes dat anders?

De heer **Hermes** (CDA): Ik neem aan dat die delegatiebepalingen niet voor niets in de wet staan. Dit betekent dat bevoegdheden overgedragen worden aan de centrale directie. En ik weet uit ervaring dat er nogal eens spanningen kunnen ontstaan tussen de directie – die heeft bevoegdheden en wil dat het bestuur daar afblijft – en het bestuur. Het bestuur komt dan op een gegeven moment in een positie die erg moeilijk is.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik ken ook diverse praktijksituaties en overal gebeuren wel eens ongelukken. Ik wil de heer Hermes begrijpen. Het is toch het bevoegd gezag dat taken en bevoegdheden overdraagt? Mijn voorkeur gaat overigens uit naar het woord "opdragen" in plaats van "overdragen". Ik ga straks aan de staatssecretaris vragen of daar een verschil tussen zit. Opdragen klinkt namelijk voor mij anders dan overdragen. In de situatie als door de heer Hermes aangemerkt, zou hetzelfde bestuur kunnen zeggen dat de taken en bevoegdheden toch een slagje anders ingericht moeten worden. Die vrijheid blijft immers, zoals ik de wettekst lees, op zichzelf bestaan. Het gaat niet om een afscheiding voor altoos, maar om iets dat in de discussie betrokken blijft.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp dit niet. Men kent de situaties toch? Als een schoolbestuur eenmaal iets dergelijks heeft ingevoerd, moet het eens proberen om dat terug te draaien. Het moet eens proberen, dat te wijzigen. Dat krijgt het nooit voor elkaar. Als eenmaal een regeling is getroffen en het personeel in een hogere salarisschaal is gezet met de mogelijkheden die volgens de wet gegeven worden, dacht de heer Van der Vlies dan dat het schoolbestuur de zaak nog ooit kon terugdraaien? Ik weet wie er dan de baas wordt en daar ben ik niet voor.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! Dit emotionele moment begrijp ik wel. Ik heb daar ook allerlei ervaringen mee opgedaan. Mijn stelling is echter altijd geweest – en deze is, mij dunkt, hier relevant – dat een directie, of dat nu een centrale directie is of een andere, net zo sterk is als het bestuur toestaat dat zij is.

De heer **Hermes** (CDA): Behalve als de overheid het aantrekkelijk gaat maken.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Akkoord, dat is premiëring. Daar zal ik straks mijn verhaal over houden, want daar heb ik ook kritische kanttekeningen bij.

De heer **Hermes** (CDA): Daar zit nu juist de kern. En als die er niet was, hoefde het ook niet wettelijk geregeld te worden.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voorzitter! In de wet zoals die is voorgesteld, staat duidelijk dat een centrale directie gevormd kan worden, maar dan moeten ook reglementen gemaakt worden. In zo'n reglement staat dan wie waar bevoegd is, wie aanspreekbaar is, wie verantwoordelijk is en dergelijke. Dat schept op zichzelf helderheid over de vraag waar men terecht kan met bepaalde zaken. De heer Hermes zegt dat hij dat eigenlijk uit de wet wil hebben. Dat geeft hij in zijn amendement aan. Dan kunnen scholen zelf wel uitmaken of zij wel of niet iets willen wat daarop lijkt. Is dat eigenlijk niet veel gevaarlijker omdat je daarbij niet dat vereiste van een reglement hebt? Je hebt dan immers niet moeten aangeven: die

verantwoordelijkheid ligt daar en die is daar en daarop aanspreekbaar. Ik vind dit een beschouwing waard, ook om de waarde van het amendement van de heer Hermes goed te kunnen wegen.

De heer **Hermes** (CDA): Als een schoolbestuur op dit terrein het een en ander los van wetgeving wil doen, dan is dat schoolbestuur toch gehouden om dit soort zaken in het overleg te brengen. Dat geldt zeker voor de medezeggenschapsraad. Ik denk dat een bestuur rekening zal moeten houden met wat het personeel en de ouders over deze zaak denken. Een schoolbestuur kan dat niet zomaar op eigen houtje doen.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Er hoeft helemaal niets geregeld te worden. Dat is natuurlijk het punt. Nu staat in de wet dat er iets geregeld moet worden. Anders zou een bestuur een bevoegdheid kunnen delegeren aan een centrale directie. Zij noemen het dan wel geen centrale directie, maar dat doet er allemaal niet toe. Dat kan een bestuur dan doen.

De heer **Hermes** (CDA): Dat kan een bestuur niet zonder meer doen.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Waar staat dan dat dit niet mogelijk is?

De heer **Hermes** (CDA): Volgens mij moet een schoolbestuur de medezeggenschapsraad daarin betrekken. Je zou daarvoor de Wet medezeggenschap onderwijs moeten raadplegen.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Dat zou dan de pendant van uw amendement moeten zijn.

De heer **Hermes** (CDA): Dat hoeft niet. Als in de Wet medezeggenschap onderwijs is geregeld dat organisatorische zaken van de school ingebracht moeten worden in het overleg van de medezeggenschapsraad, dan moet het schoolbestuur dit soort zaken voorleggen. Wij moeten die wet even nakijken, maar volgens mij is dat geregeld.

Voorzitter! Ik heb tot slot nog een paar kleine punten. Allereerst wil ik ingaan op het schooldekanat. Wij

staan zeer positief tegenover het invoeren van het schooldekanaat. In de brief van de staatssecretaris van 18 februari denkt hij aan een wettelijke regeling. Hij wijst op de mogelijkheid van een taakdifferentiatie. Een docent kan een dekanentaak krijgen. Het is wel aardig als je dat op de een of andere manier gaat voorschrijven, maar wij vragen ons af of er in de normatieve formatie, de onderbouwing van het formatiebudgetsysteem, faciliteiten-middelen zitten ten behoeve van het schooldekanaat. Ik heb altijd begrepen dat er geen ruimte zat in die formatieregelingen, ook niet binnen de taakuren.

Ik kan mij voorstellen dat de Onderwijsraad heeft geadviseerd om extra geormerkte eenheden in het kader van het formatiebudgetsysteem beschikbaar te stellen. De staatssecretaris verwijst hier in zijn brief ook naar. Hij neemt die aanbevelingen echter niet over. Daar heb ik ook wel begrip voor, want voor mij hoeft het niet geormerkt te zijn – in zoverre vind ik de benadering van de Onderwijsraad niet verstandig – maar ik vind het wel van belang dat het in de normatieve formatieregeling is opgenomen. Er moet ruimte aanwezig zijn. Dat geldt voor alle normatieve bepalingen.

De Onderwijsraad wijst er ook nog op dat het belangrijk is dat eerst een goede definitie voor het schooldekanaat wordt vastgesteld. Ik vind het een beetje voorbarig om iets zonder middelen en zonder definitie in te voeren. Ik wil erop wijzen dat wij moeten oppassen met het invoeren van dingen waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Ik wijs op de problematiek die wij gehad hebben met het zevende en het achtste vak.

Voorzitter! Ik kom toe aan mijn tweede punt. Ik wil nog een keer herinneren aan de P-waarde. In het mondeling overleg van 20 februari 1992 werd gesproken over de besluiten van het formatiebudgetsysteem. In dat overleg heb ik de staatssecretaris herinnerd aan zijn toezegging van april 1991. Hij heeft toen uiteengezet dat het erg moeilijk was om het nog in 1992 te regelen. Wij hebben daarop gezegd dat wij teleurgesteld waren over het antwoord. Wij hebben voorts gezegd dat wij erop terug zouden komen bij de voorhangprocedure. Ik heb begrepen dat die voorhangprocedure

intussen voorbij is. Het jaar 1992 lijkt mij intussen zover voortgeschreden dat wij erin moeten berusten. Wij willen de staatssecretaris echter wel laten weten dat wij er in het kader van de voorbereiding van 1993 absoluut op terugkomen. Ik wil hem nog een keer wijzen op zijn toezegging van april 1991. Hij moet het verslag van dat overleg nog maar eens nalezen.

In het mondeling overleg op 20 februari hebben wij gevraagd naar de evaluatie van de korting van 9% bij de formatieregeling basisonderwijs. De staatssecretaris heeft toegezegd, dat hij het zou nagaan. Nu is het natuurlijk druk op het departement. Ik kan er derhalve begrip voor opbrengen. Ik wil er alleen maar aan herinneren. Het is niet verwijtend of vervelend bedoeld. Is het reeds nagegaan? Als het niet is gebeurd, kan dat alsnog gebeuren?

Wat het speciaal onderwijs betreft, blijkt achteraf, dat de problemen met de tarieven voor onderwijsondersteunend personeel niet het gevolg zijn van het FBS, zoals velen dachten en sommigen nog denken. De staatssecretaris heeft dat uiteengezet. Intussen hebben wij begrepen, dat het voortvloeit uit de maatregel harmonisatie intern en extern tarief onderwijsondersteunend personeel. De staatssecretaris heeft intussen de problematiek onderkend. Hij heeft een maatregel genomen tot 1 januari 1993. Het verzilveringsbedrag is gezet op f 407. Is dit afdoende voor de problemen? Als je de verzilveringsbedragen bekijkt, dan is het normale bedrag f 272, zowel voor het basisonderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Maar als het gaat om het externe personeel, dus diensten voor derden, dan is het bedrag bij het basisonderwijs f 339 en bij het voortgezet f 322. Vanwaar dat verschil?

Verder hebben wij graag nog wat informatie over de stand van zaken. Hoe is het met de voorbereiding? Hoe staat het met het starten van het FBS? Hoe gaat het met de automatisering? Verloopt alles volgens tijdschema's? Ik wil alleen maar het vingertje opsteken in verband met de Londo-problematiek. Herhaling dient voorkomen te worden.

Mijnheer de voorzitter! Ik eindig, waarmee ik ben begonnen, de

uitwisselbaarheid, maar nu niet voor leraren, maar voor scholen. Zou de staatssecretaris de volgende vragen willen beantwoorden? Is het met dit FBS mogelijk om bij het overdragen van formatierekeneenheden naar andere scholen een andere school te stichten buiten de planprocedures en de stichtingsvoorschriften om? Kan op die ze manier een basisschool omgezet worden in een SMOK-school? Ik noem expres geen LOM of MLK. Dat zal men begrijpen. Als het zou kunnen, is het dan wel wenselijk?

□

De heer **Van der Vlies** (SGP):
Mijnheer de voorzitter! De wetgeving voor de invoering van het formatiebudgetsysteem heeft met moeite tijdig het Staatsblad bereikt. Het was echter wel haastwerk. Een beleidsarme invoering in plaats van een volwaardige invoering gelet op de oorspronkelijke voorstellen bood uitkomst. Er zijn echter ook scholen, die zichzelf liever rijk rekenden en tot een beleidsrijke invoering zijn overgegaan. Dat is natuurlijk een goede zaak, maar dat betekent wel, dat de regelgeving met betrekking tot het formatiebudgetsysteem voltooid zou moeten zijn. Dat is nog niet het geval. Bij algemene maatregel van bestuur moeten nog nadere regels worden gesteld over de wijze, waarop het decentraal georganiseerd overleg moet worden gevoerd. Deze regels zouden terugwerkende kracht moeten verkrijgen tot het moment van invoering van het FBS. Een weinig fraaie oplossing, lijkt mij.

Nog lastiger is het feit, dat er nog geen geschillenregeling is voor het DGO, omdat die in het wetsvoorstel is opgenomen, dat wij pas vandaag bespreken. Partijen zullen dus onderling afspraken moeten maken over de geschillenbeslechting. Als er geen afspraken zijn, dan heeft het bevoegd gezag het laatste woord, zo neem ik aan. Op zichzelf zal dit alles zich wel regelen. Mijn fractie is evenwel van mening, dat de wetgever zich op deze wijze van een wat povere kant laat zien. Het is niet bepaald het enige haastklusje in de onderwijswetgeving. De SGP-fractie is van mening dat de rust in het onderwijs met dergelijk haastwerk bepaald niet is gediend en dat daar

in het vervolg veel zorgvuldiger mee moet worden omgesprongen.

Voorzitter! Intussen is het FBS dus ingevoerd. Ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris ter gelegenheid van dit debat nog eens uitdrukkelijk inging op de vraag in hoeverre invoering van het FBS naar het zich nu aftekent dienstbaar is aan het terugdringen van overschrijdingsrisico's, welke extra mogelijkheden de scholen er de facto door geboden worden en met welke problemen de scholen geconfronteerd worden. Ik heb de laatste tijd – en dat zal mijn collega's niet anders zijn vergaan – nogal wat brieven ontvangen van schoolbesturen die er, om zo te zeggen, negatief mee uitkomen en schoolbesturen die zich in de problemen gebracht hebben gezien door een samenloop van nieuwe regelgeving en nog meer beleidsvoornemens waarvan de neerslag in definitieve regelgeving op zich liet en laat wachten. Ik verneem graag de reactie van de staatssecretaris hierop. Ik sluit mij bovendien aan bij de vraag die door de collega's die al het woord hebben gevoerd is verwoord, namelijk hoever het er in meer technische of operationele zin mee staat.

Voorzitter! In het onderhavige wetsvoorstel wordt onder meer de mogelijkheid, niet de plicht, van bestuursaanstelling en centrale diensten geregeld. De SGP-fractie heeft daar, het geheel overziende, geen overwegende bezwaren tegen, waarbij wij er vooral op hebben gelet dat het facultatieve zaken zijn, die als daar in vrijheid voor gekozen wordt wel aan zekere randvoorwaarden moeten voldoen.

Ik stel wel graag nog enkele vragen over wat andere kwesties. Ik begin met de verhouding tussen het decentraal georganiseerd overleg en de medezeggenschapsraden. In artikel 22a, lid 3 wordt bepaald dat bevoegd gezag en personeelsorganisaties gezamenlijk kunnen besluiten bepaalde aangelegenheden van het DGO te delegeren aan de medezeggenschapsraad en dan vooral de personeelsgeleding daarvan. Zij kunnen daarbij zelf bepalen onder welke voorwaarden in het overleg in de medezeggenschapsraad besluiten worden genomen. Heb ik het juist dat dit betekent dat de regels van de Wet medezeggenschap onderwijs ter zake dan niet relevant zijn? Kan

bijvoorbeeld worden gekozen voor adviesbevoegdheid van de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad? Hoe verhoudt zich overigens het vereiste van het gericht zijn op overeenstemming in het DGO tot het vereiste van instemming dan wel advies van de medezeggenschapsraad?

Het amendement van de leden Hermes en Netelenbos op stuk nr. 18 komt mij sympathiek voor. Als het DGO iets overdraagt aan de medezeggenschapsraad moet dat in principe de hele medezeggenschapsraad betreffen en niet slechts de personeelsgeleding. Ik neem echter aan dat het ook in de visie van de collega's Hermes en Netelenbos mogelijk blijft, bij de overdracht te bepalen dat het slechts de personeelsgeleding betreft.

De heer **Franssen** (VVD): Denkt u dat er überhaupt iets van die overdracht terecht zal komen als u die bepaling zo formuleert? Ik denk dat men in het DGO dan buitengewoon terughoudend wordt. Dat vind ik puur slecht.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Dat is een waarde-oordeel, voorzitter. Mij wordt geen vraag gesteld.

De heer **Franssen** (VVD): Ik was wat snel met mijn waarde-oordeel, maar de vraag stond er.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Inderdaad en ik wil daar graag op ingaan, voorzitter. De heer Franssen zal zich ongetwijfeld herinneren hoe de SGP-fractie zich heeft opgesteld toen de Wet op de medezeggenschap in het onderwijs aan de orde was in het parlement. Wij zijn daar nooit echte bewonderaars van geweest. Maar de wet is van kracht en in gevolge daarvan hebben scholen verplichtingen. Voor ons is het een orgaan van overleg, van elkaar consulteren en niet van belangenbehartiging per fractie in de medezeggenschapsraad. Vandaar dat ik ervoor pleit om het te verbreden tot de hele medezeggenschapsraad, als er überhaupt iets overgedragen wordt. In die door mij gekozen invalshoek zie ik heel veel voordelen. Daarom voorzie ik de door de staatssecretaris verdedigde constructie van kanttekeningen. Ik kijk ook met sympathie naar het

amendement ter zake. Als ik goed geluisterd heb, wordt dat nog toegelicht.

Voorzitter! De vraag is nog of er grenzen zijn aan de delegatie van het DGO naar de medezeggenschapsraad. Is het bij wijze van spreken mogelijk om het hele DGO over te hevelen naar de medezeggenschapsraad (MR)?

Meer in het algemeen legt de SGP-fractie er in dit verband graag nog eens de nadruk op dat de eigen aard van ons onderwijs en onderwijsstelsel op veel punten een eigen aanpak vergt. Ik doel daarbij op de getrokken parallel van DGO/MR en CAO/OR (ondernemingsraad). Die parallel kan slechts ten dele gelden. Als wij binnenkort spreken over de wijziging van de Wet op de medezeggenschap in het onderwijs, ga ik graag nader in op het stelsel van medezeggenschap.

Ik kom te spreken over de geschillencommissie bij het decentraal georganiseerd overleg. Dat overleg is gericht op het bereiken van overeenstemming. Het lijkt mij op zichzelf juist dat een dergelijk vereiste in de wet staat in plaats van in een algemene maatregel van bestuur, zo is mijn reactie op het amendement op stuk nr. 17. Indien er geen overeenstemming wordt bereikt, kan de geschillencommissie ingeschakeld worden. Het bevoegd gezag onderwerpt zich aan de uitspraak van die commissie, zo lezen wij in de laatste volzin van artikel 22b, zesde lid. De CDA-fractie heeft in het eindverslag opgemerkt dat er door deze geschillenprocedure feitelijk sprake is van overeenstemmingsplicht. Die constatering bevat nogal wat waarheid. Het overleg, gericht op het bereiken van overeenstemming, wordt immers gevoerd in de wetenschap dat er een geschillenprocedure gevolgd kan worden.

De regering is helaas niet tegemoet gekomen aan de ook door mijn fractie geuite wens om in de wet op te nemen, dat de geschillencommissie bij haar uitspraak de vrijheid van richting in acht neemt, zoals het in de schriftelijke gedachtenwisseling werd omschreven. De staatssecretaris wijst er terecht op dat, als een school bij een geschillencommissie van de eigen richting aangesloten is, in beginsel inderdaad verwacht mag worden dat die richting gerespecteerd wordt. Maar

het is toch mogelijk dat een school door omstandigheden zich niet kan aansluiten bij een geschillencommissie van haar richting? Wellicht heeft niet elke school de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij een DGO van de eigen richting; daar is uiteindelijk ook nog een tweede meerderheid voor vereist. Dat kan doorwerken naar de geschillencommissie.

Dat probleem kan zich te meer voordoen, als de scholen die bij één DGO aangesloten zijn, ook aangesloten moeten zijn bij één en dezelfde geschillencommissie, zoals wordt voorgesteld in het amendement van de leden Lankhorst en Netelenbos op stuk nr. 16. Het is te optimistisch om ervan uit te gaan dat de in het wetsvoorstel opgenomen waarborgen (mogelijkheid van aansluiting bij DGO en geschillencommissie van eigen richting) op zichzelf voldoende zijn om tegemoet te komen aan het grondwettelijk vereiste waarborgen van de vrijheid van richting. Ook de Onderwijsraad en de Raad van State zijn daar duidelijk over. Vanavond is daar al meer aan gerefereerd. Is de regering niet bereid, hieraan alsnog tegemoet te komen?

De heer Hermes heeft een amendement ingediend, voorkomend op stuk nr. 20, waarin hij voorstelt, de uitspraak van de geschillencommissie te vervangen door "het advies" om de mogelijkheid van een gang naar de burgerlijke rechter duidelijker te maken. Het is bij interruptie al uitvoerig aan de orde geweest. Het komt ons wel sympathiek voor, maar je moet je dan afvragen of de mogelijkheid er nu niet is. Deze is er nu toch even goed? Wat is precies het karakter van het advies? In het amendement zelf wordt van "advies" gesproken, maar in de toelichting is er sprake van een "bindend advies". Dat is een beduidend verschil, dunkt mij. Waarom kiest men niet voor amendering zoals ik daarstraks heb gemeld en zoals in de schriftelijke gedachtenwisseling al uitvoerig door enkele fracties aan de orde is gesteld, namelijk dat de geschillencommissie in haar uitspraak de vrijheid van richting in acht neemt? Gelukkig zijn er enkele amendementen die deze keuze aan de Kamer voorleggen. Ik doel op de amendementen van de heren

Schutte en Hermes, die overigens verschillende bewoordingen hebben, maar een zelfde zaak dienen. Wij wachten de discussie hieromtrent af.

Nogmaals wil ik, ook van deze plaats, gezegd hebben dat het mij voorkomt dat de heer Hermes, als hij persisteert bij zijn amendement voorkomend op stuk nr. 20, nog eens naar de hele zin moet kijken. De crux van een terzijde stellen van het bevoegde gezag zit niet zozeer in een uitspraak of advies, maar meer in het zich onvoorwaardelijk eraan moeten onderwerpen. Dit kan strijdigheid opleveren en daarom moet er naar mijn mening meer gebeuren dan dat ene wordeke.

Overigens is de fractie van de SGP van mening dat de keuze voor een eigen geschillencommissie die de vrijheid van richting in acht neemt, het beste tegemoet komt aan de vrijheid van onderwijs, veel meer dan bijvoorbeeld de kantonrechter, zoals sommigen voorstellen. De voorgenomen discussie over het stelsel van kringenrechtspraak achten wij op dit punt dan ook bepaald niet nodig. Het is voor ons duidelijk dat de kringenrechtspraak heel goed past in ons onderwijsstelsel en haar deugdelijkheid gedurende een lange reeks van jaren heeft bewezen. Als over verandering van de kringenrechtspraak nagedacht wordt – de staatssecretaris heeft er een verkennende notitie over toegezegd – moet het zich beperken tot de vraag in hoeverre integratie van de verschillende vormen van commissies van beroep wenselijk is.

Over de wenselijkheid van een centrale directie voor een aantal scholen voor voortgezet onderwijs kan verschillend worden gedacht. Het risico van verzelfstandiging is er. De kwaliteit en de hechtheid binnen de school kunnen eronder lijden. Mijn fractie staat dan ook niet te juichen over deze mogelijkheid, maar het is een facultatieve regeling. De keuze is aan de bevoegde gezagsorganen. Het lijkt mij echter niet juist, deze keus te stimuleren door hiervoor extra formatie toe te kennen en dus als het ware te premiëren. Ik verneem graag de reactie hierop van de staatssecretaris.

Overigens herhaal ik hier de vraag die ik bij interruptie al stelde, namelijk of het niet helderder is, in de voorgestelde wettekst onder artikel III, onderdeel B, de artikelen

32a en 32b, het begrip overdragen te vervangen door: opdragen. Er is ten minste een verschil in klankkleur, maar in juridische zin is er veel meer verschil. Hecht de staatssecretaris aan het begrip overdragen of kan er ook "opdragen" staan? Als je iets opdraagt, blijf je er verantwoordelijk voor. Het zou de centrale directie binden aan verslaglegging of verantwoording aan het bevoegde gezag, die voor het totale pakket weer verantwoording schuldig is aan "de samenleving". Ik heb nog geen amendement hiervoor ingediend, maar ik ben hiertoe graag bereid, als de staatssecretaris niet zelf vindt dat zo'n wijziging wijsheid is.

Staatssecretaris **Wallage**: Op die uitnodiging hoop ik later terug te komen maar het gaat mij nu even om de volgende vraag. Ik begrijp dat de heer Van der Vlies zelf vindt dat het een materieel verschil is of je bevoegdheden overdraagt of dat je iemand iets opdraagt. Wat iemand moet doen en de bevoegdheden die hij dan heeft zijn dan materieel verschillend.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Wij hebben het over de toedeling van taken en bevoegdheden vanuit één bevoegd gezag. Het gaat om een zekere hiërarchie. Voor mij heeft het woord opdragen een hiërarchische schikking die a priori geen nevenschikking is. Als je iets overdraagt dat heeft het dat laatste aspect veel meer in zich.

Staatssecretaris **Wallage**: Ik stel de vraag daarom omdat de heer Van der Vlies het woord "klankkleur" gebruikt en daar kan ik in het opzicht van wetgeving niet zoveel mee. Het kernpunt is of je door van woord te veranderen hier, ook de juridische positie van, in dit geval, de directie anders maakt.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Een ondergeschikte aan het bevoegd gezag, dus het bestuur.

Staatssecretaris **Wallage**: Het gaat erom of het voor de bevoegdheden die de directie dan heeft en de mate van vrijheid waarin die kunnen worden uitgeoefend, naar het oordeel van de heer Van der Vlies uitmaakt of je het woord overdragen dan wel opdragen gebruikt.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Het regelt iets over de plek waar het uiteindelijke gezag van wat geregeld wordt, ligt. Het is slechts een voorstel en ik laat mij graag door tegenargumenten overtuigen als daartoe aanleiding zou bestaan.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voorzitter! Ik neem aan dat "opdragen" een gezagsverhouding continueert en dat bij "overdragen" een gezagsverhouding een stukje mee opschuift naar degene aan wie het overgedragen wordt. Dat is het verschil. Het is dus heel essentieel welke terminologie je gebruikt in dit wetsvoorstel. Of je bent aan het delegeren, of je gaat gewoon op de oude voet verder, want dat is de opdracht.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik heb het ook niet als een bagatel gepresenteerd.

Staatssecretaris **Wallage**: Ik poog zoveel verheldering te krijgen opdat ik tot een standpuntbepaling kan komen. Het gaat om taken die de wet opdraagt aan het bestuur. Vervolgens besluit dat bestuur, een deel van die taken in het voorstel over te dragen. Nu kun je daar een ander woord voor bedenken. Is er nu materieel een verschil in een taak die je overgedragen krijgt of een taak die je opgedragen krijgt? In beide gevallen oefen je die taak toch uit alsof het jouw taak is? Ik wil puur begrijpen wat de heer Van der Vlies beoogt.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Het reglement dat gemaakt moet worden, moet ook aan onze minister worden voorgelegd met alle mutaties daarin. Dat gebeurt niet voor niets. Het toezicht op wat in die school gebeurt ter zake, richt zich op het bevoegd gezag van die school en niet vanuit het departement naar de centrale directie. Dat gebeurt vanuit het departement naar dat bevoegd gezag. Het schoolbestuur blijft te allen tijde verantwoordelijk.

De heer **Schutte** (GPV): Als ik het goed begrijp en misschien zelfs probeer te vertalen, dan heb ik de indruk dat de heer Van der Vlies zegt: opdracht is mandaat. Ik meen dat de heer Hermes juist de afweging heeft gemaakt tussen

delegeren en mandateren. Tussen die beide juridische begrippen zat een fundamenteel verschil. Als de heer Van der Vlies in plaats van overdragen opdragen wil zien, dan houdt hij volgens mij een pleidooi voor het introduceren van de juridische vorm van het mandaat.

De **voorzitter**: We kunnen misschien de staatssecretaris de gelegenheid geven om er in zijn termijn op terug te komen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Dat denk ik ook.

Mijn laatste punt betreft het schooldekanaat. Daarover hebben wij onlangs een brief ontvangen en ik heb een amendement op dit punt gezien. We wachten de discussie daarover af. Het moet echter wel duidelijk zijn dat het schooldekanaat binnen de school een volwaardige positie moet kunnen houden en dat het niet moet kunnen worden weggedrukt door andere prioriteiten. Dat zou ertoe kunnen leiden dat het schooldekanaat zichtbaar wordt gemaakt in de regelgeving. Overigens moet er boter bij de vis. Dat is de discussie die collega Hermes zojuist aanzwengelde toen hij vroeg hoe het precies zit. Zijn er extra eenheden voor of moeten die uit de totale pot bekostigd blijven, apart worden gezet, geoormerkt of gewoon toegedeeld worden door middel van de discussie die zich nu voltrekt? Ik sluit mij op dat punt graag aan bij de vraagstelling die de heer Hermes zojuist heeft geformuleerd.

□

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! Op dit moment worstelt men op vrijwel alle scholen en worstelen ook alle schoolbesturen met de invoering van het formatie-budgetsysteem. Vele vragen laten zich stellen bij de invoering van dit proces, ook al wordt het beleidsarm ingevoerd. Wij worden daar als Tweede-Kamerfractie dagelijks mee geconfronteerd. Wij krijgen veel brieven. Dat laat ook duidelijk zien dat het voor veel betrokkenen in het onderwijs nog geen gesneden koek is.

De fractie van de PvdA ziet het als onvermijdelijk bij de invoering van een systeem zoals het FBS dat er

veel vragen worden gesteld. Het viel ons overigens ook op dat, als wij een poging ondernamen om die brieven te beantwoorden, je eigenlijk zou moeten zeggen: een schoolbestuur dat goed geëquipeerd is zou toch met enige inspanning die vragen zelf kunnen beantwoorden en het zou ook gebruik kunnen maken van de telefoonlijn die daarvoor speciaal is ingesteld op het ministerie. Wij vinden het overigens een heel goed idee dat er zoiets is als een hotline FBS. Wat op zichzelf ook heel goed is, is te lezen uit de brief van 10 maart jl. van de staatssecretaris. Daarin wordt mededeling gedaan van de invoering van een zogenaamde knelpuntencommissie, ingevuld met mensen uit de praktijk. Toen wij onlangs in een forum zaten met een aantal kamerleden van verschillende fracties, is ook geopperd dat het goed zou zijn als er zoiets zou komen als een knelpuntencommissie. Op ongeveer hetzelfde moment was die ook ingesteld. Dat is heel goed. Het lijkt ons dat het ook goed zou zijn wanneer de Tweede Kamer op de hoogte wordt gehouden van de bevindingen van deze knelpuntencommissie, al was het alleen maar omdat wij dan misschien zelf wat gemakkelijker al die moeilijke brieven zouden kunnen beantwoorden en omdat het ook goed is dat wij op de hoogte blijven van de resultaten van deze commissie. Het initiatief is dus prima.

Voorzitter! Het voorliggende wetsvoorstel behandelt slechts een beperkt aantal thema's. De verleiding is natuurlijk heel groot om weer op alle onderdelen en voordelen van de autonomievergroting in het onderwijs in te gaan. Ik zal dat niet doen, aangezien het een herhaling zou zijn van de eerdere inbrengen van de kant van mijn fractie. Het is mij wel opgevallen dat uit de schriftelijke inbrengen bij dit wetsvoorstel soms de teneur doorklonk van enige huiver voor eigen meesterschap in het onderwijs, een zekere geneigdheid om allerlei zaken toch weer centraal bij wet te regelen. Daar was zojuist in de discussie met de heer Hermes ook een staaltje van te zien. Als je wilt regelen dat er geen centrale directies mogen komen omdat die deskundiger zouden kunnen worden dan het schoolbestuur of als je pleidooien

Netelenbos

houdt om bij wet te regelen hoe besturen vakbonden mogen uitsluiten in het DGO – die pleidooien zijn overigens niet nu, maar wel schriftelijk gehouden – dan kun je toch de conclusie trekken dat die autonomievergroting in theorie heel vaak omarmd is, maar dat de huiver voor de stap die gezet moet worden toch nog heel uitdrukkelijk hier en daar klonk uit de schriftelijke inbreng.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Als wij de bevoegdheden aan de schoolbesturen geven en niet aan directieleden, dan is dat toch ook autonomie geworden?

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dat vind ik nu precies die centrale inbreng die u voortdurend levert. Wat is erop tegen dat, op het moment dat je hier afspreekt dat bepaalde taken naar het schoolbestuur gaan, het schoolbestuur in volle autonomie zou kunnen besluiten om het vervolgens intern anders te regelen? Waarom zou je dan van hieruit moeten zeggen: dat mag u niet doen? Dat is de kernvraag.

De heer **Hermes** (CDA): Mijn vraag was of het geven van bevoegdheden aan een schoolbestuur geen autonomievergroting is. Daar wil ik graag een antwoord op.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik vind het geen volledige autonomie als je aan dat schoolbestuur onmiddellijk beperkingen oplegt. Als je het traject van autonomievergroting opgaat, moet je er ook op vertrouwen dat de schoolbesturen daarmee verantwoord omgaan. Als zij dat niet doen, dan hebben zij via hun verantwoordingsplicht natuurlijk heel wat uit te leggen. Wij moeten ervoor oppassen dat wij hier niet elke keer de neiging hebben om precies voor te schrijven hoe het moet. Als er iets misgaat, wat best mogelijk is in de hele ontwikkelingsgang van autonomievergroting, dan moeten wij als parlement of als fracties (ik zonder niemand uit, inclusief mijzelf) niet onmiddellijk allerlei vangnetconstructies bedenken die de autonomie inperken. Wij gaan een weg op die volgens mij tamelijk onomkeerbaar is. Wij moeten erop vertrouwen dat

de mensen dat goed doen en niet zoveel van bovenaf willen regelen. Dat is mijn standpunt.

De heer **Hermes** (CDA): Ik heb het begrepen. Daarom zijn wij er ook voorstander van om zoveel mogelijk bevoegdheden en mogelijkheden te geven aan de schoolbesturen. Verder moet de overheid er niet in treden.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Maar u moet ze ook niet op voorhand beperken. Daarover hebben wij af en toe wel een verschil van mening.

De heer **Hermes** (CDA): Het is geen verbod.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Nee, maar u wilt het niet regelen.

De heer **Hermes** (CDA): Precies, maar het is geen verbod.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): U wilt ook niet dat men delegeert. Wat is er echter van onze kant tegenin te brengen als een schoolbestuur met open ogen afspreekt dat het tot delegatie wil overgaan?

De heer **Hermes** (CDA): De vraag is waarom de wetgever zich daarmee moet bemoeien.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Omdat delegatie anders niet kan, mijnheer Hermes.

De heer **Hermes** (CDA): Ik ben ook tegen delegatie; u heeft gelijk.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ja, dat was ook mijn conclusie.

Ik kom te spreken over de introductie van de mogelijkheid om over te gaan tot de bestuursaanstelling van het personeel. Uit onze inbreng heeft men kunnen opmaken dat wij van mening zijn dat er veel voordelen kleven aan een bestuursaanstelling. Deze voordelen wegen in grote mate op tegen eventuele nadelen. Ik noem bijvoorbeeld:

- de vergroting van de flexibiliteit in het personeelsbeleid;
- de vergroting van de rechtszekerheid van het personeel (niet iedereen zal het zo waarderen, maar ik denk dat dit uiteindelijk wel hiertoe leidt);
- het tegengaan van verstarring in de loopbaan;

- het makkelijker kunnen zoeken naar een oplossing bij conflicten in een onderwijsteam.

Deze voordelen wegen naar mening in hoge mate op tegen mogelijke nadelen, die met name in de schriftelijke inbreng zijn opgesomd. Ik denk dat de inflexibiliteit in de carrière-ontwikkeling in het onderwijs onderdeel is van het zogenaamde ziekmakende van het onderwijs. Je kunt als bevoegd gezag heel vaak nauwelijks beleid voeren als problemen ontstaan. De bestuursaanstelling zou daarvoor een oplossing kunnen bieden.

In de schriftelijke inbreng hebben wij ervoor gepleit om voor nieuw personeel de bestuursaanstelling als norm te zien en dat ook in de wet op te nemen. Het zittende personeel zou dan kunnen kiezen of het al dan niet wil overgaan tot bestuursaanstelling via de in de wet opgenomen procedures. De staatssecretaris wees die gedachte in de schriftelijke gedachtenwisseling af, omdat hij van mening was dat dit nogal ingewikkeld zou worden, aangezien je dan twee soorten aanstellingen naast elkaar zou laten functioneren. Mijn antwoord hierop is dat het ook onder de huidige voorgestelde regeling ingewikkeld zal zijn. Je krijgt immers, naar ik aanneem, in toeneemende mate scholen die overgaan tot bestuursaanstelling. Er zullen er echter ook vele zijn die dat niet doen. Je krijgt dan toch twee soorten van aanstelling, zij het dat het per bevoegd gezag dan misschien wel dezelfde soort is. Die ingewikkeldheid komt er dus zeker wel.

Ik heb een amendement ingediend dat regelt dat de bestuursaanstelling als systeem na een periode van drie jaar moet worden geëvalueerd. Ik ben immers bang dat de bestuursaanstelling makkelijk in het overleg zou kunnen sneuvelen, aangezien er natuurlijk voor het personeel een aantal onzekerheden aan bestuursaanstelling kleeft. Men is in het onderwijs gewend om op zeker te spelen. Men zal niet vanzelf de voordelen, die er in hoge mate zijn, waarderen. Ik laat hiermee wel mijn standpunt vallen om de bestuursaanstelling als norm in de wet op te nemen, want ik zie ook wel dat dat op dit moment misschien een brug te ver is. Ik vind wel dat wij in de wet een regeling moeten treffen,

waardoor door de schoolbesturen informatie moet worden verstrekt over de gang van zaken rond die bestuursaanstelling (hoe loopt het precies, hoe werkt het in de praktijk, wordt er wel of niet toe overgegaan). Na drie jaar kunnen wij dan de resultaten bekijken en bezien of de wet op dit punt moet worden aangescherpt of niet. Ik zeg er meteen bij dat de heer Hermes dan zal spreken over een versoepeling. Wij beiden hebben dit amendement ingediend, maar we hebben een verschillende kijk op de bestuursaanstelling. De informatie is voor beide benaderingen echter buitengewoon belangrijk.

Met de heer Hermes heb ik een amendement ondertekend dat handelt over de bestuursaanstelling binnen het speciaal onderwijs, omdat dat een punt van discussie was. In de schriftelijke gedachtenwisseling is naar voren gebracht dat de kwestie van de bestuursaanstelling bij ongelijksoortige scholen afdoende was geregeld, doordat sprake is van de bevoegdheidsvereiste, en het niet zo kan zijn dat iemand die een andere bevoegdheid heeft, plotseling op een school komt te werken waarvoor hij feitelijk niet bevoegd is. Daarmee zou de koppeling van basisonderwijs en speciaal onderwijs niet vanzelf tot problemen leiden.

Formeel kennen, naar de letter van de wet, in het speciaal onderwijs de mensen allemaal dezelfde bevoegdheidsregeling. Uiteraard is er, gezien de grote diversiteit van scholen voor speciaal onderwijs, sprake van soms verregaande specialisatie. We kennen het blindenonderwijs en het dovenonderwijs; ook de heer Hermes noemde enkele voorbeelden. Je moet je dan afvragen, in hoeverre het redelijk is dat bij een bestuursaanstelling het automatisme onmiddellijk van kracht zou zijn wanneer sprake is van de noodzaak tot het veranderen van school. Er kan gezegd worden dat het amendement leidt tot uitbreiding van wachtgeldverplichtingen, en dat moet nu juist niet gebeuren. Nee, zeg ik dan, we hebben met elkaar net de TWAO aangenomen, waarin we forse afspraken hebben gemaakt over wachtgelders. Er zijn eisen te stellen omtrent her- en/of bijscholing, en dat betekent dat iemand die een langjarige praktijk heeft opgebouwd in het speciaal onderwijs aan zeer

moeilijk lerende kinderen, als hij niet onmiddellijk herplaatsbaar is vanwege de verregaande specialisatie, onder het regime van de TWAO komt te vallen. Alles tegen elkaar afwegende, vond ik het alleszins verantwoord om dit amendement mede te ondertekenen.

De heer **Franssen** (VVD): Ik hoop dat u inmiddels kennis hebt genomen van een amendement dat ik heb ingediend, waarin een zekere uitbreiding wordt gegeven van de toegang tot de commissies van beroep. In de toelichting daarop heb ik in het bijzonder gewezen op de verplaatsing bij een bestuursaanstelling van de ene naar de andere school. Ik meen dat dit amendement een veiligheidsklep voor betrokkenen inbouwt om, bijvoorbeeld bij een schoolbestuur waar verschillende scholen voor speciaal onderwijs onder ressorteren, tot een afgewogen oordeelsvorming, en ook tot beroep, te komen. Ik wil die route in uw aandacht aanbevelen, in plaats van het op voorhand in de wet hard te regelen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Het is duidelijk dat u, de heer Hermes en ik met hetzelfde vraagstuk hebben geworsteld, en gezocht hebben naar een oplossing. Het is in dit stadium goed om ook de reactie van de staatssecretaris op dit onderdeel te horen, maar dat neemt niet weg dat het feit dat het soms onrechtvaardig kan zijn als het automatisme van de wet onmiddellijk in werking treedt bij een bestuursaanstelling, een regeling nodig maakt. Wat is wijsheid in dezen? Ik denk dat het goed is, ook hierover het standpunt van de staatssecretaris te horen. Ik heb uw amendement overigens wel degelijk gezien.

Over het decentraal georganiseerd overleg wil ik het volgende opmerken. Het is een goed uitgangspunt om de regelingen voor de verschillende onderwijssectoren voor zover mogelijk identiek te regelen. Ik vind dat een algemeen uitgangspunt. Een dergelijk centraal onderdeel moet in de wet zelf geregeld worden en niet bij AMvB.

Van onze kant zijn veel opmerkingen gemaakt over afstemmingsproblemen die kunnen ontstaan tussen het DGO en de medezeggenschapsraad. Andere fracties hebben

dat ook gedaan. Ik vind het verweer in de nota naar aanleiding van het eindverslag afdoende. Vooral de opmerkingen over de centrale akkoorden en de CAO-afspraken op decentraal niveau zijn overtuigend. Duidelijk is echter dat er altijd sprake kan zijn van spanningen tussen bevoegdheden. De wettelijkheid is limitatief. Het DGO is alleen voor aangelegenheden van algemeen belang, stelt de staatssecretaris in de nota naar aanleiding van het eindverslag. Dat is geen sterk argument, want wat zijn "aangelegenheden van algemeen belang"? Hierover verschillen wij in dit huis nogal eens van mening. Ik denk dat deze veiligheidsklep minder effectief is dan in de nota naar aanleiding van het eindverslag wordt gesuggereerd.

In de memorie van antwoord wordt het voorbeeld gegeven van de openstelling van een school op zaterdag. Dit is typisch een onderwerp dat in de medezeggenschapsraad thuishoort en niet in het DGO. Dit is ook de reden dat ik het amendement van de heer Hermes inzake verwijzing van onderwerpen van het DGO naar de medezeggenschapsraad mede heb ondertekend. Vaak zijn verwijzingen typisch personeelsaangelegenheden. In de Wet medezeggenschap onderwijs wordt de verhouding tussen de personeelsgeleding en de oudergeleding geregeld. Daarin wordt bepaald op welke punten men adviesrecht en op welke punten men instemmingsrecht heeft. Daar doen wij niets aan af. Dat geldt ook voor verwijzingen van thema's van het DGO naar de medezeggenschapsraad. Het is ondenkbaar dat alleen de personeelsgeleding een uitspraak doet over openstelling van een school op zaterdag. Ook ouders moeten hierbij volledig betrokken worden. De kwestie is af en toe wat ingewikkelder dan op het eerste gezicht lijkt.

De heer **Franssen** (VVD): Het spijt mij zeer, maar de memorie van antwoord is zo helder als glas op dit onderdeel. De overdracht van bevoegdheden van het DGO naar de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad heeft slechts betrekking op de bevoegdheden die slechts het DGO regarderend. De vraag of de school op zaterdag opengesteld wordt, heeft een betrekking op een veel breder terrein

dan alleen dat van de rechtspositie. Het rechtspositionele deel kan naar van het DGO kan worden overgeheveld naar de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad. Vervolgens moet de personeelsgeleding als onderdeel van de MR mede oordelen over de vraag of de school op zaterdag opengesteld moet worden of niet. Dat staat glashelder in de memorie antwoord. Het is niet juist om het amendement toe te lichten aan de hand van dit voorbeeld.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Juist dit voorbeeld vond ik volstrekt niet helder. In de memorie van antwoord – in de nota naar aanleiding van het eindverslag heeft men hier wijselijk over gezwegen – staat met nadruk dat bijvoorbeeld de kwestie van openstelling op zaterdag een onderwerp is dat behandeld dient te worden in het DGO. Wij hebben er al op gewezen dat wij het daarmee niet eens waren. Dit hoort bij de medezeggenschapsraad thuis.

De heer **Franssen** (VVD): Alvorens de vraag in de medezeggenschapsraad aan de orde komt of men uit een oogpunt van algemeen schoolbeleid de school op zaterdag open wil stellen, moet eerst de vraag naar de rechtspositionele voorwaarden beantwoord worden. Die vraag moet in het DGO aan de orde komen. Het is mogelijk dat het DGO de beantwoording van die vraag overdraagt aan de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad. In glasheldere bewoordingen en in die volgorde staat dit in de memorie van antwoord.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dan kan het dus niet zo zijn dat het onderwerp "openstelling op zaterdag" zo gescheiden in de medezeggenschapsraad kan worden behandeld, dat de twee geledingen elkaar in het debat niet ontmoeten. In de WMO wordt het advies- of instemmingsrecht geregeld. Op zo'n majeur punt heeft de personeelsgeleding instemmingsrecht. Er kan dus een probleem ontstaan als er een conflict is. Daarvoor zijn vele regelingen. Nu staat in de wettekst dat de verwijzing vanuit het DGO alleen plaats kan vinden naar de personeelsgeleding.

De heer **Franssen** (VVD): In de memorie van antwoord staat...

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Neen, ik heb het over de wettekst zelf.

De heer **Franssen** (VVD): De wettekst zelf kan daar geen uitsluitel over geven. Bovendien maakt de wetsgeschiedenis ook onderdeel uit van de wet. In de memorie van antwoord wordt juist heel helder omschreven de ontmoeting van opvattingen in de medezeggenschapsraad met alle geledingen erbij. Maar die discussie kan pas plaatsvinden als de prealabele vraag is beantwoord of het rechtspositioneel überhaupt mogelijk is om openstelling op zaterdag in discussie te brengen. Ik weet wel dat je ook de omgekeerde weg kunt bewandelen, dat bijvoorbeeld in de medezeggenschapsraad van een school autonoom de vraag ter discussie wordt gesteld of dit een goed item is, maar dan zal door de MR in de richting van het DGO een initiatief moeten worden genomen om die vraag eerst eens in het DGO aan de orde te stellen en de MR te laten weten wat men daarvan vindt. Ten aanzien van de "volgtijdelijke" benadering kan de tekst van de memorie van antwoord geen minimum aan onduidelijkheid bevatten.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Nee, maar het is een combinatie van de tekst van de memorie van antwoord en de wettekst. Bij zo'n onderwerp gaat het over de vraag of in de wet zelf geregeld moet worden dat terugverwijzing van zo'n onderwerp van het DGO naar de medezeggenschapsraad alleen maar kan plaatsvinden via de personeelsgeleding. Dat staat in de wettekst.

De heer **Franssen** (VVD): Als het om rechtsposities gaat.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Onder andere.

Staatssecretaris **Wallage**: Ik zal op dit punt uiteraard ingaan. Maar er is een hardnekkig misverstand. Iets komt in het DGO aan de orde omdat het behoort tot het domein van de primaire of de secundaire arbeidsvoorwaarden. In de huidige situatie leidt dat vaak tot een landelijke

onderhandeling en in dit voorstel leidt dit tot een decentrale onderhandeling. Vervolgens is een bepaling toegevoegd waarin wordt gesteld dat men dat niet in het decentraal overleg hoeft te doen; men mag dat ook overlaten aan de achterban, de mensen in de school, zijnde de personeelsgeleding. De gedachtengang is dus andersom. Het gaat om onderwerpen die te maken hebben met primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, het CAO-overleg om het maar simpel te zeggen. Het kan zijn dat daaraan schoolgebonden aspecten verbonden zijn. In die situatie is het mogelijk, de personeelsgeleding in een school als het ware dat deel van het overleg te laten voeren dat anders tussen werkgevers en werknemers zou worden gevoerd. Op het moment dat mevrouw Netelenbos zegt dat er nog andere aspecten aan zijn verbonden dan die van primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, heeft zij gelijk, maar die kunnen in ieder geval in de medezeggenschapsraad aan de orde komen.

Mevrouw Netelenbos – om die reden zal ik er straks ook grondig op ingaan – wil in het amendement een onderdeel van het normale CAO-overleg, dat wij zo decentraal mogelijk hadden georganiseerd en waarvoor wij een opening hadden geboden om dit nog decentraler te regelen, vervolgens uitbreiden tot andere onderhandelingspartners dan werkgevers en werknemers. In dat opzicht is het een heel principiële amendement.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik noem als voorbeeld de openstelling op zaterdag. Gesteld dat dit door het DGO wordt terugverwezen naar de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad onder de noemer dat het hierbij gaat om een secundaire arbeidsvoorwaarde. Dan wordt er door de personeelsgeleding een beslissing genomen: het personeel van de desbetreffende school gaat voortaan lesgeven op zaterdag. Ik zeg dan: ja, tot je dienst, maar mogen ouders daar ook nog iets van vinden?

De heer **Franssen** (VVD): Die komen daarna aan bod. Dat staat in de memorie van antwoord.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dan

ontstaat het probleem dat, omdat een en ander eerst autonoom tot een beslissing heeft geleid, de dialoog die plaats dient te vinden tussen ouders en leraren voordat dit besluit wordt genomen, toch in een ander licht komt te staan. Mijn voorbeeld is helder genoeg. Daarvan kan gezegd worden dat de belangen misschien soms hetzelfde zijn, maar soms ook zeer contrair en hoe moet dat dan vervolgens gaan?

Staatssecretaris Wallage: In dit voorbeeld is de uitspraak hetzij van het DGO, hetzij van de personeelsgeleding, alleen maar deze, dat men zegt wel of niet bereid te zijn of het mogelijk te achten dat binnen de arbeidsvoorwaarden op zaterdag wordt gewerkt. De volgende vraag is of de school van die mogelijkheid gebruik wil maken, met andere woorden: of het in het beleid van de school past om de school op zaterdag open te doen. Waar de wet echter van uitgaat, is dat het wel twee afzonderlijke beslissingen zijn. In het ene geval praat je over schoolbeleid en moeten alle geledingen de gelegenheid hebben, daar iets over te zeggen. In het andere geval – het daaraan voorafgaande geval – is de arbeidsrechtelijke vraag aan de orde of werkgevers en werknemers het in beginsel binnen de secundaire arbeidsvoorwaarden acceptabel vinden dat er op zaterdag wordt gewerkt. Als deze twee dingen gemengd worden, is het normale CAO-overleg over een uitleg of toevoeging aan de arbeidsvoorwaarden in die concrete situatie niet meer een overleg tussen werkgevers en werknemers, maar een overleg met derde partijen. Dat is in termen van het arbeidsrecht een heel merkwaardige ontwikkeling.

De heer Hermes (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik kom terug op de gedachte van de dialoog. Heeft men niet het idee dat het, als de personeelsgeleding al een uitspraak heeft gedaan, voor de ouders moeilijk wordt om nog te praten? Er ligt dan immers min of meer al een standpunt vast.

De voorzitter: Ik dring erop aan, de termijn van de staatssecretaris niet alvast nu te laten plaatsvinden. Kan mevrouw Netelenbos ermee leven,

de discussie met hem in zijn termijn voort te zetten?

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Zeker. Ik heb dit punt echter in de schriftelijke behandeling opgevoerd, opdat het wat helderder zou worden uitgewerkt, want ik vond het niet glashelder. De staatssecretaris heeft namelijk gezegd dat er twee momenten van beslissing zijn. Het ene is het moment waarop het principebesluit van het personeel wordt genomen en het tweede is het moment waarop de dialoog tussen personeel en ouders plaatsvindt. Vervolgens wordt het besluit genomen. Tot nu toe heb ik dat niet uit de stukken opgemaakt. Maar goed, wij zijn nog met elkaar in discussie.

De heer Franssen (VVD): Wat meer dialoog met de oppositie kan in dit geval geen kwaad.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Maar dat doe ik altijd, dat weet de heer Franssen.

Voorzitter! In dit stadium krijgt de relatie tussen DGO en medezeggenschapsraad het voordeel van de twijfel, omdat wij denken dat men ook nog zal moeten wennen aan de manier waarop die twee geledingen zich tot elkaar verhouden. Ik ben echter niet zo optimistisch gestemd als de staatssecretaris over de vrijheid die een DGO voor zichzelf zal nemen, zonder invloeden vanuit centrale organisaties. De tijd zal echter leren wie gelijk heeft. Ik hoop de staatssecretaris.

Mijn opmerking in de schriftelijke inbreng over de clustering van scholen in een DGO is fout verstaan. Die opmerking is geboren vanuit de gedachte dat, hoe groter het aantal deelnemers per cluster, des te meer de schoolbestuurders de kans lopen dat zij zich zullen moeten conformeren aan de macht van het getal. Neen, zegt de staatssecretaris, men zal kiezen voor grotere gehelen, omdat men anders bezwijkt onder de overleglast. Dat zal voor de vakbonden zeker een relevant gegeven zijn, maar voor de schoolbestuurders ligt dat een slag anders. Daarom nogmaals de vraag of er al enig inzicht is in de beleidslast die voortvloeit uit het DGO.

Voorzitter! Van de kant van de fractie van Groen Links is in het

eindverslag een uiterst waardevolle opmerking gemaakt over de noodzaak om per DGO allen aangesloten te laten zijn bij dezelfde geschillencommissie. Die verplichting is niet opgenomen in het wetsvoorstel en het lijkt mij, omwille van een duidelijke geschillenregeling, wel noodzakelijk dat dit bij wet wordt geregeld, omdat het anders in de praktijk kan voorkomen dat meerdere geschillencommissies uitspraken doen over hetzelfde geschil met een andere uitkomst. Dat lijkt mij eerder conflictbevorderend en in strijd met een goede geschillenregeling.

Voorzitter! Zoals uit dit onderdeel van mijn bijdrage begrepen zal zijn, steunen wij het uitgangspunt dat de onderwerping van het bevoegd gezag aan de uitspraken van de geschillencommissie een bekostigingsvoorwaarde is. Dan moet er echter wel sprake zijn van één geschillencommissie per geschil en niet in voorkomende gevallen meerdere. Omdat de heer Lankhorst niet deelneemt aan het debat, heb ik een amendement ingediend waarvan de heer Lankhorst eerste ondertekenaar is. Het lijkt mij een amendement dat onontbeerlijk is voor een goede geschillenregeling.

Met betrekking tot de commissies van beroep heb ik namens de fractie van de PvdA de vraag geopperd of het zo langzamerhand niet eens tijd werd dat het onderwijs onnodige eigen regelingen afschafte. Dat zijn altijd dure constructies en bovendien bevorderen zij de geslotenheid van de zogenaamde onderwijsprovincie. Dat is een ingewikkeld vraagstuk en daarom ben ik op dit moment tevreden met de toezegging van de staatssecretaris dat hij begin 1993 een rapportage aan de Kamer zal doen toekomen, nadat hij over dit onderwerp heeft overlegd met besturen en personeelsorganisaties.

Ik adviseer hem ook om overleg te voeren met zijn collega van Justitie over de vraag, in hoeverre de burgerlijke rechter de plaats van de commissies van beroep kan innemen. Dat overleg moet er natuurlijk komen, want het onderwijs kan niet functioneren zonder dat alles van tevoren in het overleg is geweest. Ik hoop echter dat wij duidelijk zien dat een grote mate van belangenverstrengeling op dit onderdeel aanwezig is. Ik hoop dat wij een rapportage krijgen die in

ieder geval voldoende aanzetten zal bevatten tot een moderne visie op geharmoniseerde structuren, gezien ook het gegeven dat meerdere fracties in deze Kamer hetzelfde soort verzoek aan de staatssecretaris hebben gericht.

Voorzitter! De mogelijkheid om centrale diensten in te stellen, waardoor het personeel van administratiekantoren een ABP-status kan krijgen, vind ik een verbetering. Die draagt hopelijk bij tot het aan banden leggen van de groeiende invloed van particuliere administratiekantoren. Dan bedoel ik commerciële administratiekantoren. Na de uitleg die wordt gegeven in de memorie van antwoord en in de nota naar aanleiding van het eindverslag, begrijp ik nog steeds niet waarom het mogelijk zou moeten zijn dat iemand lid is van een schoolbestuur en tevens eigenaar of bestuurslid van een particulier commercieel administratiekantoor. Dat geeft toch aanleiding tot een ongewenste belangenverstrengeling die niet dient plaats te vinden. Ik ga ervan uit dat in de autonome schoolbesturen zeer veel geld zal omgaan. Die autonomievergroting maakt het dus steeds noodzakelijker dat verantwoordelijkheden gescheiden worden. Commerciële activiteiten rond een school en publieke taken in en rond een school dienen in bestuurlijke zin van elkaar gescheiden te zijn. Ik heb een amendement ingediend om die gescheiden verantwoordelijkheden bij wet vast te leggen.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag waarop ik zelf het antwoord niet kan geven. Ik zou het moeten nazoeken. Mevrouw Netelenbos heeft een amendement ingediend. Heeft zij gedacht aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek? Is dit wel mogelijk? Het betekent immers de onverenigbaarheid van een bepaalde functie met een andere functie. Ik weet niet of het in zijn algemeenheid zo gesteld kan worden. Ik mag haar er misschien aan herinneren dat de PvdA-fractie in het verleden een andere onverenigbaarheid heeft weggepoetst. Dat gebeurde overigens niet met onze instemming. Wij hebben in het verleden gesproken over de onverenigbaarheid van de functie van onderwijzer bij het openbaar onderwijs

met het lidmaatschap van de gemeenteraad. Toen vond de PvdA dat die onverenigbaarheid maar uit de wet moest verdwijnen. Nu voegt de PvdA een nieuwe onverenigbaarheid in.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De heer Hermes weet ook dat ambtenaren van een gemeente nog steeds geen zitting kunnen hebben in die gemeenteraad. Er is soms sprake van onverenigbaarheden vanwege een te grote belangenverstrengeling. Mijn standpunt is: daar waar grotere financiële verantwoordelijkheden direct neergelegd worden bij een schoolbestuur, moet je jezelf de vraag stellen of iemand die lid is van een schoolbestuur, tevens eigenaar zou kunnen zijn van zo'n commercieel administratiekantoor. Het is niet voor het eerst dat mijn fractie die bezwaren tegen de particuliere commerciële administratiekantoren uit.

Staatssecretaris **Wallage**: Voorzitter! Ik wil mevrouw Netelenbos een vraag stellen in verband met de toonsoort van mijn antwoord. Is dit nu een begin van amendering door de PvdA-fractie in de geest dat bijvoorbeeld ook aannemers die eventueel iets bouwen voor een school, geen lid mogen zijn van een bijzonder-schoolbestuur? Gaan wij nu een aantal categorieën opsommen? Is dit het begin van een amendering waarbij wij als het ware de verschillende betrekkingen die mensen kunnen hebben met een school, bij wet gaan definiëren? Ik hoop dat dit een uitzondering is die een enkel keertje voorkomt. Als dat niet het geval is, dan wordt mijn reactie iets pittiger.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dezelfde vraag werd mij op de gang door de heer Tuinstra gesteld. Hij kwam net uit de commissie VROM van zijn fractie. Hij vroeg aan mij of dat straks ook voor aannemers zou gelden. Ik heb daarop "nee" gezegd. Het vraagstuk van die administratiekantoren is niet regelbaar. Ik heb een- en andermaal gevraagd, ook bij de vorige wetsbehandeling, of wij niet iets zouden kunnen regelen waardoor die ontwikkeling gereguleerd wordt. Er is gezegd dat wij dat niet kunnen doen. Dan ga je zoeken

naar oplossingen. Als het op een andere manier gereguleerd kan worden, dan ben ik daarvoor in. Ik hoop dat de staatssecretaris mijn zorg op dit punt kan delen en dat hij wil meedenken over de wijze waarop wij iets kunnen regelen ten aanzien van een ongunstige belangenverstrengeling. Daar waar ik ervan uitga dat de autonomievergroting doorgaat met grote commerciële belangen, hoop ik dat het onderwijs gevrijwaard wordt van allerlei ingewikkelde structuren. Daar hebben wij straks ook als centrale overheid geen zicht meer op. Als de staatssecretaris een andere goede suggestie heeft, ben ik daar absoluut voor in. Ik kon niets anders bedenken dan dit. Ik heb uit de schriftelijke behandeling geen andere suggesties gekregen.

Voorzitter! Wij hebben een aantal brieven gekregen over de uitwerking van het FBS met betrekking tot de centrale diensten en de verzilvering van de bedragen die hierbij aan de orde zijn. De hoogte van het tarief bij verzilvering is gesteld op f 322, terwijl tot op heden de verzilvering werd afgerekend op f 1768. Daar zit een enorm verschil tussen. Wij krijgen brieven waarin staat, dat men bij de instelling van centrale diensten mensen moet gaan ontslaan. Hoe kan dit? Waar ligt het aan, dat die verschillen zo groot zijn?

Centrale directies zijn in het voortgezet onderwijs een ontwikkeling die een belangrijke bijdrage kan leveren aan de bevordering van de professionaliteit in de school. Ik begrijp echt niet het standpunt van de fractie van het CDA, dat centrale directies pseudo-schoolbesturen zullen worden. Wij moeten ons wel goed afvragen, wat wij nu precies willen. Goede schoolbesturen, die ontwikkelingen van pseudo-schoolbesturen kunnen tegengaan, lijkt mij. Het is niet zomaar wat om een school te besturen, maar schoolbesturen beschermen tegen professionaliteit van werkers in het onderwijs lijkt mij toch de omgekeerde wereld. Wij willen professionele scholen, die goed worden geleid en een zekere hiërarchisering hoort daarbij. Complexe organisaties vragen dit en dus ook scholen, die steeds complexer zullen worden, zowel als gevolg van de vergroting van de autonomie als als gevolg van problemen, waarvoor het onderwijs

zich ziet gesteld. Er zal bij autonomievergroting een ander type schoolleider ontstaan en er zullen andere typen directies komen. Wanneer de CDA-fractie daar niets voor voelt, dan begrijp ik werkelijk niet, waarom zij voortdurend uitspraken doet over vergaande autonomievergroting in het onderwijs. Daaruit moet toch de consequentie worden getrokken. Het is niet helemaal eerlijk om te blijven leunen op twee gedachten.

In het artikel dat de mogelijkheid introduceert om centrale directies in te stellen, artikel 32a WVO, wordt bepaald, dat het bevoegd gezag kan besluiten tot de instelling van een centrale directie, indien de school voldoet aan de voorwaarden, die nader zullen worden gesteld bij algemene maatregel van bestuur. Ik vind dit een vooruitgang. Kan de staatssecretaris een inzicht geven in die nadere voorwaarden? Gaat het om een minimumaantal leerlingen? Of heeft de algemene maatregel van bestuur een verdergaande reikwijdte?

De fractie van de PvdA is voorstander van vergaande delegatie van bevoegdheden van het schoolbestuur naar de directie. Slechts dan krijg je kwalitatief goede mensen, die bevrediging vinden in het werk. Zo werkt dat nu eenmaal. Wanneer ooit de Algemene wet bestuursrecht het niet toestaat, dat er gedelegeerd wordt aan ondergeschikten, dan denk ik dat vele quartaire sectoren in enorme problemen komen. Ik denk aan de praktijk in de gezondheidszorg. Daar is het absolute norm, dat een bestuur delegeert aan de directie. Als je wilt professionaliseren, dan is dat ook de consequentie. Ik denk, dat wij hier nog een forse discussie krijgen over de Algemene wet bestuursrecht. In complexe werkorganisaties kan een bestuur de gang van zaken niet dagelijks bijhouden. Dat moet een bestuur ook niet willen. Het moet goede afspraken maken over delegatie, het moet goede reglementen maken, het moet goede directies benoemen en het moet zelf ook goed zijn.

Voorzitter! Tot slot wil ik nogmaals aandacht vragen voor de positie van de schooldekaan. Ik constateer, dat de brief van 14 februari geen uitvoering geeft aan mijn motie over de schooldekaan. Ik vind dat jammer.

Nu lijkt het mij het moment om de schooldekaan als functie in de wet vast te leggen. Wij hebben de vorige keer een discussie gehad over lessentabellen, examenvakken, enz. Alles is geregeld, maar net die functie van schooldekaan niet. Het risico wordt gelopen, dat bij de autonomievergroting de schooldekaan tussen de wielen raakt. Ik vind dat de functie van de dekaan moet worden geregeld in het voortgezet onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs. Overigens verzoek ik de staatssecretaris ons eens een forse brief te schrijven over de wijze waarop inhoud moet worden gegeven aan het schooldekaanat, de eisen die daaraan moeten worden gesteld en de manier waarop het schooldekaanat optimaal tot ontwikkeling kan komen. Je kunt wel in de wet opnemen dat een school in ieder geval een of meer personeelsleden als schooldekaan dient aan te wijzen, maar daarmee is nog niets gezegd over de inhoudelijke invulling. Ik zou erg graag willen dat een visie werd ontwikkeld op de optimale invulling van het schooldekaanat. In elk geval moeten wij naar mijn mening nu de functie regelen.

De heer **Franssen** (VVD): Ik ben het als ideaal volstrekt met mevrouw Netelenbos eens. Ik heb dezelfde ideeën al meermalen in deze Kamer verwoord. Onder het mom "boter bij de vis" wil ik graag weten of het haar bekend is of er financiële consequenties aan het amendement zitten en hoe zij een en ander denkt te regelen. De verzelfstandigde functie van schooldekaan brengt, denk ik, het nodige aan financiële consequenties mee.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik wijs erop dat mijn amendement – overigens hebt u ook een amendement hierover ingediend...

De heer **Franssen** (VVD): Met een andere strekking. Ik wil het mogelijk maken dat de beschikbare FRE's in een centrale dienst worden ondergebracht.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Er moet dan wel sprake zijn van een centrale dienst. Men kan daarvoor kiezen maar men hoeft daar niet voor te kiezen. Een school van een geringe omvang zal, naar ik

aanneem, niet kiezen voor zo'n centrale dienst. Dat maakt dat u iets wil regelen dat in veel gevallen misschien niet tot effectiviteit leidt. U kunt tegen mij zeggen: u wilt in de wet opnemen dat men binnen de schoolorganisatie één of meer personen moet belasten met de functie van schooldekaan en hoe komt u aan de formatie om dat in te vullen? Ik denk dat er in de meeste scholen al sprake is van invulling van het schooldekaanat – soms zal dat een heel lichte invulling zijn – en dat men daarvoor taakuren benut. Ik ben van mening dat men binnen de formatieruimte die men toegewezen krijgt die zaak vooralsnog moet oplossen. Ik heb de staatssecretaris gevraagd om daaraan een invulling te geven, zodat wij precies weten waarover wij het hebben. Wij hebben immers nog nooit fundamenteel gesproken over de invulling van het schooldekaanat. Het kan best zijn dat, als wij die discussie hebben gevoerd, blijkt dat er onvoldoende ruimte is om te komen tot een optimale invulling. Dan hebben wij een probleem. Ik vrees echter dat, als wij de functie van het schooldekaanat nu niet vastleggen en wij volgend jaar beleidsrijk gaan invoeren – ik ga ervan uit dat de formaties dan voor vier jaar zijn verdeeld – in die vier jaar niet meer gesproken kan worden over het dekaanat, tenzij erg veel geld ineens beschikbaar komt, maar dat zal wel niet gebeuren.

Tot zover mijn bijdrage in eerste termijn, voorzitter.

De vergadering wordt enige minuten geschorst.

De heer **Leerling** (RPF): Voorzitter, de staatssecretaris heeft het druk met de Tweede Kamer: elke week zien wij hem wel een onderwerp op het gebied van het onderwijs verdigen. Ik denk dat hij daar op zichzelf geen moeite mee zal hebben, want hoe meer wetten er voor het zomerreces worden afgewikkeld, des te beter het uiteraard is, althans naar zijn mening, zo neem ik aan.

Vandaag spreken wij opnieuw over een voorstel tot wijziging van een aantal onderwijswetten, en deze keer betreft het de regeling in verband met de invoering van het formatie-

budgetsysteem. De in het onderhavige wetsvoorstel beoogde regelingen zijn weliswaar niet onlosmakelijk verbonden met de systematiek van het FBS, maar er is natuurlijk wel een zeer nauwe samenhang. Het gaat overigens om regelingen in een hele serie van voorstellen die wij de laatste tijd behandelen, ik zei het al. In de memorie van antwoord is ook een hele opsomming gegeven van alle aanhangige wetsvoorstellen en van de wetsvoorstellen die al doorgevoerd zijn naar de Eerste Kamer. Het valt dus niet mee om het overzicht te behouden bij de wijzigingen van deze wetten. En als het ons zwaar valt, zal dat ongetwijfeld ook gelden voor degenen die dagelijks in het onderwijs werkzaam zijn of erbij betrokken zijn.

Hoe het ook zij, de fractie van de RPF heeft vorig najaar ingestemd met invoering van het FBS; toen is ook de discussie ten principale gevoerd en daarom wil ik bij deze gelegenheid kort van stof zijn. Met dit wetsvoorstel worden de bevoegdheden van het schoolbestuur inzake het vaststellen van de formatie verruimd. De bemoeienis van de centrale overheid met het onderwijsbeleid zal afnemen. Dat beoordelen wij positief, mits aan dit streven een juiste invulling wordt gegeven. Gelet op enige signalen uit het veld heb ik toch twijfels of het allemaal zo zal uitpakken als wij bij het bespreken van het FBS voor ogen hadden.

Nu een en ander handen en voeten krijgt, onder andere door dit wetsvoorstel, wil ik de regering toch ook een enkele vraag voorleggen, met name over het decentraal georganiseerd overleg, de geschillencommissie en de commissie van beroep. Ik wil echter beginnen met de tijdsplanning. Dit voorstel hangt nauw samen met het eerdere wetsvoorstel over dit onderwerp, maar ook met het wetsvoorstel inzake medezeggenschap in het onderwijs. De regering heeft dan ook te kennen gegeven dat zij het wenselijk acht dat de gewijzigde wet op de medezeggenschap gelijktijdig met het FBS in werking zal treden, bij voorkeur op 1 augustus a.s. Dat is logisch, want afspraken die in het decentraal georganiseerd overleg worden gemaakt, zijn van groot belang voor de gang van zaken in de medezeggenschapsraad. Het

wetsvoorstel inzake de medezeggenschap zal overigens niet meer voor het zomerreces in de Tweede Kamer aan de orde komen, laat staan in de Eerste Kamer. En omdat gelijktijdige inwerkingtreding van beide wetten dus uitgesloten moet worden geacht, is er gekozen voor "beleidsarme" invoering van het FBS, zoals wij het zijn gaan noemen, zo mogelijk per 1 augustus van dit jaar. Naar mijn oordeel is een dergelijke constructie nogal gekunsteld. Op zichzelf wil ik daar geen punt van maken, maar ik vraag de regering wel, duidelijkheid te verschaffen over de mogelijkheden van een "beleidsrijkere" invoering. Bestaat de kans dat schoolbesturen voorgenomen besluiten ondanks het ontbreken van een geschikte regeling eenzijdig zullen doorvoeren? En zo ja, betekent dat dan automatisch dat hierover in een later stadium opnieuw overleg in het DGO zal moeten worden gevoerd? Overigens gaat de regering er blijkens de derde nota van wijziging van uit dat invoering per 1 augustus niet meer haalbaar is. Dat is ook wel begrijpelijk, maar ik vraag mij wel af, welke consequenties dit voor de schoolbesturen zal hebben.

Voorzitter! De samenhang tussen het decentraal georganiseerd overleg en de medezeggenschapsraad is niet geheel duidelijk. Bepaalde zaken kan het DGO ter nadere invulling overlaten aan het schoolniveau, met name aan de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad. Is het de bedoeling dat de betrokken organen zelf in onderling overleg uitmaken, welke bevoegdheden op welk niveau worden geregeld? En gaat de regering ervan uit dat in principe dan ook inderdaad zoveel mogelijk in het DGO zal worden geregeld? Dat lijkt mij wel wenselijk, zeker als de amendementen van de collega's Hermes en Netelenbos op stuk nr. 18 worden aangenomen. In de medezeggenschapsraad hebben namelijk ook personen zitting die niets met de arbeidsvoorwaarden van het onderwijzend personeel te maken hebben. Ik denk dan met name aan de leerlingen.

Een zaak van groot belang is de geschillencommissie. Ik kan mij aansluiten bij veel van wat hierover door collega's Schutte en Van der Vlies eerder op de avond gezegd is. Scholen en instellingen kunnen aansluiten bij een geschillencom-

missie ten behoeve van het georganiseerd overleg aan die scholen en instellingen. De commissie voert uitsluitend een redelijkheidstoetsing uit. Maar de gevolgen van die toetsing kunnen verstrekkend zijn. Wijst de praktijk dat niet uit? Zo kan de geschillencommissie bepalen dat een bevoegd gezag niet voldoet aan de bekostigingsvoorwaarde. De regering meent dat het niet zo'n vaart zal lopen, omdat scholen in de gelegenheid gesteld worden om zich aan te sluiten bij de geschillencommissie van eigen richting. Toch lijkt het mij wenselijk dat in de wet expliciet wordt vastgelegd dat de geschillencommissie DGO in haar uitspraken de vrijheid van richting in acht dient te nemen. Daarmee worden de risico's meer dan nu het geval is, vermeden.

De overweging van het kabinet, verwoord op pagina 11 van de nota naar aanleiding van het eindverslag, dat voorschriften waarvoor geen noodzaak bestaat, bij voorkeur niet in het wetsvoorstel opgenomen moeten worden, snijdt geen hout. Kan de regering hard maken dat een bepaling van deze strekking echt niet noodzakelijk is? De bewindslieden stellen dat de geschillencommissie vanzelfsprekend op enige afstand van de individuele scholen staat en dat die afstand niet snel tot spanning hoeft te leiden (!). Het is maar net hoe je dat inschat. De kans dat er spanning ontstaat, is dus niet geheel uitgesloten. Daarom zal ik het amendement op stuk nr. 25 van collega Schutte steunen.

Een uitbreiding van de bevoegdheden van de commissies van beroep kan ik onderschrijven. In de stukken is het fenomeen kringenrechtspraak door een enkele fractie kritisch benaderd. De regering heeft er terecht voor gekozen, dat deze materie nu niet ten principale aan de orde gesteld kan worden. Ik wil echter gezegd hebben dat het beginsel om conflicten in eigen kring op te lossen, zonder dat de civiele rechter wordt ingeschakeld, een ronduit Bijbels principe is. Wij hebben hierbij in veel gevallen te maken met christelijke scholen en christelijk onderwijzend personeel. Voor hen geldt ook de regel dat problemen in eigen kring opgelost worden en dat daarvoor de civiele rechter niet ingeschakeld wordt.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Geldt dit voor u voor alles wat er in de Bijbel staat, ook voor oog om oog en tand om tand?

De heer **Leerling** (RPF): Dat hebt u mij niet horen zeggen. Ik ga nu geen exegetische geven. Maar u zou de Bijbel eens beter moeten lezen. Dan kunt u daarin zelf het antwoord vinden op die vraag. Maar in dezen is het in elk geval een uitgangspunt om conflicten over arbeidsvoorwaarden in eigen kringen te beslechten.

Ik verneem nog graag het antwoord van de regering op de vraag of deze kringenrechtspraak werkelijk duurder is dan de civiele rechtspraak, zoals de PvdA-fractie in het voorlopig verslag heeft gesuggered.

De RPF wil een spoedige invoering van het formatiebudgetsysteem en de daarmee samenhangende regelingen zeker niet blokkeren. Op sommige punten moet er echter wel meer duidelijkheid komen. Het punt van de geschillencommissie zal zwaar meewegen bij de uiteindelijke beoordeling van het onderhavige wetsvoorstel, dat ik overigens sympathiek bejegen.

□

De heer **Franssen** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Zowel wetsvoorstel 22157 als het onderhavige 22467 oogt in eerste instantie tamelijk eenvoudig. Maar achter de eenvoud van de wettekst gaat de invoering schuil van een uiterst ingewikkelde operatie. Ik vraag mij intussen het volgende af. Als je geen wiskundig aangelegd persoon bent, zoals de staatssecretaris – en ik schaar mij aan zijn zijde – kun je het wel vergeten om te werken met alle berekende formules op basis van gemaakte afspraken. De VVD-fractie kijkt overigens met veel waardering en sympathie naar de inhoud van het wetsvoorstel.

Ik heb vorig jaar voor de zomer al gewaarschuwd voor een te snelle invoering van het formatiebudgetsysteem. Wij zijn op zich voor meer autonomie en wij moeten er, omdat autonomie het vertrekpunt is, in het kader van dit wetsvoorstel voor waken dat wij in de wet weer allerlei zaken regelen die in feite op decentraal niveau uitgemaakt kunnen worden. In een enkel geval moet je

op deze regel misschien een uitzondering maken, maar je zult er dan wel grenzen aan moeten stellen.

In het kader van de autonomie past de invoering van het formatiebudgetsysteem als tussenstap op weg naar totale lump-sum-financiering. Over deze financiering als zodanig zullen wij mede op verzoek van de heer Hermes nog aan de hand van een nadere notitie met de regering van gedachten kunnen wisselen. Er komt nu zo ontzettend veel tegelijk op de scholen af, ook in onderwijskundige zin, dat je de animo voor de onderwijskundige veranderingen en vernieuwingen betrekkelijk snel kunt smoren door op zo'n onderdeel als het formatiebudgetsysteem, dat in feite niets anders is dan onderhandelen over formules en rekenen, te hard van stapel te lopen.

Aanvankelijk wilde de staatssecretaris van geen wijken weten. Ik sluit voor dit gedeelte van mijn betoog aan bij mevrouw Netelenbos. Later, toen de protesten uit het onderwijs doorgingen, waarbij ik denk aan de Haagse schoolleiders, vooral van rooms-katholieke signatuur, ging hij overstap en bestempelde hij de invoering in het cursusjaar 1992-1993 als "beleidsarm". Dit was een nieuwe benadering.

Staatssecretaris **Wallage**: Dit was een afspraak tussen de partijen in het onderwijs. Ik heb vervolgens gezegd dat ik het geen onverstandig idee vond. Voor zover er iemand overstap ging, waren het dus de betrokkenen, die het op deze manier wilden gaan doen. Het is niet mijn initiatief geweest.

De heer **Franssen** (VVD): U heeft zich in die zin erbij aangesloten, dat u de Kamer hierover schriftelijk heeft gerapporteerd. Als u het niet had gewild omdat u vasthield aan uw aanvankelijke opvatting dat het allemaal heel best kon, had u die beslissing niet genomen. Zo staat u in de politiek niet bekend.

Staatssecretaris **Wallage**: Ik heb mij inderdaad bij het idee aangesloten, maar het idee zelf kwam van de betrokkenen.

De heer **Franssen** (VVD): Dit is een heel verstandige benadering geweest, ook van de betrokkenen.

Hierdoor voelde ik mij gesterkt in mijn eerdere uitlatingen tegenover u om het wat zachtjesaan te doen. Gezien ervaringen in en buiten het onderwijs met grote, ingewikkelde operaties, meende ik dat je er beter meer tijd voor kon nemen dan overhaast te werk te gaan. Het was dus een verstandige beslissing.

De vraag is en blijft of wij nu en na het begin van het komende cursusjaar voldoende weten om tot een beleidsintensieve invoering te komen. De vraag is ook hoe de staatssecretaris ons hierover laat meediscussiëren, nadat hij ons van de ervaringen op de hoogte heeft gehouden. Er is nu een soort praktijkpanel gevormd; dit is ook heel verstandig. Het praktijkpanel zal, naar ik aanneem gestructureerd, informatie opleveren over de ervaringen die zijn opgedaan. Ik meen dat het verstandig is dat wij in het komende najaar een moment inlassen om alles nog eens de revue te laten passeren en de balans te kunnen opmaken.

De vraag is dan ook aan de orde of wat het onderwijsveld tot nu toe is voorgehouden, allemaal klopt. Ik heb recentelijk een spreekbeurt in Purmerend gehouden. Tijdens deze spreekbeurt werd ik benaderd door de rector van het Jan van Egmond-college uit die gemeente, die zeer kritisch was over het formatiebudgetsysteem. Op mijn verzoek heeft hij een brief geschreven waarin hij zijn kritiek in acht punten samenvat. Ik loop deze punten kort na en zal de brief straks aan de staatssecretaris overhandigen; hij is ook beschikbaar voor alle andere woordvoerders. Ik vraag de staatssecretaris voor de tweede termijn bij voorkeur schriftelijk op deze kritiekpunten te reageren, zodat wij de gelegenheid hebben, er in die termijn nader op in te gaan.

De acht punten betreffen de volgende aspecten. De bestokking in het cursusjaar 1992-1993 via het formatiebudgetsysteem is niet dekkend. De invoering van het formatiebudgetsysteem zal voor de meeste scholen een bezuiniging inhouden. De toepassing van de fluctuatiefactor in de praktijk wordt als waanzin bestempeld. De verzilveringsmethode kan in de praktijk, gegeven de termijnen die daaraan zijn gesteld, niet werken. Dan volgt een opsomming over het feit dat de

som der afzonderlijke beslissingen geen recht evenredig verband houdt met het eindplaatje alsmede het feit dat de beleidsruimte die voor de scholen geacht wordt te ontstaan als gevolg van de invoering van het formatiebudgetsysteem in de praktijk niet aanwezig blijkt te zijn. Ook wordt kritiek geuit op het niet echt vooraf goed doorgelicht zijn van de invoering van het systeem. Aan het slot van de brief wordt een lichtpuntje gesignaleerd, namelijk het feit dat de school in september al weet waar zij het volgende jaar aan toe is en dat zij dus in een vroeg stadium al kan overleggen hoe de noodzakelijke bezuinigingen moeten worden gerealiseerd.

Ik wil met het volgende op die punten een korte toelichting geven. De bekostiging van het cursusjaar 1992-1993 via het formatiebudgetsysteem, is gebaseerd op de getallen van 1991-1992, hetgeen betekent dat het personeel zogenaamd ongeschonden blijft. Ontslag is derhalve nauwelijks mogelijk. Het in de garantie zetten betaalt de school, naar de recente afspraken, immers zelf! In feite wordt gesuggereerd dat het formatiebudgetsysteem budgettair neutraal is voor de komende cursus en dat de formatierekeneenheden voldoende zouden moeten zijn om dat personeel van 1991-1992 voluit te kunnen bekostigen. Ik zal een staat overleggen met berekeningen waaruit blijkt dat dit niet klopt. Nu zou dit voorbeeld voor die enkele school kunnen gelden, maar ik heb niet de indruk, gegeven wat er staat, dat dit het geval is.

Ik kom dan bij de in de praktijk steeds meer zich vastzettende redenering dat het formatiebudgetsysteem voor veel scholen op een bezuiniging uitkomt. Hoe kan zo'n idee in de perceptie van betrokkenen ontstaan? Dat kan omdat naar het oordeel van de rector de rekenvoorschriften van het formatiebudgetsysteem al dan niet versluierd die bezuiniging introduceren. De zogenaamde correctiefactor is universeel op 0,996 gesteld, die bovendien aan het eind van de hele rekenexercitie op het totaal wordt losgelaten, dus op inbreng taakuren, basisvormingsuren, onderwijsondersteunend personeel en schoolleidingsbekostiging. In de oude situatie kwam een correctiefactor alleen voor

in de lessenformule. Een tweede rekenkundige en in nevels gehulde bezuinigingsgrap ontstaat door het hanteren van een F-formule: de bekostiging van de schaal-12-formatie die geen equivalent is van de oorspronkelijke berekening.

Tussendoor wil ik hieraan de vraag koppelen of het waar is wat ik uit de praktijk van het onderwijs dikwijls hoor, dat de invoering van het formatiebudgetsysteem in heel veel situaties in de praktijk zal betekenen dat de schaal-12-functies vrijwel allemaal in de zogenaamde FB-categorie worden gerangschikt met het gevolg dat er over enige tijd vrijwel geen schaal-12-functies in de school meer bestaan omdat men de goedkopere, de schaal-10-functies, als eerste zal proberen uit te geven en als onderdeel van de vaste formatie te zien. Ik hoor dat ook uit de kring van de Nahossers, die met het oog op hun toekomstkansen en ervaring in de scholen dit melden als een grote risicofactor. Ik wil daar zekerheid over hebben, ook gegeven de destijds bij de totstandkoming van het HOS-akkoord gemaakte afspraken over de betekenis van de schaal-12-functie in de school.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De heer Franssen citeert nu uit een brief die hij heeft ontvangen.

De heer **Franssen** (VVD): Niet op dit onderdeel.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik begrijp dat het uw eigen vraag is. Wij hebben hier ettelijke keren gevraagd, ook in de stukken, of mensen in dure formaties problemen kunnen krijgen omdat men liever goedkopere krachten inzet en omgekeerd. Steeds is daarop geantwoord dat dit niet het geval is. Omdat men de formaties gewoon kan indienen, worden ze verrekend via die rekeneenheden. Er is dus geen sprake van problemen, tenzij er sprake is van verzilvering. Dat kent dan een bepaalde procedure. Het lijkt mij toch dat het in die zin helder was beantwoord. Nu komt u feitelijk weer met vergelijkbare vragen. Dan moet je toch wat meer informatie hebben om twijfels te kunnen hebben aan de antwoorden die telkens zijn gegeven. Men geeft zijn formaties op grond van de teldatum die is bepaald. Die krijgt men dus

gewoon. Dan zijn die risico's er toch gewoon niet?

De heer **Franssen** (VVD): Ik blijf die signalen horen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Maar de vraag is of ze terecht zijn in het licht van de discussie hier.

De heer **Franssen** (VVD): Zeker, de vraag of ze terecht zijn is heel relevant. Maar er op voorhand van uitgaan dat ze niet terecht zijn, zou betekenen dat ik mij gehandicapt voel om een adequaat antwoord in de richting van de vragenstellers te geven. Dit plenum is nu juist het middel bij uitstek om, wanneer die signalen blijven komen, er helderder over te krijgen. Wat mij betreft, is het dus een feitelijke vraag.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik wil niets afdoen aan de indringende vragen die de heer Franssen heeft gesteld. Daar zal de staatssecretaris wel een antwoord op geven. Ik heb een punt, namelijk de correctiefactor van 0,996. Ik weet niet of dat iets afdoet aan de berekeningen; dat kan ik ook niet een, twee, drie overzien. Maar in de brief van 10 maart is wel vermeld dat die correctiefactor niet behoeft te worden toegepast.

De heer **Franssen** (VVD): Ja, in het komend cursusjaar wellicht.

De heer **Hermes** (CDA): In die geest staat het niet in de brief van 10 maart, maar daar zal de staatssecretaris wel op antwoorden. Ik heb begrepen dat de correctiefactor 0,996 niet hoeft te worden toegepast. Dat kan in de formule misschien verlichting geven; ik weet het niet.

De heer **Franssen** (VVD): Wellicht. Wat mij betreft, wordt die vraag meegenomen in de beantwoording. Ik heb hier de vraag van een schoolleider die buitengewoon veel werk heeft gemaakt van het op schrift stellen van zijn ervaringen tot nu toe. Het lijkt mij zaak om daar goed aandacht aan te besteden.

Die tweede in nevels gehulde bezuinigingsgrap – ik begon daar al eerder over – ontstaat door het hanteren van een F-formule die geen

equivalent is van de oorspronkelijke berekening.

Voorzitter! Ik zou verder kunnen gaan, maar in verband met de tijd lijkt het mij goed als ik de brief overhandig aan de staatssecretaris en aan de collega-woordvoerders met het verzoek daarop te reageren.

Ik wil echt het beeld weggenomen hebben dat blijkbaar in de praktijk blijft hangen, dat aan de invoering van het FBS een bijsmaakje zit, namelijk dat er toch vroeg of laat elementen van bezuinigingen worden geïntroduceerd. Ik meen dat dit voor een succesvolle invoering van het formatiebudgetsysteem, gegeven de oogmerken die wij daar met elkaar mee hebben, een volstrekt verkeerde benadering zou zijn. Ik zeg niet dat het beleid is...

Staatssecretaris Wallage: Ik neem aan dat de heer Franssen bedoelt bezuinigingen, additioneel aan hetgeen door het vorige kabinet is ingeboekt, toen het uitging van de invoering van het formatiebudgetsysteem.

De heer Franssen (VVD): Aan ons is de invoering van het formatiebudgetsysteem gepresenteerd als een operatie in het kader van de autonomievergroting. Van meet af aan is gesteld dat het geen bezuinigingsoperatie is. Het vorige kabinet heeft op dat punt geen voorstellen aan de Staten-Generaal gepresenteerd. Er is ook niet vanuit het vorige kabinet met de Kamer over gediscussieerd. Wat in de boezem van het vorige kabinet aan opvattingen daaromtrent mocht hebben bestaan, kan geen commitment van de kant van welke toen verantwoordelijke fractie ook, CDA of VVD, hebben ingehouden. Als dat nu het verweer is van de staatssecretaris, dan werp ik dat vanuit mijn verantwoordelijkheid verre van mij.

Staatssecretaris Wallage: Neen, ik wil graag weten of uw vraag daarop slaat dat met het volumegeld dat mij ter beschikking staat als het ware een nieuw systeem wordt ingevoerd en dat dus in totaliteit de scholen over dezelfde middelen moeten beschikken als vóór de invoering van het systeem. Als dat uw vraag is, kan ik die heel overzichtelijk beantwoorden.

De heer Franssen (VVD): Ja, dat is de vraag.

Staatssecretaris Wallage: Dat laat onverlet dat bijvoorbeeld onder het vorige kabinet in de meerjarenraming wijzigingen kunnen zijn aangebracht, ervan uitgaande dat het formatiebudgetsysteem zou worden ingevoerd. Dat is een andersoortig vraagstuk. Daarom spits ik dat een tikje toe.

De heer Franssen (VVD): Mij gaat het erom dat de bezuinigingen die autonoom zijn getroffen in vorige kabinetsperiodes op het moment dat de VVD medeverantwoordelijkheid droeg in de regering door mij waar dan ook voluit zullen worden verdedigd, want ik loop niet weg voor die verantwoordelijkheid. Maar ik draag de verantwoordelijkheid daarvoor slechts dan, wanneer daarvan sprake is geweest na overleg met de Staten-Generaal en na een commitment van de Staten-Generaal aan de voorgestelde maatregelen. Er is echter geen commitment van de kant van mijn fractie geweest aan voorstellen die hier niet besproken zijn. Er bestond een zeer dualistische verhouding tussen de toenmalige bewindslieden en de kamerfracties. Als er bezuinigingen zijn ingeboekt waarvan de Kamer niet heeft geweten, dan is er ook geen commitment.

Staatssecretaris Wallage: Het gaat mij niet om zwartepieten in dit verband, maar om misverstanden te voorkomen, wijs ik erop dat bij paasbrief van 1988 113 mln. is ingeboekt als een besparend effect op het punt van de garantie. Dat effect zou optreden bij invoering van een formatiebudgetsysteem. Het FBS werkt dus besparend, gelet op het afdependend effect op het gebruik van de garantieregeling. Dat is in zekere zin een balk geworden in de begroting in plaats van de olop die daar oorspronkelijk stond. Dat is door het vorige kabinet zo in de meerjarenraming opgenomen; volgens mij draagt de heer Franssen daar ook kennis van. Als men echter vraagt of met de beschikbare middelen in de richting van het totaal van de scholen budgettair neutraal wordt geopereerd, dan is het antwoord simpelweg "ja".

De heer Franssen (VVD): Er was in de paasbrief sprake van de maatregel die de heer Wallage nu noemt, namelijk in de garantiesystematiek. De vraag is echter of de op dat onderdeel genomen maatregelen in combinatie met de effecten van de toepassing van berekeningen in het formatiebudgetsysteem simpelweg dat effect hebben dan wel of een toen voorgestelde bezuiniging anderszins zodanig in het formatiebudgetsysteem verwerkt is, dat je een geheel ander effect krijgt dan destijds met die bezuiniging op de garantie was beoogd. Die bezuiniging vloede ook toen overigens al voort uit de rapportage van de Rekenkamer.

De voorzitter: De vraag is helder. De staatssecretaris kan er in zijn termijn op antwoorden.

De heer Franssen (VVD): Voorzitter! De praktijk is een belangrijke leermeester. Ik heb nog een brief, die ik ook aan de staatssecretaris voorleg, en wel van de wethouder van onderwijs van de gemeente Harmelen. Hij schreef mij – ook op mijn verzoek, opnieuw naar aanleiding van een spreekbeurt – dat de invoering van het formatiebudgetsysteem fusiebelemmerend werkt. Ik zal een berekening overhandigen van de toepassing van het formatiebudgetsysteem op twee basisscholen en daarbij een berekening voegen (wederom op basis van het formatiebudgetsysteem) bij een gefuseerde openbare school. Het gaat dus om twee aanvankelijk zelfstandige openbare scholen in dezelfde gemeente die fuseren. Het antwoord daarbij is dat zij beduidend minder formatierekeneenheden krijgen en dus de invoering van het formatiebudgetsysteem als fusieremmend ervaren. Ook die brief zal ik om commentaar voorleggen.

Vervolgens maak ik een aantal opmerkingen over het wetsvoorstel zelf. Ik heb al gezegd dat wij met veel van wat wordt voorgesteld, kunnen instemmen. Maar de schriftelijke voorbereiding van het wetsvoorstel heeft wel iets bijzonders laten zien. Natuurlijk is het altijd mogelijk dat bij de schriftelijke voorbereiding van de plenaire behandeling door fracties kritisch op onderdelen van het wetsvoorstel wordt gereageerd. Meestal mondt

dat dan ook uit in een enkel of misschien meer dan een enkel onderdeel, waarin de tanden worden gezet en waarover wordt gezegd: daarover zullen wij nog eens goed de degens met de regering kruisen. Tegen de achtergrond van het mondeling overleg op 7 februari 1991, de daaropvolgende mondelinge overleggen en de behandeling van het eerste wetsvoorstel 22157 vond ik het zeer opvallend dat de CDA-fractie bij de behandeling van dit wetsvoorstel zo uitermate kritisch is geweest, dat de conclusie voor een buitenstaander geen andere kan zijn geweest dan dat men eigenlijk niets voor de in het wetsvoorstel geventileerde gedachten voelde. Het CDA, zo is het uit de schriftelijke gedachtenwisseling op mij overgekomen, voelde niet voor de bestuursaanstelling, het CDA voelde niet voor de centrale directie, het CDA voelde niet voor de instelling van centrale diensten en het CDA heeft moeite (dat is ook vanavond weer gebleken) met het accepteren van de ultieme consequenties van het instellen van decentraal georganiseerd overleg en met de versterking van de medezeggenschap. De schriftelijke voorbereiding, met name in de nota naar aanleiding van het eindverslag, heeft daardoor veel weg van een wellesnietes-spelletje tussen het kabinet en de CDA-fractie. Ik ben er benieuwd naar – ik zeg dat in alle openheid – welke tournures de CDA-fractie in de loop van de plenaire behandeling zal maken om uiteindelijk haar stem voor het wetsvoorstel uit te brengen, want dat zal toch wel het geval zijn. Ik heb wel de vraag aan de heer Hermes, de schriftelijke voorbereiding van dit wetsvoorstel nog eens nagelezen hebbend, welke motieven bij de CDA-fractie destijds aanwezig zijn geweest om met de invoering van het formatiebudgetsysteem akkoord te gaan, terwijl zij, nu het erop aankomt in wetgeving te kiezen voor de consequenties daarvan, zo meer dan normaal kritisch heeft geopereerd.

De heer **Hermes** (CDA): Ik begrijp de heer Franssen werkelijk niet. Als ik aan wetgeving werk, gaat dat zo zorgvuldig dat ik alle onderdelen kritisch bekijk, en zoek of ze niet verbeterd kan worden. Als ik dan onderdelen tegenkom die eigenlijk verbeterd zouden moeten worden,

moet dat niet altijd worden uitgelegd als kritiek tegen het wetsvoorstel zelve. Overigens zijn de voorstellen van deze wet aanvullend – dat wordt toegegeven door de regering – en niet per se noodzakelijk voor de invoering van het formatiebudgetsysteem. Veel van wat in het wetsvoorstel wordt geregeld, zou achterwege kunnen worden gelaten bij de invoering van het formatiebudgetsysteem. Als de heer Franssen verwijst naar onze instemming tijdens het mondeling overleg van februari 1991 over het formatiebudgetsysteem, moet hij nog eens goed nakijken wat er toen is gezegd. Er zijn toen al een paar voorbehouden gemaakt door de CDA-fractie over de uitvoering van de regelgeving. Zij heeft gezegd: akkoord, mits. Het is de moeite waard om die mitsen eens na te kijken, want die komen vrij aardig overeen met wat nu naar voren wordt gebracht. Wat wij nu naar voren brengen is alleen maar een poging, op onderdelen de wet beter te maken. Als dat niet lukt, hebben wij ons best gedaan, maar dat zal er niet toe leiden dat wij tegen dat wetsvoorstel zullen stemmen, want wij zijn voor de invoering van het formatiebudgetsysteem. Ik kan de heer Franssen verzekeren dat er in de toekomst nog veel meer wetsvoorstellen zullen zijn waarop op onderdelen kritiek wordt uitgeoefend. Maar als hij dan telkens denkt dat wij ertegen zijn, vind ik dat verkeerd. Het zou mij er bijna toe brengen, in de toekomst mijn mond maar te houden, want stel je voor dat de heer Franssen uit mijn opmerkingen opmaakt dat ik tegen het wetsvoorstel ben!

De heer **Franssen** (VVD): Ik was dat echt niet van plan, want het gemeen overleg en het dualisme zijn mij veel waard! Ik weet hoe de heer Hermes in de praktijk opereert: als hij wordt aangevallen, wordt hij steeds heftiger, maar dat is ook niet erg. Hij moet wel even nalezen wat hij destijds heeft gezegd. Als hij met de uitwerking van onderdelen problemen heeft, kan ik mij zijn benadering zeer wel voorstellen. Hij heeft de keuze van de centrale dienst, de centrale directie, eigenlijk fundamenteel bestreden tijdens de schriftelijke voorbereiding, en daar komt hij nu op terug.

De heer **Hermes** (CDA): Er is niets nieuws onder de zon. U heeft gezegd dat ik mij in het zeer goede mondeling overleg van destijds positief heb uitgesproken over de invoering van het formatiebudgetsysteem. Toen hebben wij die voorbehouden reeds gemaakt. U heeft toen niet geroepen wat u nu roept.

De heer **Franssen** (VVD): U weet dat ik om een bijzondere reden niet aan dat mondeling overleg heb kunnen deelnemen.

De heer **Hermes** (CDA): Dat is waar.

De heer **Franssen** (VVD): Mij moet wel van het hart dat de toezending aan de Kamer van het ontwerpbesluit tot wijziging van het rechtspositiebesluit onderwijs bij brief van 2 juni j.l., die ik vanmorgen overigens op mijn bureau mocht aantreffen, wel erg laat is geschied. Het stuk is erg omvangrijk. Gaat de invoering van het formatiebudgetsysteem, zo stel ik mijzelf de vraag als ik dat dikke stuk lees, nu ook wel gepaard met enige deregulering? De vaste kamercommissie zal zich nog over dat ontwerpbesluit moeten buigen, wat kan inhouden dat we daarover nog nader van gedachten moeten wisselen met de regering. Ik kan er tijdens dit debat niets zinnig over zeggen. Dat brengt mij op de vraag over de verhouding tussen centraal en decentraal overleg. Wanneer het resultaat van het centraal overleg is dat we zo'n dik pak stukken krijgen, komt er dan van mensen die nog ervaring moeten opdoen met dat decentraal overleg, wel iets terecht, als men tegen zo'n brij aan stukken aankijkt? Ik heb het idee dat men dan vlucht voor de gevolgen die men op zich af ziet komen. Dat zou voor het leren werken met autonomie wel eens buitengewoon frustrerend kunnen werken. Wat dat betreft, ben ik ook nog niet erg gerustgesteld door de schriftelijke beantwoording van de regering van de vraag naar de impulsen en uitnodigingen die van de invoering van het systeem uitgaan om zoveel mogelijk op decentraal niveau te onderhandelen. Anders gezegd: is het risico niet groot dat men op decentraal niveau klakkeloos zal volgen wat op centraal niveau overeen is gekomen?

Aansluitend op de discussie met

de heer Schutte eerder deze avond verwijs ik naar de ervaringen op gemeentelijk vlak. Als de VNG eenmaal een modelverordening maakt, zijn er maar weinig gemeenten die hun eigen afdeling nog eens heel kritisch daarnaar laten kijken. Dat geldt zeker voor de kleinere gemeenten. Men neemt vrijwel automatisch de modelverordening over. Er is dus geen impuls voor betrokkenen om in de lokale situatie een en ander zelf vorm te geven. Ik vraag de staatssecretaris dringend, in zijn beantwoording aandacht te schenken aan de vraag op welke wijze er impulsen kunnen uitgaan naar, prikkels ingebouwd kunnen worden voor het decentraal overleg opdat men de eigen situatie als uitgangspunt neemt voor het overleg.

Voorzitter! Het "last in first out"-principe. In de praktijk worden wij steeds weer geconfronteerd met mensen die klagen over de toepassing van dat principe omdat het weinig bijdraagt aan de beoordeling van de kwaliteit. Opnieuw wordt in de wet een bekende regel bevestigd, namelijk dat men nu meer dan ooit in staat is om op decentraal niveau af te stappen van het "last in first out"-principe bij ontslag. In de totstandkoming van het FBS is echter geen enkele prikkel gelegen om op decentraal niveau daadwerkelijk met dat principe te breken. Het gaat om kwaliteitsbeoordeling, personeelsbeleid en carrièrepatronen. Voor de toekomst van het onderwijs is het heel wezenlijk dat wij van dat principe afstappen. Eerlijk gezegd, wil ik na een aantal jaren ervaring met het FBS te hebben opgedaan, de discussie aanzwengelen of niet bij wet moet worden verboden dat men dat principe hanteert.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Het betoog van de heer Franssen spreekt mij zeer aan. Hij heeft het over het ontbreken van prikkels in het FBS. Aan welke prikkels denkt hij dan? Het lijkt mij niet zo simpel om een en ander van hieruit goed te regelen.

De heer **Franssen** (VVD): Dat is inderdaad zeer moeilijk. De regering noemt in de stukken prikkels die dat naar mijn gevoel niet zijn. Men kan het op decentraal niveau uitmaken en men hoopt dat men daar gebruik

van zal maken. Ik geef in alle eerlijkheid toe dat ook ik de prikkels niet voorhanden heb. Het enige dat je hier kunt proberen af te spreken, is dat een aantal zaken niet op centraal niveau besproken wordt. De desbetreffende kwesties moeten dan overgeheveld worden naar decentraal niveau, zodat men er wel over moet spreken. Dat is naar mijn gevoel de enige remedie om centrale regelingen tegen te gaan.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dan is er het gevaar dat er een soort modelverordening komt. Dan wordt er weliswaar op centraal niveau niet over gesproken, maar dan zullen de gemeenschappelijke vakorganisaties wel een soort verordening doen uitgaan. Het gaat erom dat het draagvlak voor het loslaten van het genoemde principe – sommige bonden, zoals de ABOP, hebben formeel al uitgesproken dat zij daarvan af willen – wordt vergroot. Dit kan alleen maar door overtuiging en door ervoor te zorgen dat men inderdaad veel overlaat aan het decentraal niveau. Als er een verbodsbepaling komt, kan je er vergif op innemen dat men naar andere wegen zoekt om toch datgene te doen wat men op centraal niveau had willen regelen.

De heer **Franssen** (VVD): Of dat men zich in de toekomst ook op decentraal niveau wat minder laat leiden door hetgeen op centrale niveau door de vakorganisaties als wenselijk wordt voorgeschreven. Men moet de situatie op de eigen school als uitgangspunt nemen om in gezamenlijkheid tot overleg en besluitvorming te komen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ook dat kan alleen maar door overtuiging. Ik ben het ermee eens, maar men moet het wel willen.

De heer **Franssen** (VVD): Uiteraard moet men dat willen. Overtuiging is veel beter dan het opnemen van verbodsbepalingen in de wet. Een prikkel kan ook ingrediënten bevatten om die overtuiging op decentraal niveau dichterbij te brengen. In die zin zwengel ik de discussie dan ook aan om te zien op welke wijze een en ander gerealiseerd kan worden.

Voorzitter! Ik kom op de bestuurs-

aanstelling. Met het idee gaan wij graag akkoord, omdat het daardoor beter mogelijk wordt om kwaliteit van mensen in de scholen daar in te zetten waar dat gewenst en nodig is. De randvoorwaarden zullen uiteraard door de rechtspositie worden bepaald. Vandaar dat ik een amendement ter zake heb ingediend dat twee oogmerken heeft. In de eerste plaats het gelijkschakelen van de rechten van mensen in dienst van het openbaar onderwijs en mensen bij het bijzonder onderwijs. In de tweede plaats wil ik bovendien op voorhand de overplaatsing van de ene school naar de andere school, ongeacht de schoolsoort en het type onderwijs, vatbaar maken voor beroep bij de commissie van beroep. Die algemene benadering spreekt mij meer aan dan het dichttimmeren van de wet met het amendement van de collega's Hermes en Netelenbos ter zake van het speciaal onderwijs. Natuurlijk zie ik in de praktijk wel de nodige beperkingen in het simpelweg overhevelen van menskracht van de ene soort van speciaal onderwijs naar de andere. Er is echter tot nu toe, tegen de achtergrond van de bevoegdheidsregelingen in de wet, geen handvat te vinden om deze verbodsbepaling nu op te nemen, nog daargelaten dat ik geloof dat er in veel decentraal-overlegsituaties ook goede afspraken kunnen worden gemaakt over bijvoorbeeld her- en bijscholing om mensen beter geschikt te maken voor een andere vorm van speciaal onderwijs.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! De heer Franssen gebruikt het woord "dichttimmeren". Hij zegt: ongeacht de schoolsoort zal iemand in beroep kunnen gaan bij de commissie van beroep wanneer hij wordt overgeplaatst van de ene school naar de andere. Dat vind ik eerlijk gezegd ook een vorm van dichttimmeren, want dat betekent dat een aantal voordelen die aan het automatiseren van de bestuursaanstelling kleven, feitelijk worden gemitigeerd doordat er iedere keer sprake kan zijn van een beroepsprocedure.

De heer **Franssen** (VVD): Voorzitter! Ik ben met mevrouw Netelenbos van mening dat het fenomeen van de bestuursaanstelling warme steun

verdient en ik ben met haar van mening dat op decentraal niveau er alles aan moet worden gedaan om op overeenstemming gericht overleg daarover te voeren. Ik wil als sluitstuk in de verhouding tussen bevoegd gezag en betrokkene de ultieme mogelijkheid van een gang naar de commissie van beroep doen opnemen. Er moet sprake zijn van gelijkwaardigheid in de verhouding tussen rechten van het bevoegd gezag om een beslissing ter zake te nemen en het recht van een werknemer om naar de commissie van beroep te gaan, ongeacht het uitgangspunt dat het uiterste moet worden gedaan om naar overeenstemming te streven. Ik denk dat een bevoegd gezag, wetende dat dit recht er is, er ook alles aan zal doen om te vermijden dat die gang naar de commissie van beroep wordt gemaakt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Hinkt u dan toch niet op twee gedachten? De norm nu is: benoeming per school. Straks kunnen personeelsleden worden benoemd per schoolbestuur. Dit betekent dat men in principe niet per school wordt benoemd, maar dat men in dienst is bij het schoolbestuur en werkzaam is op een school. Veranderen de omstandigheden, dan is men werkzaam op een andere school. Er kunnen redenen zijn waardoor het verstandig is om ervoor te zorgen dat iemand op een andere school werkt. Dat komt in conflictsituaties nogal eens voor. Nu kunnen conflicten niet gemakkelijk worden opgelost door een schoolbestuur omdat het personeel zegt: ik ben benoemd op een school en ik werk niet mee aan een regeling die het geschil zou kunnen oplossen.

De heer Franssen zegt nu dat er weliswaar sprake is van een bestuursaanstelling, maar elke handeling van het bestuur ten opzichte van het personeel zal een beroepsprocedure kennen. Ik vind dat daarmee wordt afgedongen op het principe dat men benoemd is door het schoolbestuur. De vrijheid die men dan heeft om beleid te ontwikkelen, wordt in feite geamendeerd.

De heer **Franssen** (VVD): Ik meen van niet. Ik noem twee zaken. Ondanks de bestuursaanstelling, is

er in de wet voor de mensen in dienst bij het openbaar onderwijs de mogelijkheid om de gang naar de ambtenarenrechter te maken. Mensen in het bijzonder onderwijs hebben, als nu in de wet niet de mogelijkheid wordt geopend dat zij naar de commissie van beroep kunnen gaan, die mogelijkheid niet. Dat staat ook in de memorie van antwoord op bladzijde 24. Ik vind dat uit een oogpunt van gelijke rechtsbedeling onjuist. Ik vind voorts dat in de bevoegdhedenverhouding tussen bevoegd gezag en betrokkene als uitvloeisel van een bestuursaanstelling een personeelslid ook niet vogelvrij hoeft te worden verklaard. Als een personeelslid dus maar alles moet aanvaarden wat het bevoegd gezag als gevolg van de invoering van bestuurssamenstelling doet en hem het recht wordt onthouden, bijvoorbeeld wanneer er na zorgvuldig overleg geen communis opinio valt te bereiken, om de gang naar de commissie van beroep te maken, ben ik van mening dat er in de verhouding bevoegd gezag/betrokkene sprake is van onvoldoende evenwicht. Dat wil ik graag in de wet verankerd zien, uiteraard niet hopen dat die gang veelvuldig wordt gemaakt, want dat zou betekenen dat men het overleg niet goed heeft gevoerd.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Over dit amendement wil ik de heer Franssen het volgende vragen, anders moet het straks en het is handiger om het nu te doen. De heer Franssen wil dit onderbrengen bij de bevoegdheden van de commissie van beroep. Ik vraag mij af in hoeverre dat nu nodig is. Voor datgene wat de commissies van beroep niet regelen, kan men immers terecht bij de gewone rechter. In hoeverre is die mogelijkheid sowieso open? Is het dan nodig om dit te regelen? Kan ook de staatssecretaris op dit punt ingaan? Het is immers tamelijk technisch. Of het moet zijn dat de heer Franssen met zijn wijde kennis van dit soort zaken meteen kan antwoorden. Dat lijkt mij echter moeilijk en ik wil hier toch helderheid over hebben, zodat ik de zaak goed kan beoordelen.

De heer **Franssen** (VVD): Het antwoord op de vraag of de burgerlijke rechter de aangewezen instantie

is, wil ik in dit geval niet met absolute zekerheid beantwoorden. De burgerlijke rechter moet zich namelijk eerst de bevoegdheidsvraag stellen. Ik weet niet of wij er, bij afwezigheid van een expliciete bepaling in de wet, op voorhand van uit mogen gaan dat de rechter de bevoegdheidsvraag met "ja" zal beantwoorden.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Deze redenering is een beetje a contrario. Inzake de commissie van beroep staat heel duidelijk in de schriftelijke gedachtenwisseling die heeft plaatsgevonden, dat alles wat onder de commissie van beroep valt, expliciet genoemd is. Het is limitatief opgesomd. Daarna kan men ook wel naar de burgerlijke rechter. Ik neem aan dat datgene wat niet onder de limitatieve opsomming valt, valt onder de burgerlijke rechter.

De heer **Franssen** (VVD): Als de bevoegdheidsvraag al bevestigend wordt beantwoord, dan is de vraag of wij er dan uit het oogpunt van een efficiënte en snelle oplossing mee gediend zijn om niets te regelen en de betrokkenen naar de burgerlijke rechter te laten gaan. In de memorie van antwoord staat het volgende naar aanleiding van een vraag van de CDA-fractie. "De vergelijking met de toegang tot de ambtenarenrechter van het personeel uit het openbaar onderwijs zou hiervoor pleiten." Dat is dus: pleiten voor het amendement dat ik nu heb ingediend. "Een vergelijkbare rechtsbescherming voor personeel in de marktsector bestaat in het algemeen niet." Dat is waar, maar wij zijn hier ook met een ander soort materie bezig. "Mede gezien de mogelijkheden om in het decentraal georganiseerd overleg goede afspraken over dit onderwerp te maken, is voornamelijk afgezien van het openen van een beroepsmogelijkheid ter zake." Nu wil ik wel uitgaan van de goede bedoelingen in het decentraal georganiseerd overleg, maar ik wil voor de betrokken werknemers in de verhouding bevoegd gezag/werknemer uiteindelijk de ultieme mogelijkheid openen dat zij zonedig – en ik hoop, nogmaals, dat het heel weinig voor zal hoeven komen – de gang naar de commissie van beroep kunnen maken.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! Ik heb op één punt een beetje moeite met het verhaal van collega Franssen. Ik vraag mij af of hij niet de situatie die straks ontstaat, namelijk die van de bestuursaanstelling, benadert vanuit de situatie die wij nu allemaal nog kennen – sommigen zelfs nog heel goed van huis uit – namelijk de aanstelling bij een bestuur, maar aan die specifieke school. Het gaat toch om een akte van benoeming waartegen twee partijen in vrijwilligheid "ja" zeggen? Als dan een bestuursaanstelling aanvaard wordt, betekent dit in beginsel toch een "ja" op de vraag of men zich beschikbaar wil stellen voor tewerkstelling op welke school van dat bestuur dan ook? Uiteraard dient dit te vallen binnen zaken als de bevoegdheid, dat is duidelijk. Stelt de heer Franssen het niet al te zeer aan toetsing onderhevig?

De heer **Franssen** (VVD): In beginsel heeft de heer Van der Vlies met die stelling gelijk. Ik ga echter uit van het volgende. Ook binnen een en dezelfde denominatie en binnen een en hetzelfde bevoegd gezag dat meerdere scholen onder zijn beheer heeft, zal het voorkomen dat scholen een eigen onderwijskundig profiel ontwikkelen. Dat is het gevolg van de autonomie-ontwikkeling. Dat is een pluspunt. Dat moet ook bevorderd worden. Dat moet echter tegelijkertijd het volgende betekenen: als je die autonomie wilt dienen, dan moet je, uitgaande van het beginsel dat mensen bij een bestuursaanstelling de bereidheid moeten hebben ook elders te werk gesteld te worden, altijd als een ultieme mogelijkheid elementen van rechtsbescherming inbouwen. Dat is het enige wat ik heel wezenlijk voor deze benadering vind.

De heer **Hermes** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik vroeg mij even af wie nu echt de bestuursaanstelling aan het ondermijnen is, maar dat terzijde. Ik zat even met de gedachte te spelen dat de twee amendementen waarover gesproken wordt, eigenlijk los van elkaar staan en elkaar ook niet hoeven te bijten. Is dat juist? Als ik het goed begrijp, gaat het amendement van de heer Franssen over alle mensen in het onderwijs, waar dan ook, terwijl het

bij ons amendement maar om een heel klein groepje gaat. Dat doet zich toevallig in het speciaal onderwijs voor als meerdere scholen, meerdere soorten zelfs, onder een bestuur vallen. Daar zit toch wel een verschil in.

De heer **Franssen** (VVD): Voorzitter! Daar zit inderdaad een verschil in. In zijn situatie gaat de heer Hermes niet uit van een bevoegdheid die iemand heeft en die hem of haar in beginsel zou kunnen nopen, te werk gesteld te worden op elke school van hetzelfde bevoegd gezag, terwijl ik de bestuursaanstelling in wezen voluit intact laat. Slechts bij afwezigheid van overeenstemming bij overleg op decentraal niveau laat ik voor betrokkenen de weg naar de commissie van beroep als ultieme mogelijkheid open. Dat kan voor heel veel andere dingen ook. Of men moet hier zeggen: wij willen dit niet. Maar dan moet je ook de mogelijkheid om naar de ambtenarenrechter te gaan, voor de mensen uit het openbaar onderwijs weglaten.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! De heer Franssen verweet de heer Hermes en mij dat wij de bestuursaanstelling aan het dichttimeren waren. Nu zegt hij feitelijk dat op grond van pedagogische inkleuring...

De heer **Franssen** (VVD): Ik noemde dat als voorbeeld.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Dat weet ik. Wat u daar als voorbeeld noemt, is heel cruciaal. Als er Jenaplan- of Montessori-onderwijs wordt gegeven binnen een schoolbestuur dat ook meer traditioneel onderwijs verzorgt, dan zou daarin een argument gelegen zijn om die beroepsprocedure te rechtvaardigen. Daarmee kom ik echt tot de conclusie dat ik gelijk had bij het begin van mijn interruptie: u bent nu, veel meer dan het amendement-Hermes/Netelenbos, bezig om de bestuursaanstelling als principe te verzwakken, omdat er allerlei extra argumenten gaan gelden op grond waarvan mensen onder de regeling vandaan zouden moeten kunnen kruipen.

De heer **Franssen** (VVD): Dat is absoluut niet waar. Het enige wat u

doet, is op voorhand ten aanzien van onderscheiden soorten van speciaal onderwijs expliciet in de wet vastleggen wat wel en wat niet. Ik laat daarentegen alles open. Alleen in de afweging tussen de rechten van een bevoegd gezag en de afwezigheid van een recht voor betrokkene, introduceer ik als sluitstuk van een op overeenstemming gericht decentraal overleg voor mensen bij het bijzonder onderwijs een beroepsmogelijkheid bij de commissie van beroep. Mensen in het openbaar onderwijs kunnen nu al immers zonder meer naar de ambtenarenrechter gaan. Dat kunt u met uw amendement ook niet wegpoetsen.

Ik zeg er nogmaals bij dat ik niet wil dat dit veel gebeurt. Dat betekent immers dat het op overeenstemming gerichte decentraal overleg zijn functie heeft gemist. Waar je autonomie geeft, moet je alle betrokkenen uiteindelijk dezelfde rechtsbeschermingsmogelijkheden geven. Die ontbreken in deze situatie. Dat vind ik uit een oogpunt van evenwicht onjuist.

Voorzitter! Een ander element dat bij de bestuursaanstelling niet onbetekenend is, is bijvoorbeeld de vraag: als er scholen over grotere afstanden onder een en hetzelfde bevoegd gezag staan, is er dan een goede reiskostenregeling? Nu hebben wij dit verschillende keren aan de orde gehad. Ook minister Ritzen heeft bij de behandeling van de Tijdelijke wet arbeidsbemiddeling daarover gesproken en zei toen, dat het overleg verregaand was gevorderd. Ik heb mij recent laten vertellen, dat over dat onderwerp overeenstemming zou zijn bereikt in het georganiseerd overleg en dat de vakorganisaties de opvatting hebben, dat er een betere – niet een hele goede – regeling tot stand is gekomen. Ik zou graag zien, dat de Kamer daarover werd geïnformeerd.

Ik kom te spreken over de geschillenbeslechting. Ik ben de regering erkentelijk voor de toezegging om over het aspect van de kringenrechtspraak separaat met de Kamer een notitie te zullen bespreken. Dat bespaart ons nu veel overleg. Ik hoop, dat daar ook aan de orde komt de vraagstelling, die van de kant van de SGP-fractie in de schriftelijke voorbereiding aan de orde is geweest over de veelheid aan

commissies, die gaat ontstaan en ons door de bomen het bos niet meer doet zien.

Ik spreek in verband met de tijd niet meer over de verhouding DGO/medezeggenschapsraad. Ik denk, dat het interruptiedebat tijdens het bezoek van mevrouw Netelenbos voldoende helderheid heeft gecreëerd. Toch meen ik dat er iets wrikt door het fenomeen marginale toetsing. Dat is een van de redenen, waarom ik ook het amendement over de bestuursaanstelling heb ingediend. De marginale toetsing van een beslissing van een bevoegd gezag betekent in feite, dat de oordelende instantie zich afvraagt, of het bevoegd gezag in redelijkheid tot een oordeel heeft kunnen komen zonder het oordeel vol te toetsen. Dat betekent, dat de rechtsbescherming van betrokken werknemers altijd net een graadje minder goed is geregeld dan de rechtszekerheid, die het bevoegd gezag aan het besluit in beginsel kan ontlenen. Als daarna nog de mogelijkheid van de burgerlijke rechter openstaat, die – en dat ben ik met de heer Schutte eens – zich niet alleen vanuit het verleden, maar ook gegeven de opbouw van het rechtssysteem, in beginsel terughoudend zal opstellen, dan zul je ervoor hebben te zorgen, dat in het voortraject de rechtsbescherming zo goed mogelijk is geregeld. Dan moet er in de rechtsbescherming evenwicht zijn bij de belangenbehartiging van betrokkenen.

Ik kom over de centrale diensten te spreken. Ik ben het eens met de introductie van dat fenomeen, omdat het bijdraagt aan de versterking van de autonomie. Maar het moet wel een centrale dienst van en voor de scholen zijn en blijven. Ik vind, dat het wetsvoorstel hier op twee gedachten hinkt. Als er enerzijds wordt gezegd, dat de centrale dienst van en voor de school is en er wordt anderzijds een directe lijn tussen de centrale dienst en het ministerie gecreëerd, bijvoorbeeld als het gaat om de inlichtingenplicht, dan meen ik, dat de formele band van de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag en de centrale dienst niet goed intact worden gehouden. Om die reden heb ik op dat punt een amendement ingediend.

Na het interruptiedebat wil ik nu niet veel meer zeggen over het

dekanaat. Als je over de versterking van het dekanaat spreekt, spreek je over de versterking van het dekanaat in de eerste lijn. Wij komen niet aan een regeling van de positie van het dekanaatswerk in de tweede lijn, zoals dat gestalte krijgt in de vorming van de regionale dienstencentra. Sommigen hebben nu al de conclusies getrokken – amendementen worden snel her en der gefaxed – dat met de indiening van het amendement van mevrouw Netelenbos en van mijn amendement wij zouden willen treden in de bevoegdheden, zoals die nu door de totstandkoming van een RDC zijn geregeld. Dat is in het geheel niet de bedoeling.

Ik begrijp het formele antwoord van de staatssecretaris over de relatie met de Wet op de onderwijsverzorging. Maar ik popel om straks elementen van de onderwijsverzorging in een centrale dienst opgenomen te krijgen. Ik zeg niet dat dit de enige oplossing is, maar ik zie er voor een grote autonome school aantrekkelijke kanten aan.

Ik kom te spreken over de relatie tussen de centrale dienst en de administratiekantoren. Ik treed nu niet in de beoordeling van het amendement, dat mevrouw Netelenbos heeft ingediend. Daaraan zitten vele principiële aspecten. Ik vind wel, dat het fenomeen van de administratiekantoren niet buiten beschouwing kan blijven in het kader van de autonomievergroting. Mijn dilemma is dat wij zo weinig van die administratiekantoren afweten. Zij hebben een taak. Ik ga ervan uit dat men in beginsel die taak naar behoren uitvoert. Wij weten echter dat in het verleden in het weekblad Vrij Nederland berichtgeving over administratiekantoren is verschenen, die een begin van een vermoeden heeft doen ontstaan dat het niet altijd helemaal zuiver is gegaan. Ik zou graag willen dat het fenomeen van de administratiekantoren eens in discussie kwam. Ik wil de staatssecretaris vragen, dat fenomeen in zijn volle omvang eens voor ons in kaart te brengen, zodat wij er een discussie over kunnen voeren. Ik wil bijvoorbeeld graag weten hoe de zelfstandige financiële positie van die kantoren is, wat de mogelijke vermogensrechtelijke lijnen zijn tussen administratiekantoren sec en de bevoegde gezagen in wier

opdracht die kantoren werken. Ik spreek op dit moment geen enkele verdachtmaking uit. Ik wil gewoon weten hoe dit fenomeen in elkaar zit en hoe zich dit in de toekomst in het onderwijs moet gaan ontwikkelen. Ik weet uit hetzelfde forum, waarover mevrouw Netelenbos sprak, dat in die kringen vragen zijn over de wijze waarop een en ander in de toekomst moet. Het is goed daarover eens nader van gedachten te wisselen. Nu de staatssecretaris ons bijvoorbeeld op het punt van de kringenrechtspraak een notitie heeft toegezegd, zou ik het erg op prijs stellen als hij ons ook op dit punt meer inzicht zou willen verschaffen. Dan kunnen wij de wat beladen dekking die er nu aan wordt gegeven er misschien wat afhaken.

Voorzitter! Ik rond af met een vraag over het bij nota van wijziging ingevoegde artikel 51a: bij nadere voorwaarden kan de minister gelden extra ter beschikking stellen. Dit artikel is in het wetsvoorstel gekomen voor basisonderwijs en speciaal onderwijs, nadat het bij de behandeling van de Wet op het cursorisch beroepsonderwijs al in de Wet op het voortgezet onderwijs is gekomen. Ik wil van de staatssecretaris weten of al uitvoering aan dat artikel is gegeven. Ik ben van mening dat er eigenlijk te veel sprake is van een open-eindeformulering. Het gaat om het geven van een bestuursbevoegdheid aan de minister zonder dat wij er enig zicht op hebben onder welke condities van die bevoegdheid gebruik kan worden gemaakt. Ik overweeg op dit punt amendering. Ik wil daartoe pas overgaan als het antwoord van de regering ons heeft bereikt en ons niet bevredigt.

□

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Mijnheer de voorzitter! Een van de aardige dingen van het FBS is, dat het ruimte geeft en laat en dat dit ook de bedoeling is. Uit het debat blijkt dat het op dit punt wringt. De beleidsarme invoering kan door iedereen worden gedaan. Als er scholen of bevoegde gezagsorganen zijn die verder willen gaan, kunnen zij dit doen, zoals men bijvoorbeeld dingen van het centraal arbeidsvoorwaardenoverleg decentraliseert naar het DGO en vervolgens van het DGO naar scholen. Dat zijn typisch zaken

die men niet in één keer moet doen. Ieder moet dat naar zijn eigen maat doen. Men kan zeggen: als men niet wat prikkels inbouwt, werkt dat niet. Ik denk dan: het heeft ook te maken met de totale maatschappelijke context waarin je functioneert. Het is niet voor niets dat het op dit moment aanvaardbaar is dat dit soort onderdelen in het wetsvoorstel worden opgenomen. Als dat maatschappelijk niet gewenst zou zijn, zou de mogelijkheid niet eens in het wetsvoorstel kunnen worden opgenomen. Dat is het uitgangspunt waarmee wij primair te maken hebben. Als men iets decentraal niet wenst op te pakken of iets centraal niet wenst af te staan, kan men wel van alles proberen maar dan gebeurt het niet. Dat wilde ik vooraf even kwijt.

De fractie van D66 heeft in grote lijnen niet zo erg veel moeite met dit wetsvoorstel, vooral nu de regering heeft toegezegd, zich nader te zullen bezinnen op de plaats en de functie van de kringenrechtspraak. Daaraan wordt een notitie gewijd die met de besturen en de personeelsorganisaties in het onderwijs zal worden besproken. De uitkomsten worden vervolgens begin januari in een rapportage aan de Tweede Kamer voorgelegd. De fractie van de PvdA had een zelfde soort benadering als die van D66, met vooral nadruk op de efficiency. En in plaats van een dure eigen-kringenrechtspraak voor het onderwijs stelt zij een gang naar de burgerlijke rechter voor. Als de staatssecretaris hierover met de onderwijskoepels overleg gaat voeren, dan ligt het voor de hand dat men in het onderwijsveld gehecht zal blijken te zijn aan de eigen-kringenrechtspraak. Daar staat dan het algemene principe van de gang naar de burgerlijke rechter en de door de Partij van de Arbeid gewenste efficiency tegenover. Wij vragen de staatssecretaris dan ook met nadruk, in het overleg met het onderwijsveld niet bij voorbaat de fundamentele discussie te laten dichttimmeren.

Voorzitter, bij die discussie behoren de elementen aan de orde te blijven die D66 in de schriftelijke voorbereiding heeft aangegeven. Ik noem ze nog maar even in het kort. Wij hadden gevraagd, in welke beroeps- of bedrijfstakken thans nog met eigen-kringenrechtspraak wordt gewerkt, wat de algemene opvatting

van de regering hierover is, hoe het zit in andere EG-lidstaten, hoeveel geschillen er jaarlijks door de diverse commissies worden afgedaan, welke kosten met deze vorm van rechtspraak zijn gemoeid, hoe lang het doorlopen van de procedure vergt en of de procedure bij de commissies met evenveel waarborgen is omgeven als de procedure bij de burgerlijke rechter. Dergelijke zaken moeten in de notitie aan de orde komen en ze moeten leiden tot een open overleg op basis van feitelijkeheden, binnen de algemene stellingname. Overigens betekent deze stellingname voor mij dat wij nu niet moeten gaan sleutelen aan de punten die te maken hebben met de beroepscommissies.

Voorzitter! Het wetsvoorstel biedt mogelijkheden, geen verplichtingen. Scholen kunnen er in het kader van het FBS gebruik van maken als ze dat willen. Daarbij gaat het om een viertal zaken. Ten eerste noem ik de aanstelling van besturen, met waarborgen voor het individu en voor de school. In de tweede plaats zijn er de centrale diensten, bijvoorbeeld voor de administratie, waarbij naar ons idee juist de "grip" van het bestuur of van de dagelijkse schoolleiding groter kan zijn dan bij een administratiekantoor op afstand. Wat dat betreft bedacht ik naar aanleiding van de vraag van de heer Franssen om een aparte notitie op dit punt, hoe lang het al geleden is dat voor het eerste geopperd is, eens principieel naar de handel en wandel van dit soort organisaties te kijken. Ik ondersteun dus graag zijn voorstel. En als de administratiefunctie meer ingebed is via een centrale dienst, dan werkt het aan de ene kant veel directer en aan de andere kant is er een voordeel voor het personeel, omdat dan de rechtspositieregelingen van het onderwijs voor de betrokkenen gaan gelden. De derde mogelijkheid is die van een centrale directie voor het voortgezet onderwijs en de vierde mogelijkheid houdt overdracht van bevoegdheden van het bevoegd gezag aan de centrale directie in, vooral bij brede scholengemeenschappen.

Bij die mogelijke overdracht behoort een reglement waarin in elk geval wordt vastgelegd, welke taken en bevoegdheden worden overgedragen, alsmede de richtlijnen voor het uitoefenen van die overgedragen

taken en bevoegdheden. Daarmee behoort dan ook geregeld te worden, wie verantwoordelijk en aanspreekbaar is, het bevoegd gezag of de centrale directie. En als dit allemaal goed en helder geregeld is, met de zekerstelling dat het reglement en elke wijziging daarvan ter kennisneming aan de minister van Onderwijs moet worden opgestuurd, dan behoeft er geen bezwaar tegen te zijn.

Ik heb toch twee vragen. Als de minister van Onderwijs en Wetenschappen vindt dat het niet goed geregeld is in het reglement, wat gebeurt er dan? Stuurt hij het terug en vraagt hij om een nieuw reglement of maakt hij het tot een bekostigingsvoorwaarde? Volgens mij staat dat allemaal niet in de wet. Gesteld dat de minister het opnieuw laat indienen en het weer niet goed blijkt te zijn, wat is dan de sanctie? Ik vind het interessant, als de staatssecretaris daarop in wil gaan.

Waarom is de mogelijkheid geopend om in geval van een dergelijke overdracht een extra financieel voordeel te bieden? Het wordt gemotiveerd als een financieel gebaar in de richting van de brede scholengemeenschappen om die extra formatierekeneenheden te geven. Maar is het niet juist de bedoeling van het formatiebudgetsysteem dat zoiets zelf geregeld wordt? Dat kan via de ruimere mogelijkheden van het systeem. Zo kan een centrale directie extra verzilverde rekeenheden krijgen op grond van een specifieke taak. Er wordt steeds gezegd dat het FBS zo fijn is, omdat het ook de grote scholengemeenschappen stimuleert. Daar kan namelijk alles veel efficiënter en dan heb je niet zo'n hoop gedoe. Je kunt dan ook veel beter met je geld uitkomen. Ik vind het een heel vreemde tournee dat een dergelijk grote scholengemeenschap die zo efficiënt is, extra geld moet krijgen. Ik wil dan ook graag dat dit achterwege wordt gelaten. Immers, bij O en W moet iedere cent omgedraaid worden. Je moet dan niet onnodig cadeautjes geven.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Volgens mij wordt er nu toch een lichte denkfout gemaakt. Op het moment dat het personeel – directie is ook personeel – een taakverzwaring krijgt in die zin dat de taken

die formeel bij wet zijn toegedeeld aan het schoolbestuur aan de directie gedelegeerd worden, is het toch gebruikelijk dat die vergrote taakwaarde wordt gehonoreerd? Er zijn allerlei functiewaarderingssystemen voor om dat uit te rekenen. Dat wordt bijna altijd in elke sector, dus ook in het onderwijs, gehonoreerd. Waarom zou dat niet moeten?

Mevrouw Versnel-Schmitz (D66): Ze mogen ook wel goed gehonoreerd worden, maar niet met extra geld van O en W! Dat drukt dan op de bestuurskosten!

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Zo gaat dat niet. U moet eens nadenken over de vraag hoe het in de praktijk gaat. In het onderwijsteam, dat er overleg over moet voeren, ontstaan dan namelijk de meest denkbare conflicten. Men heeft dan terecht het gevoel dat het geld dat ingezet moet worden voor formaties voor het organiseren van lessen of van het dekanaat, naar de directie gaat. Ik voorspel u dat u dan het onderwijs kapot maakt.

Mevrouw Versnel-Schmitz (D66): De redenering achter de grote scholenverhalen is als volgt. Grote scholen zijn efficiënt, gebruiken hun geld zoveel beter, kunnen de zaak beter organiseren, kunnen veel meer differentiëren en kunnen een sterk management neerzetten, wat ook nodig is. Grote scholen zijn dus goedkoper en efficiënter.

Als die mogelijkheid wordt geboden, meent men dat ze vervolgens extra geld moeten hebben. Het eerste deel van het verhaal klopt dan volgens mij niet. Waarom zijn de grote scholen dan nodig?

Mevrouw Netelenbos (PvdA): U kent toch de bekostigingswaarde en u weet toch dat grote en brede scholen ook complexe organisaties zijn waar veel beleidsvraagstukken aan de orde zijn? Er verschijnen schoolorganisatorische vraagstukken bij vorming van brede scholengemeenschappen. U zegt ook dat taakverzwaring normaliter in de grote-mensenwereld gehonoreerd wordt. Dat moet toch ook voor het onderwijs gelden? Het is dan toch vanzelfsprekend dat het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen

daar ruimte voor beschikbaar stelt?

Mevrouw Versnel-Schmitz (D66): Ik blijf het eigenaardig vinden, omdat het argument voor grote scholengemeenschappen altijd is geweest dat ze efficiënter zijn, ook in financieel opzicht.

Mevrouw Netelenbos (PvdA): Nee. U maakt in die zin een fout dat er altijd gezegd is dat het door de bekostigingssystematiek er in de macro-budgettering toe doet dat je scholen concentreert. Je hebt nu eenmaal altijd een bodemfinanciering nodig, ook voor kleine scholen. Daarin zit het inverdieneffect, waardoor er ruimte voor het ministerie van onderwijs komt om dit soort zaken te honoreren. Een grote, brede scholengemeenschap, met een complexe leerlingenpopulatie, is bedrijfsorganisatorisch gewoon een ingewikkeld instituut.

Mevrouw Versnel-Schmitz (D66): Natuurlijk is het een ingewikkeld instituut. U heeft mij niet horen zeggen dat het dit niet is. Natuurlijk is het management daar ingewikkeld. Alleen is er altijd bij gezegd dat dit gecompenseerd wordt door datgene wat je in de mini-organisatie binnen de school aan efficiencywinst kan behalen. Dat het ook macro voordeliger is, geef ik toe, maar daar heb ik het niet over. Ik heb het nu over dit onderdeel. Ik vind het een eigenaardige, dubbele redenering en ik vind dat het binnen het FBS moet worden opgevangen. Bovendien staat in de schriftelijke behandeling wel degelijk dat het in feite binnen het FBS opgevangen moet worden, maar dat her en der nog een beetje wordt uitgedeeld, voor 1,7 mln.

De fractie van D66 wil hoe dan ook waarschuwen voor directies die het krijt volledig van hun kostuum hebben afgeschud en als afstandelijke managers op een school functioneren. De staatssecretaris verwijst in de schriftelijke behandeling naar garanties die het bevoegd gezag kan inbouwen. Wat moet ik mij hierbij voorstellen? Welke garanties kan het bevoegd gezag inbouwen, opdat het management geen organiserende club wordt die los staat van het feitelijke lesboerenwerk? Het zou buitengewoon jammer zijn als deze connectie zou verdwijnen. Ik hoor

graag een reactie van de staatssecretaris op de vraag wat een bevoegd gezag hertegen kan doen.

Betekent deze redenering dat wij de mogelijkheid van centrale directies of van overdracht van bevoegdheden afwijzen voor de autonome school? Zover ben ik nog niet. Het hangt ook een beetje van het debat af dat wij hier zullen houden. Het gaat aan de ene kant om de mogelijkheid en de eigen verantwoordelijkheid voor een bevoegd gezag en een school om te bekijken of zij dit willen en kunnen. Je geeft alleen de mogelijkheid, wat staat tegenover iets wat de heer Hermes bepleit heeft, namelijk om het gewoon niet te regelen, waarna een bevoegd gezag of school het alsnog kan doen. Ik blijf mij dan afvragen welke eisen je stelt aan zo'n overdracht van taken. Welke reglementen worden hiervoor ingezet? Als de heer Hermes het niet regelt, regelt hij ook dit niet.

Behalve de vier mogelijkheden die de wet biedt, worden twee zaken nader geregeld. De eerste is het decentraal georganiseerd overleg, met hierbij de versterking van de personeelsgeleding in de medezeggenschapsraad. Op zichzelf is dit een logisch gevolg van de ontwikkeling van de autonome school. Bij meer macht van een bevoegd gezag hoort meer controle op de macht. Hierbij hoort weer de geschillenregeling over de algemene arbeidsvoorwaarden van alle groepen van personeel voor het geval er geen overeenstemming wordt bereikt en het geschil wordt aangemeld. Voor geschillen over besluiten over individuele personeelsleden is beroep mogelijk op de commissies van beroep, waarvoor in de onderwijswetten limitatief de bevoegdheden zijn opgesomd, die nu veruimd worden met bevoegdheden voor het aanwijzen van boventalligen, het aanwijzen van garantielopers en het beëindigen van een tijdelijk dienstverband. Voor het overige is er in mijn redenering de burgerlijke rechter.

Hiermee kom ik terug bij het begin van mijn betoog, onze kritische houding ten opzichte van de kringenrechtpraak. Ten principale houden wij deze overeind. Wij komen er nog over te spreken, maar wij willen het wetsontwerp er nu niet voor ophouden, want daarvoor vinden wij

de regelingen in verband met het formatiebudgetsysteem gewoon te belangrijk. Al naargelang de uitkomst van de principiële discussie begin 1993 moet de wet zo nodig gewijzigd worden, maar dit zal dan gelden voor het hele rijtje wetten dat de staatssecretaris in de memorie van antwoord heeft genoemd in reactie op een vraag van ons. Dan is het een onderdeel van een totale operatie. Ik zeg dit omdat anders wordt gezegd dat de wet nog niet is vastgesteld of ze wordt al weer gewijzigd.

Tot slot wil ik ingaan op een aantal amendementen dat is ingediend. Er is al uitgebreid over gediscussieerd dus ik zal het een en ander over kunnen slaan.

Ik begin met het amendement van mevrouw Netelenbos over de positie van het dekanaat. Ik heb de indruk dat het iets wil regelen wat zichzelf al geregeld heeft. Is dat wel nodig? Dat dekanaat bestaat gewoon op de scholen. Inderdaad moet er, zodra het wordt genoemd, voor betaald worden. Maar waarom moet het specifiek deze plek in de wet krijgen, terwijl het al bestaat?

Vervolgens kom ik bij het amendement van de leden Hermes en Netelenbos over het decentraal georganiseerd overleg en over de medezeggenschapsraad. Op het eerste gezicht lijkt het een heel redelijk voorstel maar ik vroeg mij af of er niet een kans bestaat op een onbedoeld neveneffect. Ik vraag mij namelijk af of men nog de neiging zal hebben om vanuit het decentraal georganiseerd overleg zaken over te dragen aan een medezeggenschapsraad. Dat zal immers afnemen wanneer niet alleen het personeel een oordeel zal vellen terwijl het wel om puur personele aangelegenheden kan gaan.

Over het overplaatsen van leerkrachten binnen het speciaal onderwijs heb ik het gevoel dat de situatie te veel wordt dichtgespijkerd, vooral door de beperking functioneel te maken: gelijksoortige functie aan gelijksoortige school. Het gaat toch om de bevoegdheidseisen? Wanneer de staatssecretaris zegt dat het ervan afhangt welk bijscholings-traject eraan vastzit, lijkt het mij een kwestie van wijs personeelsbeleid te zijn van het bevoegd gezag c.q. de centrale directie. Ik zou hen toch de

ruimte willen geven om hun hersens te gebruiken.

De heer Hermes heeft de kwestie van het binden van het onderwerp aan een bindende uitspraak of aan een bindend advies naar voren gebracht. Daarover is uitgebreid gediscussieerd. Is dit semantiek of bedoelt de heer Hermes echt wat? Of hij wil ergens een steen onderuit trekken, of hij speelt met woorden. Die feitelijke bedoeling moet boven tafel komen. Immers als er een geschillencommissie wordt ingesteld, dan moet je haar niet meteen onderuithalen, want dat is bestuurlijk gezien niet netjes.

Ten slotte heeft de heer Franssen een amendement ingediend dat gaat over het meer inbedden van de centrale diensten in het functioneren van de school. Ik vind dat interessant. Ik zou graag zien dat de staatssecretaris daar positief op reageerde.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Ik heb twee opmerkingen. De heer Franssen heeft in zijn bijdrage tot twee keer toe verwezen naar en geciteerd uit aan hem gerichte brieven. Omdat wij de brieven niet als noot aan de Handelingen kunnen toevoegen, lijkt het mij verstandig dat de staatssecretaris zijn antwoord begint met de stellingname vanuit die brieven te herhalen, zodat het antwoord dan in ieder geval rechtstreeks daarop kan slaan. Anders kunnen wij later niet meer vaststellen waar het precies mee te maken heeft.

Ik verzoek de staatssecretaris vooral de technische vragen tijdig schriftelijk te beantwoorden, zodat wij voor de tweede termijn aanzienlijk meer kunnen besparen, maar dat natuurlijk zodanig te doen dat tijdig van tevoren – dat zal waarschijnlijk volgende week dinsdag zijn – de termijn van de regering kan starten. Ik hoop dat de duur van deze behandeling daardoor aanzienlijk kan worden bekort.

Sluiting 23.10 uur.

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. een koninklijke boodschap, ten geleide van het volgende voorstel van wet:

Wijziging van de Rampenwet inzake informatieverschaffing en afstemming van rampen- en rampbestrijdingsplannen (22642).

Deze koninklijke boodschap, met de erbij behorende stukken, is al gedrukt en rondgedeeld;

2. de volgende wetsvoorstellen:

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk III (Ministerie van Algemene Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22617);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VI (Ministerie van Justitie) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22618);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22619);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IXA (Nationale Schuld) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22621);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IXB (Ministerie van Financiën) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22622);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk X (Ministerie van Defensie) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22623);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XII (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22624);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XIII (Ministerie van Economische Zaken) voor het jaar 1992

Lijst van ingekomen stukken

(wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22626);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XIV (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22627);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XV (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22628);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijkswegenfonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22629);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22630);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22631);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22632);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Investeringsrekening voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22633);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Mobiliteitsfonds voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22634);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22635);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van

hoofdstuk V (Ministerie van Buitenlandse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22636);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XI (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22637);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22639);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VII (Ministerie van Binnenlandse Zaken) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22640);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XVI (Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur) voor het jaar 1992 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (22641).

Deze wetsvoorstellen, met de erbij behorende stukken, zijn al gedrukt en rondgedeeld;

3. de volgende brieven:

een, van de minister en de staatssecretaris van Justitie, ten geleide van informatie inzake capaciteitsproblemen bij het gevangeniswezen (22649);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin-Raad van 19 mei 1992 (21501-07, nr. 61);

een, van de minister van Defensie, over omvang en taakstelling van de strijdkrachten in de republieken van het GOS (22511, nr. 4);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van een reactie op arresten van de Hoge Raad inzake de Interimwet bodemsanering (21556, nr. 11);

drie, van de minister van Verkeer en Waterstaat, te weten:
een, ten geleide van de agenda van de Raad van ministers voor telecommunicatie en post op 5 juni 1992

(21501-10, nr. 11);
een, ten geleide van een rapportage inzake satellietcommunicatie (21994, nr. 3);
een, over verlenging van de geldigheidsduur van rijbewijzen (22300-XII, nr. 59);
een, van de staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, over wilsonbekwaamheid (21239, nr. 28).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

4. de volgende brieven:

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, over een investeringsimpuls aardgasbaten;
een, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van het uitvoeringsbesluit Machtigingswet inschrijving studenten;
een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, over het advies registratie verkeersongevallen;
een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, over de Wet op de ondernemingsraden;
twee, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, te weten:
een, ten geleide van twee rapporten inzake verbetering statistiek ziekteverzuim;
een, ten geleide van de tweede voortgangsrapportage uitvoeringskosten van de sociale verzekeringen.

De voorzitter stelt voor, deze brieven niet te laten drukken en voor kennisgeving aan te nemen. Kopie is gezonden aan de betrokken commissies;

5. de volgende brieven e.a.:

een, van Z. Alorga-van Amerspret, over de positie van de minima;
een, van het gemeentebestuur van Schoonebeek, over gedifferentieerde afvalstoffenheffing;
een, van het gemeentebestuur van Oostzaan, over regionaal wegenbeheer.

Deze brieven e.a. liggen op de griffie ter inzage.